

KARAMANOĞULLARI-OSMANLI SİYASİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ:
NİĞDE AK MEDRESE

Fatih KUYUCUOĞLU

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

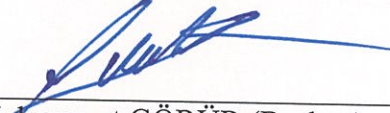
Ankara 2019

KABUL ve ONAY

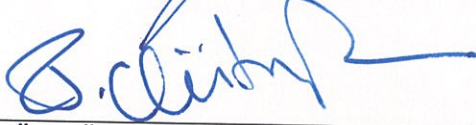
Fatih KUYUCUOĞLU tarafından hazırlanan “**Karamanoğulları-Osmanlı Siyasi ve Kültürel İlişkileri: Niğde Ak Medrese**” başlıklı bu çalışma 16.09.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet GÖRÜR (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih MÜDERRİSOĞLU (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

YAYINLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin / raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “ Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi / H. Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

20.09.2013

Fatih KUYUCUOĞLU

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Fatih KUYUCUOĞLU

Sevgili Anneme...

ÖZET

KUYUCUOĞLU, Fatih. Karamanoğulları-Osmanlı Siyasi ve Kültürel İlişkileri: Niğde Ak Medrese, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Eylül, 2019.

Niğde’de bulunan Ak Medrese Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilmiş bir yapıdır. Medrese, Niğde şehrinde tarihi kent dokusu içinde, İç Kalenin sur duvarları dışında inşa edilmiştir. Bazı kaynaklarda “*Medresetü’l Beyza*” ve “*Ak Medrese*” adlarıyla da anılmaktadır. Bu isim kapı çevresinde bulunan mermerin beyazlığından gelmektedir. Yapının adı, bazı kaynaklarda ise banisine izafeten Ali Bey Medresesi diye geçmektedir. Medresenin inşa kitabesi ve vakfiyesi bulunmaktadır. Medresenin kitabe ve vakfiyesinden banisi öğrenilmektedir. Yapının banisi, Osmanlı padişahı Murad Hüdavendigâr’ın kızı Nefise Sultan/Melek Hatun ile Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey’in evliliğinden olan küçük oğlu Ali Bey’dir. Ali Bey, Karamanoğlu hükümdarı Mehmet Bey’in kardeşi ve Niğde emiri, hâkimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Medrese Ali Bey’in abisine tabi olarak Niğde Meliki olduğu dönemde 1409-1410 yılında yaptırılmıştır. Niğde Ak Medrese açık avlulu, iki eyvanlı ve iki katlı plan tipindedir. Yapı 22.50 X 24.00 m. ölçülerinde simetrik bir düzenleme gösterir. Kuzey/ön cephe yapının en hareketli bölümü ve bezemenin yoğunlaştığı bölümdür. Medresenin çift katlı plan şeması ön cephenin kurgusuna da yansımıştır. İki katlı olarak düzenlenen cephede, eksende mukarnas kavsaralı taç kapı ile üst seviyede galerili bir düzenleme görülür. Cephenin eksenindeki taç kapı ve iki yanına yerleştirilen üst seviyedeki galeriler ön/giriş cephesini oluşturur. Taç kapı hem dışa taşkın hem de beden duvarlarından yüksek tutularak giriş vurgulanmıştır. Medresenin sivri kemerli taç kapısı, kuzey cephedeki galeri düzenlemesi ve zengin bezeme öğeleri inşa edildiği dönemde yenilikçi bir anlayışın manifestosu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar sözcükler: Karamanoğulları, Niğde, Ali Bey, Ak Medrese, Etkileşim.

ABSTRACT

KUYUCUOĞLU, Fatih. Karamanoğulları-Osmanlı Political and Cultural Relations: Niğde Ak Madrasa, Master's Thesis, Ankara, September, 2019.

Located at Niğde, White Madrasa is a building which was built in the era of Principality of Karaman. The Madrasa was built outside the walls of the Keep within the historical texture of the city. In some sources, it is referred to as “*Medresetü'l Beyza*” and “*Ak Medrese*”. This name was given based on the whiteness of the marble around its gate. The structure is referred to as Ali Bey Madrasa in some sources in reference to its constructor. The building has its construction inscription and deed. The constructor of the building is specified on the inscription and deed. The constructor of the building is Ali Bey, the younger son of Ottoman Sultan Murad Hüdavendigâr's daughter Nefise Sultan/Melek Hatun and Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey. Ali Bey is the brother of Karamanoğlu Ruler Mehmet Bey and he is the ruler of Niğde. The Madrasa was built in 1409-1410 while Ali Bey was the Ruler of Niğde under his brother's command. Niğde White Madrasa is a two-storey building with an open courtyard and two iwans. The building has a symmetric arrangement in 22.50 X 24.00 metre dimensions. North/front façade is the most dynamic part of the building and where the decoration is the most intense. Double storey scheme of the madrasa is reflected to the structure of front façade. Organized in two storeys, stalactite intrados crown gate and an organization with gallery on top level are seen in the axis. The crown gate in the axis of the façade and top level galleries placed on both sides of the gate constitute the front/entrance façade. The entrance is emphasized by keeping the front gate protruded and higher than the main walls. Crown gate of the madrasa with a pointed arch, the gallery on the northern façade and rich decoration elements are the manifestation of an innovative perception at the time.

Keywords: Karamanoğulları, Niğde, Ali Bey, White Madrasa, İnteraction.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım sırasında yardımcı olan Tez Danışmanım Sayın Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN'a, her konuda daima yanımda olan ve destek veren Sayın Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih MÜDERRİSOĞLU'na, hocaların hocası çok kıymetli hocam Filiz YENİŞEHİRLİOĞLU'na, güler yüzü ve sıcaklığı ile daima pozitif enerji aktaran Sayın Doç. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP'e, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Suat ALP ve Sayın Doç. Dr. V. Macit TEKİNALP hocalarıma gerek ders döneminde gerek arta kalan zamanlarda gösterdikleri yardım, ilgi ve alakalarından dolayı en kalbi duygularıyla teşekkür etmeyi borç bilirim.

Kısa süre önce kaybettiğim ve içimdeki yeri hiçbir zaman dolmayacak olan anneme minnetlerimi, her zorlukta yanımda olan aileme tez sürecinde bana göstermiş oldukları sabırdan dolayı sevgilerimi sunarım...

Fatih KUYUCUOĞLU

Ankara, 2019.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYANI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
HARİTA LİSTESİ	ix
ÇİZİM LİSTESİ	x
FOTOĞRAF LİSTESİ	xi
1. BÖLÜM: NİĞDE’NİN SİYASİ, SOSYAL VE KÜLTÜREL TARİHİ	8
1. 1. Türk Dönemi Öncesi Niğde	8
1. 2. Türk döneminde Niğde	9
1. 2. 1. Anadolu Selçukluları Döneminde Niğde.....	9
1. 2. 2. Eratnalılar Döneminde Niğde.....	11
1. 2. 3. Karamanoğulları Döneminde Niğde.....	12
1. 2. 4. Osmanlılar Döneminde Niğde.....	13
2. BÖLÜM: KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ’NİN SİYASİ VE KÜLTÜREL TARİHİ	19
2. 1. Karamanoğlu- Osmanlı Beyliği’nin Siyasi ve Kültürel İlişkileri	46
3. BÖLÜM: NİĞDE AK/ALİ BEY MEDRESESİ	81
3. 1. Yapımın Yeri ve Adı	81
3. 2. Tarihlendirme	82
3. 3. Kitabe	82
3. 4. Vakfiye	84
3. 5. Medresenin Yapım Tarihi	88
3. 6. Yapımın Banisi ve Baninin Hayatı	88

3. 7. Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu.....	89
3. 8. Plan.....	93
3. 9. Dış Tanıtım.....	98
3. 10. İç tanıtım.....	106
3. 11. Malzeme ve Teknik.....	115
3. 12. Süsleme.....	117
3. 12. 1. Taç Kapı Süsleme.....	117
3. 12. 2. Avlu.....	127
3. 12. 3. Ana Eyvan.....	131
4. BÖLÜM: DEĞERLENDİRME.....	139
4.1. Karamanoğulları Dönemi Medreseleri: Vakfiyelerden Yansıyan	
Bilgiler.....	139
4.2. Karamanoğulları Dönemi Medrese Mimarisi.....	147
4.3. Karamanoğulları Medreseleri-Anadolu Beylikleri Dönemi	
Medreseleri.....	157
SONUÇ.....	167
KAYNAKÇA.....	172
EKLER.....	201

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Türkiye Siyasi Haritasında Niğde'nin Konumu, (13.06.2019)

<http://cografyaharita.com/haritalarim/4lturkiye-mulki-idare-sistemleri-haritasi1.png>

Harita 2: Niğde ve Çevresi, (www.google.com, 13.06.2019)

https://www.google.com/search?q=ni%C4%9Fde+ve+kom%C5%9Fu+illeri&tbm=isch&tbs=ring:CReFlmm2-528Ijh1q0Qs0ZEUcYE7PC9FvevKAKCnvSp46twfDmFb1wSx8XM_1A-5D8c2YFHDgY3qM8U-8AevJHFQkrSoSCXWrRCzRkS4JEZn10DS6B-6qKhIJgTs8L0W968oRYzIynJVHux4qEgkCQKe9Knjq3BH4RZ8lzEN_1xioSCR8OYVvXBLHxEeZojw6dfD-oKhIJcz8D7kPxzZgR8EgaPo5jK-YqEgkUcOBjeozxTxENTEEXTqU0EyoSCbwB68kcVCStEcq4fWhECaBk&tbo=u&sa=X&ved=2ahUKEwi5pufC3ubiAhWJsaQKHbcnApsQ9C96BAgBEBs&biw=1280&bih=689&dpr=1#imgdii=g-x0I-NcQVoBM:&imgrc=G7dig72ITFKJ7M:

Harita 3: Niğde Ak Medresenin kent dokusu içindeki konumu, (www.google.com, 13.06.2019).

<https://www.google.com/maps/place/Ak+Medrese+Cd.,+Ni%C4%9Fde+Merkez%2FNi%C4%9Fde/@37.9640218,34.6786648,2592m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x1529e7e58d5cf32d:0xf19b3c77c76c0c09!8m2!3d37.9660138!4d34.6757573>

ÇİZİM LİSTESİ

- Çizim 1. Nasuhî's-Silahi, Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn-i Sultân Süleymân Han, 25b.
- Çizim 2. Niğde Ak Medrese Alt Kat Planı (M. Özkarcı, 2001).
- Çizim 3. Niğde Ak Medrese Üst Kat Planı (M. Özkarcı, 2001).
- Çizim 4. Niğde Ak Medrese Alt Kat Planı (A. Gabriel, 1931).
- Çizim 5. Niğde Ak Medrese Üst Kat Planı (A. Gabriel, 1931).
- Çizim 6. Niğde Ak Medrese (A. Gabriel, 1931).
- Çizim 7. Kuzey/ön cephe (M. Özkarcı, 2001).
- Çizim 8. Medrese, A-A kesiti (M. Özkarcı, 2001).
- Çizim 9. Medrese, B-B kesiti (M. Özkarcı, 2001).
- Çizim 10. Medrese, C-C kesiti (M. Özkarcı, 2001).
- Çizim 11. Medrese, mihrap (M. Özkarcı, 2001).
- Çizim 12. Aksaray Zincirli Medresesi Planı (A. Kuran, 1969).
- Çizim 13. Ermenek Tol Medrese Planı (M. Sözen, 1970).
- Çizim 14. Beyşehir İsmail Aka Medresesi Planı (O. N. Dülgerler, 2006).
- Çizim 15. Alanya Oba Köy Medresesi Planı (M. Sözen, 1970).
- Çizim 16. Karaman Hatuniye Medresesi Planı (O. N. Dülgerler, 2006).
- Çizim 17. Konya Sırçalı/Bedreddin Muslih Medresesi Planı (Z. Sönmez, 1995).
- Çizim 18. Erzurum Çifte Minareli Medrese Zemin Kat Planı (M. Sezer, 2015).
- Çizim 19. Erzurum Çifte Minareli Medrese Üst Kat Planı (M. Sezer, 2015).
- Çizim 20. Eğirdir Dünder Bey Medresesi Planı (VGM Arşivinden).
- Çizim 21. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Zemin Kat Planı (M. Sözen, 1970).
- Çizim 22. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Üst Kat Planı (M. Sözen, 1970).
- Çizim 23. Beçin Ahmet Gazi Medresesi Planı (A. Arel, 1968).
- Çizim 24. Kayseri Hatuniye Medresesi Planı (M. Sözen, 1970).

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1. Medrese, taç kapıda bulunan mermer malzemedden ayrıntı.....	82
Fotoğraf 2. Medrese, taç kapı, kitabe, ayrıntı.....	83
Fotoğraf 3. Medrese, kuzey cephe, ayrıntı, (Gabriel, 1931).....	91
Fotoğraf 4. Niğde Ak Medrese, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).....	91
Fotoğraf 5. Niğde Ak Medrese, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).....	92
Fotoğraf 6. Niğde Ak Medrese, taç kapı, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).....	92
Fotoğraf 7. Niğde Ak Medrese, eyvan, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).....	93
Fotoğraf 8. Medrese, kuzey cephe, galerili bölüm, ayrıntı.....	100
Fotoğraf 9. Medrese, taç kapı.....	100
Fotoğraf 10. Medrese, kuzey cephe, ayrıntı.....	101
Fotoğraf 11. Medrese doğu cephe.....	102
Fotoğraf 12. Medrese batı cephe.....	103
Fotoğraf 13. Medrese güney cephe.....	105
Fotoğraf 14. Medrese, güney cephe, ayrıntı.....	105
Fotoğraf 15. Medrese, avlu, revaklar, ayrıntı.....	106
Fotoğraf 16. Medrese, avlu tavanı.....	107
Fotoğraf 17. Medrese, avlu, kapatılan havuz.....	107
Fotoğraf 18. Medrese, kuzey kanat, ayrıntı.....	109
Fotoğraf 19. Medrese, avlu, doğu kanat, öğrenci odası ayrıntı.....	109
Fotoğraf 20. Medrese, öğrenci odası ayrıntı.....	110
Fotoğraf 21. Medrese, avlu, güney kanat ayrıntı.....	110
Fotoğraf 22. Medrese, kuzey kanat, merdiven dehlizi, ayrıntı.....	112
Fotoğraf 23. Medrese, doğu kanat, üst kat ayrıntı.....	112
Fotoğraf 24. Medrese, kuzey cephe, galerili bölüm ayrıntı.....	113
Fotoğraf 25. Medrese, avlu, güneydoğu derslane kapısı ayrıntı.....	113
Fotoğraf 26. Medrese, avlu, güneybatı derslane kapısı ayrıntı.....	113
Fotoğraf 27. Medrese, avlu üst kat çatıya çıkış kapısı ayrıntı.....	114
Fotoğraf 28. Medrese, avlu, üst kat çatıya çıkış kapısı ayrıntı.....	114
Fotoğraf 29. Medrese, avlu, revak, ayrıntı.....	114
Fotoğraf 30. Güney cephe, doğu pencereden ayrıntı.....	116
Fotoğraf 31. Kuzey cephe, taç kapıda kullanılan devşirme malzeme, ayrıntı.....	116

Fotoğraf 32. Medrese, kuzey cephe, taç kapı genel görünüm.....	118
Fotoğraf 33. Medrese, kuzey cephe, taç kapı genel görünüm	119
Fotoğraf 34. Medrese, kuzey cephe, taç kapı genel görünüm.....	119
Fotoğraf 35. Taç kapı süslemelerinden ayrıntı.....	121
Fotoğraf 36. Taç kapı, kuşatma kemeri, ayrıntı.....	121
Fotoğraf 37. Taç kapının doğu köşesindeki kabardan ayrıntı.....	122
Fotoğraf 38. Taç kapının batı köşesindeki kabardan ayrıntı.....	122
Fotoğraf 39. Taç kapının doğu yan nişi.....	122
Fotoğraf 40. Taç kapının batı yan nişi.....	122
Fotoğraf 41. Taç kapı, doğu yan niş, alt pano ayrıntı.....	123
Fotoğraf 42. Taç kapı, doğu yan niş, üst pano ayrıntı.....	124
Fotoğraf 43. Taç kapı batı yan nişinin üstündeki alt panodan detay.....	124
Fotoğraf 44. Taç kapı batı yan nişinin üstündeki üst panodan ayrıntı.....	125
Fotoğraf 45. Medrese, taç kapı, ayrıntı.....	126
Fotoğraf 46. Taç kapı, basık kemer, kilit taşı, ayrıntı.....	126
Fotoğraf 47. Medrese, batı kanat, avlu, revak süslemesinden ayrıntı.....	128
Fotoğraf 48. Medrese, kuzey kanat, avlu, revak süslemesinden ayrıntı.....	128
Fotoğraf 49. Medrese, tavan hizasında avluyu dolaşan süslemeden ayrıntı.....	129
Fotoğraf 50. Ana eyvan bitişiği, güneydoğu derslane kapısı, ayrıntı.....	130
Fotoğraf 51. Ana eyvan bitişiği, güneybatı derslane kapısı, ayrıntı.....	130
Fotoğraf 52. Üst kat güneydoğu çatıya çıkış kapısı ayrıntı.....	131
Fotoğraf 53. Üst kat güneybatı çatıya çıkış kapısı ayrıntı.....	131
Fotoğraf 54. Ana eyvan, ayrıntı.....	132
Fotoğraf 55. Ana eyvan, kemer yüzeyi, süsleme, ayrıntı.....	133
Fotoğraf 56. Medrese, ana eyvan kemeri kilit taşı, ayrıntı.....	133
Fotoğraf 57. Medrese, ana eyvan mihrabı, ayrıntı.....	136
Fotoğraf 58. Ana eyvan, mihrap, ayrıntı.....	138
Fotoğraf 59. Ana eyvan, mihrap, ayrıntı.....	138
Fotoğraf 60. Niğde Ak Medrese, kuzey cephe, revak, ayrıntı.....	160
Fotoğraf 61. Bursa Murad Hüdavendigâr Camii, kuzey cephe, revak, ayrıntı.....	160
Fotoğraf 62. Bursa Orhan Camii, revak, ayrıntı.....	161

GİRİŞ

Konu ve Amaç

Konumuzu oluşturan Karamanoğulları-Osmanlı Siyasi ve Kültürel ilişkileri ile Niğde Ak Medrese çalışmamızda irdelenecektir. Karamanoğlu Osmanlı siyasi ve kültürel ilişkiler Alâeddin Ali Bey (1344-1398) döneminde başlar. Karamanoğulları Beyliği Osmanlı Devletiyle Anadolu'da uzun süre mücadele etmiş bir beyliktir. Osmanlı devletiyle süren çetin siyasi mücadeleler zaman zaman yapılan anlaşmalar ve kurulan sihriyet/akrabalık bağlarıyla geçici de olsa sulh/barış ortamı sağlanmıştır. Osmanlılar ile Karamanlılar arasında tarihi süreçte birçok evlilikler yapılmıştır.

Karamanoğullarının en güçlü ve parlak döneminde Karamanoğlu Beyi Alâeddin Ali Bey ile Osmanlı Beyi I. Murad'ın kızı Melek Hatun arasında evlilik olmuştur. Bu evlilikten Mehmet ve Ali Bey doğmuş, Mehmet Bey babasından sonra Karamanoğlu tahtına geçmiştir. Ali Bey'de abisi Mehmet Bey'e bağlı olarak Niğde Emiri/Meliki olarak varlığını sürdürmüştü ve Niğde Ak Medrese'yi inşa ettirmiştir.

Niğde Ak Medrese, Niğde'de şehir merkezinde şehrin tarihi kent dokusu içinde İç Kalenin sur duvarları dışında Karamanoğlu Ali Bey tarafından 1409 yılında yaptırılmıştır. Yapı cephe düzenlemesi, iki katlı ve abidevi bir anıt oluşuyla Karamanoğlu Beyliği'nin ve dönemin iddialı bir yapısıdır.

Karamanoğlu Mehmet Bey'in oğulları amcaları Niğde Emiri/Meliki Ali Bey ile aralarında ki mücadelede Osmanlı Sultanı II. Murad'a sığınmışlardır. II. Murad şehzade İbrahim'i amcasına karşı destekleyip Karamanoğlu tahtına çıkarmıştır. Sonrasında II. Murad Karamanoğlu tahtına geçirdiği İbrahim Bey ile de kız kardeşi İlaldı Sultanı evlendirmiştir. Ayrıca Sultan II. Murad, Karamanoğlu şehzadeleri Ali Bey, İshak Bey ve Alâeddin Beyle kızlarını evlendirerek onları Rumeli'de sancak beyi yapmıştır. Karamanoğlu Beyliği ile Osmanlı Beyliği arasındaki diğer bir evlilik ise II. Bayezid ile Karamanoğlu hanedanından Nasuh Bey'in kızı Hüsnüşah Hatun arasında olmuştur. Bu

evlilikten Osmanlının Karaman Eyaleti Valisi Şehzade Şehin Şah ile kardeşi Sultanzade Hatun doğmuştur.

Çalışmamızda Karamanoğlu Beyliği'nin siyasi tarihi ayrıntılı incelenip, diğer çevre kültür ve Osmanlı Devletiyle olan siyasi ve kültürel ilişkileri tartışılacaktır. Bu ilişkiler sonucunda oluşan kültürel etkileşimin mimariye yansımaları olarak ortaya çıkan Niğde Ak Medrese, Karamanoğlu Beyliği ve diğer çevre kültürlerin medrese mimarisindeki konumu, cephe, malzeme, plan ve süsleme açısından karşılaştırmalı olarak tartışılacaktır.

Yöntem

Çalışmamız kütüphane, arşiv araştırmaları ve alan çalışması olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

Alan çalışmasında Niğde kent merkezinde bulunan Ak Medrese incelenmiştir. Bu kapsamda yapının fotoğraflama ve ölçü kontrolleri ile görsel malzemedeki yararlanılarak yapının iç ve dış tasvir yapılmıştır.

Kütüphane ve arşiv çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Bedreddin Cömert Kütüphanesi, Hacettepe Üniversitesi Beytepe ve Bilkent Üniversitesi Merkez Kütüphaneleri, Milli Kütüphane, Halk Kütüphaneleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamız beş ana başlık ve alt başlıklar altında derlenmiştir. Birinci bölümde, Giriş ana başlığıyla konu ve amaç, yöntem açıklanmış ve konuyla ilgili araştırma ve yayınlar kısaca tanıtılarak alt başlıklar halinde verilmiştir.

İkinci bölümde, Anadolu Selçuklu, Osmanlı ve Karamanoğulları Beyliği döneminde Niğde: Siyasi ve Kültürel Ortam ana başlığı ve Türk Dönemi Öncesi Niğde, Türk döneminde Niğde, Anadolu Selçukluları Döneminde Niğde, Eratnalılar Döneminde Niğde, Karamanoğulları Döneminde Niğde, Osmanlılar Döneminde Niğde alt başlıklar

altında Niğde şehrinin ilk çağdan günümüze tarihsel siyasal ve kültürel gelişimi ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, katalog bölümüdür. Yapının tanıtımı ana başlığı ile adı ve yeri, vakfiye, kitabe, yapılan onarımlar ve yapının bugünkü durumu, plan, dış tanıtım, süsleme, malzeme ve teknik, iç tanıtım, yapının tanıtımı, inşa tarihi ve banisi alt başlıklarında Niğde Ak Medrese ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, değerlendirme ana başlığı altında Karamanoğulları Dönemi Medrese Mimarisi ve Karamanoğulları Medreseleri – Anadolu Beylikleri Dönemi Medreseleri alt başlıklarında karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılmıştır. Burada Niğde Ak Medrese, plan tipi, cephe, malzeme-teknik ve süsleme açısından Karamanoğlu Beyliği medreseleri ve diğer Anadolu medreseleriyle karşılaştırılarak yapının medrese mimarisindeki konumu irdelenmiştir.

Beşinci bölümünde, sonuç ana başlığı altında incelediğimiz örnek Niğde Ak Medrese çalışma boyunca verilen bilgiler kapsamında Anadolu Medrese mimarisi içindeki yeri belirtilmiştir.

Konuyla İlgili Araştırma ve Yayınlar

Bu bölümde, Niğde ve Ak Medreseyle ilgili bilgilerin verildiği seyahatname ve yayınlar kısaca tanıtılmaktadır. Yayınlar başlığı altında Karamanoğlu Tarihi ve Niğde Ak Medreseyle ilgili kronik ve çalışmalar ana hatlarıyla verilmiştir.

Seyahatnameler

Karamanoğulları ve Niğde şehriyle ilgili elimizdeki bilinen tek seyahatname ünlü Arap seyyah İbn-i Battûta Tancî'nin seyahatnamesidir. Ünlü seyyah Karamanoğlu başkenti Larende'ye uğramış burada Karamanoğlu Beyi İbrahim Bey ile görüşmüştür. Seyahatnamesinde bu bölümü “*Lârende Sultanı*” başlığıyla anlatmıştır. “*Onun adı Karamanoğlu Bedreddin'dir. Daha önce öz kardeşi Musa Bek bu diyara hâkim bulunuyorken Mısır hükümdarı Melik Nâsır'ın verdiği bir bedel karşılığında tahtından*

inmiş, yerine Mısır'dan bir orduyla birlikte bir emir gönderilmiştir. Daha sonra Sultan Bedreddin şehri ele geçirerek, bir saray inşa ettirip devletinin payitahtı haline getirdi. Sultan Bedreddin'le av dönüşü şehir dışında karşılaştım. Atımdan indim; o da bineğinden indi. Selam verdim. Selamımı alıp beni kucakladı. Bu ülkede hükümdarların şöyle bir âdeti var: Uzaktan gelen biri onunla karşılaştığında beriki bineğinden iniyorsa o da iniyor. Gelen yolcunun gösterdiği saygı, bu sultanlarında saygılı davranmalarını gerektirecek bir memnuniyete kapı aralar. Selamın at üzerinde verilmesi iyi karşılanmaz. Memnuniyetsizliğe, ardından da yolcunun felaketine sebep olur. Yeri gelince anlatacağım gibi onlardan bazıları ile benim aramda bu tür olaylar geçmiştir. Sultan selam verdikten sonra atına bindi, ardından bende atıma bindim. Bana nereden geldiğimi sordu. Hal hatır muhabbetinden sonra şehre birlikte girdik. Benim en güzel şekilde ağırılanmam için çevresindekilere emirler yağdırdı. Gümüş tabaklar içerisinde leziz yemekler, nefis meyveler ve hoş tatlılardan başka; mum, elbise, binek hayvanı ve çeşitli armağanlar gönderdi. Onun yanında fazla kalmadım.” sözleriyle anlatmıştır.

Seyyah ayrıca Aksaray'a gelmiş Kayseri'ye geçerken 1333 tarihinde Niğde'ye uğramış ve şehri seyahatnamesinde anlatmıştır. İbn-i Batûta Niğde'yi, “İlhanlıların hâkimiyeti altında, büyük ve çok kalabalık bir şehir ama bazı kısımları tamamen harap olmuş” sözleriyle betimler. Ancak incelemiş olduğumuz yapıımız Niğde Ak Medreseyle ilgili her hangi bir bilgi vermemiştir.

Yayınlar

Halil Ethem, 1936 yılında “Niğde Klavuzu” adlı bir kitap yayınlamıştır. Kitapta giriş bölümünde Niğde kent tarihi hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra şehirdeki mimari yapılar anlatılmıştır.

İ. H. Uzunçarşılı, 1942 yılında Vakıflar Dergisinde “Niğde'de Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi” adlı makalesini yayınlamıştır. Makalede günümüze sağlam bir şekilde ulaşan Ak Medrese vakfiyesi günümüz Türkçesine çevrilmiş ve devamında Karamanoğlu Ali Bey anlatılmıştır. Vakfiye, Niğde şehri, vakıf şartları, dönemin vakıf anlayışı ve medrese eğitim sistemi hakkında geniş kapsamlı bilgiler sunmaktadır.

A. Galanti, 1951 yılında “Niğde ve Bor Tarihi” adlı bir kitap kaleme almıştır. Kitapta Niğde şehir tarihi kapsamlı olarak tanıtılmıştır.

A. Gabriel, 1962 yılında yazmış olduğu “Niğde Türk Anıtları” adlı kitabında Niğde’de bulunan yapılar ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

A. Kuran, tarafından 1966 yılında yazılan “Anadolu Medreseleri” adlı kitapta Karamanoğlu Beyliği döneminde inşa edilen medreseler de anlatılarak planları çizilmiş ve yapılar hakkında bilgi verilmiştir.

M. Sözen, 1970 yılında yayımladığı “Anadolu Medreseleri Selçuklu ve Beylikler Devri” adlı eserinin 194-201 sayfaları arasını Niğde Ak Medrese’ye ayırmıştır.

İslam Ansiklopedisinin 1977 yılı baskısındaki “Karamanlılar” maddesi M. C. Ş. Tekindağ tarafından kaleme alınmış ve makalede Karamanoğulları tarihiyle ilgili bilgiler verilmiştir.

T. Ünal, 1986 yılında neşredilen “Karamanoğulları Tarihi” adlı kitabında Karamanoğlu siyasi tarihi kapsamlı bir şekilde anlatmıştır.

İ. H. Uzunçarşılı, 1988 yılında yayınlanan “Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri” adlı kitabında Karamanoğlu Beyliği tarihi beylerin başlıkları altında kronolojik olarak sıralanarak anlatılmıştır.

O. Aslanapa, 1990 yılında baskısı yapılan kitabı “Türk Sanatı” isimli kitabında Karaman Devri Eserleri başlığı altında Karamanoğlu Beyliği döneminde inşa edilen yapılardan bahsedilmiştir.

1992 yılında H. E. Cengiz ve Y. Yücel tarafından “Belgeler” başlığı altında günümüz Türkçesine çevrilen Ruhi Tarihi’nde 359- 472 sayfalar Osmanlı Tarihine ayrılarak anlatılmış Osmanlı Karamanoğulları münasebetleri tartışılmıştır.

Osmanlı tarihinin anlatıldığı “Tacü’t-Tevarih” isimli kitap Hoca Sadettin Efendi tarafından kaleme alınmıştır. İ. Parmaksızoğlu tarafından günümüz Türkçesine çevrilen kronik eser beş cilt olarak 1999 yılında yayınlanmıştır. Osmanlı tarihi anlatılırken diğer beylik ve devletler hakkında bilgiler verilmiş böylece Karamanoğulları Beyliğine de değinilmiştir.

Karamanoğulları Beyliği hakkında bilgi veren ve Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî tarafından kaleme alınan dönemin birinci el kroniği “Müsâmeretü’l-ahbâr” kitabı M. Öztürk tarafından günümüz Türkçesine çevrilmiş ve 2000 yılında yayınlanmıştır.

M. Özkarcı, doktora çalışmasını “Niğde’de Türk Mimarîsi” adıyla 2001 yılında kitap olarak yayınlamış, kitapta Niğde tarihi ve Niğde’de bulunan anıtlarla ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Aynı çalışma 2014 yılında geliştirilerek “Türk Kültür Varlıkları Envanteri Niğde 51” adı altında yeniden basılmıştır. Bahse konu yayınlarda incelemiş olduğumuz Niğde Ak Medrese’ye de yer verilmiştir.

Karamanoğulları Beyliği ile ilgili en kapsamlı ve tek kronik Şikari’nin kaleme almış olduğu “Karamannâme” adlı eserdir. Günümüz Türkçesine çevrilerek çeşitli baskıları yapılan kitap 2005 yılında Metin Sözen ve Necdet Sakaoğlu tarafından yayınlanmıştır.

O. N. Dülgerler, 2006 yılında bastırılan “Karamanoğulları Dönemi Mimarîsi” adlı çalışmasında Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilen bütün yapıların envanteri çıkarılmıştır. Her yapı ayrı başlıklar halinde kitapta değerlendirilmiştir. Örnekler arasında incelediğimiz yapı Niğde Ak Medrese de yer almaktadır.

E. Bilget Fataha, 2010 yılında tamamlanan “Karamanoğulları Beyliği Yapılarında Mimari Süsleme” isimli doktora tezinin 181- 193 sayfaları arasında Niğde Ak Medrese hakkında bazı bilgiler sunmaktadır.

O. Turan, tarafından 2013 yılında yayınlanan “Selçuklular Zamanında Türkiye” adlı kitapta Selçuklu tarihi anlatılmış ve Selçuklu Karamanoğlu münasebetlerine değinerek kapsamlı bilgiler aktarılmıştır.

Birinci el Osmanlı kaynağı “Âşıkpaşazade Tarihi” 2013 yılında N. Öztürk tarafından günümüz Türkçesine çevrilerek yayınlanmıştır. 1285-1502 yılları arasındaki Osmanlı Tarihinin anlatıldığı kitapta Osmanlı Karamanoğlu ilişkilerine değinilerek Karamanoğulları hakkında bazı bilgiler verilmiştir.

Diğer bir Osmanlı kroniği Mevlânâ Mehmed Neşri'nin kaleme aldığı “Cihânnümâ” adlı kitap N. Öztürk tarafından günümüz Türkçesiyle 2013 yılında yayınlanmıştır. Aşıkpaşâde Tarihi'nden etkilenecek yazıldığı bilinen ve Osmanlı tarihinin anlatıldığı kitapta Karamanoğlu Osmanlı ilişkileri anlatılmıştır.

Kadı Burhaneddin Devleti tarihinin anlatıldığı “Bezm U Rezm” isimli kitap Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdi tarafından kaleme alınmıştır. Günümüz Türkçesine M. Öztürk tarafından çevrilen kitap 2014 yılında yayınlanmıştır. Kitapta Karamanoğullarıyla ilgili özet bilgi verilmektedir.

Anadolu Selçuklu tarihini anlatan dönemin kroniği “El-evâmirü'l-Alâiyye fi'l-Umûr'il-Alâ'iyye” isimli kitap İbn-i Bibi tarafından kaleme alınmış ve 2014 yılında M. Öztürk tarafından günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Kitapta Selçuklu Devleti Karamanoğulları ilişkileri hakkında bilgi verilmektedir.

Yazıcızâde Ali, İbn Bibi'nin El-evâmirü'l-Alâiyye fi'l-Umûr'il-Alâ'iyye farsça kitabını Türkçeye çevirip ekleme ve çıkarmalar yaparak hazırladığı “Tevârîh-i Âl-i Selçuk (Oğuznâme- Selçuklu Târihi)” adlı eserinde, Selçuklu tarihi anlatılmış ve Karamanoğlu Beyliğiyle ilgili olaylardan bahsedilmiştir.

1. BÖLÜM

1. NİĞDE’NİN SİYASİ, SOSYAL VE KÜLTÜREL TARİHİ

1. 1. Türk Dönemi Öncesi Niğde

Niğde adının, nereden geldiği ve şehre adı kimin verdiği bilinmemektedir. İlk Çağ’da Anamur-Bozyazı (Mersin) civarında yaşayan kavimlerden “Nagidoslular” tarafından şehrin kurulduğu ve adının verildiği belirtilir (Şaman Doğan, 2004b, s. 117). Galanti, bu iddiayı coğrafi uzaklıktan dolayı kabul etmeyerek eski isminin Anahita olduğunu iddia eder. Kelimenin, bereketi ifade ettiğini ve eski kavimlerden bir ilahın ismi olduğundan bahseder (Galanti, 1936, s. 5). Gabriel ise kitabında, Anamur civarında yaşayan halkın Niğde civarına göçtüğünü ve şehri kurarak bu ismin verilmiş olabileceğini söyler (Gabriel, 1962, s. 17-18). Diğer bir iddiaya göre ise Niğde, “Candyna”dan gelmektedir. Şehir Müslümanların eline geçmeden önce “Nahita”, “Nekida” ve “Nakide” sonrasında “Nekide” şeklinde yazılmış zamanla “Nikde”ye Cumhuriyet döneminde ise “Niğde”ye dönüşmüştür (Harita 1), (Gabriel, 1962, s. 17, Konyalı, 1974, s. 177, Özkarcı, 2001, s. 6, Akit, 2009, s. 22, Şaman Doğan, 2013, s. 116).

Harita 1. Türkiye Siyasi Haritasında Niğde'nin Konumu.

Niğde eski çağlarda Hitit imparatorluğu hâkimiyetinde yaşamıştır. M.Ö. 7. yüzyılda bölge, Friglerin idaresine geçmiş daha sonra Anadolu'nun geneli Perslerin hâkimiyetine girmiştir. M.Ö. 4. yüzyılda Makedonya Kralı Büyük İskender, Doğu seferine çıkarak Persleri Anadolu'dan atmayı başarmıştır. Büyük İskender öldükten sonra bölge Selevkos İmparatorları ile Kapadokya Kralları arasında yaşanan mücadelelerde el değiştirmiştir. M.Ö. I. yüzyılda Roma İmparatorluğu, Kapadokya bölgesini ele geçirmiştir. 395 yılında Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca bölge Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğuna sınırları içine girmiştir (Özkarcı, 2001, s. 6). Bu dönemde Niğde'nin yerinde önemli bir şehir mevcut olmayıp, en yakın büyük şehir Tyana yirmi üç kilometre güneyde yer almaktadır. Araplar Tyana'ya Tavana demiş ve 707 yılında fethedilmiştir. Fakat tam hâkimiyet Abbasi Halifesi Hârûn Reşid döneminde 806 yılında sağlanmıştır (Oflaz, 2007, s. 92).

Yerleşimin çekirdeğini oluşturan ve kalenin de üzerinde bulunduğu tepeye konumlanan şehrin, ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir (Oflaz, 2007, s. 92). Ancak kurulduktan sonra sırasıyla Roma, Bizans, Anadolu Selçukluları, İlhanlılar, Eratnalılar, Karamanoğulları, Osmanlılar ve günümüzde Cumhuriyet dönemi yerleşim yeri olmaya devam etmiştir (Şaman Doğan, 2013, s. 116). Şehir tarihi kayıtlara göre ilk kez 839 yılında Abbasi Halifesi El Memnun tarafından onarılmıştır (Gabriel, 1962, s. 17). Üç surla çevrelenen şehir güvenliği yüksek bir yerleşim yeridir (Halil Ethem, 1936, s. 5-8). Kısa süre Müslüman Arapların elinde kalan bölge, Bizans İmparatoru II. Nikephoros tarafından 965 tarihinde tekrar alınmıştır. Malazgirt savaşına kadar bölge Bizans idaresinde varlığını sürdürmüştür (Anonim, 1968, s. 421).

1. 2 Türk Döneminde Niğde

1. 2. 1. Anadolu Selçukluları Döneminde Niğde

1071 Malazgirt Savaşı zaferinden sonra Kutalmışoğlu Süleyman Şah (1077-1086) komutasındaki Selçuklu ordusu, diğer Anadolu şehirlerinde olduğu gibi Niğde'yi de Bizanslılardan almış ve bölgenin valiliği Ebülğazi Hasan'a verilmiştir. Niğde

yakınlarındaki Hasan Dağı'nın ismi Türk valisinden gelmektedir (Turan, 2013, s. 158). Ayrıca şehrin surları bu dönemde inşa edilmiştir. Sultan I. Mesud (1116-1156), hükümdarlığı döneminde Niğde yöresinin idaresini oğlu II. Kılıçarslan'a (1155-1192) bırakmıştır (İbn Bibi, 2014, s. 14). Şehir, 12. yüzyıldan sonra gelişmeye başlamış ve 13. yüzyılın ilk yarısında Türkler tarafından Anadolu'nun büyük ve önemli şehirlerinden biri haline getirilmiştir. Bu dönemde Anadolu Selçuklu himayesindeki şehirler bazı unvanlarla tanındığından, Niğde'ye "*Dârü'l Pehlivâniyye*" (Pehlivanlar Beldesi) denmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 50-58, Göde, 2000, s. 66, Özkarcı, 2001, s. 7, Oflaz, 2007, s. 92, Akşit, 2009b, s. 22, Şaman Doğan, 2013, s. 117, Turan, 2013, s. 598). II. Kılıçarslan zamanında şehirdeki yapılar önemli onarımlar geçirmiştir (Turan, 2013, s. 258-259). II. Kılıçarslan Niğde şehrinin de aralarında bulunduğu bölgeyi oğlu Melik Arslanşah'a iktâ olarak vermiştir (Halil Ethem, 1936, s. 8, Turan, 2013, s. 242, İbn Bibi, 2014, s. 50, Yazıcızade Ali, 2017, s. 52). Mimari unsurlar, Rukneddin Süleyman Şah (1196-1204), döneminde 1196 yılında tekrar onarım geçirmiştir (Turan, 2013, s. 287). Anadolu Selçuklu sultanlarından I. İzzeddin Keykavus (1211-1220) döneminde Niğde valisi Zeyneddin Beşare Bey, şehirde imâr ve iskân faaliyetlerini arttırmıştır (Akşit, 2009a, s. 40, İbn Bibi, 2014, s. 147, Yazıcızade Ali, 2017, s. 205).

Sultan Alâeddin Keykubad (1220-1237) döneminde, şehir surlarının tamiri yaptırılmış ve 1223 yılında İç Kalenin merkezine Alâeddin Camii, şehrin valisi tarafından inşa ettirilmiştir (Turan, 2013, s. 363, Şaman Doğan, 2013, s. 115). Sultan Alâeddin Keykubad, vali Zeyneddin Beşare Bey'i 1223'de idam ettirmiş ve yerine Harzem Türklerinden İlan Yabgu'yu şehrin valiliğine getirtmiştir. II. İzzeddin Keykavus (1246-1249) döneminde şehrin yöneticiliğini Şemseddin Kaymaz yapmıştır (Özkarcı, 2001, s. 7, Turan, 2013, s. 362-363, İbn Bibi, 2014, s. 423-567). II. İzzeddin Keykavus ile IV. Kılıçarslan arasındaki taht mücadelesinde Niğde halkı ve şehrin önde gelenleri, Kılıçarslan'ı desteklemiştir (Gabriel, 1962, s. 18, Turan, 2013, s. 504). Bu dönemde şehir Anadolu Selçuklu Devleti'nin askeri merkezi olmuş, zaman zaman III. Gıyaseddin Keyhüsrev (1265-1282) gibi Anadolu Selçuklu sultanlarının taht merkezi de olmuştur (Galanti, 1936, s. 7).

1243 Kösedağ Savaşı yenilgisi sonrasında diğer Anadolu şehirleri gibi Niğde de İlhanlıların hâkimiyeti altında varlığını sürdürmüştür (Anonim, 1968, s. 418). III. Gıyaseddin Keyhüsrev, vezir Fahreddin Ali'yi görevinden almış yerine de Müineddin Süleyman Pervane'yi getirmiştir. Vezir Müineddin Pervane, yakın adamı Hatiroğlu Ziyaeddin aracılığıyla eski vezir Fahreddin Ali'nin Tebriz'de İlhanlı hükümdarının yanında olmasını fırsat bilerek küçük yaştaki Sultanı ümerasıyla (mahiyeti) birlikte Kayseri'den alarak Niğde'ye getirmiştir (Galanti, 1936, s. 8, Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 78, Turan, 2013, s. 556). Niğde, Anadolu Selçuklu serleşkeri Hatiroğlu Şerafeddin'e dirlik olarak verilmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 74, Turan, 2013, s. 543, İbn Bibi, 2014, s. 594, Yazıcızade Ali, 2017, s. 635). Kendisi Moğollara karşı isyan ettiği için 1276 tarihinde Moğol hükümdarı İlhan Abaka Han tarafından idam edilmiştir (Halil Ethem, 1936, s. 11, Tekindağ, 1964, s. 88, Ünal, 1986, s. 62, Turan, 2013, s. 559). Daha sonra Müineddin Pervane'nin de öldürülmesiyle şehir tamamen Moğol etkisine girmiş, Moğollar tarafından Anadolu'ya gönderilen yedi aşiretten birinin başındaki Sungur Ağa, Niğde ve yakınlarındaki geçitleri kontrol etmesi için görevlendirilmiştir (Gabriel, 1962, s. 18, Göde, 2000, s. 66). Moğol Sultanı Mahmud Gazan Han, Müstevni Şerafeddin Osman'ı Niğde ve civarına mültezim olarak atamıştır (Turan, 2013, s. 636, Akdağ, 2018, s. 156). IV. Kılıçarslanın kızı ve III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kız kardeşi Selçuk Hatun İlhanlı hükümdarının oğluyla evlendirilmiş (Akdağ, 2018, s. 64) ve ölünce adına 1312 yılında inşa edilen Hüdavent Hatun Türbesine gömülmüştür. Türbe mimari anıtsallığı ve bezemeleriyle şehrin seçkin eserleri arasında yer alır (Galanti, 1936, s. 8, Halil Ethem, 1936, s. 11).

1. 2. 2. Eratnalılar Döneminde Niğde

Anadolu Selçuklu hanedanının son sultanı II. Gıyaseddin Mesud (1303-1308) sonrasında Anadolu toprakları birçok beyliğe bölünmüştür (Turan, 2013, s. 658-659, Akdağ, 2018, s. 169-177). Niğde, 1335 tarihinde Eratnalıların hâkimiyeti altına girmiştir (Gabriel, 1962, s. 17). Önceleri İlhanlıların Anadolu genel valisi iken İlhanlı Sultanı Ebu Said'in 1335 tarihinde ölümüyle merkeze isyan edip bağımsızlığını ilan eden Alâeddin Eratna (1343-1381) ve oğulları (1381-1390), 1381'e kadar bölgeye hâkim

olmuştur (Halil Ethem, 1936, s. 13, Özkarcı, 2001, s. 8). Eratnalıların hükmü altında varlığını sürdüren Niğde’de vali Sungur Bey döneminde imâr faaliyetleri hız kazanmıştır (Gabriel, 1962, s. 18, Göde, 2000, s. 60-140). Arap seyyah İbn-i Batuta, Aksaray’a gelmiş Kayseri’ye geçerken de 1333 tarihinde Niğde’ye uğramış ve şehri seyahatnamesinde anlatmıştır. İbn-i Batûta Niğde’yi, “*İlhanlıların hâkimiyeti altında, büyük ve çok kalabalık bir şehir ama bazı kısımları tamamen harap olmuş*” sözleriyle tanımlar (Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî, 2018, s. 284). 1335 yılında Sungur Bey tarafından banisinin adını taşıyan Sungur Bey Cami ve Türbesi kalenin eteğinde inşa ettirilmiştir (Anonim, 1968, s. 419-420, Özkarcı, 2001, s. 50-72, Oflaz, 2007, s. 93, Şaman Doğan, 2013, s. 115).

1. 2. 3. Karamanoğulları Döneminde Niğde

Moğol hükümdarı Ebu Said Bahadır Han’ın ölümünden sonra Karamanoğulları Niğde’yi kendi sınırlarına katmıştır. Şehir 14. yüzyılın sonlarında Eratnalılar ile Karamanoğulları arasında birçok kez el değiştirmiştir (Akdağ, 2018, s. 118-176). Eratnalılar 1381 yılında yıkıldıktan sonra bulunduğu bölgede Kayseri merkezli Kadı Burhaneddin Devleti kurulmuş ve bu dönemden sonra Karamanoğullarıyla yaşanan mücadelede şehir iki güç arasında hâkimiyet kurma alanı olmuştur (Galanti, 1936, s. 8-9, Gabriel, 1962, s. 17). Karamanoğulları Beyliği döneminde Konya merkez olmak üzere Aksaray, Akşehir, Antalya, Alaiye, Kayseri ve Kırşehir gibi şehirlerin bulunduğu bölge “Yunan Vilayeti” adıyla tanınmıştır (Gümüşçü, 2001, s. 127, Akdağ, 2018, s. 77-90). Şehre bu dönemde “*Ma’sukiye*” (Sevenlerin Yeri) denmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 58, Oflaz, 2007, s. 92, Akşit, 2009, s. 22, Şaman Doğan, 2013, s. 117). Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, beyliği döneminde topraklarını oğulları ve akrabaları arasında ikta olarak dağıtmış, Niğde’yi de küçük oğlu Ali Bey’e vermiştir. 1398 tarihine kadar Niğde emiri Ali Bey, burada yaşamıştır (Halil Ethem, 1936, s. 18). Yıldırım Bayezid (1389-1402) 1398 yılında Karamanoğulları Beyliğine ilk aşamada son vermiş böylece Niğde bir süre Osmanlı toprağı haline gelmiştir. 1402 Ankara Savaşı yenilgisine kadar Osmanlı hâkimiyetinde bulunan Niğde, savaştan sonra tekrar canlanan Karamanoğulları Beyliğinin idaresi altına girmiştir (Hoca Saadettin Efendi, 1999, s. 199).

Karamanoğulları Beyliği döneminde şehir önemli bir merkez haline gelmiş ve imâr faaliyetleri devam ederek parlak dönemini yaşamıştır. 1409 yılında abisi Mehmet Bey'e bağlı olarak hüküm süren Karamanoğlu Emir Ali Bey, Niğde Ak Medreseyi inşa ettirmiştir. Mehmet Bey ile Osmanlıların mücadelesinden faydalanan Emir Ali Bey, 1413 yılında abisine karşı sultan unvanını kullanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Ancak Mehmet Bey'in baskısına dayanamayan Ali Bey, Kahire'ye giderek Memluklara sığınmıştır. Bir süre burada yaşayan Ali Bey, Memluklu sultanı El Melikü'l Müeyyed'in oğlu İbrahim'in komutasındaki Memluklu ordusuyla Anadolu'ya gelerek Niğde'yi almış ve abisi Mehmet Bey'le taht mücadelesine girişmiştir (Akdağ, 2018, s. 461). Mücadeleyi kaybeden Mehmet Bey esir olarak Kahire'ye götürülmüş ve Karamanoğlu toprakları Memluklu himayesinde Ali Bey'e bırakılmıştır. 1420 yılında Memluklu Sultanı El Melikül Müeyyed'in ölümüyle yerine geçen Seyfeddin Tatar, Mehmet Bey'i serbest bırakmıştır. Mehmet Bey, Anadolu'ya dönerek kardeşine karşı mücadeleye girişmiş, Ali Bey yenilerek Niğde'ye çekilmiş ve ölümüne kadar Niğde emiri olarak varlığını sürdürmüştür. 1419 tarihinde Memluklu Sultanı Müeyyed'in oğlu İbrahim bir süre Niğde'de hüküm sürmüş olsa da kalıcı olamamış ve şehir Karamanoğulları Beyliği'nin hâkimiyetinde varlığını sürdürmüştür. Hanım Camii, Alaeddin Tepesi'nin doğu kısmında ve Niğde Çayına yakın inşa edilen diğer bir dönem eseridir (Uzunçarşılı, 1942, s. 64-69, Anonim Niğde, 1968, s. 418-419, Özkarcı, 2001, s. 81-84, Dülgerler, 2006, s. 57-58).

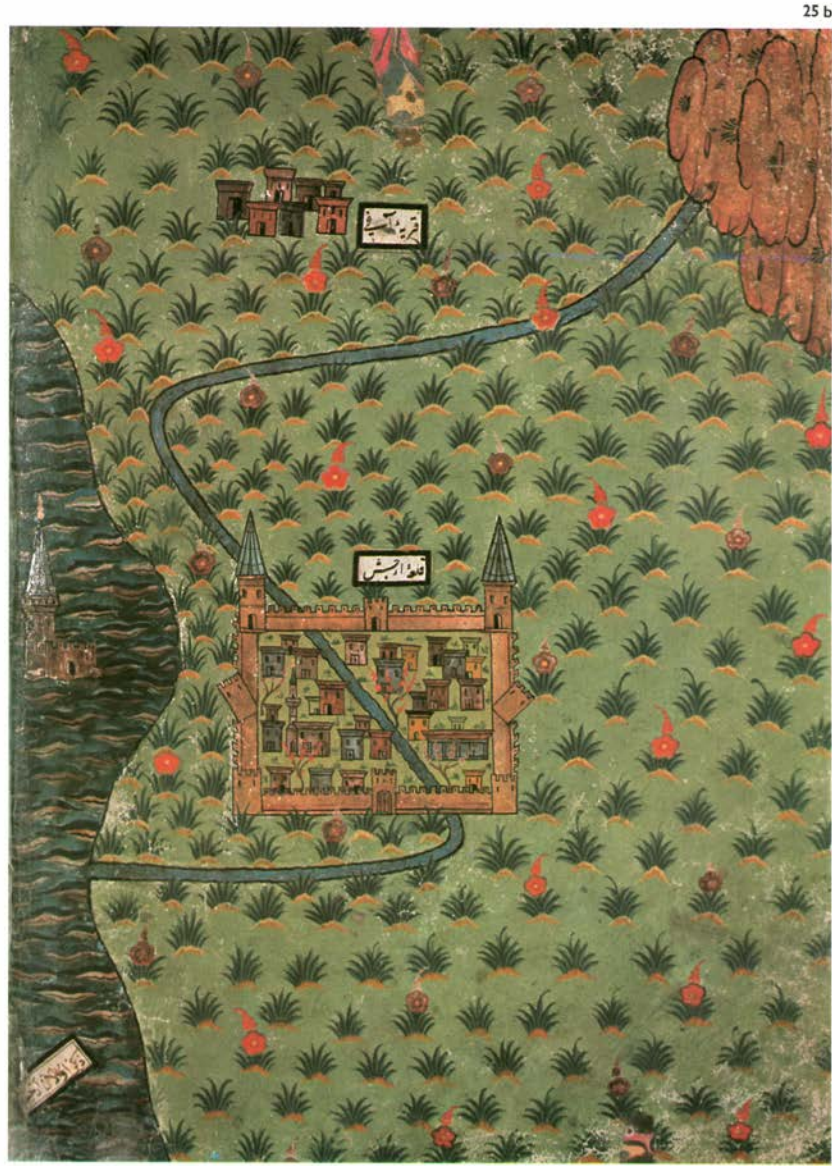
1. 2. 4. Osmanlılar Döneminde Niğde

Niğde, Osmanlıların himayesine bir kez daha Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmet ile Karamanoğlu Mehmet Bey'in mücadelesinden sonra geçmiştir. Savaşı kaybeden Karamanoğlu Mehmed Bey, yapılan anlaşmaya gereği aralarında Niğde'nin de içinde olduğu şehirleri 1414 yılında Osmanlıya verilmesini kabul etmiştir (Akdağ, 2018, s. 241). 1470 tarihinde şehir Osmanlı sultanı II. Mehmed (1451-1481) döneminde tamamen Osmanlı himayesine girmiştir. Osmanlı Devleti ile Karamanoğlu Beyliği arasında yaşanan mücadelelerde Karamanoğulları Osmanlılara karşı Akkoyunlulara sığınmış ve yardım istemiştir. Bunun üzerine Akkoyunlular, Osmanlı toprağı Niğde'yi almak isteseler de II. Mehmet'in oğlu Şehzade Mustafa tarafından büyük bir yenilgiye

uğratılmış ve Osmanlı toprakları Fırat Nehrine kadar genişlemiştir. Niğde, vezir İshak Paşa tarafından Osmanlı topraklarına katılmış ve şehrin surları İshak Paşa'nın emriyle tamir edilmiş ancak bu dönemden sonra bir daha da onarım yaptırılmamıştır (Galanti, 1936, s. 10-11, Anonim, 1968, s. 419, Hoca Saadettin Efendi, 1999, s. 103). Karamanoğulları döneminde önemli bir merkez konumundaki Niğde, Osmanlı idaresinde Karaman, Kayseri ve Konya gibi önemli şehirlerin gölgesinde kalmıştır. II. Bayezid (1481-1512) döneminde Karamanoğulları Beyliğinin sınırlarını kapsayan bölgede Karaman Eyaleti oluşturulmuş ve Niğde eyalet sınırları içinde kalmıştır (Gümüşçü, 2001, s. 132). 1490 yılında Emir Özbek kumandasında ki Memluklu ordusu Anadolu seferi sırasında şehre girmiş ve yağmalamıştır (Hoca Saadettin Efendi, 1999, s. 266). Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), İrakeyn Seferi (1534) dönüşünde şehre uğramış ve dönemin sanatçısı Matrakçı Nasuh da şehri çizerek tasvir etmiştir (Çizim 1), (Nasuhü's-Silahi, 1976, s. 69, 25b, Oflaz, 2007, s. 93).

Osmanlı döneminde imâr faaliyetleri sürdürülerek, 1479 tarihinde Esembey Mescidi, Paşa Camii, Murad Ali Paşa Camii, 1753 tarihinde Torbalı Mescit, Abdurrahman Paşa Mescidi ve 17. yüzyılın sonunda da Bedesten inşa edilmiştir (Halil Ethem, 1936, s. 21). IV. Murad (1623-1640)'ın sadrazamı Bayram Paşa, Revan Seferi hazırlıkları için Niğde'ye geldiğinde harap gördüğü hanın onarımını şahsi parasıyla yaptırmıştır. Bağdat seferi sırasında başarılarından dolayı ön plana çıkan Niğde sancağı mutasarrıfı (kaymakam) Hasan Paşa, Niğde'nin de bağlı olduğu Karaman Eyaleti Beylerbeyliğine getirilmiştir. Bu dönemde Anadolu'da Celali isyanları başlamış, bazı şehirlerde eşkıyalıklar baş göstermiştir. IV. Murad dönemindeki büyük Anadolu isyanlarından Gürcü Abdülnebi isyanı, Niğde merkezinde başlamıştır. Niğde'den hareketle yürümeye başlayan isyancılar, Konya üzerinden Bursa'ya oradan da İstanbul Üsküdar'a kadar gelmişlerdir. Başkente kadar gelen isyancıların bu girişimi verilen tavizlerle geçiştirilmiş ve isyancılar ikna edilerek savaşılmadan bölgelerine gönderilmişlerdir. Vezir Gürcü Mehmet Paşa ile Adana valisi Cafer Paşa'nın kardeşi olan ve isyancıların başı Gürcü Abulnebi'nin Niğde'de Kırşehir Bey'i İshak Bey tarafından öldürülmesiyle isyan bastırılmıştır (Galanti, 1936, s. 16-19). IV. Mehmet (1648-1687) döneminde de Gürcü Abdülnebi isyanının etkileri sürmüş ve Niğde ile civarında devam eden isyanlar bastırılmıştır. Sultan III. Ahmed (1703-1730) zamanında Nevşehirli Damat İbrahim

Paşa sadrazam olmuş ve 1720’li yıllarda Nevşehir başta olmak üzere bölgeye ilgi artmıştır.

Çizim 1. Nasuhü’s-Silahi, Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn-i Sultân Süleymân Han, 25b.

Sultan III. Ahmed döneminde Niğde sancağına Boğazlıyanoğlu Mehmet Paşa sancak beyi olmuştur. Şehir, on yedinci yüzyılda Karaman Beylerbeyliğinin yedi sancağından biridir. On sekizinci yüzyılda Çapanoğulları bölgeye hâkim konumdadır (Özkarcı, 2001, s. 9, Oflaz, 2007, s. 93). I. Mahmud (1730-1754) döneminde Niğde’ye, Ödemişli üç yüz

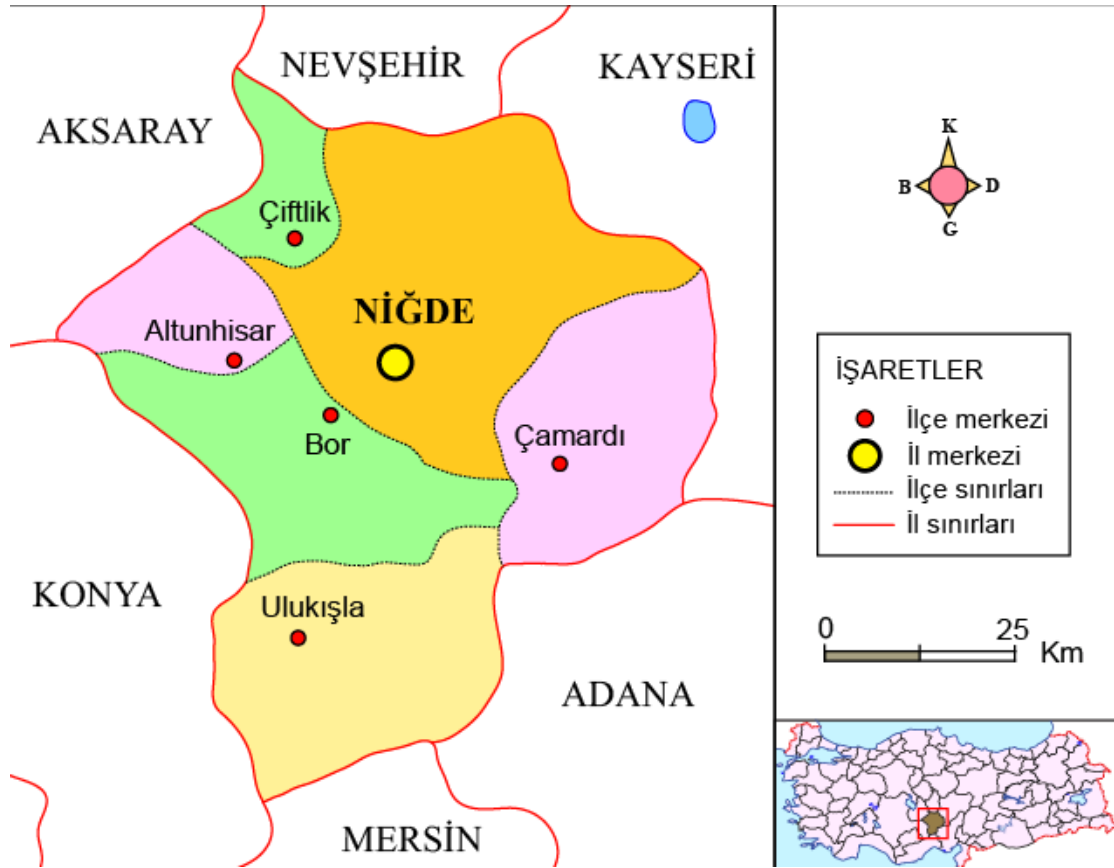
veya dört yüz çadırdan/aileden oluşan aşiret göçertilerek gelmiş ve şehri yağmalamıştır. Bunun üzerine Sultan I. Mahmud, gerçekleşen göç ve Niğde'yle ilgili bir ferman çıkarmıştır. III. Mustafa (1757-1774) döneminde Kadioğlu adında bir şahıs isyan girişiminde bulunmuş, Niğde ve civarını yağmalayıp şehre zarar vermiştir. Bu olaydan sonra bölgenin sorumlusu Çiparzade Ahmed Paşa, isyancıları yakalayamadığı ve Niğde halkına ayrıca zulüm ettiği için idam edilmiştir. II. Mahmud (1808-1839) döneminde Niğde sancağı sancak beyi Mirimiran Abidin Paşa, bölge halkına zulmetmesi nedeniyle yapılan şikâyetlerle idam edilmiştir. Bu dönemde Mısır valisi Kavala'lı Mehmed Ali Paşa'nın isyanı başlamış ve oğlu İbrahim Paşa ordusuyla Ulukışla'dan geçerek Anadolu içlerine Kütahya'ya kadar ilerlemiştir. İbrahim Paşa çevre illere mektuplar göndererek tabiiyetlerini istemiş ve Kayseri ile Niğde yapılan teklife olumlu cevap vermişlerdir (Galanti, 1936, s. 21-52). Niğde kazası her savaşta beş yüz asker ile Osmanlı ordusuna destek olmuştur. Yirminci yüzyılda şehir, tabii olduğu Karaman eyaletinin beş şehrinden biri olmuş ve yedi ilçesiyle merkez haline gelmiştir. Şehir Ortaçağ'daki nüfus ve büyüklüğünü zamanla kaybetmiş, orta ölçekli bir Orta Anadolu şehri olarak günümüze ulaşmıştır. Şehir, coğrafi açıdan iç kısımda kalması, askeri ve jeopolitik açıdan da bir risk taşımaması nedeniyle yatırım almamış bu yüzden de yeterince gelişmemiştir (Halil Ethem, 1936, s. 20-21).

Niğde'yle ilgili Osmanlı tahrir defterlerinden ilki 1500 tarihlidir. Buna göre şehir, yirmi dokuz mahallede yedi yüz otuz bir haneden oluşmaktadır. Şehirdeki Müslüman hane sayısı altı yüz yetmiş dört gayri Müslim hane sayısı ise elli yedidir. Gayri Müslimler iki mahallede toplandığından, mahallelerden biri Ermeni mahallesi diğeri ise zimmî diye kaydedilmiştir. Müslüman mahalleleri ise genelde mescit isimleriyle adlandırılırken dört mahalle ise cami isimlerine göre adlandırılmışlardır. 1522 tarihli icmal defterinde ise şehirde altı yüz yetmiş sekiz Müslüman hanenin ve elli dokuz hanenin ise gayri Müslim olduğu kaydedilmiştir. 1584 tarihli tahrir defterine göre ise mahalle sayısı otuz dokuza yükselmiştir. Kayıtlara göre bu dönemde iki bin altı yüz otuz iki Müslüman erkek vergi mükellefi ile yüz on altı gayri Müslim erkek vergi mükellefi bulunmaktadır (Özkarcı, 2001, s. 11). Şehirde gayri Müslimlerle Müslümanların birlikte yaşadığı Hacı Hızır Mahallesi ise bu yönüyle tek örnektir. Mahalleler mescit ve cami adlarıyla adlandırılmıştır. Bunlar Kale içinde yer alan Alâeddin Camii Mahallesi, Sungur Ağa

Cami Mahallesi, Dayı Mescidi Mahallesi, Ali Bey Mescidi Mahallesi, Hoca Veyis Mescidi Mahallesi, Aırçalı Mescit Mahallesi, Dıryan Mescidi Mahallesi, Veled Seydi Mahallesi ve Tantalı Mescit Mahallesi'dir (Oflaz, 2007, s. 94).

1869 tarihli Konya Vilayeti Salnamesinde “Niğde’de büyük ve küçük yirmi cevami’i şerife ve on beş mesacid-i münife ve iki Rûm ve biri Ermeni olarak üç kilise ile sekiz medrese ve bir mekteb-i rüşdi ile onu İslam ve biri Ermeni diğeri Protestan olmak üzere on beş adet mekatib-i sıbyan ve beş boya ve bir bezir ve yirmi kahve hane ve mea bedesten beş yüz on iki dükkân ve hükümet konağı civarında cereyan eden nehir üzerinde beş adet kargir köprü olduğu gibi mülhakatında Bor’da...” Niğde’de bulunan yapıların sayıları verilmiştir. Ayrıca 19. yüzyılda kaleye inşa edilen saat kulesi sağlam bir şekilde günümüze ulaşmıştır (Anonim, 2007, II, s. 143).

Aynı salnameye göre şehrin nüfusu dokuz bin dokuz yüz yirmi dokuz olarak kaydedilmiştir. Hane sayısı ise üç bin altı yüz altmış dördtür. 1899 tarihli Konya Vilayeti Salnamesine göre ise iki bin üç yüz yirmi üç hane ve on bin üç yüz seksen beş kişi mevcuttur. Bunlardan on kişi ecnebi, doksan sekiz Protestan, sekiz yüz dokuzu Ermeni, iki bin üç yüz kırkı ise Rum ve yedi bin yüz yirmi sekizi Müslüman’dır. Cumhuriyet döneminde Niğde, 1924 yılında il olmuştur (Harita 1), (Özkarcı, 2001, s. 9-11, Anonim, 2007, II, s. 143, Of laz, 2007, s. 94).

Harita 2. Niğde'nin ilçeleri ve komşuları haritası, (www.google.com, 13.06.2019).

2. BÖLÜM

2. KARAMANOĞULLARI BEYLİĞİ'NİN SİYASİ VE KÜLTÜREL TARİHİ

Anadolu topraklarının 1071 Malazgirt Zaferinden sonra Türkmenlere yurt haline gelmesiyle farklı boylardan ve isimlerden oluşan kendilerine ait müstahkem mevkiilerinde varlığını sürdürmeye çalışan farklı beylik ve devletler kurulmuştur. Her beylik ve devlet varlığını sürdürmek ve daha geniş topraklara sahip olmak için birbirleriyle mücadele içerisine girmiştir. Böylece farklı çevre kültürler içerisinde doğal bir etkileşim ve ortak bir kültür ortaya çıkmıştır. 1243 Köseadağ Savaşı yenilgisinden sonra Anadolu Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girmiş böylece yeni güç odaklarının ortaya çıkmasının önü de açılmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 30-31, Kaymaz, 2009, s. 88-99, İbn Bibi, 2014, s. 493-502, Akdağ, 2018, s. 17).

Karamanlılar diğer boylar gibi Orta Asya'dan Anadolu'ya göç hareketine katılmış, bir kolu güneybatı yönüne hareket ederek Maveraünnehir bölgesine yönelmiş, bir kolu Karakoyunlu Devleti egemenlik alanı olan Azerbaycan bölgesine ilerlerken diğer bir kolu da Anadolu içlerine doğru yönelmiştir. Oğuzların Afşar boyuna mensup olan Karamanoğulları, I. Alaeddin Keykubad (1220-1237) tarafından yeni feth edilen İsauria/İçel bölgesindeki Ermenek (Germanikopolis) yöresine 1225 yılından itibaren yerleştirilmişlerdir. Anadolu Selçuklu devletinin en parlak döneminde Anadolu'ya gelen Karamanoğulları, bu dönemde siyasi bir güç olmaktan ziyade yurt edinme ve yerleşme sürecini yaşamışlardır. Alâeddin Keykubad bölgenin idaresini Kamedreddin Lala'ya vermiş burayı Türkmenlere yurt edindirmiştir. Kamedreddin Bey'in idaresi uzun sürdüğü için (on iki yıl) bölgenin adı Kamedreddin-ili olarak bilinmeye başlamıştır (Witteck, 1963, s. 261, Başkan, 1999, s. 1-4, Şaman Doğan, 2006, s. 131, Dülgerler, 2006, s. 5, Konyalı, 2007, s. 51-52, Bozkuş, 2008, s. 7-8, Polat, 2011, s. 10, Turan, 2013, s. 367).

Karamanoğulları'nın Larende'ye yerleşmeleri ve diğer Anadolu beylikleriyle ilgili bilgi veren dönemin tarihçisi Mevlana Rûhî "*Ol esnada ki Osman Beg Gazi, beg oldu; Aydın iline Aydın-oglu ki ol yirde kışlak iden Türklerdendir mutasarrıf oldu ve Mentеше ve*

Hamid selatin-i Selçuk'un begleri ogullarındandır ki kendü memleketlerine müstevli oldılar ve Teke, İğdir kethüdası oğlıdur Teke memleketinde mutasarrıfı oldu ve Saruhan ve Karesi, Sultan Mesu'ud nökerlerindendir ve vilayet-i Kastamoni ve Burgul'u İsfendiyar atası Kötürüm Bayezid ve onun ataları elinde kaldı ve Karaman-oğulları mu'avenet-i ehli Şam ile Larende'yi aldılar, amma sikke ve hutbe şah-ı Şam adına idi" sözleriyle Karamanoğulları Beyliği ve diğer beylikler hakkında bilgi vermiştir (Mevlana Rûhî, 1992, s. 379).

Anadolu Selçuklu Sarayı'nın kâtibi İbn Bibi, El-Evâmirül'l-Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye adlı yazma eserinde Karamanoğullarıyla ilgili "Karamanoğullarının babası (Karaman), hayatının ilk yıllarında Kamareddin vilayeti adıyla meşhur olan Ermen (Ermenek ve çevresi) nahiyelerinde yaşayan bir Türkmen kömürcü idi. Her zaman ora dağlarından Larende'ye (Bugünkü Karaman) kömür çeker, çoluk çocuğunun rızkını o işle sağlardı. Baycu Noyan'ın Rum'a ikinci gelişi sırasında çıkan karışıklıklar sırasında (1256 yılında) fitne fesatlara uyup fırsatı ganimet bilerek aynı milletten olan insanlardan bir topluluk meydana getirdi. Yol kesip haramilik yapmaya başladı. Merhum ve garip sultan İzzeddin Keykavus -Allah kabrini nurlandırın- korunan memleketlerden (memalik-i mahrus) zorunlu olarak ayrılıp gurbetin yolunu tuttuğu sırada Sultan Rukneddin Kılıç Arslan -Allah onu rahmet elbisesiyle sarsın- ülkenin her iki parçasını da eline geçirince Karamanı vaatler ve sözlerle itaat alanına çekti. Ona emirlik unvanı ile büyük bir ikta verdi. O onda sonra saygı ve haşmet noktasına yükseldi. Haklı veya haksız olarak konuşandan konuşmayandan çok miktarda mala, eşyaya sahip oldu. Elde ettiği bu zenginlik sebebiyle Karaman ile kardeşi Bunsuz'un dimağına isyan etme, karşı gelme gibi boş hayaller yerleşti" sözleri Karamanoğulları'nın atalarının Ermenek ve Karaman civarına yerleşik olduklarını, kömürcülükle uğraştıklarını ve ikta sahibi olmalarıyla zenginleşip etrafına topladığı insanlarla da bir güç haline gelmeye başladıklarını anlatmıştır (İbn Bibi, 2014, s. 626).

Dönemin tarihçisi Şikari "Şirvan Han neslinden, Oğuz taifesi Oğuz Beylerinden Saadeddin derler, bir bey vardı. Şirvan vilayetlerinden çıkıp gelmişti. Çok kabileydiler. Rahat 10 bin oba idi. Yazın Sivas'ta Kayseri yaylaklarıydı. Kışın diyarı aceme giderlerdi. Bunlara oğuz taifesi derlerdi. Ekseriyetle Ermeni kâfirlerle ceng ederlerdi.

Beylerine Saadeddin, kardeşine İmadeddin derlerdi ve bahadır yiğit biriydi. Oğlu vardı Nureddin derlerdi. Bunlarla konargöçer olan bir Türkmen taifesi vardı. Türkmen taifesinin beyine Hayreddin derlerdi. Bir yıl baharın Türkmenler ve Oğuzlar yaylağa çıktılar. Saadeddin vefat edip, oğlu Nureddin'i Bey eylediler” sözleriyle Karamanoğlu aşiretinin Anadolu'ya yerleşimi ve aile hakkında bilgi vermektedir (Şikari, 2005, s. 103).

Şikari'ye göre Karamanlıların reisi Nureddin b. Saadeddin, I. Alaeddin Keykubat'a isyan eden ve Sultan tarafından mağlup edilemeyen Sivas hâkimi Hacı Bahadır'ı bilmeyerek mağlup etmiş ve Sivas'ı Sultan'a iade etmiştir¹. Sultan haberi duyunca memnun olmuş bir mektup göndererek kendisini Konya'ya çağırmıştır. Bu hizmeti karşılığında Sultan, ikta olarak Ermenek havalisini ödül olarak yerleşmeleri için Nureddin Bey'e vermiştir. Dolayısıyla Karamanoğulları'nın Anadolu Selçuklu devletiyle resmi ilişkileri de başlamıştır. Böyle bir hikâyeyi Şikari anlatmış olsa da bu konuda dönemin diğer kaynaklarında herhangi bir ipucu bulunmaz. Ancak bütün kaynakların ortak noktası Karamanoğulları'nın Alaeddin Keykubad döneminde İç Anadolu'nun güney uç bölgesine yerleştirildiklerini belirtmeleridir (Ünal, 1986, s. 36, Şikari, 2005, s. 105, Bozkuş, 2008, s. 14-15).

Sivas Nureddin Bey tarafından alındıktan sonra Sultan Alâeddin'in mektubunu Nureddin Bey'e ulaştıran ve daha sonra onu Konya'ya Sultanın yanına götüreren Selçuklu veziri aynı zamanda Kayseri Bey'i Cafer Bey², Konya dönüşünde Nureddin Bey'i Kayseri'de ağırlamış ve kız kardeşini de Nureddin Bey'e vererek bir akrabalık bağı

¹ “*Sultan Alaedin'in Sivas'ta meğer hutbesi okunurmuş, Meğer Hacı Bahadır, cümle kürdü başına cem edip, baş çekip hutbeyi namına okutmuş. Sultan'a asi olmuş. Sultan dahi asker çekip cenge gelmek üzereyken haber geldi ki, Oğuz Beyleri Sivas'ı Hacı Bahadır'ın elinden almışlar. Sultan Alâeddin sefa eyledi. Bir mektup Kayseri Beyi Cafer'e gönderdi. Cafer mektubu alıp izzetle okuyuverdi. Demiş ki sen ki Kayseri Beyi'sin. Hacı Bahadır'ın elinden Sivas'ı alıp zapt eden kimdir? Öğrenip bana bildiresin. Cafer Bey de hemen sultanın ağzından bir mektup yazıp kardeşi Ali Bey'i Sivas'a gönderdi. Sivas'a gelen Ali Bey'e Nureddin Bey; -Ey Ali Bey! Biz sultan'a asi değiliz. Her ne buyurursa can baş üstüne dedi. Ali Bey'e muhabbet nağmeler verip, Ali Bey mektubu alıp, Kayseri'ye geldi. Ondan sonra Konya'ya Cafer Bey kendisi mektupları alıp sultana gelip sundu. Vezirler mektubu alıp mefhumu sultana bildirdiler. Demiş ki; -Han oğlu Hanım, Gelincan Han oğluyum. Vilayetimizi düşman talan eyledi. Cümle kabilemi alıp, Rum'a çıktım. Diğer kulların gibi bende kulunum. Ricam odur ki sâye-i himmetinde hoş geçem, demiş. Sultan da hoş gelip Cefer Bey'e; -var bunu al gel, demiş. Cafer Bey de sultanın iki veziriyle Sivas'a gelip cümle Oğuz Beylerin alıp Konya'ya geldi”* diyen Şikari, Nureddin Bey'in Alâeddin Keykubad ile olan ilk tanışmasını anlatmaktadır (Şikari, 2005, s. 106)

² Sultan Aledin Keykubad'a bağlı olarak Kayseri'yi yöneten Cafer Bey Moğol Bey bir Bey'dir (Şikari, 2005, s. 106).

kurmuştur. Nureddin Bey'in bu evlilikten Karaman adında bir oğlu olmuş ve sonrasında beş yıl daha Sivas'ta kalmaya devam etmiştir. Yine bu konuda ayrıntı veren Şikari'yi destekleyen bilgi veya dönemin başka bir kaynağı yoktur (Şikari, 2005, s. 106-107).

Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat'a Ermenek'te yaşayan Ermenilerle ilgili Müslümanların şikâyetleri gelince Alâeddin Bey Nure Sofi'yi burada yaşayan Ermenilerin üzerine sefere göndermiştir. Kilikya yöresine sefer düzenleyen Nureddin Bey, Ermenek, Mut, Gülnar şehirlerini ve Mare kalesini feth ederek ele geçirmiştir. Başarısından dolayı Alaâddin Keykubat tarafından Nure Sofi aşiretine Ermenek'i yurt edinmeleri için izin verilmiştir, diyen Şikari bölgenin Karamanoğulları'na verildiğini anlatmıştır. Kilikya bölgesi 1228 tarihinde Alâeddin Keykubad tarafından feth edildikten sonra Kamereddin adındaki Bey'e iktâ olarak verilmiş ve doğudan sürekli göç eden Türkmenlerin bir kısmı sevk edilerek bölgeye yerleştirilmiştir. Böylece Ermenek yöresi/Kilikya bölgesi Selçuklu Devletinin Ermeni sınırındaki uç şehirleriyle olası saldırılara karşı savunma/tampon bölgesi işlevi görmüştür (Bozkuş, 2008, s. 2, Turan, 2013, s. 527-529).

13. yüzyılda Orta Asya'dan Anadolu'ya Türkmen akını devam etmiş, gelen Türkmenler obalar halinde Anadolu içlerine dağılmışlardır. Anadolu'da nüfuz etkisini genişleten Şeyh Baba İlyas Horasani (Baba Resul) Babailik Tarikatını kurmuştur. Müslümanlığı tam olarak bilmeyen ve yeni öğrenen kabileler daha ılımlı inanca sahip Heteredoks Müslümanlığını yaşamışlardır. Anadolu'ya gelen Türkmenlerin bir kısmı müslümanlıkla yeni tanışmış ve kuralları daha esnek daha hoş görülmesi olan bu tarikata katılmışlardır. Tarikatın mensuplarını genelde Anadolu'ya yeni gelen Türkmenler oluşturmuştur. Zamanla güç kazanan tarikat, başında Şeyh İlyas'ın olduğu çok sayıda isyancının da katıldığı bir ayaklanma çıkarmıştır. İsyân Anadolu Selçuklu Devleti tarafından uzun süre bastırılmamış ancak beş yılın sonunda Kırşehir'in Maliye ovasında 1239 yılında yapılan savaşla bastırılmıştır (Kaymaz, 2009, s. 63-69, İbn Bibi, 2014, s. 478-482). Ayaklanma bastırılmış olsa da Anadolu Selçuklu Devleti'nin kudretli Sultanı Alaeddin Keykubad zamanında Anadolu'ya saldırmaktan çekinen Moğollar, bu mücadele sırasında Selçukluların kendi içindeki isyanı bastırmakta zorlandığını görünce

yaklaşık bir yıl sonra Anadolu topraklarına saldırmaya ve işgale başlamışlardır (Göde, 2000, s. 4, Dülgerler, 2006, s. 6, Bozkuş, 2008, s. 11-14, Turan, 2013, s. 440-446).

Nure Sofi de isyancı bir mürit olarak ayaklanmaya Babailerin yanında katılmış, isyanın bastırılması üzerine Ermenek yöresine aşiretinin yanına kaçmıştır. Bastırılan isyandan lideri öldürülen ve güç kaybeden Babailik tarikatı, Nure Sofi liderliğinde yeniden güç kazanmaya başlamıştır. Nure Sofi liderliğindeki tarikatın Anadolu'daki Türkmenler arasındaki ünü gittikçe yayılmaya başlamıştır (Bozkuş, 2008, s. 3-4, İbn Bibi, 2014, s. 478-482, Akdağ, 2018, s. 46). Böylece Karaman aşiretinin nüfuz alanı giderek artmıştır. İlk yerleştikleri Ermeni sınır yerlerinde bölgeye hâkim olan Ermenilerden izin alarak ortak otlak alanlarını kullanmış ve ortak yaşam alanlarını paylaşmışlardır. Ancak Ermenilerin zayıf oldukları anda şehirleri feth edip ele geçirmişlerdir. Aslında Karamanoğulları Türk-Müslüman anlayışına göre Gaza (cihat-fetih) faaliyetinde bulunmuşlardır (Uyar, 2012 s. 415-416, Akdağ, 2018, s. 20-21).

Bizans'ın Paleologlar Sülalesi Konstantinopolis'i elli yedi yıldır kuşatan Latinlerin elinden 1261 tarihinde alarak siyasi ağırlıklarını Konstantinopolis'e vermiş böylece Anadolu'yu tekfurların yönetimine bırakmışlardır. Böylece uçlara yerleşen Türkmen aşiretlerinin karşısında ki siyasi gücün dağınık olması fetihleri kolaylaştırmıştır. Özellikle de başkent Konstantinopolis'e uzak Kilikya bölgesinde bulunan Rum ve Ermeni tekfurları Karamanoğulları'nın fetihleri karşısında zayıf kalmışlardır. Moğollarla yapılan 1243 Köseadağ Savaşı yenilgisinden sonra oldukça zayıflayan Selçukluların durumu da Karamanoğulları'nın siyasi bir güç olarak yükselmesinin önünü açmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 30-31, Kaymaz, 2009, s. 88-99, Turan, 2013, s. 451-457).

Buldukları coğrafyanın (Taşeli Yarımadası-İçel yöresi ve Toroslar'ın kuzey yamaçları) sarp ve dağlık olması Karamanoğulları'na savunma açısından avantajlar sağlamış, kendilerine karşı olası müdahaleleri zorlaştırmıştır. Karamanoğulları kuruluşundan itibaren göçebe bir topluluk olmuş ve kendi başlarına muntazam bir beylik olduklarında da bu karakterlerini korumuşlardır. Karamanoğulları'nın yayılım alanları Anadolu Selçuklu devletinin hüküm sürdüğü Konya merkezli sınırlar olmuştur. Dolayısıyla Anadolu Selçuklu Devleti ortadan kalktığı zaman da kendilerini bu devletin

varisi saymışlardır. Karaman Bey dönemi, Anadolu Selçuklu Devletinin tamamen Moğol etkisine girmesi nedeniyle siyasi yayılma ve yeni topraklar ele geçirme açısından rahat bir dönem olmuş ve karşılarında siyasi bir güç görmemişlerdir. Alâeddin Keykubad'ın amcası ve Aksaray emiri Melik Arslan Bey, Karaman Bey'e kızını vermiş böylece Selçuklu Hanedanıyla akrabalık bağı da kurulmuştur. Karaman Bey'in bu evlilikten Mahmut ve Mehmet adında iki erkek çocuğu doğmuştur (Şikari, 2005, s. 109, Dülgerler, 2006, s. 7, Akdağ, 2018, s. 113).

Anadolu Selçuklu Devletinde 1249 tarihinde “Üç Kardeş Saltanatı” dönemi başlamış, II. Alaeddin Keykubat Tebriz'e giderken yolda lalası Müslîh Paşa tarafında zehirlenince Anadolu Selçuklu devlet yönetimi ikiye bölünmüştür (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 27-30, Spuler, 2011, s. 64-65, Turan, 2013, s. 485-491, İbn Bibi, 2014, s. 582-583). Konya'nın merkez olduğu devletin batı bölgeleri II. İzzeddin Keykavus'a, (1246-1269), Sivas merkez olmak üzere devletin doğu bölgesi yönetimi IV. Rukneddin Kılıçarslan'a (1262-1266) verilmiştir (İbn Bibi, 2014, s. 583). İki kardeş arasında başlayan taht mücadelesinde Karaman Bey II. İzzeddin Keykavus'un tarafını tutmuştur. Yapılan kardeş mücadelelerinde IV. Rukneddin Kılıç Arslan kardeşine yenilerek Burdur kalesine hapis edilmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 30-31). Bu mücadeleler sırasında kendisini destekleyen Karaman Bey'e başarılarından dolayı Sultan II. İzzeddin Keykavus kız kardeşini vererek akrabalık ilişkisi kurmuş ve bu şekilde ödüllendirmiştir. Buna ek olarak Ermenek ve Silifke şehirleri ile Larende kalesinin idaresini de Karaman Bey'e bırakarak Tabl ve Alemler'le onu bölgesine yollamıştır. II. İzzeddin Keykavus, Karaman Bey'in kardeşi Bunsuz'u Konya'ya getirtmiş ve ona İmrahorluk-Candarlık (Sultanın ahır ve atlarından sorumlu kişi) ünvanı vermiştir. Böylece kısa süre içinde Karaman aşireti bizzat Selçuklu başkentinde yönetimde yerini alarak ülke siyasetinde söz sahibi olmuştur (Ünal, 1986, s. 47, Kofoğlu, 2006, s. 41-64, Bozkuş, 2008, s. 18-19, Uyar, 2012, s. 421-427, Akdağ, 2018, s. 65).

1259 yılında Moğolların başında Baycu Noyan kalabalık bir ordu ile Anadolu'ya gelerek kendisine muhalefet eden II. İzzeddin Keykavus ve Anadolu Türkmenleri ile Aksaray'da Sultan Hanı civarında savaşmıştır. Savaşı kaybeden Sultan II. İzzeddin

Keykavus ve destekçileri İznik'e Bizans'a sığınmıştır. Baycu Noyan Burdur kalesinde hapis olan IV. Kılıç Arslan'ı serbest bırakarak Anadolu Selçuklu tahtına geçirmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 31-33, Turan, 2013, s. 498-502). Bunun üzerine Karaman Bey ve kardeşi Selçuklu imrahoru Bunsuz İçel'e çekilmiştir. II. İzzeddin Keykavus taraftarı Türkmenler, Aşiret Beyleri ve Karaman Bey kardeşine desteklerinden dolayı tahta geçen yeni Selçuklu Sultanı IV. Kılıçaraslan'ın düşmanı olmuşlardır. II. İzzeddin Keykavus sürekli Moğollarla mücadele halinde olmuş bu yüzden sürgünler yaşamış, kardeşi IV. Rukneddin Kılıç Arslan ise abisinin aksine Moğollarla birlikte hareket etmiş ve onların desteğini almıştır (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 53-54, Bozkuş, 2008, s. 19, Uyar, 2012, s. 409-438, İbn Bibi, 2014, s. 576-580, Akdağ, 2018, s. 63).

Sultan IV. Rukneddin Kılıç Arslan, 1261 tarihinde Muineddin Süleyman Pervane'yi uçlardaki beylerin üzerine göndererek siyasi birliği sağlamaya çalışmıştır. Antalya, Alaiye ve Denizli yöresindeki Türkmen gücü bastırılmış, Türkmen beylerinden Mehmet Bey ve İlyas Bey öldürülmüşlerdir. Bu olay sonrasında daha önce idaresi Karaman Bey'e verilen Larenden'in yeni Sultan'ın destekçisi olan Hacı Beyler'e³ verilmesi, Karaman Bey ile IV. Rukneddin Kılıç Arslan'ın arasını açan iki önemli gelişme olarak ortaya çıkmıştır. Karaman Bey Larenden'e ani bir baskın yaparak şehri ele geçirmiş ve şehrin yeni hâkimi Hacı Beyler'i öldürmüştür⁴ (Şikari, 2005, s. 116, Dülgerler, 2006, s. 7).

II. İzzeddin Keykavus yanlısı nüfuzlu devlet adamları, Konya ileri gelenleri ve Maliye Nazırı (Mustavni) Karaman Bey'i Konya'ya sefer düzenlemesi konusunda davet/ikna etmişlerdir. Bunun üzerine Karaman Bey ve Emir Bedreddin Gevhertaş, Moğolların da

³ Anadolu Selçuklu divanında yer alan ve Karaman Bey'in güçlenmesini istemeyen ona düşmanlık besleyen Mirşah Bey ile Hacı Bey Anadolu Selçuklu Sultanı'nı ona karşı kışkırtmışlardır. Ankara'nın ve Larenden'in Karaman Bey tarafından alınması Sultan ile aralarını açmıştır. Şikari bu durumu Divanın diğer beyi olan ve Karaman Bey'in kayınbabası olan Melik Arslan'ın gelip Karaman Bey'e anlatmasıyla öğrendiğini şu sözlerle anlatmaktadır; “-Ey Karaman Bey! Cümle fesad Hacı Beglerindir, dedi ve Divan-ı Sultanda söylenen sözleri gelip beyan eyledi” (Şikari, 2005, s. 116).

⁴ Şikari; “Larendeyi Mirşah ile Hacı Beyler talep ederdi. Sultan Larenden'yi Hacı Bey'e verdi. Hacı Bey gelip zapt eyledi. Karaman'a haber olduki Sultan Larenden'yi Hacı Bey'e verdi, dediler. Karaman hemen av bahanesiyle Ermenek'ten sürüp Larenden'ye geldi. Hacı Bey duyup istikbal eyledi. Karaman Hacı Bey'i görünce Arslan gibi kapıp berdar eyledi. Ona mensup olanları kırıp şehri zapt eyledi” diyerek Larenden'in alınmasını ve buranın hâkimi Hacı Bey ile olan mücadelesini anlatmaktadır (Şikari, 2005, s. 116).

yaylakta olmasını fırsat bilerek zırhlı süvari askerlerle 1262'de Konya seferine çıkmıştır. Onları savaş için karşılayan Selçuklu Emiri Muinüddin Süleyman Pervaneyle, Gevele Kalesi civarında yapılan savaşta Karaman Bey yenilip kaçmıştır. Emir Bedreddin Gevhertaş ile kardeşleri Zeynülhac ve Bunsuz yakalanarak idam edilmiştir (Başkan, 1999, s. 6, Bozkuş, 2008, s. 19). Karaman Bey yenilgi sonrası Ermenek'e çekilmiştir. Sultan'ın peşini bırakmayıp takip etmesi üzerine ormana saklanmış ve ormanın ateşe verilip yakılmasıyla Karaman Bey de ormanla birlikte yakılarak öldürülmüştür. Bu savaştan bir yıl sonra 1264 yılında IV. Rukneddin Kılıç Arslan Aksaray'da Moğol ümerasından Nabşi Noyan onuruna verilen bir ziyafette zehirlenerek feci şekilde öldürülmüştür (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 62-66, Turan, 2013, s. 537-538, İbn Bibi, 2014, s. 594-599, Akdağ, 2018, s. 61).

Karaman Bey, Gülnar ve Ermenek çevresine kadar yayılan komşuları Ermenilerle mücadele etmiş ve savaşlar yapmıştır. Bir savaş sırasında Fisandon adındaki Ermeni komutan esir olarak ele geçirilmiştir. Müslümanlığa geçen ve Karamanoğulları'na hizmet eden Fisandon'a Karaman Bey mükâfat olarak Dereköy'ü tumar olarak vermiştir (Gümüşçü, 2001, s. 38, İbn Bibi, 2014, s. 629).

Sultan IV. Rukneddin Kılıç Arslan, Karaman Bey ölünce hâkimiyet alanı olan bölgenin idaresini Hutenoğlu Bedreddin İbrahim'e vermiştir⁵. Karaman Beyin dört oğlu: Mehmet, Mahmut, Kasım ve Halil beyler Bedreddin İbrahim tarafında yakalanarak haps edilmişlerdir. Ele geçirilen şehzadeler Konya'daki Gevele Kalesinde Sultan IV. Rukneddin Kılıç Arslan zehirleninceye kadar altı ay süreyle esir tutulmuşlardır (Bozkuş, 2008, s. 22). Karaman Bey'i Konya seferine davet eden ve Sultan IV. Rukneddin Kılıç Arslan'ı 1266 yılında zehirleyenler arasında da bulunan Selçuklu veziri Muineddin Pervane, Karamanoğulları şehzadelerinin bırakılmasını sağlamıştır. Böylece Karaman Bey'in yerine büyük oğlu Mehmet Bey beyliğine başına geçmiştir (Tekindağ, 1964, s. 85, İbn Bibi, 2014, s. 630).

Hutenoğlu Bedreddin İbrahim, Moğol beylerinden Tudavn ve Tuku ile birleşerek Mut'da bulunan Mehmet Bey'in üzerine yürümüştür. Göksu Vadisinde yapılan savaşta

⁵ Şikari bu durumu "Sultan cümle mülk-i Karaman'ı İbn Hutun namında bir kimseye verdi." sözleriyle anlatır (Şikari, 2005, s. 120).

Bedreddin İbrahim yenilmiş, silah ve mühimmatını savaş alanında bırakarak Ermenek'e kaçıp kaleye sığınmıştır. Mehmet Bey, Bedreddin İbrahim'i takip ederek şehre gelmiş, kale kuşatılmış ancak Moğol askerlerinin yardıma gelmesiyle kuşatma kaldırılmak zorunda kalmıştır. Başarisından sonra Mehmet Bey'in namı Türkmenler arasında yayılmış, diğer Türkmen Beyleri; Eşrefoğulları, Menteşeoğulları ve Saruhanoğulları Mehmet Bey'in liderliğini tanımışlardır (Şikari, 2005, s. 122).

Bu dönemde Akdeniz ile Orta Anadolu'nun geçişini sağlayan Gülek Boğazında, Venedikliler tarafından Gümrük merkezi kurulmuş ve güvenliği de bir askeri garnizonla Selçuklu Devleti para karşılığında sağlamıştır. Mehmet Bey, kardeşi Mahmut Bey'i geçit'in alınması için görevlendirmiş ve düzenlenen bir baskınla gümrük ele geçirilmiştir. Geçişlerin komisyon karşılığı yapıldığı bu geçitte, Karamanoğulları ekonomik açıdan büyük bir gelir elde etmiştir. Haberin duyulması üzerine Anadolu Selçuklu Sultanı, Selçuklu veziri Muineddin Pervane'nin dayısı Emirul Sevahil Saadettin Hoca Yunus'u geçit'in tekrar alınması için Mehmet Bey'in üzerine göndermiştir. Yapılan savaşta Saadettin Hoca Yunus, Mehmet Bey'e yenilerek bütün silah ve mühimmatını bırakarak savaş alanından kaçmıştır. Saadettin Hoca Yunus geride birçok esir ve ganimet bırakmıştır. İki başarılı savaşta ele geçirilen silah, teçhizatlar ve paralar Karamanoğulları'nın askeri gücünü arttırmış böylece Ermenek, Mut, Larende, Göksu ve İçel tamamen Karamanoğlu hâkimiyetine girmiştir (Ünal, 1986, s. 60, Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 50, Bozkuş, 2008, s. 28, İbn Bibi, 2014, s. 630).

Kösedağ savaşı yenilgisinden sonra Anadolu, Moğolların işgali altına girmiş ve Moğolların atadığı yöneticiler tarafından yönetilmiştir (Kaymaz, 2009, s. 88-99, Spuler, 2011, s. 53, Turan, 2013, s. 463-469, İbn Bibi, 2014, 440-441, Akdağ, 2018, s. 60). İşgali sonlandırmak isteyen Niğde Emiri Hatiroğlu Şerafeddin, Memluklulara da güvenerek Moğollara karşı isyan bayrağı açmıştır. Karamanoğlu Mehmet Bey'de bu girişime destek vermiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 30-31, Turan, 2013, s. 556, Akdağ, 2018, s. 64). Desteginden dolayı Hatiroğlu Şerafeddin, Ermenek bölgesi askeri komutanlığını (serleşkerlik) Kadı Hoteyni'nin oğlu Bedrüddün İbrahim Bey'den alarak Karamanoğlu Mehmet Bey'e vermiştir (Başkan, 1999, s. 7). Mehmet Bey, her yıl

Anadolu Selçuklularına ödediği vergiyi bu olay sonrası göndermemiştir. İsyan girişiminden haberdar olan Moğollar ile Selçuklular isyanı bastırıp, Hatiroğlu Şerafeddin'i 1276'da öldürmüşlerdir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 77-84, Turan, 2013, s. 554-559). Ancak Mehmet Bey, Moğollara karşı olan mücadelesine devam etmiştir. Hatiroğlu isyanının bastırılması üzerine Ermenek Serleşkerliği (Başkomutanlığı), Moğollar tarafından yeniden Bedreddin Hoteyni'ye verilmiştir. Ermenek Serleşkeri Bedrettin Hoteyni, Selçuklu ve Moğol askerleriyle birleşerek bir ordu hazırlamış ve Karamanoğulları'nın üzerine sefer düzenlemiştir. Sarp/dağlık alana çekilen Mehmet Bey, âni bir baskınla Hoteyni'nin askeri birliğini dağıtmış, silah ve savaş teçhizatlarını da ele geçirmiştir. Kazanılan savaş galibiyetleri Mehmet Bey'in dolayısıyla da Karamanoğulları'nın, Anadolu'da namının duyulmasına sebep olmuş, nüfuz açısından daha da güçlenmesini sağlamış ve Karamanlı ordusunun malzeme ile cephane açısından gelişimine katkı sunmuştur (Uzunçarşılı, 1988, s. 3, Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 85-87).

Daha sonra Karaman Beyliği'ne mensup askerlerin tüccar Frenk kabilesine saldırıp yağmalaması üzerine Selçuklu Emiri Hoca Yunus, Karamanoğlu Mehmet Bey'in üzerine yeni bir sefer düzenlemiştir. Ancak yapılan savaşta Mehmet Bey'e mağlup olup, silah ve savaş ağırlıklarını bırakarak kaçmıştır (Tekindağ, 1964, s. 87).

Anadolu Selçuklu Ser Leşkeri (Başkumandanı) Hatiroğlu Şerafeddin Mesud, Müineddin Süleyman Pervane ve Vezir Sahip Ata Fahreddin Ali'nin İlhanlı Sultanı Abaka Han'ın (1265-82) yanına gitmek için Konya'dan Sivas'a gelmelerini fırsat bilerek Konya'da bulunan küçük yaştaki Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev'i Konya'dan Niğde'ye getirmiştir (Galanti, 1936, s. 8, İbn Bibi, 2014, s. 610). Böylece Selçuklu Başkumandanı Anadolu Selçuklu Sultanını da yanına alarak Moğolları Anadolu'dan tamamen atmak için 1275 yılında Moğollara karşı yeni bir isyan bayrağı açmıştır. Şerafeddin Mesud, Niğde'de Şemseddin Gencevi ile birleşerek Niğde ve Kayseri havalisinde dağınık halde bulunan Moğol birliklerine saldırıp yok etmiş, Moğol kumandanı Urla'yı da esir etmiştir. Moğollara karşı başlattığı girişime diğer Anadolu Beylerini de davet etmiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey, bu mücadeleye destek vermiş ve küçük kardeşi Ali Bey'i ordusuyla birlikte Niğde'ye göndermiştir. Bu yardımı

karşılığında da Karamanoğlu Mehmet Bey Ermenistan Serleşkeri (Başkumandanı) ilan edilmiştir (Ünal, 1986, s. 62, Bozkuş, 2008, s. 25).

Serleşker Hatıroğlu Şerafeddin Mesud, kardeşi Ziyaeddin'i Memluklu Sultanı Baybars'ı Anadolu'ya davet etmek için Kahire'ye göndermiştir (İbn Bibi, 2014, s. 610). Bunun dışında Anadolu'nun önde gelen beylerinden on yedi Bey, Memluklu Sultanı Emir Baybars'ı Anadolu'ya davet etmiş bir sefer düzenlemesi karşılığında Memluklu askerlerinin iaşesini karşılayacaklarını vaat etmişlerdir. Son gelişmeleri öğrenen Moğol Sultanı Abaka Han, oğlu şehzade Kongurtay'ı ve o sırada Tebriz'de bulunan Sahip Ata Fahreddin Ali ile Müineddin Pervane'yi isyanı bastırmak ve Memluklu Sultanı Baybars'ın olası bir Anadolu seferini önlemek için kuvvetli bir orduyla Anadolu'ya göndermiştir. Sivas'a ordusuyla gelen Kongurtay, beraberindeki Sahip Ata Fahreddin Ali ile Müineddin Pervane'yi Sultan Baybars'ı Anadolu'ya çağırarak itham ederek tutuklatmış ve sonrasında Müineddin Pervane Tebriz'de idam edilmiştir. Niğde'den Yavaşkarahisar'a gelen Hatıroğlu Mesud ile Moğol ordusu karşılaşmış, Hatıroğlu ağır bir yenilgi alarak ele geçirilip idam edilmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 89-90, Bozkuş, 2008, s. 26, Polat, 2011, s. 11, Turan, 2013, s. 559, İbn Bibi, 2014, s. 611-614).

Hatıroğlu'na desteğe gelen Mehmet Bey'in kardeşi Ali Bey, Moğollarca tutuklanarak Kayseri'de hapsedilmiştir. Savaştan sonra Memluklu Sultanı Baybars, 1277 yılında Anadolu'ya bir sefer düzenlemiş ve Elbistan Ovası'nda Moğol ordusunu yenilgiye uğratarak tamamen dağıtmıştır. Moğol ordusunun başında bulunan Toktu ve Tudavun yakalanarak öldürülmüştür. Moğol ordusuna destek için orada bulunan Müineddin Pervane yenilgi sonrası kaçarak hayatını kurtarmıştır. Müineddin Pervane, Kayseri'ye gelerek Anadolu Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev'i yanına alarak iktası Tokat'a kaçmıştır (Başkan, 1999, s. 7, Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 87-89, Şaman Doğan, 2006, s. 132, Bozkuş, 2008, s. 28-29, Turan, 2013, s. 560-563, İbn Bibi, 2014, s. 614-623, Akdağ, 2018, s. 65).

Memluklu Sultanı Baybars Kayseri'ye gelmiş ve Selçuklu tahtına oturarak adına hutbe okutup sikke darp ettirmiştir. Bütün Anadolu Beylerine mektuplar yazarak kendisine

destek verip, ordusuna katılmalarını istemiş ancak istediği desteği göremeyince de on gün Kayseri’de kaldıktan sonra Suriye Halep’e dönmüştür. Baybars, Kayseri’ye gelince burada Moğollarca rehin tutulan Karamanoğlu Mehmet Bey’in kardeşi Ali Bey serbest bırakılarak bizzat görüşmüş, kendisine tevki’ler ve sancaklar verilerek abisine gönderilmiştir (Sağlam, 1945, s. 299, Tekindağ, 1964, s. 88, Bozkuş, 2008, s. 30, Turan, 2013, s. 564-566, İbn Bibi, 2014, s. 614-623, Akdağ, 2018, s. 65).

Moğol ve Selçuklu ordusunun Memluklulara yenilerek imha edilmesi, Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev’in Moğol Sultanı Abaka Han’ın yanına kaçması, Konya tahtının da sultansız kalarak naiplikle yönetilmesi ve savaştan geri kalan Selçuklu birliklerinin Tokat’a çekilmesi Karamanoğlu Mehmet Bey’in Konya’yı ele geçirmesi için uygun bir zaman yaratmıştır. Karamanoğlu Mehmet Bey Anadolu Selçuklu tahtına sözünün geçeceği bir kişiyi geçirmek için girişimlerde bulunmuştur (Sağlam, 1945, s. 300, Tekindağ, 1964, s. 89).

Karamanoğlu Mehmet Bey, II. İzzeddin Keykavus’un Altın Orda’ya giderken İstanbul’da kalan şehzadelerinden birini Konya’ya getirip tahta geçirmek istemiş ve bunun için İstanbul’a elçiler göndermiştir. Ancak yapılan teklif kabul görmeyip ret edilmiştir. Bunun üzerine II. İzzeddin Keykavus’un oğlu olduğunu söyleyen Gıyaseddin Siyavüş⁶/Cimri⁷ adında biriyle anlaşmıştır. Bu şahıs, kaynaklarda aslı nesli belli olmayan, düzmece olan, halk tarafından meczup olarak görülen, sevilmeyen, çevresine kendisini derviş olarak tanıtan ve zamanını ibadetle geçiren biri olarak geçmektedir. Anlatılara göre Cimri, dönemin etkin tarikat lideri Baba İshak ve Karamanoğlu Beyliği’nin kurucusu Nure Sofi gibi kendisine kutsilik atıf eden bir Babai şeyhi veya dervişi olduğu anlaşılmaktadır (Dülgerler, 2006, s. 8, Şaman Doğan, 2006, s. 132-133, Bozkuş, 2008, s. 32-33, İbn Bibi, 2014, s. 631).

⁶ Birçok kaynakta Gıyas al-dünya v al-din Siyavüş olarak ismi geçen şahsın, Ferit Sağlam ele geçirdiği sikkeye dayandırarak bu ismin Ala al-dünya v al-din Siyavüş olduğunu söyler. Ayrıca elindeki sikkeye istinaden Cimri’nin tahta geçtiği tarihi de hicri 675 olduğunu ve Ebül-feth unvanını da kullandığını belirtir (Sağlam, 1945, s. 303).

⁷ Şikari Selçuklu Sultanı’nın Karamanoğlu’na bir mektup yazdığını ve Selçuklu tahtına Cimriyi geçirmesinden duyduğu rahatsızlığı belirttiğini yazar. Bunu da Şikari “*Mehmet Bey, mevcut olan Beyleriyle otururken Kökez içeri girip, elçi getirdiği mektubu Mehmet Bey’e sundu. Mahmut Paşa açup okudu. Demiş ki; -İbn Karaman! Cümle Beglerim helak eyledin. Atamdan kalan hazinemi ve rızkımı yağma ve talan eyledin. Niçün tahtımı Cimri bi-nam bi-asl’a verdin, demiş*” sözleriyle anlatır (Şikari, 2005, s. 131).

Dönemin Selçuklu kâtibi İbn Bibi yazdığı eseri Selçukname’de Cimri olayını, “*O günlerde tarikat mensubu olmayı kendisine iş edinmiş, Türk kabileleri arasında dolaşarak kendini merhum ve meşhur Sultan İzzeddin Keykavus’un oğlu olarak tanıtan Cimri adında bir şahıs ortaya çıkmıştı. Karamanoğlu’nun söylediği sözleri duyan Cimri’yi tanıyan biri, onu yolda görünce hemen elinden tutarak Mehmed Bey’in yanına götürerek, -işte bu, Sultan İzzeddin’in torunudur, dedi. Ayrıca Suğdak’tan kaçıp gelmiş olan Taki lakaplı Sivaslı biri de -bu melik, Sultan İzzeddin’in oğludur. Adı ve sanı Gıyaseddin Siyavuş’tur. O orada bana yazı öğretti, diye şahitlik etti. Yalancı Taki’nin şahitliğiyle onların Cimri’ye güvenlerini daha da arttırdı. Kendilerini amaçlarına ulaşmış gördüler. Tam bir fikir ve görüş birliği içinde kendilerine komutan ve öncü yapıp ona biat ettiler*” sözleriyle anlatmıştır (İbn Bibi, 2014, s. 631).

Mehmet Bey, Konya tahtını ele geçirip bu şahsı tahta geçirmek için şehri kuşatmasına Eşrefoğulları ve Menteşe Türkmenleri de yardım etmişlerdir. Şehri Saltanat Naibi (valisi) Eminüddin Mikail, Emir-ul Sevahil Hoca Yunus ve Bahaeddin Bahri komutasındaki az sayıdaki Selçuklu askerleri savunmuştur⁸. Bu sırada Sahip Ata Fahreddin’in oğulları askeri birlikleriyle hâkimiyet bölgesi olan Afyonkarahisar’a çekilmişlerdir. Karamanoğlu Mehmet Bey’in ordusu uzun bir kuşatmadan sonra 15 Mayıs 1277 tarihinde Kurban Bayramı arifesinde Çömlekçiler Kapısı ile Atpazarı Kapısını yakarak Konya’ya girmeyi başarmışlardır. Uzun bir kuşatmadan sonra şehir ele geçirilmiş ve tüm şehir yağmalanmıştır. Konya emiri-valisi olan Eminüddin Mikail ve Sevahil Hoca Yunus, yakalanarak idam edilmişlerdir. Naib Eminüddin Mikail, Tokat’a kaçmak isterken yakalanıp işkenceyle öldürülmüş, tüm mal varlığına el konulmuştur (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 96). Şehir alındıktan sonra Cimri hükümdar ilan edilip Konya tahtına geçirilmiş, ilk Cuma namazında adına hutbe okutulup

⁸ Şikari; “*Sultan kaçıp gittiğin vaktin, vezirin yerine koyup gitmiş idi. Birine Eminüddeve derler idi. Birine Bahâüddeve derler idi. Bunlar şehir kapularını bağlayup şehri vermediler. Yirmi sekiz gün kale üzerinde ceng etdiler. Bolkar kavmi, Moğol kavmi iki burcun yıkıp içeri girdiler. Öyle katl oldu ki Alaüddin Beglerinden altıyüz âdem katl eylediler. O iki veziri helak eylediler. Şehri kavmi aman dilediler. Karamanoğlu, iki yüz han oğlu han ile Keykubad sarayına geldi. Sultan Alaüddin’in cümle hazinesini ve cebe-hanesin ve rızk ve esbâbın zabt eyledi. Emr eyledi ki, kalesini baştanbaşa yıkılar. Zira ahd eylemişti. Ve hem Alaüddin’in iki kardeşini helak eyledi*” sözleriyle Karamanoğlu Mehmet Bey’in Konya’yı alışı hakkında bilgi vermektedir (Şikari, 2005, s. 128).

sonrasında sikke kestirilmiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey'de Cimri'nin veziri olmuştur. Karamanoğlu Mehmet Bey'in, beyliği dönemindeki en büyük başarısı kısa süreliğine de olsa Konya'yı ele geçirip yönetiminde etkin olması ve Türk dili fermanıdır. Divanda alınan bir karar ile -Bugünden sonra divanda, dergâhta, bargâhta mecliste ve meydan'da Türkçeden başka dil konuşulmaması şartı koşulmuştur (Sağlam, 1945, s. 301, Tekindağ, 1964, s. 91, Başkan, 1999, s. 8, Gümüştü, 2001, s. 38, Bozkuş, 2008, s. 31-35, Turan, 2013, s. 575-581, İbn Bibi, 2014, s. 632-636, , Akdağ, 2018, s. 66-68).

Siyavüş'ün tahtını sağlamlaştırmak ve Selçuklu hanedanıyla olan bağınyı güçlendirmek için Tokat'ta bulunan Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in kız kardeşiyle evlendirilmek istenmiştir. Kızın annesi Gazaliya Gumaç Hatun, Moğolların tekrar Anadolu'ya dönecekleri düşüncesinde olmalı ki düğün, çeyiz hazırlığı için dört ay gibi bir süre istemesi bahanesiyle bu evlilik gerçekleşmemiştir (Ünal, 1986, s. 80, Bozkuş, 2008, s. 36, Turan, 2013, s. 580, İbn Bibi, 2014, s. 637).

Mehmet Bey, Selçuklu veziri Sahip Ata Fahreddin Ali'nin oğulları Tacüddün Hüseyin ve Nusretüddin Hasan'ın Selçuklu askerleriyle birleşerek Selçuklu tahtını Cimri'den geri almak için Konya üzerine sefere çıktıklarını haber alınca karşı taarruza geçmiştir. Akşehir ovasında yapılan savaşta Sahip Atanın oğulları yenilerek orduları dağılmış ve Sahip Atanın iki oğlu öldürülmüştür. Savaştan kaçarak Sivrihisar'a gelen Emir-ul Sevahil Saadettin Hoca Yunus, yakalanarak canı karşılığı fidye istenmiş, istenen fidyeyi vermesine rağmen idam edilerek öldürülmüştür (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 95-96). Afyon'a gelen Mehmet Bey şehri kuşatsa da Sahip Ata'nın küçük oğlu Hasan Bey şehri savunmuş ve Mehmet Bey şehre sokulmamıştır. Şehri alamayacağını anlayan Mehmet Bey, Siyavüş (Cimri) ile Konya'ya dönerken yol güzergâhındaki Akşehir ve çevresini yağmalamıştır. Bu olayın Konya'da duyulması üzerine Konya'ya gelen Mehmet Bey ve beraberindeki sahte sultan Cimri, Konya kadısı Sarac al-Dîn ve Konyalılar tarafından Konya'ya alınmamışlardır. Konya'ya giremeyeceğini anlayan Mehmet Bey'in ordusu Konya ve çevresini de yağmalayıp Ermenek bölgesine çekilmiştir (Tekindağ, 1964, s. 93, Bozkuş, 2008, s. 36-37, Turan, 2013, s. 582-583 İbn Bibi, 2014, s. 637-640).

Anadolu'ya Sultan Baybars'ı yakalamak için büyük bir orduyla gelen Moğol hükümdarı Abaka Han Baybars'ın gittiğini görünce küçük kardeşi şehzade Kongurtay⁹ yanında vezir Şemseddin Cüveyni, Sahip Ata Fahreddin Ali ve Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev ile birlikte Mehmet Bey'in üzerine sefere göndermiştir. Kendisi de Muineddin Pervane'yi yanına alarak ülkesine dönmüş ve kudretli Selçuklu vezirini 1277 yılında idam etmiştir (Turan, 2013, s. 568-569). Moğol ordusu önce Aksaray'ı sonra Konya ve Larende'yi de almıştır. Bunun haberini alan Mehmet Bey, dağlık ve savunmaya elverişli olan Mut-Ermenek bölgesine çekilmiştir (Bozkuş, 2008, s. 38-39). Moğollarca sürekli takip edilen Mehmet Bey, 1277 ilkbaharında Moğollarla savaşmak zorunda kalmış, yapılan savaşta yenilerek ordusu yok edilmiştir. Savaşta Mehmet Bey, kardeşleri Tanu ve Zekeriya ile birlikte Moğollarca öldürülmüş, destekçileri de dağlık-ormanlık alana çekilmiştir (Başkan, 1999, s. 8, Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 98-101, Bozkuş, 2008, s. 39, Turan, 2013, s. 584, İbn Bibi, 2014, s. 642-643, Akdağ, 2018, s. 68).

Moğollara karşı Ankara yöresine asker toplamaya giden sahte Sultan Siyavuş (Cimri), III. Gıyaseddin Keyhüsrev ile Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından takip edilip Sakarya'da yakalanmış, iki taraf arasında yapılan savaşta Siyavuş ağır bir yenilgiye uğratılıp ordusu tamamen dağıtılmış ve 30 Mayıs 1279 tarihinde öldürülmüştür¹⁰. Moğollara ve onların kukla yöneticileri Selçuklara karşı Anadolu halkı ile büyük Türkmen kitlelerinin desteğiyle başlayan bu isyan, iki yıl on beş gün sonra büyük mücadelelerle bastırılabilmiştir (Tekindağ, 1964, s. 96, Kerîmüddin Mahmud-i

⁹ Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev Moğol Hanından Karamanoğlu Mehmet Bey'e karşı bir mektup yazarak yardım istemiş, bunu Şikari; “-Ey Han! Erlik zamanıdır, eyilik demidir. Karamanoğlu beni diyarımdan sürüp çıkardı. İki mangıra muhtaç eyledi. Has ağalarımın ve beglerimden yedi bin yiğidimi helak eyledi. Bana hakaret etti. Tahtımı Cimri namında bir haramiye verdi. Lütuf sizindir, demiş. Heman Han emr eyledi. Yetmiş bin Tatar, ikişer yedekli, çifte türkeşlü tünd-hû Tatar cem edüp, gemilere binip Sinab tarafına çıkıp kondular. Sulanın yanına on bin âdem gelmiş idi. Karşu varıp bir avda buluşup görüştiler. Han inip Sultan'a izzet eyledi. Sultan ahvalinden ağladı” sözleriyle Selçuklu Sultanı'nın hem mektubunu hemde Moğolların yardıma gelişini anlatmıştır (Şikari, 2005, s. 131).

¹⁰ Şikari Cimrinin yakalanıp öldürülmesini “Sultan Konya'ya geldiği vakit Cimri kaçup, yine haramiliğe başlamış idi. Sultan, Sahip Ata'yı tutmağa göndermiş idi. Sahip Ata varıp cümle haramileri dağıtup, cimriyi tutup Konya'ya geldi. Gördü ki sultan geçmiş, Rukneddin Padişah olmuş. Sahip Ata gelüb cimri'yi olmuşuna göre arz eyledi. Buyurdu, Larende kapısına berdâr eylediler” sözleriyle anlatır (Şikari, 2005, s. 134).

Aksarayî, 2000, s. 101-104, Bozkuş, 2008, s. 40-42, Polat, 2011, s. 11, Uyar, 2012, s. 429-432, Turan, 2013, s. 584-587, İbn Bibi, 2014, s. 661-664).

Anadolu, dönemin iki büyük gücü Moğollar ile Memlukluların çekişme alanı olmuş, Selçuklu hanedanı ve yönetimi bağımsızlığını tamamen kaybederek Moğolların eyalet yöneticileri haline gelmişlerdir. Kilikya ve Doğu Akdeniz bölgesinde Karamanoğulları ile Ermeniler Memlukluların ve Moğolların Anadolu'daki temsilcileri olmuş ve iki gücün mücadelesinde aktif rol oynamışlardır. 1277 yılında Baybars'ın Anadolu seferinde olduğu gibi Karamanoğulları kadim düşmanları Moğollara karşı Memlukları birçok kez sefere davet etmiş ve girişimlerde bulunmuşlardır. Nihayet 1281 yılında Memluklu Sultanı Seyfeddin Kalavun Moğol hükümdarı Abaka Han üzerine bir sefere çıkmış iki taraf Suriye Hama ile Humus arasındaki bir bölgede savaşa tutuşmuş, Moğollar ikinci kez Memluklar karşısında ağır bir yenilgiye uğramışlardır. Moğol ordusu içinde bulunan Ermeni Kralı Leon ve Gürcü Komutanı Dimitri'nin de ordusu yok edilmiş, Karamanoğulları bu zaferle hem Moğollardan hemde Ermenilerden kurtulmuşlardır (Turan, 2013, s. 591-592).

Karamanoğlu Mehmet Bey'in ölümünden sonra yerine kardeşi Fahreddin Güneri Bey geçmiştir. Güneri Bey diğer Karamanoğlu beyleri gibi Moğollarla mücadeleye devam etmiş ve Memluklularla dostluğunu sürdürmüştür (Turan, 2013, s. 601). Anadolu Selçuklu Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev, 1283 yılında Moğollar tarafından idam edilmiş ve yerine II. Mesut (1283-1301) başa çıkarılmıştır. 1280 yılında Altun Orda Devletinde sürgünde vefat eden II. İzzeddin Keykavus'un oğlu II. Gıyaseddin Mesud 1281 tarihinde Kırım'dan Anadolu'ya gelerek babası II. İzzeddin Keykavus'un yerine Konya tahtına geçmiştir. II. Gıyaseddin Mesud, Halk tarafından Cimri'nin yaptığı kötü muamele ve baskı nedeniyle büyük bir sevinçle karşılanmıştır. II. Mesud döneminde de Anadolu Selçuklularının Karamanoğlu Türkmenlerine karşı mücadelesi ve baskısı devam etmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 104-105, Turan, 2013, s. 601-605, İbn Bibi, 2014, s. 669-676, Akdağ, 2018, s. 90-91).

Anadolu Selçuklu tahtının diğer ortağı III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in öldürülmesiyle Konya'da bulunan annesi, II. Mesud'un tek başına sultan olmasını kabul etmemiştir

(Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 108-109). Selçuklu tahtına, III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in iki oğlundan birinin geçmesi için çabalamış ve en azından Selçuklu topraklarının Sultan II. Mesut ile bu çocuklardan biriyle paylaşılmasını istemiştir. 1284 tarihinde Konya'da düzenlenen bir törenle ismi bilinmeyen III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in oğullarından biri Konya'da tahta oturtulmuştur (Başkan, 1999, s. 9). Bu olayları öğrenen II. Mesud, durumu Kayseri'de bulunan Moğol Hakanı Argun'a şikâyet etmiştir. Moğol Hakanı Argun, müdahale için ordusuyla yola çıkmış olayları öğrenen III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi de buna karşı bir girişimde bulunmuştur. Sultan Hatun, Karamanoğlu Güneri Bey'e Beylerbeyliği, Eşrefoğlu Süleyman Bey'e de Sultan naipliği unvanını vererek Konya'ya davet etmiştir. İki Bey'den yeni sultanı himaye edip, kollamalarını istemiştir (Dülgerler, 2006, s. 8, Bozkuş, 2008, 44-45, Turan, 2013, s. 605).

Bu sırada Konya'da bulunan Moğol yanlısı Sahip Ata Fahreddin Ali ve destekçileri, çocuk yaştaki yeni sultanı tahtan indirme girişiminde bulunmuştur. Bu girişim başarısız olunca Valide Sultan bir gece Fehreddin Ali'nin evini yağmalatarak Kayseri'ye II. Mesut'un yanına kaçmasına mecbur bırakmıştır. Konya'ya gelen Karamanoğlu Güneri Bey ve Eşrefoğlu Süleyman Bey, yeni sultanın hamisi olarak şehre hâkim olmuşlardır. Daha sonra Sahip Ata Fahreddin Ali, düzenlediği bir baskınla Konya'yı ele geçirmiş, küçük yaştaki sultanı Tebriz'e Moğollardan Argun Han'ın yanına göndermiş, kardeşini de Aksaray'da idam ettirmiştir. Tebriz'e gönderilen çocuk sultan da daha sonra idam edilmiştir. Güneri Bey ve Eşrefoğlu Süleyman Bey, baskından kaçarak İçel'e çekilmişlerdir (Uyar, 2012, s. 432-438, Ünal, 1986, s. 86).

Güneri Bey, Ermeni bölgelerine seferler düzenleyerek Kilikya bölgesini yağmalamış, Ermeni Kralı III. Leon'u (1269-1268) Moğol hükümdarı Argun'a şikâyet etmiştir. Bunun üzerine Moğol ordusu Karamanoğlu Beyliği üzerine 1287 yılında yeni bir sefer düzenlemiştir (Turan, 2013, s. 606). Larende yağmalanmış, ancak Karamanoğlu Güneri Bey ele geçirilememiştir. 1291 tarihinde Güneri Bey Konya'yı tekrar kuşatmış, Bağdat'ta isyan eden Moğol hakanı Baydo üzerine sefere çıkan Moğol hükümdarı Keyhatu isyanı bastırıp, Karamanoğlu Beyliği üzerine bir sefer düzenlemiştir. Ermenek, Larende/Karaman ve Aksaray gibi Karamanoğlu şehirleri Moğol ordusu tarafından

tekrar yakılıp yıkılmıştır (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 115). Konya kuşatmasındaki Güneri Bey üzerine yürüyen Moğol ordusu Karadağ civarında karşılaşmış ve yapılan savaşta Güneri Bey yenilip İçel'in dağlık bölgesine çekilmiştir. Keyhatu Tebriz'e dönünce 1292 tarihinde Güneri Bey Konya yöresini tekrar yağmalamıştır (Uzunçarşılı, 1988, s. 6, Bozkuş, 2008, s. 46).

Moğollar, Karamanoğullarıyla mücadelelerinde daima Selçuklu askerlerini öncü olarak kullanmışlardır. Böylece Şamanist Moğollar, kendilerine karşı savaşan Müslüman Karaman ve diğer Anadolu Beyliklerinin mücadelesinin cihada dönüşerek daha büyük bir kitle olmalarının önüne geçilmiştir. Bu dönemde Moğol tahtında bazı değişimler olmuş 1291 yılında Argun ölmüş yerine Anadolu genel valisi şehzade Geyhatu geçmiştir. Geyhatu da 1295 yılında ölünce yerine Baydu Moğol Sultanı olmuştur. Daha sonra Baydu zehirlenince yerine Gazan Mahmut Han (1295-1304) Moğol tahtına oturmuştur (Turan, 2013, s. 618).

Bu karışıklıklardan yararlanan Anadolu'nun Moğol Emiri Baltu, başkent Tebriz'e isyan etmiş ve Selçuklu Sultanı II. Mesut'un Tebriz'e Mahmut Gazan Han'ın cülus törenine gitmesini engellemiştir. Bunun üzerine Moğollardan Mahmut Gazan Han, 1296 yılında isyanı bastırmak için emiri Kutluşah'ı büyük bir orduyla Anadolu'ya sefere göndermiştir. Kırşehir'in Malya ovasında iki Moğol ordusu arasında yapılan savaşta Baltu yenilerek Karamanoğlu Güneri Bey'e sığınmıştır. Ancak Güneri Bey, bu iltica talebini kabul etmeyerek Baltu'ya saldırmış bunun üzerine Baltu Ermeni Sis/Kozan tekfuru Sempat'ın yanına kaçmıştır. Moğollardan korkan Ermeni tekfur da onu yakalayıp Moğol Sultanı Mahmut Gazan Han'a teslim etmiş, Baltu idam edilerek isyan girişimi bastırılmıştır (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 147-165, Turan, 2013, s. 632-633).

Moğol hükümdarı Mahmut Gazan Han, isyana destek verdiği gerekçesiyle Selçuklu Sultanı II. Mesut'u tahtan indirmiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 36-37). Selçuklu tahtı iki yıl başsız kalmış, Moğolların atadığı devlet adamları tarafından yönetilmiştir. Gazan Mahmut Han iki yıllık uzun bir aradan sonra II. Mesud'un kardeşi Feramürz'ün oğlu III. Alaeddin Keykubat'ı (1297-1301) Anadolu Selçuklu tahtına geçirmiştir.

Anadolu Moğol genel valiliğine de Emir Bayuncar atanmıştır (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 189-190, Turan, 2013, s. 633). Moğol Hükümdarı Baydu'nun Anadolu'da bulunan torunu Sülemiş, Gazan Mahmut Han'a isyan etmiştir. Sülemiş Moğollara karşı Memlukulardan ve Karamanoğulları'ndan yardım istemiştir. Karamanoğulları asi Sülemiş'e bin askerle destek vermiş ve Sülemiş merkeze karşı elli bin kişilik bir ordu kurmuştur. Memlukulular yardıma yetişemediğinden Erzincan Akşehir'inde başlayan savaşta Sülemiş, Gazan Mahmut Han'a yenilerek ordusu karşı tarafa geçmiş ve kendisi kaçarak Memlukululara sığınmıştır. Sülemiş'in yenildiğini gören Karamanoğlu Güneri ve Mahmut Bey kardeşler Ermenek bölgesine kaçmışlardır. Kahire'den ailesini almak için Anadolu'ya dönen Sülemiş Moğollar tarafından yakalanıp Tebriz'de idam edilmiştir (Tekindağ, 1977, s. 320, Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 165-168, Bozkuş, 2008, s. 47-48, Uyar, 2012, s. 436-437, Turan, 2013, s. 639-640, Akdağ, 2018, s. 127).

Karamanoğulları Beyliği 1243 Köseadağ Savaşı yenilgisinden itibaren sürekli Moğollarla mücadele/çekişme içerisinde olmuş, kimi zaman bu mücadeleler beylerin ve beyliğin önemli yöneticilerinin ölümüyle sonuçlanmıştır. Bu mücadele konusunda dönemin tarihçisi Mevlana Rûhî, devam eden mücadeleyi “*Alaeddin, bahadır yigit idi. Rum'un mütemerridlerine gereği gibi guş-mal viridi ve Karamaniler ve Ermenek haramileri her gâh ki Ermenek'den çıkub il urmaga ve haramilige gelürlerdi, Mogol ve Müslüman ile gice ve gündüz dimeyüb yortu varurdu ol mahazili kahr iderdi. Bunun üzerine bir müddet geçüb andan sonra Alâeddin, Rum'dan giderüb; Simere ve Kastamoniyye ve Sinob etrafını ta İznik ve Karesi ve Saruhan sınırına gelince Sultan Mesud'un oğlu Gazi Çelebi'yi mukarrer itdiler. Bakisini Moğol tasarruf iderdi. Ve çün Karamaniler ve ol etrafda olan mütemerridler şerrini Mogol begleri, Lrende etrafında durub def iderlerdi*” sözleriyle anlatmıştır (Mevlana Rûhî, 1992, s. 377).

Karamanoğlu Güneri Bey, 1300 yılında ölmüş ve kardeşi Mahmut Bey (1300-10) Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçmiştir. Daha önce Ermenek ile çevresinde şehzade olan Mahmut Bey, Alaiye'yi Frenklerin elinden 1293 tarihinde alarak burada Memluklu Sultanı Melik Eşref Salâhüddin Halil adına hutbe okutmuştur (Başkan, 1999, s. 10, Uzunçarşılı, 1988, s. 8).

Bu dönemde Moğolların Anadolu genel valileri merkeze karşı sık sık isyan etmiş, 1304 yılında Moğol Hükümdarı Gazan Mahmut Han'ın ölümü üzerine Anadolu tamamen genel valilerin idaresine geçmiştir. Anadolu Selçuklu Sultanı II. Mesut, 1302 tarihinde ikinci kez tahta geçmiş, 1308 yılında ölümü üzerine Anadolu Selçuklu Devleti'nin sona ermesiyle Uçlardaki (sınır yerleşimlerindeki) Türkmen Beylikleri nüfuzlarını artırarak birer müstakil devlet haline gelmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 244-245, Gümüşçü, 2001, s. 39).

Ermenek yöresinde uzun süredir varlığını sürdüren ve birçok siyasi olaya karışan Karamanoğulları Beyliği, Mahmut Bey'in 1308 yılında Mısır'da bulunan Memluklu halifesinden menşur ve fermanlar almasıyla bağımsızlığını ilan etmiştir. Mahmut Bey, Larende/Karaman'a bir sefer düzenleyerek Moğolların elinden almış, burayı beyliğinin başkenti yapmış ve Konya'ya kadar olan bölgeyi tamamen ele geçirmiştir. Ermenek, Karamanoğlu Beyliği'nin kısa süreliğine ilk başkenti olmuştur. Larende ve çevresi 1255-1274 yılları arasında en müreffeh dönemini yaşamış, camiler, medreseler, hamamlar ve çeşmeler inşa edilmiştir. Şehir başkentliği döneminde büyümüş ve nüfusu artmıştır (Ünal, 1986, s. 95, Gümüşçü, 2001, s. 39).

Kilikya'daki Sis (Kozan) Tekfuru Karamanoğlu Beyliği toprağı olan Mamuriye'yi ele geçirmiş, bunun üzerine sefer çıkan Mahmut Bey Anamur civarında Ermenilerle yapılan savaşta ağır yaralanmış, yenilmek üzereyken oğlu Mirza Halil'in yardımı ile savaş kazanılmıştır¹¹. Ancak savaştan ağır yaralı kurtulan Mahmut Bey, 1308 yılında vefat etmiştir. Mahmut Bey'in İbrahim, Musa, İsa ve Halil adında dört oğlu bulunmaktadır (Tekindağ, 1977, s. 320, Bozkuş, 2008, s. 50).

¹¹ Yenilgiyi ve Karamanoğulların'ın kuşatılmasını ve Mahmut Beyin ölümünü Şikari: "üç gün üç gece çalıştılar. Sahra leşle doldu. On bin er toprağa düştü. Amma kâfir kuvvet bulup, Müselmanlar zebun oldu. Bir sarp dağ var idi. Sinup o dağa kaçtılar. Kâfir etrafını alıp oturdular. Mahmut Şah'ın dört oğlu var idi. Birine Şemseddin derlerdi, birine İsa ve birine Musa ve birine Halil derlerdi. Halil ziyade dilâver idi. Mahmut Şah mektup göndermiş idi, meded için. Mirza Halil, Bolkar kavmine serdar idi. Kâfir elinden Pederinin sınduğun bilip on bin bolkar, yedi bin Turgud ve Bayburd askerin alup tabl âlem çeküp ilgar edüp o dağa erişti. Müselmanlar açlıktan zebun olmuşlar idi. Ölmelerine ihtiyar etmişler idi. Mirza Halil akşama değın sabr edip Akşam zulmetinde Tekbir getirub kâfiri şebihun eylediler. Şöyle tuğ vurdular ki kâfiri dağıttılar. Dağda olan beyler Tekbir sedasını işidup Mahmut Han duyup onlar dahi yürüdüler... Mahmut Han ayağına yâre ermiş idi. Mahmut Han ekser çeküp kerr üferle Larende'ye geldi. Yedi gün sağ olup, yaresi ziyade olup, âhir Allahun emrine intikal eyledi" sözleriyle anlatır (Şikari, 2005, s. 135).

Mahmut Bey'in yerine kardeşi Yahşi Bey Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçmiştir. Diğer taraftan Selçuklu sultanının ölümüyle bütün Anadolu'da huzursuzluklar başlamış, başkent Konya'da da karışıklıklar yaşanmıştır. Ahi Mustafa ile Ahi Sadık adında başka bir şahsın oğlu Konya'da gerilim çıkarmış, şehrin düzenini bozarak yağmalayıp insanları öldürmüşlerdir. Şehrin uleması ve önde gelenleri, Karamanoğlu Yahşi Bey'i Konya'ya davet ederek şehrin düzenini sağlamasını istemişlerdir. Davet üzerine Yahşi Bey ordusuyla Konya'ya gelerek şehri ele geçirmiş, düzeni sağlamış ve düzeni bozanları yakalayıp idam ettirmiştir. Bu bağlamda Selçuklu başkentini ele geçiren Yahşi Bey Selçuklu tahtına oturarak kendini Selçuklu varisi ilan etmiştir. Ayrıca Yahşi Bey Mevlevi ve Ahilerle iyi ilişkiler kurmuş böylece kendisini destekleyen bir nüfuz elde etmeye çalışmıştır (Ünal, 1986. s. 95, Başkan, 1999, s. 10, Bozkuş, 2008, s. 51).

Karamanoğulları'nın Konya'yı alıp kendilerini Selçuklu varisi ilan etmesi ile diğer Anadolu beyliklerinin bağımsızlıklarını ilan etmeleri Moğolları rahatsız etmiş ve Anadolu'ya büyük bir ordu sevk etmişlerdir. Daha önce Anadolu'ya gelerek 1299 yılında Sülemiş isyanını bastıran Emir'ül Umera Emir Çoban Bey, bu sefer de diğer beyliklerin isyanını bastırmak için Anadolu'ya gönderilmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 197-199). Anadolu Moğol valisi Emir İreçin Anadolu'da halka zulüm edip ağır vergiler almış halkı Moğol gücü altında zulümle ezmiştir. Bunun üzerine Moğol Han'ı Olcayto İreçin'i merkeze Tebriz'e çekip yerine 1314 yılında Çoban Bey'i Anadolu'ya göndermiştir. Emir Çoban Bey kalabalık bir orduyla Erzincan ile Sivas arasında Karanbük bölgesinde kışlak kurmuş, Anadolu'da hüküm süren beyliklerden Sahip Ataoğulları, Eşrefoğulları, Germiyanoğulları, Uluborlu/Borgulu'da hüküm süren Hamidoğulları'nda Feleküddin Dündar Bey, Kastamonu hâkimi Candaroğulları'ndan Süleyman Paşa ve Kilikya Sis (Kozan) Ermeni Tekfuru gelerek hediyeler sunup Emir Çoban'a bağlılıklarını/tabiiyetlerini bildirmişlerdir. Ancak Emir Çoban'ı karşılamaya Karamanoğlu Yahşi Bey gitmemiştir (Başkan, 1999, s. 10, Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 252, Göde, 2000, s. 8-9, Bozkuş, 2008, s. 52, Turan, 2013, s. 653-654).

Daha önce Şam'a kaçan asi Sülemiş tekrar Anadolu'ya dönerek Moğollara karşı isyan girişiminde bulunmuştur. Sis (Kozan) üzerinden Aksaray'a gelerek Karamanoğulları'nın yardımını almak istediye de umduğu yardımı bulamayınca Beyşehir'e oradan da Ankara'ya kadar gelmiş ancak burada yapılan savaşta Moğollara yenilerek ele geçirilmiş sonrasında idam edilmiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 218-219, Akdağ, 2018, s. 156-157).

Konya'da bulunun Yahşi Bey, olası bir Moğol saldırısına karşı, şehri kuşatmaya hazırlayarak tahkim etmiştir. Moğol Emiri Çoban Bey, 1315 tarihinde Yahşi Bey'in üzerine yürüyerek Konya'yı kuşatmıştır. Uzun süre direnen ve teslim olmayan Yahşi Bey daha fazla dayanamayarak Konya Kale kapılarını Moğollara açarak teslim olmuştur. Moğolların teslim olanların hayatlarına dokunulmayacaktır vaadine inanarak şehri teslim etmek zorunda kalan Yahşi Bey, idam edilerek öldürülmüştür. Moğollar, Konya'yı aldıktan sonra Karamanoğlu Beyliği'nin merkezi Larend'e de gelerek şehri yağmalamışlardır. Anadolu'da işleri yoluna koyan Emir Çoban İran'a dönmüş yerine oğlu Timurtaş'ı Anadolu'da bırakmıştır. Yahşi Bey'in öldürülmesiyle yerine Karamanoğlu Beyliği'nin başına oğlu İbrahim Bey geçmiştir (Tekindağ, 1977, s. 320, Göde, 2000, s. 9, Bozkuş, 2008, s.52, Spuler, 2011, s. 128, Akdağ, 2018, s. 167).

İbrahim Bey, Moğollardan Emir Çoban'ın Konya ve Larend'e'yi yakıp-yıkarak dönmesini takiben 1315'de Konya'yı tekrar alarak Konya tahtına geçmiştir. İbrahim Bey, Konya'yı aldıktan sonra da beyliğin merkezi Larend'e'de oturmuştur. Moğol Emiri Çoban Bey tarafından tahrip edilen Larend'e de İbrahim Bey tarafından yeni düzenlemeler yapılarak mamur edilmiştir. Bu dönemde Seyyah İbn-i Batuta Larend'e'ye gelmiş, İbrahim Bey ile görüşmüştür (İbn Battûta, 2018, s. 283-284).

1319 yılında İbrahim Bey, Ermeniler üzerine sefere çıkmış ve Tarsus civarında Pompeipolis Köprüsünde yapılan savaşta Gorigos Tekfuru Oşin tarafından yenilgiye uğratılmıştır. Moğolların Anadolu valisi Emir Çoban'ın yerine oğlu Timurtaş atanmış, 1320 yılında Konya'yı Karamanoğulları'nın elinden almak üzere bir sefere çıkmış ve başarılı olmuştur. Beyşehir'i alıp Eşrefoğlu Beyliği'nin beyi Eşrefoğlu Süleyman Şah'ı

ağır bir yenilgiye uğratmış ve Beyşehir Gölüne atarak hayatına son vermiştir (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 252, Turan, 2013, s. 660-661). 1323 yılında Anadolu Moğol valisi Timurtaş, Moğollara karşı isyan etmiş bu isyanı bastırılmış ancak babasının Moğol Hanı nezdinde ricası üzerine yeniden Anadolu Moğol genel valiliğine getirilmiştir. Bu sürede Moğol valisi Timurtaş ile İbrahim Bey iyi ilişkiler kurmuş, bu kapsamda Timurtaş İbrahim Bey'i yenilgiye uğratan Ermeni tekfur Oşin'in üzerine sefer düzenleyerek mağlup etmiştir (Başkan, 1999, s. 10, Göde, 2000, s. 10-12). Timurtaş ikinci döneminde Karamanoğlu İbrahim Bey ve diğer Anadolu Beylikleriyle iyi geçinmiş, Memlûklularla dostane ilişkiler kurmuştur (Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, s. 262).

1326 yılında Timurtaş, Moğollara yeniden isyan etmiş yapılan savaşta yenilmiş ve esir ettiği Moğol emirlerini idam etmiştir. Moğol merkez ordusuna yenilen Timurtaş, 1327 tarihinde Memlûklulara sığınarak iltica etmiş, yerine kayın biraderi Uygur Türklerinden Emir Eratna'yı bırakmıştır. Böylece Eratna Beyliği'nin kurulma safhası başlamıştır. 1327 yılında Mısır'a sığınan Moğol Emiri Timurtaş, Moğol Hanı Ebu Said Bahadır ve Karamanoğlu Halil Bey'in girişimleriyle Kahire'de 1328 yılında idam edilmiştir. Timurtaş'ın Mısır'a firarını fırsat bilen İbrahim Bey de yeniden Konya'ya sefer düzenleyerek 1329 yılında Konya'yı ele geçirmiştir. Timurtaş'ın ölümünden sonra Moğolların Anadolu'ya hâkimiyetleri son bulmuş her bölgede müstakil beylikler kurulmaya başlamıştır. Moğol sultanı Ebu Said Bahadır'ın 1336 yılında ölümünden sonra Moğollar dağılmış İlhanlı devleti yıkılmıştır (Göde, 2000, s. 14-15, Turan, 2013, s. 660-665, Akdağ, 2018, s. 71). Larende/Karaman'da oturan İbrahim Bey, döneminde askeri işlerin idaresini kardeşi Halil Mirza Bey'e bırakmış, daha sonra 1333 tarihinde kardeşi lehine tahttan çekilerek Beyliği Mirza Halil Bey'e bırakmıştır (Tekindağ, 1977, s. 321, Başkan, 1999, s. 11, Şikari, 2005, s. 137).

Karamanoğlu Mirza Halil Bey, 1333 yılında tahta geçtiğinde abisi gibi beyliğin merkezi Karaman'da oturmaya devam etmiştir. Karamanoğlu Halil Bey'in, adları Davut, İshak, Hızır, Süleyman ve Alâeddin Ali olan beş oğlu vardır. Halil Bey'in ölümüyle abisi İbrahim Bey, 1340 yılında yeniden Karamanoğulları tahtına oturmuştur (Uzunçarşılı, 1988, s. 10, Başkan, 1999, s. 20, Şikari, 2005, s. 138).

Karamanoğulları ile Eratnalıların kuzeyde ve batıda ki yayılma alanlarının ortak olması karşı karşıya getirmiştir. Aralarındaki siyasi mücadele savaflara dönüşmüştür. Ankara, Aksaray, Kayseri ve Niğde mücadele edilen şehirler olmuş ve iki beylik arasında zaman zaman el değiştirmiştir. Daha sonra Eratnalıların ortadan kalkmasıyla bu bölge özellikle de Ankara Karamanoğullarıyla Osmanlıların çekişme ve hâkimiyet kurma sahası olmuştur. İbrahim Bey 1351 tarihinde ölünce yerine oğlu Karamanoğlu Fahreddin Ahmet Bey tahta geçmiştir. Fahreddin Bey, amcasının oğlu Süleyman Bey ile kendilerine karşı Eratnalılar ile birleşen Moğolları Aksaray çevresinde iki kez ağır yenilgiye uğratmıştır. Eratnalı Sultanı Alâeddin Ali yenilgi sonrası Kayseri'ye kaçmıştır. Bu başarıdan sonra Fahreddin Bey, Süleyman Bey'i kendisine vezir yapmıştır (Göde, 1990, 55, Başkan, 1999, s. 41, Göde, 2000, s. 74, Şikari, 2005, s. 138, Akdağ, 2018, s. 137).

Fahreddin Bey, Konya'nın idaresi amcasının oğlu ve vezirinin kardeşi Alâeddin Ali Bey'e bırakmıştır. Alâeddin Ali Bey, bir gün av sırasında Eratna Bey'in Kethüdası Kara Cafer Bey'i karşılaştığında esir almış, Fahreddin Ahmet Bey de onu idam etmiştir. Bunun üzerine Eratnalılar Karamanoğlu Beyliği üzerine sefere çıkmış, Ayrancı Deresi'ndeki Divele'de yazlıkta bulunan Fahreddin Ahmet Bey'e pusu kurup saldırmışlardır. Yapılan savaşta ele geçirilen Fahreddin Ahmet Bey, 1350 yılında Eratnalılar tarafından idam edilmiştir (Göde, 1990, s. 55, Kanat, 1991, s. 56, Başkan, 1999, s. 20, Göde, 2000, s. 75, Şikari, 2005, s. 140).

Fahreddin Ahmet Bey'in yerine geçen kardeşi Şemseddin Bey kısa süreliğine sultan olmuştur¹². Ancak Şemseddin Bey iktidar mücadelesi yaptığı kardeşi Karaman Bey tarafından 1352 yılında zehirlenerek öldürülmüştür. Karamanoğlu divanı toplanarak bu suikasta karışan Karaman Bey, Hacıbeyler oğlu Halil Bey, Kasım Bey, Şeyh Yunus Hoca ve hanedandan Saadettin Bey tutuklanarak yargılanmalarına karar verilmiştir.

¹² Şikari Fahreddin Bey'in ölümünü ve Şemseddin Bey'in Karamanoğlu Beyliğinin başına geçişini "Larende'ye haber vardı ki Moğol hile edüp Süleyman'ın ve Fahreddin Şah'ın başın kestiler. Karaman begleri karışup Şemseddin'i Bolkar'dan indirub şah eylediler. On bin Bolkar Gülnar askerinin hazır eylediler ve dahi Turğud ve Kosun cümle yirmi beş bin er cem eylediler. Kayseri üstüne gitdiler. Haber geldi ki Süleyman Şah geliyüverir. İstikbal eylediler. Yas matem edüp Fahreddin'i defn eyledier" sözleriyle anlatmıştır (Şikari, 2005, s. 140).

Gerçekleşen bu suikast üzerine Ermenek Emiri Burhaneddin Musa Bey halk tarafından Larende'ye davet edilerek Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçirilmiştir. Burhaneddin Musa Bey, suikasta karışan Karaman Bey'i ve diğer beyleri affederek eski görev ve yetkilerine iade etmiştir (Ünal, 1986, s. 124, Uzunçarşılı, 1988, s.11, Başkan, 1999, s. 21-22, Şikari, 2005, s. 141).

Bir dönem Larende daha sonra Ermenek emiri olan Burhaneddin Musa Bey, Beyliğin başına geçince yeniden bir düzenleme/görev paylaşımı yapmıştır. Karamanoğlu Musa Bey beyliği döneminde Ermenek ve Larende/Karaman'da imar faaliyetlerinde bulunmuştur. Ermenek'te Tol Medrese ve Karaman'daki Emir Musa Bey Medresesi Musa Bey'in imar faaliyetler kapsamında inşa edilmiştir (Başkan, 1999, s. 22). Kendisi Mut'a yerleşmiş, kardeşleri Seyfeddin Süleyman Bey ile Karaman Bey'i Larende'ye, Halil Bey'in oğlu Alâeddin Ali Bey'i de Konya'ya Emir/Melik olarak tayin etmiştir. Musa Bey, Sivas ve Kayseri Emiri Eratnaoğlu Mehmet Bey ile savaşmış ve yenerek galip gelmiştir. Musa Bey, diğer Karamanoğlu beyleri gibi Kıbrıs Krallığı ve Ermeni Krallığıyla Silifke çevresinde ve Akdeniz sahillerinde mücadele etmiştir. Bu süreçte Karaman Bey ve onu destekleyenler büyük bir isyan hazırlığına girişmiştir (Kuran, 1969, s. 210-212, Ünal, 1986, s. 125, Çiftçioğlu, 2001, s. 74-75).

Öz kardeşini zehirleyerek öldüren Karaman Bey, amcasının oğlu Süleyman Bey ile birleşerek Musa Bey'i tahttan indirme girişiminde bulunmuş, isyandan haberdar olan Musa Bey de Konya emiri Alâeddin Ali Bey'i Larende'ye davet etmiştir¹³. Mut'ta gelen Alâeddin Ali Bey yetmiş gün kalmış ve Musa Bey'in kızıyla evlenmiştir. Musa Bey, Ermenek Kalesi'nde isyancıların elinde bulunan cephane ve hazineyi ele geçirerek Mut'a getirtmiştir. Sonrasında Musa Bey, bir mektup yazarak Alâeddin Ali Bey'i isyancıların merkezi Larende'ye abisi Süleyman Bey'in yanına göndermiştir. Burada konuşup anlaşan iki kardeş Mut'a Musa Bey'in yanına dönmüş ve Musa Bey Süleyman

¹³ Şikari Burhaneddin Musa'nın tahttan çekilişini ve kişilik olarak da sultanlık vasıflarını taşımadığını "*Musa Bey'in marazı var idi. Hükm-i hükümete kadir değildi. Bir gün divan edüb cümle ulemayı ve vüzerayı cem edüb Arız Hekimi getirdiler. Dedi ki; - Ey pir! Bu benim sanatım değil. Şahlık Süleyman'ın ve Karaman'ın ve Alaüddin'in, tali'in dut görelüm müstahkemmdir, dedi. Arız Hekim Şah Alaüddin'in tali'in tutup kuvvet gördü. Dedi ki bu şehzade, Rûm ü Yunan'a hükm ede. Ekser gazası kâfire ola.*" sözleriyle anlatmıştır (Şikari, 2005, s. 141).

Bey'in lehine Karamanoğlu tahtından çekilerek iktidarı bırakmıştır (Uzunçarşılı, 1988, s. 11, Başkan, 1999, s. 22, Çiftçioğlu, 2001, s. 74-75, Şikari, 2005, s. 142).

Karamanoğlu tahtına geçen Süleyman Bey, ordu komutanlığını kardeşi Alâeddin Ali Bey'e vermiş ve Mut'ta Karamanoğulları tahtına oturmuştur. Karamanoğlu Beyliği'nin diğer bir şehri Larendede ise isyancı kuzeni Karaman Bey'in elinde kalmaya devam etmiştir. Karaman Bey, ise Larendede'ye yedi yandaş beyini vezir tayin edip çevresine topladığı on yedi bin adamla sultanlığını ilan etmiştir. Karaman Bey, çevre şehirlere akınlar düzenleyip tek tek ele geçirmeye başlamış, bunun üzerine Mut'da bulunan Süleyman Bey Ermenek'e bir sefer düzenleyip Ermenek'i ele geçirerek bu isyanı bastırmıştır. İsyancı Karaman Bey ve yirmi iki emiri ele geçirilerek hapsedilmiştir. Süleyman Bey Larendede'yi ele geçirerek burada bulunan Karamanoğlu tahtına oturmuş ve asileri tekrar bağışlayıp yeni görevler vermiştir (Başkan, 1999, s. 23, Çiftçioğlu, 2001, s. 75, Şikari, 2005, s. 143).

Süleyman Bey kardeşi 'Alâeddin Ali Bey'i otuz altı bin askerle 1356 yılında Ege Beylikleri'nden vergi almakla görevlendirmiş, Alâeddin Ali Bey Saruhan, Aydın, Hamit, Menteşe ve Osmanoğulları'ndan vergiler alıp onları itaati altına almıştır¹⁴. Harami Kivameddin adında bir isyancı etrafına topladığı yedi bin kişiyle Süleyman Bey'e karşı durmuş ise de Alâeddin Ali Bey bu isyanı bastırmış ve yüklü miktarda ganimet elde ederek Karamanoğlu hazinesini zenginleştirmiştir. Süleyman Bey döneminde Karamanoğlu Beyliği ekonomik açıdan güçlü bir dönem yaşamış, beylik hazinesi Ege Beylikleri üzerine yapılan seferden alınan vergilerle ve Kivameddin isyanının bastırılmasında ele geçen ganimetlerle parlak dönemini yaşamıştır (Ünal, 1986, s. 129, Şikari, 2005 s. 144,).

Kayseri Bey'i Eratna Bey, ölünce yerine oğlu Mehmet Bey geçmiştir. Eratna Bey'in veziri Hoca Ali'nin kardeşi İbn-i Kürd Sivas'ı Karamanoğlu Beyliği'nin elinden alarak bölgenin beyi olmuştur. İbn-i Kürd Kayseri Bey'i Mehmet Bey'i tahttan indirip yerine

¹⁴ Şikari Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in diğer Anadolu Beylikleri üzerine sefere çıktığını "Süleyman Şah kardeşi Alâeddin Ali Bey'e; -Saruhan ve Aydınoğlu ve Eşrefoğlu ve Hamid ve Mentaşa ve Osman bunlar vefat edüb oğulları hakk-ı nâm unutup sikke hutbe sahibi oldular. Asker cem edib diyar-ı sahile var, eğer istikbal ederlerse her birine hücut ver, safâda olsunlar. Eğer cidale cenge çıkarlarsa veng eyle, dedi" sözleriyle aktarmıştır (Şikari, 2005, s. 144).

kardeşi Cafer Bey'i geçirmiştir. Bunun üzerine Alâeddin Ali Bey, İbni Kürd üzerine sefer düzenlemiş yapılan savaşta başarılı olarak hapiste bulunan Eratna oğlu Mehmet Bey'i tekrar tahta geçirmiştir. İbni kürd ve Hacıbeyleroğlu, Karamanoğlu Beyliği üzerine yürümüş Aksaray, Larende ve Konya'yı kuşatmıştır. Yapılan savaşta İbni Kürd, kardeşi Hoca Ali ve Hacıbeyleroğlu yenilip Sivas'a kaçmışlardır. Konya üzerine sefer düzenleyen Hacıbeyler Akşehir üzerine yürüyünce Karamanoğlu Süleyman Bey, Osmanoğlu'na (Orhan Bey) bir mektup yazarak yardım istemiş ve isteği yerine getirilmiştir¹⁵. Böylece Karamanoğlu ile Osmanlı Beyliği arasındaki siyasi ilişkiler başlamıştır (Şikarî, 2005, s. 155, Göde, 2000, s. 87-92, Akdağ, 2018, s. 210).

Daha önce Karaman Beylerine isyan eden ve bağışlanan Karaman Bey ile yandaşları, bir suikast düzenleyerek Larende Saray'ında Süleyman Bey'i öldürmüşlerdir¹⁶. Karaman Bey sarayı ele geçirerek ikinci kez tahta çıkar ve Sultanlığını ilan eder. Karaman Bey Eratnaoğlu Mehmet Bey'e mektup yazarak, Larende'yi işgale davet etmiştir¹⁷. Konya'da bulunan Alâeddin Ali Bey gelişmeleri öğrenince kardeşi Davut Bey'i Konya'da bırakarak, Karaman Bey'in üzerine yürümüştür. Bu süreçte Larende kuşatılarak ele geçirilmiş ve asi Karaman Bey ile destekçileri yakalanarak idam edilmiştir. Halil Bey'in oğlu Seyfeddin Süleyman Bey'in öldürülmesiyle yerine kardeşi

¹⁵ Bu konuyu Şikari; "*Hacıbegleroğlu ile ibn Kürd Konya'da buluşarak anlaşırlar. İbn Kürd Akşehir'i almak için on bin er gönderir. Süleyman Bey ise Kökez'i bir mektupla Kayseri Bey'i Orhan'a yollayarak İbn Kürdü desteklememesi için rica eder. Orhan Bey verdiği yanıtta, -Ey İbn Karaman! Sen adaletli ve iyiliksever bir padişahsın. Hatırın için ibn Kürde karşı Mehmet Bey'i tutacağım, der. Mehmet Bey Akşehir'in savunması için içeride üç bin er bırakıp Moğol beyleri İsmail Ağa, Devletşah, Babuk Han ile 28 bin kişilik bir ordu oluşturur. Yedi gün cenk edilir ve Moğollar yenilir. Bunun üzerine Hamidoğlu, Aydınoğlu ve Osmano yedi bin erle İbn'i kürde karşı harekete geçerler*" sözleriyle Osmanlılar ile Karamanoğulları'nın ilk ilişkilerini anlatır (Şikarî, 2005, s. 153).

¹⁶ Şikari "*Bir kimse içerü girüb eydür; Mevlana Arız Pir vefat eyledi, siz sağ olun! Dedi. Zira doksan yaşına girmiş idi. Süleyman Şah buyurdu. -Derfn olacak zaman değildir. Sabr eyle dedi. O adam bir zaman gidub gene geldi. Buyurun meyyit hazır oldu, halk sultanuma muntazırdır dedi. Süleyman Şah emr eyledi. At çektiler. Binub taşra çıktı. Hainler kapuda dururlar idi. Ezelden müşâvere edüb fırsat gözlerler idi. O gün Süleyman Şah'ın kapusunda bir tenha yerde sinüb eyle dururlar idi. Ardınca Arslana üşer gibi her canibden sünüler hamle eylediler. Kimi kılıç ile kimi tır ile. Yirmi altı yerden zam vurdular. Süleyman Şah ah edüb atın sıçradup saraya düşdü. Gördü ki safi kan olmuş "* sözleriyle Süleyman Bey'in öldürülmesi olayını anlatır (Şikari, 2005, s. 164).

¹⁷ Şikari; "*Hainler cem olub Süleyman Beyin yirmi yedi ağasını habs eylediler. Kimisi kaçub Alaüddin'e gitdi. Ve kimisi müdara edüb kaldı. Hainler Kasım'ı tahta geçürdüler. Karamanı kethüda eylediler. Saadetini vezir ve Hacıbegleroğlu vezir olub her biri bir mansıb zabt edüb Muradlarına erdiler. Kayseriyye Mehmed Bege mektup gönderdiler. Mehmed Beg Sülaymanın şehid olduğunu duyub şad oldu. Kayseriyye'den kalkub menzil ve menzil gelmekte*" sözleriyle asi Karaman Bey'in Süleyman Beyi öldürdükten sonra tahta geçişini ve Ertanaoğlu Mehmet Bey'i Larendeye davetini anlatır (Şikari, 2005, s. 164).

ve ordu komutanı Alâeddin Ali Bey¹⁸ 1357 yılında Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçmiştir (Ünal, 1986, s.132, Başkan, 1999, s. 23-24, Göde, 2000, s. 92-97, Şikari, 2005, s. 171).

2.1. Karamanoğlu-Osmanlı Beyliklerinin Siyasi ve Kültürel İlişkileri

Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey kırk bir yıl beyliği yöneterek Karamanoğlu Beyliği'nin en uzun süre tahtta kalan hükümdarı/Bey'i olmuştur. Şikari'den öğrendiğimize göre Alâeddin Ali Bey ilk evliliğini amcası Burhaneddin Musa'nın kızıyla yapmıştır (Şikari, 2005, s. 142). Alâeddin Ali Bey, ayrıca Avrupa toprağına ayak basan Orhan Bey'e bir müfreze (koşun) asker göndererek destek olmuştur (Tekindağ, 1977, s. 321, Başkan, 1999, 28-29, Dülgerler, 2006, s. 10).

İki beylik arasındaki iyi ilişkiler zamanla bozulmuş, Alâeddin Ali Bey Osmanlı Sultanı I. Murad'ın Niş bölgesini feth etmesi nedeniyle uzakta olmasını fırsat bilip Osmanlı topraklarına saldırmıştır. Ancak daha sonra Alâeddin Ali Bey Ilgın'dan bir mektup yazarak Abdülvehhab adındaki elçiyle, vekil tayin ettiği Mevlana Muslih'id-din'i hediyelerle Sultan I. Murad'a göndererek kızı Sultan Hatun unvanını kullanan Melek Hatun'u istemiştir. Sultan Murad Hudavemdigar bu evliliğe onay vermiş böylece iki beylik arasında ilk sıhriyet-akrabalık bağı kurulmuştur. Buna göre Akşehir, Aksaray ve Ilgın mihir olarak Melek Hatuna verilmiştir. Osmanlı Beyliği ile ilk akrabalık ilişkileri bu evlilik ile sağlanmıştır. Alâeddin Ali Bey'in bu evlilikten Mehmet ve Ali isminde iki oğlu dünyaya gelmiş ve başka bir evliliğinden de üç oğlu olmuştur¹⁹ (Ünal, 1986, s. 172, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 152, Başkan, 1999, s. 16, Parlaz, 2007, s. 8, Uluçay, 2012a, s. 22).

Süleyman Bey'in failleri, Eratnaoğlu Mehmet Bey'i Konya'ya davet etmiş bunu fırsat bilen Eratnaoğlu Mehmet Bey Konya'ya sefere çıkmıştır. Yapılan savaşta Alâeddin Ali

¹⁸ Şikari Alaedin Ali Bey'i "*kati bahadır, şeci dilaver civan olmuş idi. Gürz sallamakta yay çekmekte ok atmakta silahşörlükte misli yoktu*" sözleriyle betimleme yapar, onun hakkında fikir sahibi olmamızı sağlar (Şikari, 2005, s. 141).

¹⁹ Şikari, Alâeddin Ali Bey'in çocukları hakkındaki "*Alaüddin'in beş oğlu var idi. İkiisi Osmanoğlu kızından (bunlar Mehmet ve Ali Beyler), Pir Ahmed, Ali Beg ve Kasım gayriden*" sözleriyle bilgi vermektedir (Şikari, 2005, s. 215).

Bey yenilip Konya'ya çekilmiştir. Konya kuşatması sırasında Alâeddin Ali Bey ele geçirilip hapis edilmiştir. Daha sonra hapisten kaçan Alâeddin Ali Bey Eratnaoğlu Mehmet Bey'in üzerine yürümüş, Mehmet Bey savaşamayacağını anlayarak kaçıp Sivas'a çekilmiş ve Alâeddin Ali Bey'de Konya'yı yeniden ele geçirmiştir (Göde, 2000, s. 104, Şîkarî, 2005, s. 174).

Eratnaoğlu Mehmet Bey, uzun bir süre Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey ile mücadele etmiş ve sonra ortadan kaybolmuştur. Oğlu Ertana Bey, Alâeddin Ali Bey'e karşı isyan edip Moğollarla anlaşmış ve Karaman topraklarını yağmalamıştır. Bunun üzerine Alâeddin Ali Bey, Ertana Bey'in üzerine yürümüş Kayseri'yi kuşatıp almıştır. Saldırıdan kaçan Eratna Bey Maraş'a gelip Dulkadiroğlu Melik Nasır'a sığınmış, Alâeddin Ali Bey'in Maraş üzerine yürümesi üzerine, Dulkadiroğulları'ndan aldığı asker desteği ile tekrar Kayseri'ye dönmüştür. Alâeddin Ali Bey, Maraş Bey'i ile savaşırken şehri almış Maraş'ı Kaybeden Dulkadiroğlu Melik Nasır da Kayseri'ye Ertana Bey'in yanına kaçmıştır. Maraş'ta yirmi gün kalan Alâeddin Ali Bey daha sonra Kayseri'ye kaçan kendisine karşı olan iki Bey'in üzerine yürümüştür. Yapılan savaşta da Alâeddin Ali Bey galip gelmiş Dulkadiroğlu Melik Nasır esir edilmiş, Ertana Bey savaş alanından kaçıp Tarsus'a sığınmış ve Alâeddin Bey'in Kayseri'de olmasını da fırsat bilerek Larend'e saldırıp yağmalamıştır. Bu haberi alan Alâeddin Bey Kayseri'den hareketle Tarsus üzerine yürüyüp Ertana Bey ile uzun bir süre mücadele etmiş, sonunda Eratna Bey'in yanındaki Moğol Beyleri ile anlaşarak onu ele geçirmiş ve Silifke kalesinde hapsedmiştir. Sonra Larend'e üzerine yürümüş burada abisini şehit eden Karaman Bey ile yandaşlarını yakalayıp idam ettirmiş, Larend'e'yi de tekrar hâkimiyeti altına almıştır²⁰ (Şîkarî, 2005, s. 171-190).

²⁰ Şîkarî, asi Karaman'ın isyanının bastırılmasını ve Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in tahta geçişini "Davut Beg, kapucu başı kökez içeri girüb hainleri arz eylediler, Alaüddin Emr eyledi. Celladlar siyaset nutkuna sarıldılar. Meydan açıldı. Hainlerden, Evvel Tacedüni getirdiler. Alaüddin Şah eydür; -Bre zalim! Süleyman her gün ekmeğin yerdin. Sana ne eyledi ki helak eyledin dedi. Emr eyledi pare pare eylediler. Ondan sonra Hacibegleroğlu Halil'i helak eylediler. Süleyman Bey'in şeyhi idi. Ondan sonra Saadettin Hainini dört pare kıldılar. Ondan sonra Kasım'ı helak eylediler. Ondan sonra Karaman'ı getirdiler. Alaüddin eydür; -Ey Karaman! Süleyman Beg ammizaden idi. Niçün kıydın dedi. Onu dahi pare pare eylediler. Ondan sonra Alaüddin Hüdaya şükr edüb, Süleyman Begi gelüb ziyaret eylediler. Cani için fukarayı konuklayub çok mal bezl eylediler. Ondan sonra tahta geçdi hükümete başladı" sözleriyle anlatmıştır (Şîkarî, 2005, s. 172).

Alâeddin Ali Bey, Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçtikten sonra ilerleme ve genişleme siyasetine öncelik vermiştir. Beylik sınırlarını genişletmek için bazı girişimlerde bulunmuş, Osmanlılara karşı Ankara Ahileri ile Varsak ve Turgut gibi Türkmen aşiretlerinin de desteğini alarak bir ittifak kurmuştur. İttifak üyelerinin desteğiyle Bursa üzerine sefere çıkmış ancak Sultan I. Murad ile 1361 yılında yapılan savaşta yenilgiye uğramıştır (Tekindağ, 1977, s. 321, Mevlana Rûhî, 1992, s. 387, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 109-110).

Alâeddin Ali Bey, Osmanlı Beyliği üzerine çıkılan seferdeki başarısızlıklar üzerine güneyden sınırlarını genişletmek için Kilikya üzerine sefere çıkmıştır. Bu dönemde Gorikos'dan (Mersin-Erdemli) İskenderun'a (Hatay) kadar uzanan sahil şeridinde Ermeniler yaşıyor, bölge birbirine yardım eden küçük Ermeni kantonlarından oluşuyordu. Ermeniler Karamanoğlu Beyliği'nin deniz ticaretini aksatıp aynı zamanda Karaman topraklarını tehdit altında tutmuş ve başları sıkıştığında da Kıbrıs Rum Krallığından, Müslüman Türklere karşı yardım alabilmişlerdir²¹. Ermeniler, Akdeniz ile İç Anadolu ticaretini ellerinde tutup kazandıkları gelirlerle güçlenip savaşlarda Türkler ile diğer Müslümanlara (Memlukulara) karşı kullanmışlardır (Tekindağ, 1977, s. 322). Bölge Karamanoğlu Beyliği için stratejik bir bölge olduğu kadar Memluklu ve Kıbrıs Rumları içinde önemli bir hâkimiyet kurma alanı haline gelmiştir. Alâeddin Ali Bey, Kıbrıs Rumları'nın bölge Ermenileriyle Türkmenlere karşı ittifak kurup Silifke kalesini almak için hazırlık yaptığını duyunca altmış bin askerle Silifke üzerine sefere çıkmıştır (Ünal, 1986, s. 135, Şikarî, 2005, s. 180).

Bu dönemde Kilikya bölgesinin önemli şehirleri Tarsus, Adana, Pilerga ve Ayas (Yumurталık) ile diğer küçük sahil şehirleri Memlukuluların himayesindeki diğer Türkmen boylarının elinde bulunuyordu. Gaban ile Gorikos (Kız Kalesi) şehirleri Ermenilerin elinde kalan ve Türkmenlere karşı koyabilen iki şehir olmuştur. Alâeddin Ali Bey bu iki şehri kuşatmış, halkı Rum olan şehirler Karamanoğlu'na karşı Kıbrıs

²¹ “Karaman Türkmenlerinin taarruzlarında bunalan ve Kilikya kralı Leon VI.'dan ümitlerini kesen Gorigoslular, 8 Ocak 1359'da şehirdeki Rumlardan Michel Psararis ile Costos Filitzis'i yardım istemek için Kıbrıs'a göndermişlerdir. Esasen Anadolu sahilinde bir limana ve Kıbrıs'ı Konya, Sivas ve Erzurum'a bağlayacak bir şehre ihtiyacı olan Pierre Ermenilerin bu teklifini geri çevirmemiş ve Gorigos'un stratejik rolünü de hesaplayarak 15 Ocak 1361'de Robert de Lusigna'ın kumandasında beş okçu taburunu, erzak ve malzemelerle Gorigosluların imdadına göndermiştir” (Tekindağ, 1954, s. 164).

kralı I. Piere'den yardım istemiştir. Çağrı üzerine I. Piere 1361 yılında büyük bir deniz filosu kurup yüz on dokuz gemiyle Alâeddin Ali Bey'in üzerine sefere çıkmıştır. Kıbrıs kralı I. Piere, Antakya Kralı olan kardeşi Jean'ı da Alaiye'nin alınması için davet etmiştir. Alaiye'yi kuşatan Antakya Kralı Jean'ı Türkmen emirleri yenerek ordusunu dağıtmıştır. Kıbrıs Kralı I. Pierre Antalya'yı almış ve mücadele 1367 yılına kadar uzun süre devam etmiştir (Tekindağ, 1954, s.165, Başkan, 1999, s. 50).

Dönem tarihçisi Şikariye göre oldukça çetin geçen savaşta sekiz bin üç yüz Karaman askeri şehit olmuştur. Uzun süren savaşta karşılıklı taarruzlar yapılmış ancak iki tarafta sonuç elde edememiş ve ağır kayıplar verilerek büyük zararlar olmuştur. Kıbrıslıların ani baskınları Karamanlılarca püskürtülmüş ve Gorigos (Silifke) Kalesi'ne çekilmeleri sağlanmış ancak kale alınamamıştır. Sonuçta Alâeddin Ali Bey'in seferi başarısız olmuş ve bir barış anlaşması teklifi yapılmıştır. Yaşanan gelişme üzerine 1367 yılında Kıbrıs Kralı I. Pierre bazı askerini Gorigos Kalesi'nde bırakarak Kıbrıs'a çekilmiştir. Bu zaman diliminde Memluklu tahtında değişimler olmuş, Alâeddin Ali Bey buradan gelebilecek bir yardımdan da ümidini kesmiştir. Kıbrıs Kralı da olası bir Kahire seferi nedeniyle anlaşma teklifini kabul etmiştir. Anlaşmaya göre Karamanlılar Gorigos Kalesi'nin Rumlara ait olduğunu kabul etmiştir. Bu kale daha sonra Alâeddin Ali Bey'in torunu İbrahim Bey döneminde ele geçirilmiştir (Tekindağ, 1954, s. 174, Turan, 1990, s. 113, Başkan, 1999, s. 52).

Rumların Anadolu'ya yaptıkları seferler üzerine Memluklular da karşı bir ittifak kurup Anadolu Beylerini savaşa davet etmiş, Alâeddin Ali Bey'de ittifaka katılarak kırk beş bin kişilik bir orduyla 1367 yılında Gorigos'u kuşatmıştır. Bu kuşatmaya engellemek için Antakya kralı Jean, Karamanlıların üzerine yürümüş yapılan savaşta Alâeddin Ali Bey geri çekilmek zorunda kalmıştır. Memlukluların da seferden vazgeçtikleri haberleri üzerine, Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey Kıbrıs Kralı I. Pierre ile barış anlaşması imzalamak zorunda kalmıştır. Bu anlaşma gereği Kıbrıs Kralı Karamanoğlu'nun Memluklu ile olan ilişkilerine karışmayacaktır (Tekindağ, 1977, s. 322, Dülgerler, 2006, s. 10).

Alâeddin Ali Bey, sınır komşusu Hamitoğulları arazisindeki bazı yerlere akınlar düzenleyerek ele geçirmiş, Hamit bin İlyas ile savaşmış ve şehirlerini yağmalamıştır. Yenilgi sonrası Hamitoğlu Alâeddin Bey'e karşı Germiyanoğlu'yla ittifak girişiminde bulunmuş yapılan savaşta Hamitoğlu İlyas Bey yakalanıp hapsedilmiştir. Alâeddin Ali Bey, Hamitoğlu Beyliği'nin tahtına kardeşi Halil Bey'i oturtmuş ancak Halil Bey ve Kethüdası Mustafa, halkına kötü davranınca İlyas Bey'i affedip tekrar beyliğinin başına iade etmiştir. Ayrıca Germiyanoğlu Beyliği arazisinden bazı toprakları da ilhak ederek sınırlarını genişletmiştir (Şikarî, 2005, s. 194-198).

Alâeddin Ali Bey, 1375 yılında Kayseri üzerine yürüyerek Eratna hükümdarı Alâeddin Ali Bey'i yenmiş ve Sivas'a kaçmasını sağlamış ardından veziri Kadı Burhaneddin Ahmet Bey'i de mağlup etmiştir. Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in savaşlarda kazandığı galibiyetler Karamanoğlu Beyliği'nin sınırlarını genişletmiş, rakipleri arasında kendisinden geri durulan ve çekinilen bir yönetici olarak söz edilmiştir. Alâeddin Ali Bey, Kayseri'deki Ömeroğlu Cüneyd'den şehri alıp ele geçirmesi üzerine, Sivas hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed ile tekrar karşı karşıya gelmiştir. Kadı Burhaneddin Ahmed, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in üzerine yürümüş ancak 1386 tarihinde yapılan savaşta mağlup olarak geri çekilmiştir. Kadı Burhaneddin Ahmed Eratna Beyliği'ne son verip yerine Sivas merkezli kendi beyliğini kurmuştur. Böylece Karamanoğlu Beyliği ile Eratna Beyliği arasındaki mücadeleler sona ermiş, yerini Kadı Burhaneddin Ahmed Beyliği ile olan çekişme almıştır (Tekindağ, 1977, s. 323, Uzunçarşılı, 1988, s. 13, Başkan, 1999, s. 42, Aziz Bin Erdeşir-i Esterâbâdî, 2014, s. 306-307, Akdağ, 2018, s. 217).

Karamanoğlu Beyliğinin ilerleme siyaseti Alâeddin Ali Bey döneminde ivme kazanmıştır. Alâeddin Ali Bey, toprak genişletme girişimlerine komşu beylik ve Osmanlı topraklarında devam etmiştir. Alâeddin Ali Bey Osmanlı Sultanı I. Murat Hüdavendigâr'ın Rumeli seferinde olmasını fırsat bilerek Osmanlı topraklarına saldırmış ve akrabalık ilişkisi de bulunan Osmanlılar ile savaşmaktan kaçınmamıştır. Kayınpederi Osmanlı Sultanı Murad Hüdavendigâr'ın daha önce seksen bin akçeye Hamidoğulları'ndan aldığı Osmanlı toprağı Yalvaç, Karaağaç, Seydişehir ve Beyşehir üzerine akınlar yapmış ve Beyşehir'i ele geçirerek kendi topraklarına katmıştır (Hoca

Sadettin Efendi, 1999, s. 153, Parlaz, 2007. s. 9). Rumeli'den Anadolu'ya geçen Sultan Murad Hüdavendigâr kendisine bağlı Bizans, Bulgar ve Sırp kuvvetleriyle Alâeddin Ali Bey'in üzerine yürümüştür²². Haberi alan Alâeddin Ali Bey, barış teklifinde bulunmuş²³ ancak Murad Hüdavendigâr yapılan öneriyi kabul etmemiştir. Karamanoğlu-Osmanlı orduları arasında Konya civarında 1387 yılında yapılan savaşta, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey yenilerek bozguna uğramıştır (Tekindağ, 1977, s. 323, Başkan, 1999, s. 33-34, Gümüşçü, 2001, s. 40, Neşri, 2013, s. 91-99).

Konya Kale'sine kaçarak sığınan Alâeddin Ali Bey'i takip eden Murad Hüdavendigâr, Konya Kale'sini kuşatmıştır. Yaşanan bu gerginlikler sırasında Alâeddin Ali Bey, eşini yani Murad Hüdavendigâr'ın kızı olan Melek Hatun'u babasına gönderip barış isteğinde bulunmuştur²⁴ (Mevlana Rûhî, 1992, s. 388-389, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 159-

²² Neşri Murad Hüdavendigâr'ın Karamanoğlu seferini “Çünkü Sultan Murad Gazi Niş'i ve etrafında olan kal'aları feth edip Laz haraca itaat edip sulh olup yine Edirne'ye döndü. Haber geldi ki Karamanoğlu Alâeddin Ali Beğ bin İbrahim bin Mahhmud bin Mehmed bin Karaman yağı olup gelip il urdu dediler. Gazi Murad Han işidip gamgın olup a'ayân-ı devleti ve erkân-ı saltanatı cem edip eyitdi: “Şol ahmak zalimin etdiği işi görün ki, ben Hak ta'ala yolunda din gayretinde çalışıp iklimi koyup bir aylık yol kâfir içine girip gece ve gündüz ömrümü gazaya sarf etmeğe niyet kılıp ayş-ü işreti terk edip belâ vü mihnet ihtiyar edem; ol gele Müslümanları incide. Ey gaziler! Bu zalimile nice edeyin. Beni gazadan men edip Müslümanlar üzerine kılıç salmağa irtikab etdiler. Eğer feragat edip cihadu gazaya meşgul olursam Müslümanlar zaleme elinde griftar olur. Eğer üzerine varırsam gaza kılıp gazilerin kılıcın mü'minler üzerine döndürmek lazım gelir” deyip naçar olup Hayreddin Paşa'yı Rum-eli'nde koyup guzata reis kılıp Rum-eli'ni tamamet ana ısmarlayıp oğlu Ali Paşa dahi nev-vinaidi. Vezir edinip yine Anatoli'ya geçip Burusa'ya geldi. Ol kış Bursa'da kışlayıp, bahar olıcak hicretin yedi yüz seksen sekizinde leşker-i azim cem edip Karaman'a kast etdi” sözleriyle anlatır (Neşri, 2013, s. 91-99).

²³ Neşri, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in Sultan Murad Hüdavendigâr'a elçi gönderip barışmak istediğini: “Leşkerim leşgerince var. Eğer barışırsan barışırum, eğer dürüşürsen dürüşürüm. Derdine derd ve mergine merg. Sultan Murad Gazi dahi verdi ki, “bire hey müdbir ve müfsid, zalim! Benim kasdım gece ve gündüz gazaya dürüşmektir. Benim gazama mani olup, Müslümanları ben gazadayken incidirsin. Ahd ü aman bilir adam değilsin. Seni kam etmeyince huzurile gaza edemez. Nice barışmak ki, mâni'i gazaya gaza, gaza-yı ekberdir. Hazır ol vaktine” dedi. Karamanoğlu işidip, baş baş beğlerini okuyup istimâletledi. Evvel Samanoğlu Hızır Beğ andan ulus-ı ulusu Teberrük Beğ andan Babukoğlu Ali Beğ andan Dilencioğlu Pir Ali, Karamanoğlu ileyinde yer öpüp, her biri yüz döndürmemeğe ahd edip and içtiler. Murad Han Kütahiyye'ye çıkdı. Karamanoğlu elçi gönderip, barışmak taleb edip sultan eyitdi: bu râyı evvel deseydi vechi varidi. Ammâ çünkü leşker cem edip buraya geldim. İş bir yana olmak gerek. Benimle Karamanoğlu nice kere ahd ü aman edip ahir yine nakz-i ahd edip gelip ben gazaya meşguliken il urup Müslümanları incitmiştir. Ben onun gibi varıp ilden at ve eşek ve tana tulpu sürmezem. Gelsin uğraşalım. Hiç arada yohsula ziyan gelmesin”. Elçi dahi eyitdi: Sultana ma'lum olsun ki, Karamanoğlu'nun yanında dahi bir vecchile asker vardır ki, sultan askerinden kalmaz. Barışalım dediğimizden gazez, aralıkda at ve adam hasaret olmasın demektir. Yohsa bizim leşkerimiz sizden aşığa değildir. Barışmyacak duruşmağa ve uruşmağa biz dahi duruşuruz. Hünkâr elçinin sözüne incinip eyitdi:” bire hey küfte-hor! Herze vühezeyan söyleme. Var, ol hayin Karamanoğlu'na de! Var kuvvetin bazusuna getirip, ne hüneri varise edip er olsun, erlik göstereyin, işi bir yana edelim. Bana her yıl gazaya mani olmağa sa'y eder. Mani'-i gazaya gaza, gaza-yı ekberdir. Bu yıl kâfirlere gazadan kaldık. Bari anun şerrini def edelim.” sözleriyle nakl eder (Neşri, 2013, s. 91-99).

²⁴ Karamanoğlu Alâeddin Ali Beyi'nin eşini babasına göndermesini ve kendisini af etmesi istemesini Neşri “Ol Murad Han kızı Karamanoğlu Alâeddin Beğ'in hatunuydi. Alâeddin Beğ gördü ki, Sultan

167, Parlaz, 2007, s. 9-10, Uluçay, 2012a, s. 22, Akdağ, 2018, s. 219). Kızının isteğini geri çevirmeyen Murad Hüdavendigâr, Karamanoğlu'nun ele geçirdiği Osmanlı topraklarını geri vermesi, bundan sonra hiçbir Osmanlı toprağına saldırıda bulunmaması, Alâeddin Ali Bey'in kardeşlerinden birinin rehin olarak I. Murad'ın yanında kalması, Karamanlıların her yıl arpa akçesi vergi ödemesi ve Moğolları Osmanlılara karşı kışkırtmaması koşullarıyla 1386 yılında bir barış anlaşması/ahitname yapmıştır. Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey, Murad Hüdavendigâr ölünceye kadar bu anlaşmaya sadık kalmıştır (Uzunçarşılı, 1988, s. 14, Kunt, 1993, s. 49, Başkan, 1999, s. 35, Şikari, 2005, s. 209, Neşri, 2013, s. 91-99).

I. Murad Hüdavendigâr'ın 1389 yılında yapılan Kosova savaşında şehit edilmesini fırsat bilen Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, I. Murad ile daha önce yapılan anlaşmayı bozarak Osmanlı topraklarına tekrar saldırmıştır. Murad Hüdavendigâr'ın ölümü üzerine Osmanlı hükümdarı olan Yıldırım Bayezid Rumeli'deki seferleri tamamlayıp, Anadolu'ya yönelmiştir. On yıl önce çeyiz yoluyla Germiyanogulları'ndan ve para karşılığı Hamitoğulları'ndan alınan toprakların bu beyliklerce geri istenmesi üzerine başlayan olaylara diğer Kıyı Beylikleri ile Karamanoğlu Beyliği de katılmıştır. Böylece Anadolu'da Osmanlı Beyliğine karşı bir ittifak oluşmaya başlamıştır. Bunun üzerine 1390 tarihinde Anadolu Beylikleri üzerine sefere çıkan Yıldırım Bayezid Aydın, Hamit, Germiyan, Menteşe ile Saruhan Beyliklerinin topraklarını ele geçirip, kendi sınırlarına katmış ve beyliklerin varlıklarına son vermiştir (Kunt, 1993, s. 51, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 194-197, Şikarî, 2005, s. 214, Uluçay, 2012a, s. 23, Akdağ, 2018, s. 216-222).

Daha sonra Karamanoğlu Beyliği üzerine yürüyüp Konya'yı kuşatmış, Alâeddin Ali Bey, Sivas hükümdarı Kadı Burhaneddin Ahmed'ten ve Kastamonu hükümdarı Candaroğlu Süleyman Paşa'dan yardım istemiş ve Yıldırım Bayezid'e karşı bir ittifak

Murad aman vermeyip kendiyi ele getirmek ister. Hatun'a haber gönderip eyitdi: "Eğer beni babandan dilek etmezsen Konya'yı alıp beni helak eder. Lutf edip bana yarlık edip hünkârın varıp elin öpüp beni dilek edesin, günahım avf etdiresin." Sultan hatun varıp Murad Han'ın ayağına düşüp yalvarıp hünkârdan dilek edip "bu kerre dahi geç ayruk bunun gibi etmiye" deyip, zoru zarla cürmünü avf etdirip, hünkâr eyitdi "Gelsin, benimile görüşsün iklimini yine kendiyeye vereyim." Sultan hatun dahi Alâeddin Bey'e adam gönderip "sabah gel, hünkâr elin öp" dedi. Karamanoğlu sabah olunca canı az kaldı. İrte Konya'dan çıkıp gelip hünkârın elin öpüp ayağına baş kodu. Hünkâr yine iklimini kendiyeye bağısladı." sözleriyle anlatır (Neşri, 2013, s. 91-99).

kurmayı teklif etmiştir. Bu çağrıya olumlu cevap veren beyler ordularıyla sefere çıkıp Kırşehir'e kadar gelmiş ve Alâeddin Ali Bey'i de buraya davet ederek buradan hareketle Yıldırım'ın üzerine yürümeyi istemişlerdir. Ancak Alâeddin Ali Bey bu girişime güvenmeyerek Yıldırım Bayezid'e barış teklifinde bulunmuştur (Başkan, 1999, s. 37, Parlaz, 2007, s. 10). Karamanoğlu Beyi Osmanlılardan almış olduğu Beyşehir'i geri iade ederek, iki beylik arasında 1390 yılında yeni bir barış anlaşması/ahitname imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre Osmanlılar Konya'yı Karamanoğullarına geri verip, iki beylik arasında Çarşamba Suyu sınır kabul edilmiştir (Tekindağ, 1977, s. 323, Galanti, 1936, s. 10, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 197-199, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 97, Neşri, 2013, s. 132, Akdağ, 2018, s. 222).

Osmanlılarla yapılan anlaşma sonrasında Alâeddin Ali Bey, bu sefer de daha önce Yıldırım Bayezid'e karşı ittifak teklifinde bulunduğu Sivas Hükümdarı Kadı Burhaneddin Bey'in topraklarına saldırmış ancak başarılı olamayınca işgal ettiği toprakları geri vermek zorunda kalmıştır (Göde, 2000, s. 106). 1394 yılında Timur ordusuyla Doğu Anadolu'ya gelmiş ve Anadolu Beylikleri'ne mektuplar gönderip onlardan hâkimiyetini tanımlarını istemiştir. Diğer Beylikler gibi Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey de Timur'un hâkimiyetini kabul etmiştir. Timur'a gönderdiği mektupta İç Anadolu'ya davet edip, Şam üzerine sefer düzenlemesi durumunda oğlu Mehmet Bey'i askerleriyle emrine göndereceğini, Anadolu'ya gelip Osmanlılar üzerine yürümesi durumunda da bizzat kendisinin ordusuyla destek vereceğini bildirmiştir. Böylece Alaeddin Ali Bey, Timur ile anlaşarak rakipleri Kadı Burhaneddin Ahmed ve Osmanlılardan kurtulmayı istemiş sonrasında Timur'un ülkesine dönmesiyle de Anadolu'nun tek hâkimi olarak kalmayı planlamış olmalıdır (Tekindağ, 1977, s. 323, Başkan, 1999, s. 44-53, Aziz Bin Erdeşir-i Esterâbâdî, 2014, s. 436-450).

Kadı Burhaneddin Ahmed Bey, düşmanı Timur ile Karamanoğlu arasında kalarak iki cephede ateş altına girmiştir. Timur'un Gürcistan üzerine yürümesini fırsat bilen Kadı Burhaneddin, Karamanoğlu topraklarına bir sefer düzenlemiş Aksaray, Zincirli, Salime kalelerini almış ancak Niğde'yi kuşatmış ise de alamamıştır (Galanti, 1936, s. 9, Polat, 2011, s. 12, Aziz Bin Erdeşir-i Esterâbâdî, 2014, s. 449-450). Kadı Burhaneddin Ahmed'e karşı savaşı kaybeden Karamanoğlu şehzadesi Mehmet Bey, mağlup olarak

babasının yanına kaçımıştır. Bunun üzerine Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, Kayseri Emiri Şeyh Müeyyed'i dayısı Kadı Burhaneddin'e karşı kışkırtıp, dayısına isyan etmesini sağlamıştır. İsyân girişimi üzerine Kadı Burhaneddin bir sefer düzenleyip isyanı bastırmiş ve yeğenini öldürmüştür (Başkan, 1999, s. 45). Bu olaydan sonra Kadı Burhaneddin girişimin müsebbibi olan yani kendisine karşı yeğenini kışkırtan Karamanoğlu'nun topraklarına akınlara devam etmiştir. Kadı Burhaneddin Ahmed Karamanoğlu'nun üzerine yeni bir sefer düzenleyip Karaman şehirlerini yağmalatmış ve Konya'ya sığınan Alâeddin Ali Bey'i kuşatmıştır. Alâeddin Bey'in Konya'ya kaçışını tasvip etmeyen Karamanoğlu beylerinden bir kısmı Kadı Burhaneddin'in tarafına geçerek onu desteklemişlerdir (Erdeşir-i Esterabadi, 2014, s. 445-453, Şikarî, 2005, s. 223).

Karamanoğulları ile Memlukluların ilişkileri daima iyi olmuştur. Memluklular etkin olmak istedikleri Anadolu'da Karamanlılarla iyi geçinip, onları Anadolu'da ilhanlılara, Ermenilere, Kıbrıs Şövalyelerine ve Osmanlılara karşı kullanmak istemişlerdir. Akdeniz ve Suriye'den Anadolu içlerine gelen, büyük bir bölümü Karamanlı topraklarında geçen ticaret yollarının kontrolü ve güvenliğinde Karamanlıların kontrolünde olması Memlukların işine gelmiştir. Karamanoğulları'yla Memlukların diplomatik ilişkileri oldukça gelişmiş, Karamanoğlu Musa Bey Mısır'a gidip gelmiştir. Ancak iyi ilişkiler Alâeddin Ali Bey döneminde bozulmuştur. Memluklu Sultanı Berkuk'un Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid'e Rum Sultanı unvanı vermesi, Alâeddin Ali Bey'in Memluklu hâkimiyet bölgesi olan Tarsus ile Sis (Kozan) Ermenilerinin üzerine sefer düzenlemesi ve Osmanlı Beyliği ile Kadı Burhaneddin Ahmed'e karşı Timur'u destekleyip Anadolu'ya davet etmesi gibi konular nedeniyle Karamanlılar ile Memluklular karşı karşıya gelmişlerdir (Uzunçarşılı, 1998, s. 9, Başkan, 1999, s. 46-47, Çiftçioğlu, 2001, s. 74, Şaman Doğan, 2006, s. 133, Kutlu, 2012, s. 201).

Bu arada Yıldırım Bayezid'in Rumeli'de Eflak seferine çıkmasını fırsat kollayan Alâeddin Ali Bey, yeni bir baskınla Osmanlı toprağı olan Ankara'yı ele geçirmiştir. Alâeddin Bey, Ankara'da yapılan savaşta Osmanlının Anadolu Beylerbeyi Sarı Timurtaş Paşa'yı yenilgiye uğratıp, Konya'ya esir olarak getirmiş ve hapsedmiştir. Yaşanan hadise üzerine Eflak seferinden dönen Yıldırım Bayezid, Karamanoğulları

üzerine yeni bir sefere çıkmıştır. Yıldırım'ın sefer haberini alan Alâeddin Ali Bey, Osmanlı Paşasını serbest bırakıp oluşturduğu bir heyetle Yıldırım Bayezid'e göndermiş ve barış teklifinde bulunmuştur. Barış teklifini kabul etmeyen Yıldırım Konya'ya kadar gelmiş, 1398 tarihinde Akçay'da yapılan savaşta Alâeddin Ali Bey yenilerek Konya Kalesine sığınmıştır (Gümüşçü, 2001, s. 40). Bunun üzerine Yıldırım Konya'yu kuşatmış, on gün süren kuşatmadan sonra şehir ele düşmüş ve Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey esir olarak ele geçirilmiştir. Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bayezid tarafından öldürülmüştür (Halil Ethem, 1936, s. 18, Uzunçarşılı, 1988, s. 16, Turan, 1990, s. 227, Mevlana Rûhî, 1992, s. 393-394, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 201-204, Parlaz, 2007, s. 11, Neşri, 2013, s. 133-134, Akdağ, 2018, s. 223).

Alâeddin Ali Bey'in başı mızrağa takılarak şehirde dolaştırılmış, böylece diğer Karamanoğlu şehirlerinin savunma dirençleri kırılarak kolayca Osmanlı'ya teslim olmaları hedeflenmiştir. Yıldırım Bayezid Larende üzerine yürümüş ve şehri kuşatmıştır. Larende mukimleri can ve mal güvenliklerinin sağlanması ve Karaman şehzadelerinden birinin sultanlığa geçirilmesi koşuluyla şehri teslim edeceklerini Yıldırım Bayezid'e bildirmişlerdir. İstenilen şartların kabul edilmesine karşın, halk şehri savunmuş ve Larende'yi teslim etmemiştir. Beş günlük bir kuşatmadan sonra daha fazla dayanamayan şehir halkı, şehri 1398 yılında Yıldırım Bayezid'e teslim etmiştir. Daha önce şehrin teslim koşullarını kabul eden Yıldırım Bayezid, direnişin olması nedeniyle şartları kabul etmeyip kız kardeşi ve şehzadesi iki yeğenini (oğlunu) alarak Bursa'ya dönmüştür²⁵(Halil Ethem, 1936, s. 18-19, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 202-203, Uluçay, 2012, s. 22). Yıldırım ele geçirdiği Larende'ye bir Osmanlı emirini vali olarak

²⁵ Neşri; “*Rum-ili ve Anatoli leşkeri bi-tamamihi cem olup Karmanoğlu Alâaddin Beğ üzerine müteveccih oldu. Alâaddin Beğ dahi gayret edip ne denli Varsak varise ve Turkut ve Bayburd ve Samagarlu cem olup gelip Akçay'da hünkarile uğraşip takat getirmeyip kaçıp ehl-i İslam ardına düşecek nâgâh kazayı âmâni yetişip atı sürçüp yıkılınca nice merdaneler yetişip tutup muhkem bend edip tezellülile hünkârın izz-i huzuruna getirdiler. Andan kudretile iki oğlun Mehmed Beğ ve Ali Beğ'i dahi esir etdiler. Hünkâr oğlanları muhkem bend edip Bursa'ya gönderip habs etdiler. Alâaddin Beğ'i Temürtaş Beğ'e ismarladı. Temürtaş Beğ fi'lhâl tevakkuf çekmeyip varıp berdar etdi. Sultan'a haber verdiler. Gayet müteallim oldu. Zirâ garezi öldürmek değildi.*” sözleriyle Alâeddin Ali Bey'in yakalanmasını anlatmıştır (Neşri, 2013, s. 133-134). Ancak Yıldırım Bayezid'in Alâeddin Ali Bey'i öldürdükten sonra kız kardeşi ve iki oğlu Mehmet ile Ali beyleri yanına alıp Bursa'ya getirdiği ve Timur ile yaptığı Anakara savaşına kadar Bursa'da tuttuğu ve aynı sene içinde yeğeni Mehmet Bey'i Karamanoğlu Beyliği sultanı olarak gönderdiği ancak ertesi sene Mehmet Bey'in isyanı üzerine yeni bir sefer düzenleyerek Mehmet Bey'i mağlup olarak tekrar Bursa'ya getirdiği tarihi kaynaklarda iki farklı görüş olarak verilmektedir (Ünal, 1986, s. 195).

atamış, böylece 1398 tarihinde Karamanoğlu Beyliği'ne son vermiştir (Tekindağ, 1977, s. 323, Kunt, 1993, s. 52, Başkan, 1999, s. 38-40, Polat, 2011, s. 12-13).

Ancak güneydeki Karamanoğlu şehirleri Yıldırım Bayezid'e direnmiş, Mut, Ermenek, İçel ve Taşeli Yarımadası Karamanoğlu aşiretine mensup diğer bir bey olan Süleyman Bey ve oğlu Şeyh Hasan tarafından savunulmuş ve yönetilmiştir. Karamanoğlu Beyliği'nin sınırları içindeki Alaiye'de başka bir Karamanoğlu aşiretine mensup aile tarafından Osmanlı ilhakına karşı savunulmuştur. Sivas, Kayseri ve Niksar gibi önemli Karamanoğlu şehirleri Osmanlılar tarafından ele geçirilmiş ve Orta Anadolu'da Osmanlı hâkimiyeti sağlanmıştır. Sivas'a üçüncü bir beylerbeyliği kurularak burada olası bir ayaklanmanın da önüne geçilmiş ve yörenin Osmanlı yönetim sistemine uyum sağlaması hızlandırılmak istenmiştir. Niğbolu Savaşı zaferinden sonra Yıldırım Bayezid'in Anadolu'daki bu başarısı siyasi birliği kurma açısından önemli bir girişim olmuştur (Uzunçarşılı, 1988, s. 16, Kunt, 1993, s. 52, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 216-222, Neşri, 2013, s. 133-134).

Alâeddin Ali Bey, en uzun süre Karamanoğlu tahtında oturmuş bey'dir. Bu dönemde Karamanoğlu Beyliği en güçlü dönemini yaşamış, özellikle ilerleme ve genişleme siyasetini önclemiştir. Alâeddin Ali Bey döneminde gümüş sikkeler kestirilmiş, böylece beyliğin ulaştığı ekonomik refah seviyesi ortaya çıkmıştır. Karamanoğlu Beyliği, 1398 tarihinden Timur ile Yıldırım Bayezid'in 1402 tarihinde yaptığı Ankara Savaşı'na kadar dört yıl süreyle Osmanlı hâkimiyeti altında kalmıştır. Yıldırım Bayezid'in Konya seferinden sonra yenilgiye uğrayan Alâeddin Ali Bey öldürülmüş, oğlu Mehmet Bey Yıldırım Bayezid tarafından Karamanoğlu Beyliği sultanı olarak tayin edilmiştir. Konya'yı aldıktan sonra Yıldırım Bayezid Karaman'ı kuşatmış, burada bulunan kız kardeşi Nefise Sultan ve yeğeni Ali Beyi alarak Bursa'ya dönmüştür. Akçay yenilgisinden sonra dağılan Karaman Beyliği Mehmet Bey'in çevresinde yeniden bir araya gelmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 64, Ünal, 1986, s. 195, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 216-222, Şikarî, 2005, s. 225).

Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey dönemindeki askeri ve siyasi mücadeleler sonucunda oluşan ekonomik güç, günlük hayata dolayısıyla da kültür, sanat ve mimariye

yansımıştır. Alâeddin Ali Bey'in bizzat yaptırdığı veya döneminde yaptırılan mimari eserler, Camiler, medreseler, tekke ve zaviyeler günümüze kadar kısmen de olsa ulaşmıştır. Aktekke camii ve Zaviyesi, 1370 tarihinde Alâeddin Ali Bey tarafından yaptırılmış, aynı zamanda caminin avlusunda Karamanoğlu Süleyman Bey'in ve Mevlana Celaleddin Rumi'nin kardeşi Alâeddin Çelebi'nin de türbeleri bulunmaktadır. Dönemin diğer yapılarında olduğu gibi yapıya çevreden birçok çiftlik ve tarla vakf edilmiş ve yapı için vakfiye de düzenlenmiştir. Vakfiyeye göre yapının, Mevlana'nın çocukları için yaptırıldığı ve vakıf idaresinin Mevlâna'nın çocuklarında olması şart koşulmuştur. Vakfiye Osmanlı döneminde yenilenmiş böylece yapıya gelir sağlanarak uzun ömürlü olması hedeflenmiştir (Başkan, 1999, s. 60-61).

Alâeddin Ali Bey'in yaptırmış olduğu diğer bir yapı da Alâeddin Ali Bey Camii'dir. Larend'e de yaptırılan Cami günümüze gelmese de yapının vakfiyesi günümüze ulaşmıştır. Vakfiyeye göre yapının vakfının bol geliri olduğu anlaşılmaktadır. Alâeddin Ali Bey'in Türbesi de burada bulunmaktadır. Şikari'ye göre yapı Osmanlı Paşası Gedik Ahmet Paşa tarafından yıktırılmıştır. Bu dönem de Karamanoğlu Beyliği güçlü ve parlak dönemini yaşamış, günümüze ulaşıandan daha fazla yapının inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir. Ancak Osmanlı Paşaları Rum Mehmet Paşa, Arnavut İshak Paşa ve Gedik Ahmet Paşa'nın Karamanoğlu Beyliği topraklarındaki sürgün ve yıkımları sırasında bu yapıların yıktırıldığı ve zarar gördüğü dönemin tarihçileri tarafından bildirilmektedir (Başkan, 1999, s. 61-62).

Hatuniye Medresesi I. Murad'ın kızı ve Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in eşi Melek Hatun tarafından 1382 yılında inşa ettirilmiştir (Uluçay, 2012a, s. 22). Yapı, Melek Hatun, Nefise Sultan veya Hatuniye Medresesi adlarıyla bilinmektedir. Medresenin avlusunda Melek Hatun'un küçük yaşta vefat eden şehzadesi Karaman'ın türbesi bulunmaktadır. Vakfiyeye göre Medresede Şii ve Hanifi mezhep anlayışına göre eğitim verilmektedir. Abidevi yapı sanatsal açıdan önem taşımaktadır (Başkan, 1999, s. 62-63).

Mimari eserlerin yanı sıra, kültür açısından Alâeddin Ali Bey tarafından yaptırılan ve Karamanoğlu Beyliği ile dönemi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan Yercani'nin Şehnamesi de yine bu dönemde kaleme alınmıştır. Alâeddin Ali Bey, Denhani'nin

Şehnamesine benzer bir şehnameyi sarayında bulunan şair Yarcani'den kendisi için yazmansını istemiştir. Eser Kanuni Sultan Süleyman döneminde Şikari tarafından Türkçe'ye çevrilmiş ve yazma günümüze ulaşabilmiştir. Böyle bir çalışmanın Alâeddin Ali Bey tarafından kaleme aldırılmış olması beyliğin ulaştığı kültür sanat ve edebiyat seviyesini gösterir (Başkan, 1999, s. 63).

Timur ile Yıldırım Bayezid arasında 1402 yılında yapılan Ankara Savaşında Osmanlı sultanı Yıldırım Bayezid yenilmiştir (Kanat, 1991, s. 34-45, Mevlana Rûhî, 1992, s. 398-399, Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 246-284). Timur, Osmanlı hâkimiyetine giren Germiyan, Saruhan, Aydın, Menteşe ve Teke beyliklerine ait olan ve daha önceki hâkimiyetleri döneminde ellerinde bulunan toprakları eski hanedan mensuplarına geri vermiştir²⁶. Osmanlı başkenti Bursa, Timur tarafından kuşatılmış, burada tutulan Karamanoğlu şehzadeleri Mehmet Bey²⁷ ile Ali Bey kardeşler kurtarılarak Timur'un yanına getirilmiş ve Karamanoğlu Beyliği toprakları kendilerine iade edilmiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999, s. 297-298, Akdağ, 2018, s. 232). Osmanlı toprağı Beypazarı, Sivrihisar, Kırşehir ve Kayseri civarı da kendilerine verilerek Karaman topraklarına dâhil edilmiştir. Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçen Mehmet Bey, beyliğin merkezi olarak Konya'da oturmuş ve kardeşi Ali Bey kendisine tabii olarak Niğde Emiri olmuştur. İncelediğimiz yapının da (Ak Medrese) banisi olan Karamanoğlu Ali Bey, Niğde ve çevresinde imâr faaliyetlerinde bulunmuştur (Tekindağ, 1977 s. 323, Uzunçarşılı, 1988, s. 17, Şikarî, 2005, s. 228, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 108, Neşri, 2013, s. 152, Akdağ, 2018, s. 225-226). Babasıyla eşi ve kardeşiyle eşi arasında her savaş sırasında arabuluculuk yapan Melek Hatun da oğluyla birlikte Karaman'a dönmüş ve burada vefat etmiştir. Adına yaptırdığı türbeye gömülmüştür (Parlaz, 2007, s. 11, Uluçay, 2012a, s. 22).

²⁶ Neşri, Osmanlı topraklarının Karamanoğlu'na verilmesini "*Kaçan Temür göçüp kendi vilayetine teveccüh etdi, Tatar'ın cemi'sini sürdü. Kırşehiri'ni ve Sivrihisar'ı ve Beğbazarı'nı Karamanoğlu'na verdi. Kastamonu'yu ve Kankarı ve Kal'acug'u yine İsfendiyar'a verdi. Bayezid Han öldükten sonra Temür umardı ki, Bayezid Han'ın oğlanlarından birisi kendiyeye gelip Bayezid Han'ın vilayetin ana mukarrer edeydi. Gördü ki, hiç birisi gelip iltifat etmedi. Anuçün ki memleketi Karamanoğlu'na vermişidi. Ve hem Temür Karaman vilayetinden çıkıp gitti*" sözleriyle anlatır (Neşri, 2013, s. 152).

²⁷ Mehmet Bey'in bazı kaynaklarda kardeşi ve annesiyle birlikte dayısı Yıldırım tarafından Bursa'ya götürüldüğü ve hapsedildiği yazmaktadır. Ancak Tahsin Ünal, Yıldırımın yanında bulunan Kond Schildbergerin ifadelerine dayanarak onun hiç Bursa'ya götürülmediğini ve Yıldırım Bayezid tarafından babasının ölümünden hemen sonra tahta geçtiğinden bahseder (Ünal, 1986, s. 195).

Karamanoğlu Mehmet Bey, Timur'a elçiler göndermiş bağlılığını bildirerek adına sikke kestirip hutbe okuttuğunu ve isterse yirmi beş bin kişilik ordusuyla yardıma hazır olduğunu bildirmiştir. Mehmet Bey, diğer Anadolu Beyleri gibi himayesinde bulunduğu Timur Han'ın namına Eğridir, Konya ve Larende şehirlerinde sikke darp ettirmiştir (Uzunçarşılı, 1937, s. 112, Ünal, 1986, s. 197).

Karamanoğlu Mehmet Bey, 1402 yılındaki Ankara Savaşı yenilgisinden sonra Osmanlı Beyliğinde Fetret Devri olarak başlayan taht mücadelesine karışmış ve kardeşler arasındaki çekişmeden faydalanmaya çalışmıştır. Süleyman Çelebi ile Musa Çelebi'nin mücadelesinde Musa Çelebiyi desteklemiş, mağlup olan Musa Çelebi Karamanoğlu Mehmet Bey'e sığınmıştır. Süleyman Çelebi'nin olası Karaman seferinden çekinen Karamanoğlu Mehmet Bey, Osmanlı şehzadesi Musa Çelebi'yi İsfendiyaroğlu Beyliğine göndermiştir (Mevlânâ Rûhî, 1992, s. 424-425, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 3, Akdağ, 2018, s. 237).

Ankara Savaşı sonrası Osmanlı şehzadeleri arasında başlayan mücadelede Osmanlı şehzadesi İsa Çelebi'nin Karamanoğlu Mehmet Bey ile mücadelesini Mehmed Neşri tarihinde: *“İsa çelebi kardeşi Mehmet Çelebiyle yapılan savaştan sonra İstanbul'a sığındı ve sonrasında abisi Süleyman çelebinin davetiyle Anadolu'ya geldi ve o yıl Beypazarı'nda kışladı. Kış bitince Sivrihisar'a geçip buradan Karaman üzerine yürüyüp birkaç kez Karamanoğlu Beyliğiyle savaşır oradan Bursa'ya geçti. Mehmet Çelebi abisi İsa Çelebiyle birleşen İsfendiyaroğlu'yla savaştıktan sonra Tokat'a geldi. Karamanoğlu ve Dulkadiroğlu kendisine elçiler gönderip kendisiyle barış anlaşması yapıldı. Dulkadiroğlu kızını Çelebi Mehmet'e verip nişan yapıldı. İzmir'e kaçan İsa Bey, burada asker toplayıp Aydınoğlu Beyliği, Menteşeoğlu Beyliği ve Saruhanoğlu Beyliğiyle birleşip kardeşi Çelebi Mehmed'e karşı ittifak yapıp savaşmış, kardeşine yenilince de Karamanoğlu Beyliğine iltica edip Karaman'a kaçmıştır”* sözleriyle anlatmıştır (Neşrî, 2013, s. 187-192).

Osmanlı şehzadeleri arasındaki iktidar mücadelelerinde Karamanoğlu Beyliği siyasi rol oynamış, zaman zaman birbirleriyle mücadele halinde olan veya tahtta hak iddia eden şehzadeler Karamanoğulları'na sığınarak destek görmüşlerdir. Fetret devrinde (1402-

13) şehzadelerin iktidar savaşını ve Karamanoğlu Mehmet Bey'in bu mücadeledeki rolünü Aşıkpaşazade: *“Âhir emir Musa İsa'yı giderdi. Kendü geldi Bursa'da oturdu. Emir Süleyman Bursa'ya geldi. Musa kaçdı Karaman'a gitdi. Ve andan sonra Emir Süleyman dahi Karamanoğlu'na elçi gönderdi: “Karındaşım Musâ'yı koyı verme kim ben sizünile gayetde dostluk edeyin” dedi. Musa bildi kim Karamanoğlu barışdı. Karaman'dan kaçdı, İsfendiyar'a vardı”* sözleriyle anlatmıştır (Âşıkpaşazâde, 2013, s. 110).

Karamanoğlu Mehmet Bey, daha önce esir olarak Bursa'da tutulmasının ve öldürülen babasının intikamını almak için Osmanlı hanedanının taht mücadelesinden de istifade ederek 1413 yılında Osmanlı başkenti Bursa'yı kuşatmıştır. Osmanlı sultanı Çelebi Mehmed'in Rumeli'de olmasından yararlanarak, Çelebi Mehmed'in dayısı ve müttefiki Germiyanoglu Yakup Bey ile Osmanlı'nın Bursa'ya kadar olan tüm topraklarını ele geçirmiştir (Kanat, 1991, s. 77, Akdağ, 2018, s. 240). Rumeli'de kardeşi Musa Bey ile mücadele eden Mehmet Çelebi duruma müdahale edememiştir. Bu olayı dönemin Arap tarihçi yazarı Markizi, Karamanoğlu Mehmet Bey'in Bursa'ya saldırdığını, şehri yakarak kaleyi kuşattığını ve şehri ele geçirmek üzereyken Musa Çelebi'nin öldüğü haberini alınca memleketine döndüğünü yazmıştır (Kanat, 1991, s. 40).

Bursa subaşısı Hacı İvaz Paşa, şehri Mehmet Bey'e karşı savunmuş ve çetin mücadeleler yaşanmıştır. Şehri otuz dört gün kuşatan Mehmet Bey, kenti ateşe vermiş ve dayısı Yıldırım Bayezid'in kabrini açtırarak mumyalı cesedini çıkarıp yakmıştır. Çelebi Mehmet ile kardeşi Musa Çelebinin saltanat mücadelesinde Musa Çelebi'nin yenilip öldürülmesiyle cenazesi Bursa'ya Murad Hüdevendigar'ın Türbesi'ne defnedilmek üzere gönderilmiştir. Cenazeyi gören Karamanoğlu Mehmet Bey, Çelebi Mehmet'in olası bir baskınından korkarak kuşatmayı kaldırıp Karaman'a kaçmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 78-80). Bunun üzerine Çelebi Mehmet, Karamanoğlu Mehmet Bey'i takibe başlamıştır. Çelebi Mehmet Karamanoğlu işgali altındaki Kütahya'yı alıp Germiyanoglu Yakup Bey'e tekrar iade etmiştir. Bu seferle daha önce Osmanlı toprağı olan ve Timur tarafından Karamanoğulları'na 1402 tarihinde verilen Akşehir, Beyşehir, Kadınhanı, Seydişehir ve Otlukhisar tekrar Osmanlı

topraklarına dâhil edilmiştir²⁸ (Uzunçarşılı, 1937, s.112, Ünal, 1986, s. 197-199, Kanat, 1991, s. 59).

Çelebi Mehmet ile Karamanoğlu Mehmet Bey'in Çiğil'de yaptıkları savaşta Karamanoğlu yenilmiş ve Konya'ya çekilmiştir. Konya önünde tekrar yapılan savaşta mağlup olan Karamanoğlu Mehmet Bey ile büyük oğlu Mustafa Bey Çelebi Mehmet'e esir düşmüşlerdir. Karamanoğlu Mehmet Bey'in sulh isteği araya giren dönemin önde gelen ulema ve devlet adamları sayesinde kabul edilerek 1414 yılında barış sağlanmıştır (Mevlânâ Rûhî, 1992, s. 434, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 82-84, Gümüşçü, 2001, s. 40, Şikarî, 2005, s. 229, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 116-119, Neşrî, 2013, s. 224-228, Akdağ, 2018, s. 241).

Çelebi Mehmet'in Canik seferinde olduğu sırada Karamanoğlu Mehmet Bey tekrar Osmanlı topraklarına saldırmış, bunun üzerine Çelebi Mehmet Ankara'ya gelmiştir. Osmanlı Anadolu Beylerbeyi ve Saltanat Atabeği Bayezid Paşa, Karamanoğlu Mehmet Bey üzerine ansızın bir baskın düzenleyerek oğlu Mustafa'yla birlikte yakalamış ve Çelebi Mehmet'in huzuruna çıkarmıştır (Galanti, 1936, s. 10). Çelebi Mehmet anlaşmaya uymaması ve Osmanlı topraklarına saldırması sebebiyle Karamanoğlu Mehmet Bey'i tenkid etmiş²⁹ ve bir daha böyle bir saldırının olmayacağına dair sözler³⁰

²⁸ Çelebi Mehmet'in Karamanoğlu Mehmet Bey üzerine çıktığı Konya seferini Aşıkpaşazade: “Sultan Mehmed azim leşker cem etdi, doğru Karaman'a teveccüh etdi. Bursa'dan sürdü vardı Akşehir'e çıkdı. Varduganlayın Akşehir'i verdiler. Akşehir'den Yılgun'a gitmek istedi. İşitdi kim Karamanoğlu Çigel'den gelirmiş. Sultan Mehmed Han kulu Bayezid Paşa'yı karşı gönderdi. Çigel'de uğraşdılar. Bayezid Paşa Karamanoğlu'nu tutdu. Andan Konya'ya teveccüh etdi. Karamanoğlu geldi. Karşuladı. Konya ovasında uğraşdılar. Karamanoğlu Mehmed Beğ ele girdi. Ve büyük oğlu Mustafa dahi ele girdi. Sulh etdiler. Akşehir'i ve Seydişehir'ini ve Oklug'u ve Kırşehir'ini, Beğşehir'ini, Sivrihisar'ı, Cemazehisarı'nı ve Niğde'yi bu zikir olan hisarları verdi. Tamam, sulh etdiler. Sultan Mehmed Karamanoğlu'na hil'at verdi ve sancak verdi. Tavileyin atlar ve katırlar ve develer verüp göndürdü. Hemin ki ordunun ucuna çıkdı. At oğlanlarının otarı durduğu atları elinden aldı. Ve eyitdi kim: “Osmanlu'yile adavetüm ta kıyamete değin bakidür” dedi. Ve ziyade hayli bedbahtlık dahi etdi” sözleriyle anlatır (Âşıkpaşazâde, 2013, s. 119).

²⁹ Hoca Sadettin Efendi Çelebi Mehmet ile Karamanoğlu Mehmet Bey'in karşılaşmasını ve aralarında geçen diyalogu “Bu ne haldir ki, olaylar hep, kuşku nedir bilmeyen bir taifeden çıkar? O ne sözünde durmazlıktır ki diama sizden olur. Kanlar yutan kılıcın dili, henüz kınında ağzını kurutmamışken, savaş cenk sözlerini nasıl da konuşursunuz. Düşen kellelerin kanlarından yeryüzü daha ıpslak iken kavga ve uğraş tozlarını nasıl kaldırırsınız? Özümüzü dile getirmek isteyen sözleriniz henüz girişe başlamış, özürleri sıralamaya daha geçmemiş iken, başkaldırmaya, isyan sözünü tekrarlamaya nasıl yeltendiniz? Düşüğünüz azarlanma çukurundan kurtulur kurtulmaz ayaklanma yolunu yine nasıl tutturursunuz? Söz tutmaktaki andınız doğru, karşı tarafa saygılı olma bakımındansa düşünceniz terstir” sözleriyle anlatmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 88).

³⁰ Hoca Sadettin Efendi Karamanoğlu Mehmed Bey'in esir olarak getirildiği Çelebi Mehmed'in çadırında verdiği cevabı “Korku ile aklı başından gitmiş, bir zaman öyle sus pus olmuştu. Sonra dua ve niyazla ağzını açıp kulluğunu sunarak şöyle eyitti. Ey zaferleri başına çelenk edinen padişah, ey kerem ve ihsan

olarak serbest bırakmıştır. Bu anlaşmadan sonra Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmet hayatta olduğu sürece Karamanoğlu Mehmet Bey, Osmanlı topraklarına saldırmamış ve iki beylik arasında savaş olmamıştır. Geçici süreliğine dostane ilişkiler kurulmuş ve Karamanoğlu Mehmet Bey, Çelebi Mehmet'in Balkan seferi için takviye asker desteği göndermiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 84-91, Âşıkpaşazâde, 2013. s. 119).

Osmanlı işgalinden çekinen Karamanoğlu Mehmet Bey, 1416 yılında Memluklu himayesine girerek Melik Müeyyed Şeyh adına sikke kestirmiş ve bir elçi heyetini de Kahire'ye göndermiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey ile Ramazanoğlu İbrahim Bey birleşip Karamanoğlu toprağı olan ancak valisi Memluklular tarafından atanan Tarsus'un emiri Şahinyadkarı yakalayıp hapis etmişlerdir. Bunu öğrenen Niğde valisi ve Mehmet Bey'in kardeşi Ali Bengi Bey sıranın kendisine de geleceğini düşünerek Memlukluların yanına Kahire'ye gitmiş ve Melik Müeyyed Şeyh'e sığınarak abisine karşı yardım istemiştir. Bu iki olay sebebiyle Memluklu Sultanı Melik Müeyyed Şeyh, Karamanoğlu Mehmet Bey'in ve Ramazanoğlu İbrahim Bey'in üzerine oğlu İbrahim Bey'i ve Dulkadiroğlunu Anadolu'ya sefere göndermiştir. 1419 tarihinde Kayseri, Niğde ve Larende kuşatılarak Memluklular tarafından alınmış ve seferi öğrenen Mehmet Bey Taşeli yöresine kaçmıştır (Kanat, 1991, s. 61).

Olaylar sonrasında Ali Bengi Memluklular tarafından Karamanoğlu Sultanı ilan edilmiştir. Ancak Ali Bey Konya'yı kuşatmış ve alamamıştır (Kanat, 1991, s. 68). Mehmet Bey'in diğer oğlu Sungur Bey Konya'yı ele geçirmiş ve amcası Ali Bey'e karşı şehri savunmuştur. Niğde ve Kayseri de Memluklular tarafından Dulkadiroğlu Beyliğine verilmiştir. Karamanoğlu Mehmet Bey ve Ramazanoğlu İbrahim Bey ile müttefik olarak Kayseri'yi Memluklulardan almak için 1420 tarihinde bir sefer düzenlemişlerdir. Yapılan savaşta Karamanoğlu Mehmet Bey yenilerek esir alınıp Kahire'ye gönderilmiş ve büyük oğlu Mustafa da savaş alanında öldürülmüştür. Bu yenilgi sonrası kaçan Karamanoğlu Mehmet Bey'in diğer bir oğlu İbrahim Bey Osmanlı

sahibi bu kez dahi zayıf kulun kerem göster. Cennet mekân atalarının azatlı kölesi ve sonsuza dek yaşayacak olan bu hanedanın yetiştirmesiyiz, diyerek ağır yeminlerini tekrar edip, emel edindiği dallara tutunarak mademki bu can bedendedir bu tövbe-kâr kölen bu suçlara batmış kulun kapında sadakatle kölelik edecektir. Şimdiden girü fesatlık kılıcını kınından çıkarırsam ona göğsüm yatak olsun ve ölüm yayının gerileceği nişan tahtası yapılınsın” cümleleriyle nakletmiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 89).

Sultanı Çelebi Mehmet'e sığınıp iltica etmiştir (Uzunçarşılı, 1937, s. 112, Kanat, 1991, s. 62-63).

Karamanoğlu Ali Bengi³¹, abisi Mehmet Bey'e bağlı olarak Niğde emiri olarak atanmış ve abisininin 1413 yılındaki Osmanlı yenilgisi sonrası abisine karşı sultan unvanını kullanmıştır. 1420 tarihindeki Kayseri yenilgisiyle Karamanoğlu Mehmet Bey'in Kahire'ye esir olarak götürülmesi üzerine Karamanoğlu Beyliği Memlûklularca Bengi Ali Bey'e verilmiştir. Memlûkluların sultanı Melik Müeyyed Şeyhin ölümüyle yerine Melik Zahir Seyfüddin Tatar 1421 yılında Memlûkluların başına geçmiş ve Karamanoğlu Mehmet Bey'i de serbest bırakmıştır (Kanat, 1991, s. 69-70). Kahire'den denizyoluyla Anadolu'ya gelen Mehmet Bey tekrar Karamanoğulları'nın başına geçmiş ancak kardeşi Ali Bengi Bey'le ortak olarak Karamanoğlu Beyliği topraklarını yönetmiştir. Yeni Memlûkluların sultanı Karamanoğlu topraklarının bir kısmını tekrar Mehmet Bey'e vermiştir. Mehmet Bey'in Osmanlılara sığınan oğlu İbrahim Bey'de Osmanlı ordusunun yardımıyla Larende ve Konya'yı ele geçirmiştir. Bunun üzerine amcası Ali Bengi tekrar Niğde'ye çekilmek zorunda kalmış ve burada Memlûkluların himayesinde emir olarak varlığını sürdürmüştür (Uzunçarşılı, 1942, s. 64-69).

1421 yılında Çelebi Mehmet hastalanarak ölmüş yerine oğlu Amasya valisi şehzade II. Murat hükümdar olmuştur. Ancak bu sırada Düzmece Mustafa isyanı ortaya çıkmış Karamanoğlu Mehmet Bey bu çekişmeden de faydalanmak istemiş ve II. Murad'a karşı taht mücadelesinde Düzmece Mustafa'yı desteklemiştir³² (Âşıkpaşazâde, 2013, s. 134, Neşrî, 2013, s. 241).

³¹ Karamanoğlu Ali Bey keyif ve eğlenceye düşkün bir kişiliktir. Bu özelliğinden dolayı kendisine Ali Bengi denmiştir. Bengi kelimesiyle ilgili Uzunçarşılı "Türkçede Ban Otu'na benk denir. Kurutulmuş haşhaş yaprak ve tanelerinden yapılan macunu kullanan şahsa "bengi" denilir ki esrarkeş demektir" sözlerini kullanmıştır (Uzunçarşılı, 1988, s. 17).

³² II. Murad'ın düzmece Mustafa mücadelesini ve Karamanoğlu'nun bu mücadeleden faydalanmaya çalışmasını Neşri: *Murad Han'ın küçücek kardaşı varidi. Küçücek Mustafa derleridi, atası ana Hamid ilini vermişidi. Germiyanoglu onu oğul edinmişidi. Devletsizler anı tahrir edip, Germiyan ve Karamanoğlu leşker koşup yürüyüp Bursa'ya azm etdi. Bursa'nın uluları bunu işidip ilden akçe devşirip, yüz pare kumaş dahi alıp Ahi Ya'kup'ile Ahi Kadem'i gönderdiler. Mustafa dahi gelip fidyeye kondu. Bu ahiler dahi Lalası Şarabdar İlyas Beğ'e varıp eyitdiler: "Eğerçi bu dahi padişahımız oğludur, amma kardaşı gelip kal'ayı berkitmişdir. Heman geldiniz ile hasarat olupdur. Kuvvetli devleti olur. Karamanoğlu'nun bilirsiniz ki, Osmanlı'yile nice adüdur. İmdi kerem edip bu bu yâd leşkeri bu iklimde basdırıp, atasının vilayetini harâb etdirmen, lutf edip bir tedarük edin" sözleriyle anlatmıştır (Neşrî, 2013, s. 241).*

Karamanoğlu Mehmet Bey Osmanlı tahtındaki bu değişimden ve Düzmece Mustafa ile II. Murad'ın iktidar mücadelesinden faydalanarak Teke Beyi Hamidoğlu Osman Bey'le ittifak ederek Osmanlı toprağı Antalya kalesine saldırmak istemiştir. Antalya Beyi Hamza Bey, bu ittifaktan haberdar olmuş Teke Beyi Osman Bey üzerine yürüyerek onu öldürmüştür. Bunun üzerine yalnız kalan Karamanoğlu Mehmet Bey, oğulları İbrahim, İsa ve Ali beylerle Antalya'yı kuşatmıştır. Kuşatma sırasında atılan bir gülleinin isabetiyle Mehmet Bey ölmüş, ordusu dağılmış ve oğulları da kuşatmayı kaldırarak kaçmışlardır. Mehmet Bey 1423 tarihinde Larende'ye defnedilmiştir³³ (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 155-156, Şikarî, 2005, s. 230, Aşıkpaşazade, 2013, s. 147, Neşri, 2013, s. 249, Akdağ, 2018, s. 259-260).

Mehmet Bey'in, Antalya kuşatmasında ölümü üzerine kardeşi Niğde emiri Ali Bengi Bey Konya'ya gelerek Karamanoğlu Beyliği hükümdarlığını yeniden ilan etmiştir. Mehmet Bey'in oğulları İbrahim ve İsa Beyler kaçarak Osmanlı sultanı II. Murat'a sığınmış, diğer kardeşleri Ali Bey ise babalarını öldüren Antalya'nın Osmanlı emiri Hamza Bey'e sığınmıştır. II. Murad, Karaman şehzadeleri Ali Bey ile İsa Bey'e kızlarını vererek evlendirmiş böylece iki beylik arasında daha önceden başlayan evlilik yoluyla akrabalık geleneğini sürdürmüştür (Ünal, 1986, s. 208, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 156, Parlaz, 2007, s. 11). II. Murad, Karamanoğlu soyundan olan damatlarına Rumeli'de birer sancak vererek onları aileleriyle birlikte Rumeli'de iskân ettirmiştir³⁴. Sultan II. Murad, İbrahim Beyle de kız kardeşi İlaldı Sultan ile evlendirerek akrabalık bağı kurmuştur. İlaldı Sultan dönemin diğer sultan eşleri gibi imâr faaliyetinde bulunarak hayır hasenat işleriyle uğraşmış ve Konya'da bir

³³ Neşri Karamanoğlu Mehmet Bey'in bu seferini ve öldürülmesini: "*Hünkâr hicretin sekiz yüz otuzunda Rum-eli'ne geçip gazaya meşgul olup Laz vilayetini feth ederken varıp Karamanoğlu Mehmet Beğ Ataliye hisarının üzerine düşüp ceng ederken hisardan gözedip, top kolayına gelip top dokunup para pare olup parelerini sandığa koyup, Karamaniler Karaman'a teberrük iletdiler. Andan Mehmet Beğ'in iç oğlu kaldı: İbrahim ve İsa ve Alaaddin. Bu Mehmed Beğ'in bir kardaşı varidi, Bengi Ali Beğ derleridi. Tahta geçmek istedi. Ba'zı halk kabul etmediler. Ahir Sultan Murad, İbrahim'e sancak verip, kılıç kuşatdı. İki karındaşını yanında alıkodu. İbrahim dahi babası Hamid elinden ne aldıysa Sultan Murad'a yine verip, Okluğ'u dahi bile verdi.*" sözleriyle dile getirmiştir (Neşri, 2013, s. 249).

³⁴ Aşıkpaşazade bu evlilik olayını ve Karamanoğluyla Osmanlı akarabalık ilişkisini: "*Sultan Murad ol iki kiçecek er karındaşlarını ve ol kızları neyledi? Ol iki karındaşlarını Tokat'da haps etmişidi. Getürdi, gönül gözlerini açdı. Bursa'da ulufe eyledi. Oturdular anaları bile. Birinün adı Mahmud ve birinün adı Yusuf. Kızların üçünü Karamanoğullarına verdi: birin İbrahim'e ve birin Alâeddin'e ve birin İsa'ya. Ve ikisini dahi İsfendiyar oğlanlarına: birin İbrahim'e ve birin Kasım'a. Ve birin Anadolu Beğlerbeğisi Karaca Beğ'e kim ol Varna Gazasında şehid oldu. Birin dahi İbrahim Paşa oğluna verdi kim ol kız Mekke'de vefat etdi.*" sözleriyle anlatmıştır (Aşıkpaşazâde, 2013, s. 141).

darülhuffaz inşa ettirmiştir (Başkan, 2007, s. 47-48, Uluçay, 2012a, s. 30). Daha sonra İbrahim Bey'e Isparta ve Eğridir'i vermesi karşılığında asker verilerek Karaman'a amcası Ali Bengi'nin üzerine gönderilmiştir. İbrahim Bey, 1424 tarihinde Konya'yı ele geçirerek amcası Ali Bengi Bey'i Niğde'ye çekilmeye mecbur bırakmış ve Karamanoğlu Beyliğinin başına geçmiştir³⁵ (Ünal, 1986, s. 257, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 156-157, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 141, Neşri, 2013, s. 245).

Karamanoğlu İbrahim Bey, Mehmet Bey'in büyük oğludur ve eşi İnci³⁶ Sultan'dan doğmuştur³⁷. 1424 tarihinde II. Murada sığınan İbrahim Bey kardeşi İsa Bey'le birlikte Karaman'a Osmanlının Anadolu Beylerbeyi emrindeki askerleriyle gönderilmiş ve Karamanoğlu tahtına Osmanlının desteğiyle oturmuştur³⁸. Bunun üzerine Larende'de bulunan amcaları Ali Bengi, Niğde'ye çekilmek zorunda kalmıştır. II. Murad'ın İbrahim Bey'e verdiği bu desteğin karşılığında Seydişehir ve Beyşehir çevresi Osmanlılara verilmiştir. II. Murad bölgeye sancaktar olarak Şarabdar İlyas Bey'i atamıştır. İbrahim Bey'e kardeşi İsa Bey isyan etse de isyan bastırılınca yenilgi sonrası II. Murad'a sığınmış ve Sultan da Rumeli'ye Osmanlı beyi/sancaktar göreviyle göndermiştir (Tekindağ, 1977, s. 325, Ünal, 1986, s. 208, Uzunçarşılı, 1988, s. 23).

Bu dönemde de Karamanoğlu Beyliği'nin Anadolu'da ilerleme ve genişleme siyaseti devam etmiştir. II. Murad'a karşı 1435 tarihinde Macar Kralı Zigismunt'un girişimiyle Sırp Kralı Georges Brankoviç ile Eflak Voyvodası Wlad Drakul birleşerek haçlı ittifakı oluşturmuş ve İbrahim Bey'de bu ittifaka katılmıştır (Turan, 1990, s. 299). Bu ittifak kapsamında Karamanoğlu Osmanlı topraklarına saldırarak, daha önce rızasıyla verdiği Beyşehir'i geri alarak sancak beyi Şarabdar İlyas'ı esir etmiştir. Rumeli'de ise

³⁵ Ali Bey'in keyif ve eğlenceye düşkün olması halkın gözünde itibarını düşürmüş bundan dolayı da rakibi ve yeğeni İbrahim Bey'in onu bertaraf etmesi zor olmamıştır. Halk desteğini alan İbrahim Bey amcası Ali Bey'i Niğde'ye çekilmeye mecbur bırakmıştır (Tekindağ, 1977 s. 324).

³⁶ Uzunçarşılı İbrahim Beyin annesinin adının inci olduğunu makalesinde belirtir (Uzunçarşılı, 1937, s. 111).

³⁷ Şikari İbrahim Bey'in Mehmet Bey'in büyük oğlu olduğunu ve annesinin de Selçuklu hanedanından Hutun Banu olduğunu şu sözlerle; *Al-i Selçuk neslinden Keyhüsrev'in kızı kızından bir kız kalmış idi. Gayet mahbube idi. Hutun Bânu derlerdi. Aksaray'da sarayları var idi. Alaüddin, Mehmet Bege aliverub kırk gün düğün eylediler. Larende sahrasını nimetiyle toldurdu. Kırk gün ayş safaya meşgul oldular. Bir oğlan vücuda geldi. Adına İbrahim Beg derler*" şeklinde dile getirir (Şikarî, 2005, s. 211).

³⁸ Karamanoğlu Mehmet Bey, Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmet'in kızıyla evlenmiş bu evlilikten bir rivayete göre beş diğer bir rivayete göre de yedi oğlu olmuştur. Mehmet Bey'in ölümünden sonra bu şehzadelerden 4'ü dayısı Osmanlı Sultanı II. Murad'a sığınmış ve II. Murad bunlara birer kızını verip ayrıca Rumeli'den de birer sancak vererek iskân etmiştir (Ünal, 1986, s. 208).

Osmanlı'ya saldıran Macarlar ve Sırlar yapılan savaşta Rumeli Beylerbeyi Sinan Bey tarafından dağıtılmıştır (Parlaz, 2007, s. 12). Bu bağlamda II. Murad Karamanoğlu Beyliği üzerine sefere çıkmış ve Akşehir üzerinden yürüyüp Konya'yı almıştır. Bunun üzerine Karamanoğlu İbrahim Bey Mevlana Hamza'yı Sultan II. Murad'a gönderip bağışlanmayı dilemiştir. Bu olay sonrası Sultan II. Murad Mevlana Şükrullah'ı İbrahim Bey'e gönderip yemin ettirmiştir. Sultan Murad seferi sırasında kendisine daha önce iltica eden Karamanoğlu Şehzade İsa Bey'i Karamanoğlu tahtına geçirmek için yanında götürmüş ancak vefat etmesi üzerine İbrahim Bey'in sulh isteğini kabul edip geri dönmüştür (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 186-192, Aşıkpaşazade, 2013, s. 159, Akdağ, 2018, s. 260-262). Memluklu halifesi bu mücadelede Karamanoğlu İbrahim Bey'i desteklemiş, İbrahim Bey'e destek amaçlı Halep valisi emrindeki ordusunu Suriye'den Anadolu'ya doğru yola çıkarmış ancak II. Murad ile İbrahim Bey arasında anlaşma sağlanınca ordu geri dönmüştür (Uzunçarşılı, 1937, s. 115, Kanat, 1991, s. 74-76, Neşrî, 2013, s. 257-260).

Dulkadiroğlu Nasiruddin, Kayseri'yi 1415-1435 tarihleri arasında Memluklu himayesinde elinde bulundurmuş, 1455 yılında Nasiruddin'in Memluklularla arası açılmış ve yapılan savaşta Memluklulara yenilip Kahire'ye hapsedilmiştir. Bunun üzerine İbrahim Bey Kayseri'yi kuşatıp ele geçirmiş böylece Kayseri 1437-64 tarihleri arasında Karamanoğlu himayesinde kalmıştır. Daha sonra serbest kalan Dulkadiroğlu Nasiruddin, Karamanoğlu Beyliği elindeki Kayseri'yi kuşatmış ancak alamayınca kız alışverişi ile akrabaları³⁹ olan Osmanlılardan yardım istemiştir. Böylece Karamanoğlu İbrahim Bey ile Osmanlı Sultanı II. Murad bu iki olay nedeniyle yeniden karşı karşıya gelmiştir. Bu olaylara ek olarak Karamanoğlu İbrahim Bey II. Murad'a verdiği Beyşehir ile Seydişehir'i işgal etmiş ve 1437 yılında Osmanlı toprağı Afyon ile Emirdağı'nı da yağmalamıştır. Bunun üzerine II. Murad İbrahim Bey'in üzerine sefer düzenlemiş ve Karamanoğlu ülkesini yağmalatmıştır. Osmanlı ordusu ilk kez Karamanoğlu topraklarını yağmalamış, Konya'ya kadar bütün ekili arazileri atlara (orduya) çığnetmiştir. Akşehir'i, Beyşehir'i, Seydişehir'i ve Konya'yı teslim alan II. Murad

³⁹ II. Murad Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı Sitti Hatun ile şehzadesi Mehmed/Fatih'i evlendirerek akrabalık ilişkisi kurmuş, Anadolu'daki rakipleri Karamanoğulları'na ve dönemin diğer gücü Memluklulara karşı bir müttefik bulmuştur (Tekindağ, 1977, s. 326).

Konyalıları Afyonkarahisar'a sürmek istemiştir⁴⁰. Taşeli Yarımadası'na kaçan İbrahim Bey, eşini yani II. Murad'ın kız kardeşini ve dönemin önde gelen âlimi Mevlana Hamza'yı elçi olarak⁴¹ II. Murada gönderip özür dileyip af dilemiştir. Bu girişim üzerine aralarında 1437 tarihinde bir anlaşma/ahitname yapılmıştır. Anlaşmaya göre Karamanoğlu aldığı toprakları iade edip yapılan anlaşmaya bağlı kalacak, Osmanoğlu da Karaman toprağı olan yerleri tekrar iade edecektir (Tekindağ, 1977, s. 325, Ünal, 1986, s. 211, Uzunçarşılı, 1988, s. 23, Turan, 1990, s. 319-320, Mevlana Rûhî, 1992, s. 439, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 205-208, Aköz, 2005, s. 161, Şikarî, 2005, s. 232, Neşrî, 2013, s. 270).

Karamanoğlu toprağı olan Alanya, Emir Karamanoğlu Savcı bin Şemseddin Bey tarafından 5.000 altına Memluklu Sultanı Melik-el Eşref Parsbay'a satılmış ancak şehir teslim edilmemiştir. Bunun üzerine Memluklular şehri kuşatıp zorla almıştır. İbrahim Bey ise 1440 yılında tarihinde Kilikya seferine çıkarak, Mamuriye Kalesi'ni (Anamur) tamir ve tahkim etmiş buradan hareketle Memlukların elindeki Alanya Kalesi'ni teslim almıştır (Ünal, 1986, s. 216).

1443 yılında II. Murad'a karşı yeni bir Balkan ittifakı ortaya çıkmış, İbrahim Bey de bu gruba katılmıştır. Belgrat'tan Niş'e hareket eden ittifak ordusunun hedefinde Edirne vardı. İttifak dâhilinde II. Murad'ı Anadolu tarafından vurmak isteyen İbrahim Bey damadı Turgutoğlu Hasan Bey'i Afyon'dan Kütahya'ya öncü kuvvet olarak göndermiş, kendisi de peşinden giderek Osmanlı toprağı Ankara, Eskişehir ve Kütahya'yı yağmalamıştır. Osmanlı iki cephede ateş altında kalınca II. Murad Amasya valisi şehzade Alâeddin'i Karamanoğlu İbrahim Bey'in üzerine göndermiştir. Yapılan savaşta

⁴⁰ Bu sefere daha önce İbrahim Bey'e isyan eden ve yenilince II. Murad'a sığınan İsa Bey'de katılmıştır. II. Murad'ın İsa Bey'i Karamanoğlu tahtına çıkarmak için yanında Konya'ya getirdiğı ve kuşatma sırasında kendi eceliyle ölünce de bu niyetinden vazgeçtiğı çeşitli kaynaklarda söylenmektedir (Tekindağ, 1977, s. 325, Ünal, 1986, s. 211, Uzunçarşılı, 1988, s. 23).

⁴¹ Karamanoğlu İbrahim Bey'in hanımını abisi Sultan II. Murad'a kendisini bağışlaması için göndermesini Mevalana Rûhî "... *Heman ol dem etrafa mektuplar yazub asker cem idüb Anadolu tarafına geçüb Karaman'a müteveccih oldı. Karaman'a varub Konya'yı feth idüb, Akşehir'i ve Begşehir'i ni feth idüb Karaman-oğlu İbrahim Beg mikavemet idemeyüb kaçub Taş'a girdi. Sultan Murad dahi kakıduğından mecmu'ı Konya halkın sürgün idüb Karahisar'a getürdi. Ahirü'l-emr Karaman-oğlu İbrahim Begün avreti ki Sultan Murad'un kızkarındaşı idi, Mevlana Hudâvendigar oğlıyla gelüb şefa'at idüb Sultan Murad dahi anun şefa'atın kabul idüb sürgünü bağışlayub dönüb Edrene'ye geldi, bu tarih hicretün sekiz yüz otuz tokuzuncu yılında idi gelüb Edrene'ye oturdı*" sözleriyle anlatmıştır (Mevlana Rûhî, 1992, s. 439).

mağlup olan İbrahim Bey geri çekilmiş, Balkan ittifakının taarruza geçmesi üzerine kısa bir süre sonra tekrar Osmanlı topraklarına saldırmıştır⁴² (Uzunçarşılı, 1937, s. 119, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 215-216, Aşıkpaşazade, 2013, s. 174-176).

1444 tarihli Varna Savaşında Balkan ittifak kuvvetleriyle yapılan savaştan sonra Edirne Segedin barış anlaşması imzalanmış, anlaşmaya müteakip II. Murad aynı yıl Karamanoğlu II. İbrahim Bey üzerine Anadolu seferine çıkmıştır⁴³. Karamanoğlu topraklarını yağmalatmış ve ağır tahribatlarda bulunmuştur. İbrahim Bey bu seferin önünden kaçmış, İçel'e dağlık alana çekilmiştir. Bu olaylar üzerine İbrahim Bey'in eşi ve II. Murad'ın kız kardeşini, abisine af konusunda ricacı olması için göndermiştir (Parlaz, 2007, s. 12). Ayrıca devrin önde gelen devlet şahsiyeti ve veziri Kara Server Ağa ile müftüsü Sarı Yakup'un da araya girmesiyle bir barış anlaşması imzalanmıştır⁴⁴

⁴² Neşri, Karamanoğlu'nun bu yeni ittifak girişimini: “Murad Han oğlu gazi Mehmed Gaziye tahta geçirip, Magnisa'da feragatile varıp oturdu, Karamanoğlu ve Vilkoğlu işidip gayet ferah oldular. Fi'lhâl Karamanoğlu Unugurus'a ve Vilkoğluna elçi gönderip eyitdi:”Ne durursun? Fursat sizin ve bizimdir.” Ve bi'l-cümle şol kadar herze ve hezeyan söyledi ki kralı ve Yanko'yu tahrik edip eyitdi: “Türk'e bundan eyi fursat mı bulursuz, Osmanoğlu deli olup tahtı bir oğlana verip, kendi çalıcı avratlar ile bağlar bucağında yiyip içip yürür.” Yanko kralı'nın ileyine düşüp yürüdüler. Bu ol kralın oğludur ki Güğercinlik'e gelmişidi. Bes doğru Varna'ya yürüdüler. Sultan Murad'a memleket halkı gulü edip, eyitdiler: “Kendi elinle memleketini haraba verdin. Hayf değil midir, ne durursun?” sultan Murad Han Gazi'nin can başına sıçrayıp sürüp Gelibolu'ya gelip gördü ki, Boğaz'ı küffar gemileri tutmuş. Sürüp Kocaeli'nde Akçahisar'a geldi. Bu tarafta Halil Paşa dahi Murad Han'ı karşılayıp, gelip hisar karşısına çadır kurup oturdu. Hümkâr ol aradan geçdü. Leşker anda cem oldu. Allahu tealaya tevekkül edip, küffarın üzerine hücum edip karşı varıp yollarını bağladı.” sözleriyle anlatmıştır (Neşri, 2013, s. 271).

⁴³ II. Murad'ın her Balkan seferi ve Haçlı Mücadelesinde İbrahim Bey'in Osmanlı devletini arkadan vurma girişimini İbrahim Bey'i öldürerek çözmek istemiştir. Bunun içinde İslam dininin dört mezhebinde dönemin ulemaları olan; İbn Hacer Askalani, Sadettin Deyri, Abdüsselâm Bağdadi, Bedrüddin Tunisi ve Bedrüddin Bağdadi gibi meşhur âlimlere sorarak İbrahim Bey'in öldürülmesi konusunda fetva istemiş ve Âlimlerden üçü İbrahim Bey'in katlini onaylamıştır (Tekindağ, 1977, s. 325, Ünal, 1986, s. 214, Uzunçarşılı, 1988, s. 26).

⁴⁴ Sevğendnâme adı verilen bu anlaşmanın metni; *Benki İbrahim sultanım, merhum Mehmet oğlu karamanım. Kur'-an el basarak Sıtkı ihlâs ile and içerim ki Vallahi, billahi ve tallahi Talib-ül Galib-ül müdrik el hayyul kayyum diyen Allah kelamı hürmeti için ki bu ayet Muhammed Mustafa'ya salavutullahi aleyhi ve selem Cebrail vasıtasıyla nazil oldu. Merhum ve mağfur Mehmet hanoğlu Murad Han ile Murad Han oğlu Mehmet Han şeriflerinin; canlarına, ırzlarına, dostlarına, memleketlerine, şehir ve vilayetlerine köylerine oturur ve göçer halklarına, beylerine, vezirlerine ve bütün taallukatlarına gizli veya açık olarak hiçbir vech ile düşmanlık etmeyeceğim ve ettirmeyeceğim. Kim ederse elimden geldiği kadar men ve def edeceğim. Adı geçen hanın dostlarına dost, düşmanlarına düşman olacağım. Kâfir olsun aşikârca adamımı haberimi ve mektuplarımı vermeyeceğim. Sultan Murad'ın ve oğlu Mehmet Hanın düşmanlarından bana gelen kötü-düşmanca gelen mektup ve haberleri aynile kendilerine bildireceğim. Beylerinden herhangi birisi hain olup onların kalelerinden şehirlerinden birini bana verirse almayacağım. Haini himaye etmeyeceğim. Benim ülkeme kulları ve davaları gelirse iade edeceğim. Her yıl bir oğlumu askerlerimle Murad hanın hizmetine vereceğim. Vallahi ahdimi bozarsam günahı benim üzerime olsun. Vallahi ahdimi doğru içtim. Hile etmedim ve düşündüm. Ahdimi bozarsam vallahi bu Allah kelamı bana ve evlatlarıma ceza olsun” şeklinde yazılmıştır. II. Murad Haçlıların Segedin Anlaşmasını bozup yeni bir ittifak oluşturmaları üzerine bu anlaşmayı kabul edip Bursa'ya dönmüş tahtı da oğlu II. Mehmet'e bırakmıştır (Ünal, 1986, s. 214, Uzunçarşılı, 1988, s. 27).*

(Ünal, 1986, s. 215, Uzunçarşılı, 1988, s. 25, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 238-239, Aköz, 2005, s. 163, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 173, Akdağ, 2018, s. 262).

Yapılan yeni barış anlaşmasıyla Karamanoğlu İbrahim Bey, II. Murad'ın 1448 tarihindeki Balkan seferine (II. Kosova Savaşı) asker göndermiştir (Mevlana Rûhî, 1992, s. 445, Akdağ, 2018, s. 263, Neşrî, 2013, s. 275).

II. Kosova seferi sırasında savaş hazırlıkları yapılırken diğer beyliklerin destek kuvvetlerini denetleyen Sultan II. Murad, Karamanoğlu askerlerine denk gelmiş ve bu karşılaşma dönemin tarihçileri tarafından betimlenmiştir. Aşıkpaşazade: *“Hünkâr onların hakikatını bildi. Heman Hak ta'alaya sığınup doğru Sofya'dan yürüdü. Cem'i vilayetün leşkerin cem etdi. Karaman oğlanlarından ol seferde adamlar geldi gazaya. Tamam leşker cem oldu. Cebesini arz olundu. Leşkeriniün cebelüsün gördü. Diledi kim Karamanoğlu'ndan geleni dahi göre. Andan gelen leşkerin beğine eyitdiler. “ Sen dahi getir adamlarını göster” dediler. O dahi cebesini arz etdi. Kaltak eyerlü, yırtmac kürklü, yormac kuşaklu, kabalak dülbendlü, kayışı üzengisinin ipden, kılıcı bağı ipden. Turgutlu'nun at uğrularını devşürüp göndürmüş. Akçaylu oğluna hünkâr eydür: “Benüm anun yardımına ihtiyacım yokdur, Hak inayetinde. Evet min-vechin göndürdüğü be-gayet eyü varmış. Benim çerimün bir masharası eksükidi. Anuniçin göndermişdür. Ve andan hiç umum yokdur. Veli andan şunu isterim kim şeytanlık etmesün. Kendü haline otursun dedi”* sözleriyle Karamanoğlu askerini betimlemiştir (Âşıkpaşazâde, 2013, s. 180).

İbrahim Bey, dedesi Alâeddin Ali Bey'in büyük uğraşlar vererek alamadığı Kıbrıs ve stratejik öneme sahip Gorigos/Silifke Kalesini 1448 yılında ele geçirmiştir. Böylece güneyde denizden yapılacak bir Ermeni-Rum saldırısına karşı önemli bir savunma üstünlüğü sağlamıştır. Çünkü burası Kıbrıs Rumları için Anadolu'ya açılan müstahkem bir kapı niteliği taşıyan kale olarak yapılmıştır. İbrahim Bey 1456 tarihinde ise Memlukluların elindeki Tarsus'a bir sefer düzenleyip ele geçirmiştir. Bunun üzerine Memluklular Karamanoğlu topraklarına sefer düzenlemiş Larende'ye kadar gelip Karaman topraklarını yağmalamıştır. Selçuklulardan itibaren Anadolu'da ticaret alanında söz sahibi olan Venedikliler, Karamanoğulları ile Akkoyunlularca desteklenmiş ve ticari ilişkiler kurmuşlardır. 1453 tarihinde Constantinopolis'in

Osmanlılar tarafından alınmasıyla Venediklilerin Anadolu'daki ticaret alanındaki etkisi kırılmış ve Osmanlılarca Cenevizlilere tanınan imtiyazlarla ticaretteki Venedik üstünlüğü Cenevizlilere geçmiştir. Bunun üzerine 1453 yılında Karamanoğlu İbrahim Beyle görüşmek üzere Konya'ya bir Venedik ticaret heyeti gelmiş ve Karamanoğulları'yla bir ticaret anlaşması imzalanmıştır⁴⁵ (Uzunçarşılı, 1937, s. 124, Tekindağ, 1977, s. 326, Ünal, 1986, s. 220 Turan, 1990, s. 326).

Karamanoğlu İbrahim Bey, Fatih Sultan Mehmed'in 1451'de Osmanlı tahtına geçmesiyle II. Murad'la 1444 tarihinde yaptığı anlaşmayı bozmuştur. İbrahim Bey, Aydın, Germiyan ve Menteşeoğulları'nı Fatih'e karşı isyana teşvik etmiştir. İbrahim Bey, üç oğlunu da ittifak girişimine destek olarak ordusuyla bu beylerin yanına göndermiş ve kendisi de Alanya üzerine yürümüştür. Osmanlı tahtına yeni geçen Fatih, ilk seferini 1451 tarihinde Karamanoğlu İbrahim Bey'in üzerine yaparak Akşehir'e gelmiştir. Fatih ile savaşamayacağını anlayan İbrahim Bey İçel'e kaçmıştır. İbrahim Bey, II. Mehmet'in (Fatih) yapacağı seferlerde her yıl asker yardımı yapma ve kızını da II. Mehmet'e verme teklifinde bulunarak kendisini bağışlamasını istemiştir. Dönemin önde gelen din ve devlet adamlarından Molla Veli'yi II. Mehmet'e (Fatih) göndererek barış yapmak istemiştir. II. Mehmet İstanbul kuşatmasına hazırlık yapacağı için yapılan teklifi kabul etmiş ve Anadolu'dan Edirne'ye dönmüştür⁴⁶. Osmanlı'nın Anadolu Beylerbeyi İsa Bey görevinden alınmış ve yerine getirilen İshak Paşa Aydın, Germiyan ve Menteşe Beylikleri üzerine sefer düzenleyerek bu beylikleri Osmanlı topraklarına katmıştır (Kuran, 1969b, s. 209, Ünal, 1986, s. 222, Uzunçarşılı, 1988, s. 29, Mevlana Rûhî, 1992, s. 446-447, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. II, s. 268-270, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 190, Neşri, 2013, s. 283).

⁴⁵ Venedik elçisi Giovaggi Mocenigo 12 Şubat 1453 tarihinde Konya'ya gelerek İbrahim Bey'le bir anlaşma imzalamış ve anlaşma İbrahim Bey ölünceye kadar geçerli olmuştur. Bu anlaşmaya göre müşterek düşman ifadesiyle Osmanlı vurgulanmış, Venediklilerden vergi alınmayacağı, alışverişlerde Venedik ölçü birimi kullanılacağı, Venedik tüccarlarına her türlü kolaylık gösterilerek Venediklilerin Karaman topraklarında istedikleri yerde konsolosluk açmaları kabul edilmiş ve limanlarda adli - idari haklar verilmiştir. Anlaşma uyarınca İbrahim Bey Venediklilere geniş imtiyazlar tanımıştır (Tekindağ, 1977, s. 326, Ünal, 1986, s. 220, Turan, 1990, s. 322,324).

⁴⁶ Anlaşmaya göre: İbrahim Bey 1444 tarihinde yapılan Sevgendname anlaşmasını aynen kabul edip ek olarak, kızını II. Mehmet'e (Fatih) vermek istediğini söylemiş, Seydişehir, Beyşehir ve Akşehir'i Osmanlıya bırakarak, II. Mehmet'e her sefere çıkışında bir oğlunu askeri kuvvetle birlikte yardıma göndereceğini ve iki devlet arasında Ilgın ilçesini sınır kabul ettiğini belirtmiştir. Anlaşmaya uyarınca da İbrahim Bey, Fatih'in 1464 yılındaki Kastamonu ve Trabzon seferlerine oğluyla askerlerini yardımcı kuvvet olarak göndermiştir (Tekindağ, 1977, s. 326, Ünal, 1986, s. 221).

İbrahim Bey hayatta kaldığı sürece son anlaşmaya uymuştur. Fatih'in Trabzon seferi sırasında oğlunun emrinde asker yardımında bulunmuştur⁴⁷ (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 44-46). Fatih, Kastamonu Beyi Kızıl Ahmet'i Mora Beyi olarak atamış ancak bunu kabul etmeyen Kızıl Ahmet Paşa, Karamanoğlu İbrahim Bey'e sığınmıştır. İbrahim Bey II. Mehmet ile yaptığı anlaşma gereği kendisine destek vermeyince de Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yanına gitmiştir (Uzunçarşılı, 1988, s. 29, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 55-56, Aşıkpaşazade, 2013, s. 226, Neşri, 2013, s. 302-305).

Karamanoğlu İbrahim Bey her ne kadar Osmanlı Sultanı ile iyi geçinmeye çalışsa da her zaman bir müttefik ve taarruz girişimi arayışında olmuştur. İbrahim Bey Fatih tarafından toprakları başka bir sancak beyine verilen İsfendiyaroğlu İsmail Bey'e ittifak teklifinde bulunmuş ancak bu teklifi İsmail Bey kabul etmemiştir (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 56-57, Aşıkpaşazâde, 2013, s. 220).

İbrahim Bey'in, Çelebi Mehmet'in kızı II. Murad'ın kız kardeşi olan eşi Sultan İlaldı Hatundan altı oğlu olmak üzere toplam sekiz oğlu vardır (Parlaz, 2007, s. 13). İbrahim Bey, ölmeden önce bir cariyeden doğan büyük oğlu İshak Bey'e hazineyi teslim etmiş, Silifke emiri-valisi olarak tayin edip veliaht ilan etmiştir. Bunun üzerine diğer oğulları babalarına karşı cephe almış, babaları ile veliaht ağabeyleri üzerine yürümüşlerdir. İshak Bey'in yanında bulunan kardeşi Halil Bey, abisine isyan edip sultanlığını tanımamış bunun üzerine İshak Bey kardeşi Halil Bey'i yakalayıp isyan girişimini bastırmış ve kardeşini öldürmüştür. Konya valisi şehzade Pir Ahmet, Konya ayanı ile anlaşarak Konya'yı ele geçirmiş çevresindeki bey ve emirlerle birleşerek Konya eşrafını da arkasına alarak kendini Karaman Beyi ilan etmiştir. Böylece Karaman toprakları Silifke ve Konya merkezli iki bölüme ayrılmıştır. Konya'da Pir Ahmet'in yanında bulunan Şehzade Süleyman ve Nure Sofi ağabeylerinden kaçarak Osmanlı Sultanı II. Mehmet'in desteğini umarak iltica etmişlerdir. Hastalığı ağırlaşan İbrahim Bey⁴⁸, oğlu

⁴⁷ Dönemin olaylarını anlatan Aşıkpaşazade İbrahim Bey'in, Fatih'e askeri yardımını "*Sinop seferi için ve bu taraftan Karamanoğlu İbrahim Beğ bir oğluna dahi leşker koşdu göndürdi. Padişah Engüri'ye varınca bunlar dahi gelüp Engüri'de buluşdular*" sözleriyle anlatmıştır (Aşıkpaşazâde, 2013, s. 216).

⁴⁸ Tahsin Ünal kitabında, İbrahim Bey'in ölmeden tahtı Sultan olmayan cariyeden olan oğlu İshak Bey'e bırakması nedeniyle diğer altı oğluyla arasının açıldığını ve oğulları tarafından zehirlenerek

Pir Ahmet'ten kaçarak diğer oğlu İshak Bey ile beraber Gevele Kalesine gitmiş ve 1464 tarihinde Gevele Kalesinde altmış yaşında vefat etmiştir. İbrahim Bey'in ölümünden sonra geriye; İshak, Pir Ahmet, Kasım, Karaman, Alâeddin, Süleyman, Nure Sofi ve Mehmet adında sekiz oğlu kalmıştır (Ünal, 1986, s. 214-226, Uzunçarşılı, 1988, s. 30, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 76-46, Şikari, 2005, s. 234).

İshak Bey, Memluklu sultanı Melik Şahabeddin Ahmet'ten Pir Ahmet'e karşı yardım istemiş ve himayesini kabul edip adına hutbe okutup sikke kestirmiştir. Yardım vaat eden Memlukların yardım etmemesi üzerine İshak Bey, Pir Ahmet'e karşı Akkoyunlu Sultanı Uzun Hasan'dan para karşılığında yardım istemiştir (Gümüüşçü, 2001, s. 41). Bu teklifi kabul eden Uzun Hasan, Erzincan'dan hareketle Sivas üzerinden Karaman'a gelmiş ve İshak Bey'le buluşup Pir Ahmet'in üzerine yürümüştür. Pir Ahmet ile yapılan mücadelede Pir Ahmet yenilip şehirden çıkartılmıştır. Pir Ahmet'te diğer iki kardeşi gibi Osmanlı Sultanı dayısının oğlu II. Mehmet'e sığınmış ve abisine karşı yardım istemiştir⁴⁹. Bu bağlamda Uzun Hasan Karamanoğlu topraklarında birçok talan ve yağmada bulunmuştur (Polat, 2011, s. 13, Aşıkpaşazade, 2013, s. 236-238, Neşri, 2013, s. 312).

Yenilgi haberini alan Fatih, Pir Ahmet ile Osmanlı Beylerbeyi Ahmet Paşa'yı Uzun Hasan'ın üzerine daha güçlü bir orduyla göndermiş, yapılan savaşta Osmanlı ordusu Uzun Hasan'a yenilip Konya'ya sığınmış, oradan da Kütahya çekilmiştir. Böylece Karamanoğlu Beyliği'nin tek hükümdarı İshak Bey olmuştur. Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan aynı zamanda Osmanlı toprağı Beyşehir, Akşehir, Kayseri ve Develi'yi de Karamanoğlu topraklarına ilhak etmiştir. Ancak Uzun Hasan Karamanlı şehirlerini yakıp yıkarak Erzincan'a dönmüştür (Uzunçarşılı, 1988, s. 31, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 78-79).

öldürüldüğünü belirtmektir. Ancak Şikari, İbrahim Bey'in ölümünü iki ihtimalle belirtir. Eceliyle veya Osmanlı sultanı II. Mehmet'in (Fatih) gönderdiği zehirle öldürüldüğünü söyler (Ünal, 1986, s. 224, Şikari, 2005, s. 235).

⁴⁹ Konya emiri Pir Ahmet Fatih'ten yardım istemiş, bunun üzerine Fatih; “-Babanız İbrahim vefat etmeden önce bize mektup yazdı. Mektubunda sizinle akrabalığımız vardır. Benim ülkeme tamah etmeyiniz. Benim oğullarım sizin yeğenlerinizdir. Şehzadelerimi incitmeyiniz demişti. Biz babanızın hatırı şerifi için sizleri incitmedik” diyerek bir mektup yazmış ve Anadolu Beylerbeyi Ahmet Paşa'yı da kendisine yardıma göndermiştir (Ünal, 1986, s. 227, Şikari, 2005, s. 235).

Uzun Hasan'ın Anadolu seferinden geri dönmesi üzerine İshak Bey Larendeli Sarı Yakupoğlu Çelebi Şemseddin Ahmed'i elçi olarak Fatih'e göndererek barış yapmak istemiştir⁵⁰. Karamanoğlu topraklarını yağmalayan Uzun Hasan'dan dolayı İshak Bey'e karşı Karaman halkında bir tepki oluşmuş, birçok bey ve emir onu desteklemekten vazgeçip kardeşi Pir Ahmet'in safına geçmiştir. Bunun üzerine İshak Bey, II. Mehmet'e elçi gönderip kardeşlerini kendisine karşı serbest bırakmaması karşılığında Akşehir'i ve Beyşehir'i Osmanlı sultanına bırakma teklifinde bulunmuştur. II. Mehmet yapılan teklifi kabul etmiş ek olarak Çarşamba suyunun sınır olmasını istemiştir. Ancak İshak Bey bu teklifi kabul etmemiştir. Bunun üzerine II. Mehmet, Anadolu Beylerbeyi Ahmet Paşa'yı ve Antalya emiri Köse Hamza Bey'i emrindeki askerlerle birlikte Pir Ahmet'in yanında İshak Bey'in üzerine göndermiştir. Pir Ahmet, bu yardım karşılığında Kayseri ve Saklanhisarını II. Mehmet'e vermeyi kabul etmiştir. Ermenek ilçesi Dağpazarı'nda yapılan savaşta Osmanlı ordusuna yenilen İshak Bey Silifke'ye kaçmıştır. Sefer sırasında İshak Bey'in müttefiki Turgutoğulları'nın varlığına da son verilmiştir (Mevlana Rûhi, 1992, s. 460-1461). İshak Bey daha sonra Karamanoğlu hazinesini de yanına alarak 1466 yılında Diyarbakır'a Uzun Hasan'ın yanına sığınmış ve 1468 tarihinde Tebriz'de vefat etmiş hazinesi Uzun Hasan'a kalmıştır. Böylece Karamanoğlu topraklarının tek varisi Konya emiri Pir Ahmet Bey⁵¹, beyliğin tamamını ele geçirerek II. Mehmed'in de yardımıyla Karamanoğlu tahtına oturmuştur. Osmanlı bu sefer sırasında Konya ve Larendeli'de bulunan zanaatkâr, sanayi ustası, sanatçı ve ameleleri İstanbul'a göç ettirmeye başlamıştır (Ünal, 1986, s. 214-229, Uzunçarşılı, 1988, s. 32, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 76-81, Gümüştü, 2001, s. 41, Şikarî, 2005, s. 234, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 236-238).

⁵⁰ İshak Bey II. Mehmet'e gönderdiği elçiyle mektubunda; "*Devletlü Hünkârım... gel kardeşlerimi benim üzerime gönderme. Bizi birbirimize kırdırma. Biz taht için birbirimizle mücadele etmeyelim. Millet mal, kan ırz ve canından olmasın. Sana Akşehir ile Beyşehir'i vereyim. Kardeşlerimin nafakası her ne ise vereyim, dedi. II. Mehmet bu mektuba cevaben Çavuşbaşı Ahmet Paşayı göndererek mektubunda; "-sizin bize vermek istediğiniz Akşehir ve Beyşehir bizim Atamızın kılıcımızın yeridir. Razi olursanız Atamız Yıldırım Han zamanında olduğu gibi Çarşamba suyunu sınır kabul edelim. Çarşamba suyunun güneyi senin, kuzeyi bizim olsun. Kardeşlerinizi de asker verip üzerine göndermeyelim."* diyerek Karaman ova illerinin yarısını istemiştir (Neşri, 2013, s. 312).

⁵¹ Pir Ahmet dayısının oğlu II. Mehmet'te sığındığında abisine karşı yardım-destek istemiş, *size Akşehir, Beyşehir, Ilgın ve Saklanhisarı rızamla vereceğim ve veriyorum. Sen ne emredersen onu yapacağım. Sana karşı silah kullanmayacağım, seninle beraber olacağım. Seferlerine askerlerimle beraber katılacağım*, diyerek yeminler edip sözler vermiş böylece askeri yardımı alabilmiştir (Ünal, 1986, s. 229, Şikarî, 2005, s. 235).

Pir Ahmet Bey, zaman içinde Osmanlıya karşı oluşan Venedik-Macar ve Napoli haçlı ittifakına katılmaya çalışırken diğer taraftan da Venedik-Akkoyunlu ittifakına dâhil olmuştur. Bunun üzerine Fatih, 1466 yılında Pir Ahmet Bey'in üzerine sefere çıkmış Afyon ve Konya üzerinden Karaman'a ulaşmıştır. Karaman'da yapılan savaşta Pir Ahmet yenilgiye uğrayıp İçel'e kaçmış ve dağlara sığınmıştır. Fatih, Pir Ahmet'i takip etmesi ve yok etmesi için Sadrazam Mahmut Paşa'yı görevlendirmiştir. Konya ve Karaman'ı fetheden Fatih, şehzadesi Mustafa'yı vali tayin etmiştir (Kuran, 1969b, s. 209, Mevlana Rûhî, 1992, s. 461-462). Fatih, Konya ve Karaman'daki Karamanoğlu desteği ile nüfuzunu azaltmak ve yeni bir isyana mani olmak için halkın İstanbul'a göç ettirilmesini sadrazamı Mahmut Paşa'dan istemiştir. Ancak Mahmut Paşa, bu isteği yapamayınca sadrazamlıktan azl edilip yerine Rum Mehmet Paşa sadrazamlığa getirilmiştir⁵². Padişahın isteği üzerine Mahmut Paşa'nın çadırı ve otağı yıktırılıp tüm cephane ve mal varlığı hazineye aktarılmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 94-97, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 240-243, Neşrî, 2013, s. 315).

Yeni sadrazam Rum Mehmet Paşa, Karamanoğlu halkının İstanbul'a göçünü şiddet kullanarak sert bir şekilde gerçekleştirmiştir. Karaman'daki kaleleri, camileri, medreseleri, çarşı ve bedestenleri, hanları, hamamları ve evleri ne varsa bütün mimari unsurları yakıp yıkıp insanları şehirden sürmüştür. Daha sonra Rum Mehmet Paşa, emrindeki kalabalık bir orduyla Varsak Beyi Oğuz Bey'in üzerine yürümüş ancak Oğuz Bey, kurduğu bir tuzakla Rum Mehmet Paşa'nın emrindeki Osmanlı ordusunu yok etmiştir. Bu haberi alan Fatih, Anadolu Beylerbeyi Arnavut İshak Paşa'yı Karaman'a Rum Mehmet Paşa'ya yardıma göndermiştir⁵³. Konya valisi Şehzade Mustafa da Pir

⁵² Rum Mehmet Paşa, Fatih'e Sadrazam Mahmut Paşa'nın Karamanoğlu göçünü bilerek geciktirdiğini ve bu görevi yapmadığını, “-Memur Mazurdur dediğini, şevketlüm, sadrazamın gönlü Karamanoğulları ile bilebilir. Onları istese yakalardı. Kast-ı mahsusla yakalamadı. Size yakalayamadım dedi. Karaman ilinden tehcir edip gönderdikleri de sizin istedikleriniz değildir. Gönderdiği bir alay ameleden, fakir fukara ve cahillerden kimselerdir. Âlimleri iltimas ile, zenginleri rüşvet alarak yerlerinde bıraktı. Fermanınızı yapmadı.” sözleriyle sadrazamı Sultan'a şikâyet etmiş bunun üzerine Sultan da, Mahmut Paşayı görevinden azl etmiş yerine Rum Mehmet Paşa'yı Sadrazamlığa getirmiştir. Sonrasında Fatih; “-Öyleyse Karaman'a sen git. Seni de görelim.” diyerek onu bu göç konusunda görevlendirmiştir (Âşıkpaşazâde, 2013, s. 240-243, Neşrî, 2013, s. 315).

⁵³ II. Mehmet İshak Paşa'yı, “-Mehmet Paşa emrimiz dışına çıkmış, Karaman'a çok kötülükler etmiş. Sen git Karaman'da halk ve Beyleri yatıştır. Kötülükleri mani ol. Ama Karamandaki bozguncuları çıkar. Pir Ahmet'i, Kasımı, Turgutoğullarını, Adalı ve Varsak Beylerinin Karaman ile olan alakalarını kes, sür, çıkar. Anadolu içine veyahut Rumeli'ye gönder onları dağıt.” diyerek Kamana göndermiştir (Ünal, 1986, s. 232, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 245-247, Neşrî, 2013, s. 316).

Ahmet ile kardeşi Kasım Bey'in yakalanması için görevlendirilmiştir. Bir müddet dağlarda barınan Pir Ahmet, Varsakların da yardımını alarak, kuvvetleriyle İçel'den Karaman üzerine akınlar düzenlemiş dağınık halde bulunan Osmanlı ordusunu dağıtıp Karaman'ı tekrar almıştır. Ardından Osmanlı veziri Gedik Ahmet Paşa, Karamanoğlu Beyliği üzerine sefere çıkmış, Silifke Emiri Karamanoğlu İshak Bey'in oğlunu esir alarak Silifke'yi ele geçirmiştir. Bu olaylar üzerine Karaman halkından destek bulamayan Pir Ahmet Bey, 1468'de Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a sığınmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 101-103, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 245-247, Neşri, 2013, s. 316).

Akkoyunlu Hükümdarı Ali Bey ile Osmanlı Sultanı II. Murad zamanında iyi ilişkiler kurulmuş, bu iyi ilişkiler oğulları Uzun Hasan ile II. Mehmet (Fatih) döneminde bozulmuştur. Uzun Hasan Osmanlıların Anadolu'daki hâkimiyetini kırmak istemiş bunun için de Osmanlılara karşı Venediklilerle ittifak kurma çabası içine girmiştir. Venedikliler, bu ittifak dâhilinde Osmanlı toprağı Midilli'ye, İzmir ve Antalya'ya denizden saldırmış, Silifke'yi kuşatan Karamanoğlu Kasım Bey'e de Vitore Sorancu yardım'a gelmiştir. Böylece Venediklilerin yardımıyla Karamanoğlu Kasım Bey, Gorigos Kalesini ve Silifke'yi alabilmiştir. Uzun Hasan ile II. Mehmet'in 1473 tarihinde yaptıkları Otlukbeli savaşında Akkoyunlular'ın yenilmesi üzerine müttefikleri Venedikliler, Akdeniz sahillerini terk etmiştir (Mevlana Rûhî, 1992, s. 463-465). Bunun üzerine Gedik Ahmet Paşa, taarruza geçmiş Ermenek'i ele geçirerek Karamanoğlu Pir Ahmet Bey'in üzerine yürümüştür. Larende civarında yapılan savaş çetin geçmiş, Pir Ahmet Bey büyük kayıplar vererek yenilmiş ve Menan Kalesi'ne sığınmıştır (Halil Ethem, 1936, s. 20, Ünal, 1986, s. 249-250). Silifke ve çevresi Gedik Ahmet Paşa tarafından Osmanlı toprağına katılmıştır (Tekindağ, 1977, s. 327, Ünal, 1986, s. 250, Uzunçarşılı, 1988, s. 33, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 139-143, Gümüştü, 2001, s. 42, Şikari 2005, s. 181, Aşıkpaşazade, 2013, s. 250-253).

Uzun Hasan kendisine sığınan Kasım ve Pir Ahmet Beyler ile Erzincan'dan Sivas'a gelerek Osmanlı Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey'in hâkim olduğu Tokat'ı yağmalamışlardır. Daha sonra Uzun Hasan'ın amcasının oğlu Yusuf Mirza ve Karaman Beyleri Beyşehir'e yürümüş bunlara karşı koymak için Konya sancak beyi şehzade

Mustafa da Afyonkarahisar üzerinden Akşehir'e gelmiştir. Akşehir ile Beyşehir arasında yapılan savaşta Yusuf Mirza ve yanındaki Karaman Beylerinin ordusu dağıtılmış ve Yusuf Mirza öldürülmüştür. Pir Ahmet Bey, tekrar kaçıp Uzun Hasan'ın yanına sığınmıştır. Kasım Bey, Silifke'ye kaçmış Gedik Ahmet Paşa onu takip etmeye devam etmiş ve Silifke'yi ele geçirmiştir. Daha önce görevinden azl edilen Mahmut Paşa tekrar Osmanlı vezirliğe getirilmiştir (Mevlana Rûhî, 1992, s. 463-464, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 108-114, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 250-253, Neşrî, 2013, s. 321).

Pir Ahmet Bey'in Tebriz'e kaçması üzerine⁵⁴ Karamanoğulları'nın başına Kasım Bey geçmiştir. Kasım Bey, Osmanlı devletinin Karaman Beylerbeyi Hadım Ali Paşa'yı Pervane sahrasında yenmiş, ordusunu dağıtmıştır. Bunun üzerine Osmanlı toprağı olan Konya'yı kuşatmış, 1482 tarihinde Gedik Ahmet Paşa'nın gelmesiyle Silifke'ye çekilmiştir⁵⁵. Daha sonra İçel'den Gedik Ahmet Paşa'ya baskın yapan Kasım Bey, Pınarbaşı ovasında Gedik Ahmet Paşa'yı yenerek ordusunu dağıtmış ve Kütahya'ya kaçmasını sağlamış 1470 tarihinde de Konya'ya dönmüştür. Sadrazam İshak Paşa ile damadı Anadolu Beylerbeyi Gedik Ahmet Paşa, bir kez daha Kasım Bey'in üzerine sefere çıkmış, Kasım Bey Konya'dan Karaman'a çekilmiş, yapılan savaşta Kasım Bey yenilince İçel'e kaçmıştır. Osmanlı paşaları Karaman'ı ele geçirerek halkı İstanbul'a göç ettirmeye zorlamış ve şehri tahrip etmiştir⁵⁶ (Şikarî, 2005, s. 238).

⁵⁴ *"Hasan Beğ boz ata bindi dere depe yazılar gözler oldu. Gaziler gördüler kim başlarında akılları kalmadı. Cemî'i leşker tevbe etmeğe başladı. Karamanoğlu Pir Ahmed, Uzun Hasan'un yanında dururdu Evvelden kaçmağı o dahi eyü bilirdi. Pir Ahmed kim yeniçeriyi gördü. Hevesi kaçmağa evvel o kamudan yeğ gördü. Uzun Hasan Tebriz'e heves etdi. Karamanoğlu yanına düşdü"* (Âşıkpaşazâde, 2013, s. 259).

⁵⁵ Kasım Bey İshak Paşa'nın damadı ve Anadolu Beylerbeyi Gedik Ahmet Paşa'ya bir mektup yazmış, mektubunda; *"Ey Ahmet Paşa, Müslüman Müslüman'a kılıç çeker mi. Allahın kanunu, Hz. Peygamberin emri bumudur. Yoksa Osmanoğlu bizim mülkümüzü istila ve ilhak etmek mi ister. Bizim kanımız canımız, mal ve ırzımız ona mübahmıdır. Vatanına, haremine ve ırzına tecavüz edilenin bunları müdafa etmek için, kılıca sarılması namus borcu değil mi? Hane yıkanın elbet hanesi yıkılır."* demiştir. Gedik Ahmet Paşada mektubu II. Mehmet'e (Fatih) göndermiş ve ulema da bunun üzerine Osmanlı Karaman savaşını uygun bulmamıştır (Ünal, 1986, s. 236, Şikarî, 2005, s. 138).

⁵⁶ Şikarî, *"Gedik Ahmet Paşa defter tutup şehrin içinden 30.000 Müslüman evi ile 7.000 Rum ve Ermeni evinin halkını sürüp şehirden çıkardılar. Kur'an-ı Kerimi tefsir etmeye kadir 300 şeyhi, Müfti, âlim ve vaiz ile abiti sürüp şehirden çıkardılar. 117 mahalle, 5 selâtin camisini yıktılar ve yaktılar. 307 vakıf ve mahalle mescidi, 29 hamam, 3 medrese, 3 Hanıkah, 7 zaviyeyi yıktılar. Halkan ihtiyarını, gencini, kızını ve oğlunu koyun sürer gibi askerlerin önüne katıp sürdüler. Cümle halk feryad-ı figan ederdî. 30000 bin kişiyi önlere kattılar döve döve sürdüler. Karadağ'ın dibine topladılar. O güzelim sarayları camileri ve köşkleri acımadan yıktılar. Cümle mahallelere, saraylara, camilere ateş verip yaktılar. Sultan camisi, Sultan Alâeddin camisi, Nizamşah camisi, Kâşâni camisi, Hasan Beşri camisi ve Karaman Şah camisi de yıkılmış ve yakılmıştır. Karadağın dibine toplanan halk başlarına gelen bu felaketlere ağlamışlar koynun gibi melemişlerdir."* diyerek Gedik Ahmet Paşanın Karamanı tamamen yakıp yıkmasını ve halkı şehirden sürmesini anlatmaktadır (Ünal, 1986, s. 237, Şikarî, 2005, s. 181, 238).

Kasım Bey, Karacadağ civarında Gedik Ahmet Paşa'ya saldırmış, Gedik Ahmet Paşa yenilince Konya'ya çekilmiş, Karaman'dan sürülen halk şehre dönmüş ancak şehri tamamen yok edilmiş olarak bulmuştur. Daha sonra Karaman halkı Kasım Bey ile birlikte Karaman'dan İçel'e çekilmiştir. Karaman beş yıl harap bir şekilde kalmış, 1474 tarihinde Osmanlı şehzadesi Cem Sultan Karaman'a vali olunca şehri harap görüp imar etmeye çalışmıştır. Konya'da bulunan Sadrazam İshak Paşa, Kasım Bey üzerine tekrar bir sefere çıkmış Mut'a kadar gelmiş, Kasım Bey'i yakalamadan Aksaray'a dönmüştür. İshak Paşa Aksaray'ı da yakıp yıkmış halkını da başka yerlere sürmüştür (Ünal, 1986, s. 238, Şikarî, 2005, s. 238, Polat, 2011, s. 14).

Konya valisi şehzade Mustafa Otlukbeli Savaşından sonra Develi Karahisar'ı barış yoluyla almış, kısa bir süre sonra ölünce yerine kardeşi Kastamonu valisi şehzade Cem Karaman Eyaleti valisi olmuştur. Şehzade Cem Sultan 1474 tarihinde Konya'ya gelmiş ve henüz 15 yaşındayken Konya'ya şehrin yönetici olmuştur (Hoca Sadettin Efendi, c. III, s. 100-101, Gümüşçü, 2001, s. 129). Şehzade Cem, Kasım Bey ve diğer Karamanoğlu beyleriyle iyi ilişkiler kurmuş ve onların gönlünü kazanıp halka adaletli davranmıştır. Vali Cem Sultan daha önce harap edilen şehirde imar faaliyetlerinde bulunmuş, Karaman'da çarşı, bedesten ve saray yaptırmıştır (Gümüşçü, 2001, s. 88, Şikarî, 2005, s. 239).

Karamanoğlu Beyliği ile Osmanlı Devleti arasında diğer önemli bir siyasi evlilik II. Mehmed'in oğlu II. Bayezid ile Karamanoğullarından Nasuh Bey'in kızı Hüsnüşah Hatun arasında olmuştur. Bu evlilik ile ilgili yeteri kadar bilgiler günümüze ulaşmamış olsa da Şehzade Şehin Şah ile Sultanzade Hatun'un bu evlilikten olduğunu öğrenmekteyiz (Uluçay, 2012a, s. 46). Yapılan evliliğin etkisinin zayıf olması Nasuh Bey'in Karamanoğlu Beyliğinde tahta geçmemiş olmasıyla ilgilidir. Şehzade Şehin Şah, Karaman valisi iken ölen abisi Şehzade Abdullah'ın yerine Manisa'dan Karaman Eyaletine gelerek yönetici olmuş ve 1481-1511 yılları arasında ölünceye kadar yirmi sekiz yıl Eyaleti yönetmiştir. Hüsnü Şah Hatun'da oğluyla birlikte 1511 yılına kadar Konya'da yaşamıştır (Öztuna, 1990, s. 64, Uluçay, 1992a, s. 23, Uluçay, 1992b, s. 25, Parlaz, 2007, s. 13-14).

Cem Sultan, Fatih'in 1481 yılında ölümünden sonra Osmanlı tahtına geçen Sultan II. Bayezid'e karşı Karamanoğlu Kasım Bey'le ittifak kurmuştur. Sadrazam Karamanî Mehmed Paşa, Cem Sultanı sevip sultanlığını desteklediği için mektup yazıp başkente davet etmiş ancak mektup II. Bayezid'in adamlarının eline geçmiştir (Uluçay, 1992b, s. 18). Babasının ölümünü geç duyan Cem Sultan başkente doğru hareket etmiş, seferi sırasında Karamanoğlu Kasım Bey'de yanında yer almıştır. Tahta geçen II. Bayezid, kardeşinin haberini alınca Ayaz Paşa ile iki bin yeniçeriyi Bursa'ya göndermiş ancak Bursa halkı bu mücadelede Şehzade Cem'i desteklemiştir. Bursa'da yapılan savaşta Şehzade Cem galip gelip Bursa'ya girmiş burada bir süre kalarak adına sikke kestirip hutbe okutmuştur. Daha sonra II. Bayezid, kardeşi üzerine Bursa'ya sefere çıkmış, Lâlâsı Gedik Ahmet Paşa'ya yenilen Cem Sultan Bursa'dan Karaman'a çekilmiştir. Şehzade Cem'in üzerine gönderilen yeniçerilerin Bursalıların desteğiyle yok edilmesi üzerine Bursa'ya II. Bayezid ile gelen yeniçeriler Bursa'yı yağmalamak ve yıkmak istemiş, Sultan II. Bayezid sikke dağıtarak bu girişimi önlemiştir. Karaman'da bulunan Şehzade Cem, abisinin üzerine geldiğini görünce Kabe'ye Hacca gitmiş sonrasında da Mısır'a Memluklu Sultanı Seyfettin Kayıdbay'a sığınmıştır. II. Bayezid Konya'ya gelmiş burada Cem Sultan'ı bulamadığı için oğlu Abdullah Çelebi'yi sancak beyi olarak bırakıp İstanbul'a dönmüştür (Ünal, 1986, s. 241, Mevlana Rûhî, 1992, s. 469-470, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 192-202, Şikari, 2005, s. 240, Aşıkpaşazade, 2013, s. 277-281, Neşri, 2013, s. 342).

Daha önce Uzun Hasan'a sığınan Karamanoğlu Kasım Bey, Uzun Hasan ölünce yerine geçen oğlu Yakup Mirza'nın yanında varlığını sürdürmüştür. Osmanlı taht mücadelesinden faydalanmak ümidiyle asker toplayan Kasım Bey, Sultan II. Bayezid'in başkent İstanbul'a dönmesini fırsat bilerek Karamanoğlu Beyliği topraklarını ele geçirmek için geri dönmüştür. Turgut, Varsak ve diğer Türkmen beyleri Kasım Bey'in etrafında toplanmış askerleriyle onu desteklemişlerdir. Osmanlı'nın Karaman Eyaleti beylerbeyi Hadım Ali Paşa ve II. Bayezid'in oğlu şehzade Abdullah ile yapılan savaşta Osmanlı ordusu yenilmiş ve Konya'ya çekilmiştir. Bunun üzerine Osmanlı veziri Gedik Ahmet Paşa merkezden Kasım Bey'in üzerine gönderilmiş, haberi alan Kasım Bey Konya'dan Silifke'ye oradan da Tarsus'a çekilmiştir. Burada iki ordu arasında yapılan

savaşta Kasım Bey yenilerek kaçmıştır (Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 204-207, Neşri, 2013, s. 346).

Mısır'da bir süre kalan Şehzade Cem, Karamanoğlu Kasım Bey'in davetiyle tekrar Anadolu'ya gelmiş ve taht mücadelesine yeniden girişmiştir. Şehzade Cem ile Ankara sancak beyi Mehmet Bey ve Kasım Bey ittifak kurup II. Bayezid'e karşı yeniden mücadele içerisine girmişlerdir. Bu ittifak ile II. Bayezid'in Ankara'da yaptığı savaşta Şehzade Cem taraftarları yenilip dağıtılmış ve Şehzade Cem ile Kasım Bey İçel'e kaçmış, II. Bayezid takip ederek Konya'ya kadar gelmiş bir süre konaklamıştır. Yenilgiden sonra Şehzade Cem başarılı olamayacağını anlayıp deniz yoluyla kaçarak Venediklilere sığınmıştır (Ünal 1986, s. 241, Şikarî, 2005, s. 240, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 277-281).

II. Bayezid'e karşı Cem Sultanla ittifak eden Kasım Bey 1482 tarihinde tekrar Konya'yı kuşatmış, alamayınca İçel'e kaçmıştır. Kasım Bey, Cem Sultan ile zaman zaman ittifaklar yapıp ona destek olmuş, II. Bayezid ile olan itilafından faydalanmaya çalışmıştır. Cem Sultan Rodos'a iltica edince II. Bayezid Larende ile İçel'i Kasım Bey'e vermiş ve yapılan bir anlaşmayla da Osmanlı tabiiyetinde 1483 yılında ölünceye kadar barış içinde İçel havalisinde varlığını sürdürmesine izin verilmiştir (Tekindağ, 1977, s. 327, Ünal, 1986, s. 252, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 207-214).

Kasım Bey ve üç oğlu II. Bayezid tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Böylece 1483 tarihinde Kasım Bey'in ölümüyle⁵⁷ Karamanoğlu Beyliği tamamen Osmanlı hâkimiyetine girmiştir (Halil Ethem, 1936, s. 20, Şikarî, 2005, s. 244).

Kasım Bey ve oğullarının ölümü üzerine Karamanoğlu kızından doğan Turgutoğlu Mahmut Bey Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçirilmiştir. Mahmut Bey Osmanlı Memluklu mücadelesinde Memluklu tarafına meyil edince de Osmanlılar üzerine sefer düzenlemiş ve Mahmut Bey Halep'e kaçarak 1487 tarihinde Memluklulara sığınmıştır

⁵⁷ Kasım Bey, kardeşi ve üç oğlu, II. Bayezid tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Osmanlı Devletinin Konya valisi Ali Paşa, Kasım Bey'in keyhüdası Hoçentoğluyla anlaşarak, Kasım Bey'in İçel'de verdiği bir ziyafete katılarak içilen şerbetin içine zehir koymuş, Kasım Bey'le birlikte 1 kardeşi, 3 oğlu ve 30 beyi zehri içerek ölmüşlerdir (Tekindağ, 1977, s. 327, Ünal, 1986, s. 252.).

(Kuran, 1969b, s. 209, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 252). Bu olay üzerine Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçirilmek üzere Turgut ve Varsak aşiret beyleri İran'da bulunan Kasım Bey'in kardeşi olan Mirza Bey'in torunu Hacı Hamza Bey'in oğlu Mustafa Bey'i 1500 tarihinde İnel'e davet etmişlerdir. Mora seferinde olan II. Bayezid Amasya valisi şehzade Ahmet'i, Konya valisi Şahinşah'ı ve oğlu Beyşehir sancakbeyi Şehzade Ahmet'i bu girişim üzerine Karamanlıların üzerine göndermiştir. Düzenlenen bu seferden kaçan Karamanoğlu Mustafa Bey 1502 tarihinde Halep'e kaçarak Memluklulara sığınmış ve 1513 tarihinde de Mısır'da ölmüştür. Karaman Beyliği ortadan kalktıktan sonra bölge toprakları tımar sistemine dâhil olmuş ve sonuçta Karaman bölgesi Osmanlı Devletine bağlı bir eyalet merkezi olmuştur (Ünal, 1986, s. 253, Uzunçarşılı, 1988, s. 35, Hoca Sadettin Efendi, 1999, c. III, s. 318-321, Âşıkpaşazâde, 2013, s. 328-329).

3. BÖLÜM

3. NİĞDE AK/ALİ BEY MEDRESESİ

3. 1. Yapının Yeri ve Adı

Medrese, Niğde şehrinde tarihi kent dokusu içinde İç Kalenin sur duvarları dışında inşa edilmiştir (Harita 3). Günümüzde ise yapı Saruhan Mahallesi Ak Medrese Sokakta yer almaktadır.

Harita 3. Niğde Ak Medrese'nin kent dokusu içindeki konumu, (google/maps, 13.06.2019).

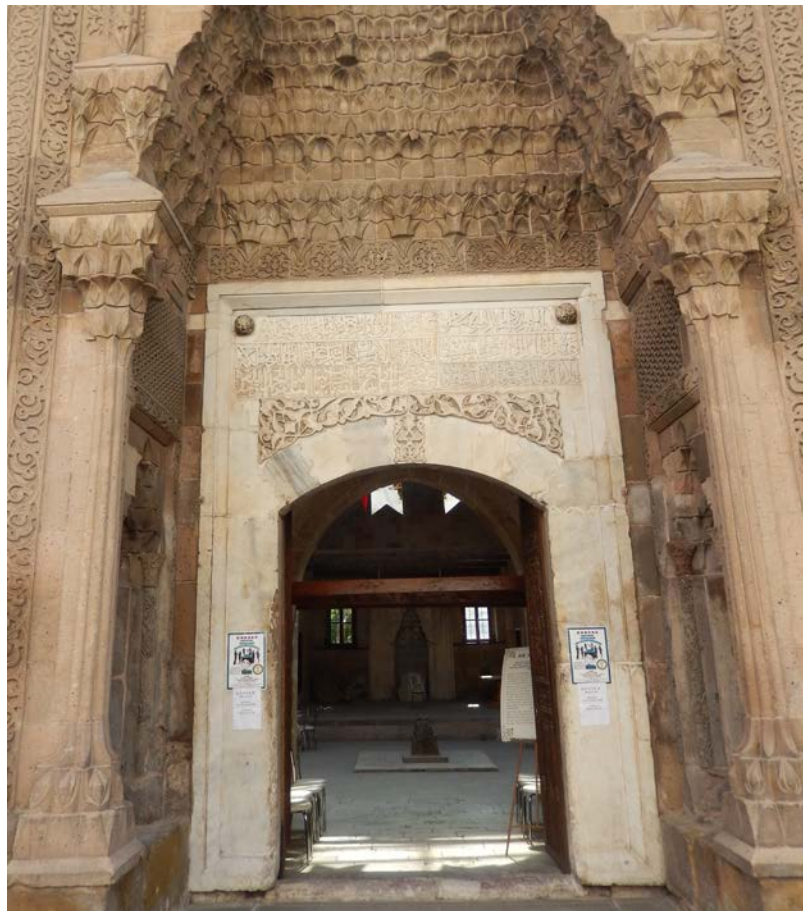
Bazı kaynaklarda “*Medresetü'l Beyza*” ve “*Ak Medrese*” adlarıyla da tanınmaktadır. Bu isim kapı çevresinde bulunan mermerin beyazlığından gelmektedir (Fotoğraf 1). Yapının adı, bazı kaynaklarda ise banisine izafeten Ali Bey Medresesi olarak da bilinmektedir (Halil Ethem, 1936, s. 19, Uzunçarşılı, 1942, s. 63, Gabriel, 1962, s. 44-45, Kuran, 1969b, s. 217, Sözen, 1970, s. 194, Bilici, 1985, 116, Dülgerler, 2006, s. 114, Bilget Fataha, 2010, s. 181, Şaman Doğan, 2013, s. 130).

3. 2. Tarihlendirme

Yapının inşa kitabesi ve vakfiyesi bulunmaktadır.

3. 3. Kitabe

Medresenin kuzey cephe eksenindeki taç kapının basık kemerli girişinin üzerinde 0.72 x 2.85 m. ölçülerindeki beyaz mermer üzerine sülüs hat ile yazılmış üç satırlık kitabesi (Fotoğraf 2) bulunur (Uzunçarşılı, 1942, s. 64, Şaman Doğan, 2013, s. 130-131).

Fotoğraf 1. Medrese, taç kapıda bulunan mermer malzemeden ayrıntı⁵⁸.

⁵⁸ Fotoğrafların tamamı tarafimca 27.07.2019 tarihindeki alan çalışmaları sırasında çekilmiştir.

Fotoğraf 2. Medrese, taç kapı, kitabe, ayrıntı.

Kitabenin Metni:

۱. بسم الله و الحمد اله و سلام عل محمد رسول الله امر يعمارت هذه المدرسة المباركة.
۲. في ايام دولة السلطان الاعظم شاهنشاه المظم ملك رقب الامم ساطان محمد بن علا الدين خلد الله ملكه.
۳. علا الدين والددين اخوه علي بن علا الدين بن خليل بن محمود بن قرمن تاريخ سنه اثنا عشر وثمان غماه المصطفيه الحمد لله و حده.

(Türkmen, 2005, s. 572)

Kitabenin Transkripsiyonu:

1. Bismi'llâh ve'l-hamdü lillah ve selâmun 'ala Muhammeddi'r-Resûlillah emera bi-'imareti hâzihi'l-medreset'il-mübareketi,
2. Fî eyyami devleti's-Sultani'i-a'zam Şahinşâhi'l-mu'azzam Meliki raikabi'l-umem Sultan Mehmed bin Alae'd-din halleda'llâhu mülkehû,
3. Alai'd-dünyâ ve'd-dîn ahûhu 'Al'i bin 'Ala'id-din bin Halîl bin Mahmûd bin Karaman fî tarîh sene isnâ aşara ve seman-miye el Mustafaviyye elhamdü li'l-lahi vahdehû." (Özkarıcı, 2014, c. 1, s. 287)

Kitabenin Türkçesi:

Allah'ın ismiyle ve hamd ile Allah'ın resûlu Muahmmmed'e selam olsun, bu mübarek medresenin imarını 812 yılında büyük sultan, şahların şâhı, milletlerin gözetleyici meliki, dünya ve dinin yücesi 'Alâeddin'in oğlu Sultan Mehmed -Allâh onun mülkünü

ebedi kılsın- idaresi günlerinde onun kardeşi Karaman oğlu Mahmûd oğlu Halil oğlu Alâe'd-din oğlu Alî emretti. Hamd sadece ve sadece Allah'adır (Türkmen, 1989, s. 126).

3. 4. Vakfiye

Vakfiye, “Niğde’de Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi” adı altında İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından 1942 yılında Vakıflar Dergisinin ikinci sayısında yayınlanmıştır. Burada Uzunçarşılı’nın makalesinden faydalanarak vakfiyeden özetle önemli gördüğümüz yerlerden bahsedeceğiz, daha sonra tam metni ek olarak sunacağız (Ek 1).

Vakfiye, Niğde’de bulunan Ak Medreseye aittir ve Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunmaktadır. Karamanoğlu Ali Bey vakfiyesi 26 Mayıs 1415 tarihinde medresenin yapımından yaklaşık beş yıl sonra Niğde hâkimi Mehmed b. Musa tarafından doğruluğu kabul edilip düzenlenmiştir. O dönemde Kadıaskerlik yapan ve Molla Fenari diye tanınan Şemseddin Mehmed b. Hamza b. Mehmed tarafından tescil yani bütün vakıf şartlarına haiz olduğu onaylanmış ve kabul edilmiştir. Vakfiyenin üst kısmının sağ tarafında yazmayı onaylayan Molla Fenari’nin kendi el yazısıyla derkenarı bulunmaktadır. Aynı yerde Niğde kadısının sekiz satırlık hükmü (mukaddimesi) yer almakta daha sonra vakfiye bölümüne geçilmektedir. Vakfiye dili Arapçadır ve sayfalar birbirine yapıştırılarak yazılmıştır. Vakfiye ilk sekiz satırlık hüküm ve tasdik kısmı ile son bölümde yer alan şahitlerin isimleri hariç toplam iki yüz elli bir satırdan oluşmaktadır. Vakfiye 1415 tarihinde yazılmış orijinal vesikadır. Vakfiyenin kâtipliğini Sivaslı Kerimoğlu Şeyh Mehmed adında bir şahıs yapmıştır. Vakfiyenin uzunluğu dokuz m. seksen beş, eni ise yirmi beş cm’dir. Metin Arap harfleriyle yazılmış ve kâğıtlar birbirine eklenip yapıştırılmıştır. Kâğıtların her bitiştigi yerde metni tasdik eden şahsın el yazısıyla ismi yazılarak sayfaların sahte olmadığı teyit edilmeye çalışılmıştır. Vakfiyeyi onaylayan Molla Fenari, metin içinde yazılanların gerçek olduğunu dile getirerek onaylamıştır.

Metinde vakıf sahibi Karamanoğlu Ali Bey’e birçok kez övgülere yer verilmiş, iyi dilekler dilenmiş, temennilerde bulunulmuş ve dualar edilmiştir. Ayrıca geçmiş

peygamberlerden kutsal kitaplardan bahsedilmiştir. Dört halifeye ve peygamberin torunları Hasan ile Hüseyin'e övgüler yapılmıştır. Metinde vakıf sahibi Ali Bey'in soy ağacı sunulmuştur. Bunlar Şehit Alâeddin Ali Bey onun babası Emir Halil Bey onun babası Emir Mahmut Bey onun babası Emir Karaman diye sıralanarak soy kütüğü vurgulanmıştır. Metin içinde peygamber sözleri olan hadislere yer verilmiştir. Medresenin inşa edildiği şehir olan Niğde'den "*Maşukiye demekle maruf ve Pehlivan Yatağı diye meşhur olan kasaba*" diye bahsedilmiştir. Vakfiyede kentin eski adı "Maşukiye" ve Selçuklu dönemindeki unvanının "*Pehlivanlar Beldesi*" olarak geçmesi önemlidir. Medresenin, şehrin batı kısmında bulunan Yuğutaş adında meşhur olan mahallede inşa edildiği yazılmıştır. Medrese hakkında bilgi verirken "*ulumu şeriye tedrisile meşgul fukaha ve mütefeklihava ve ulumu diniyenin muhtaç olduğu ulumu edebiye tahsili müteveggil evli, bekâr, yatılı kalan ve yatılı olmayan gündüz gelip-giden öğrenciler ile Hanefî ve Şafî mezhebinden müderris ve muidlere vakf edildiği*" yazılmıştır. Dini eğitim verilen medresede müderris, muid ve fukaha'nın tatil günlerinden ve özürlü günlerinden hariç her gün hazır bulunmaları gerektiği belirtilmiştir.

Vakfiyede medresede bulunan şahıslar için görev tanımlamaları yapılırken; Müderris'in fıkıh, usulü fıkıh vesaire şeriye ve aliyye'yi öğretmesini, muid'in ise fukaha derslerini her gün müzakere edip gün sonunda tekrar etmesini, Nakib ise müderris muid gibi medresede bulunan kişilerin maaşlarını vererek burada bulunan şahısların görevlerini yapıp yapmadıklarını kontrol ederek, herkese derecesine göre davranmasını ayrıca ahlak dışı davranan ve terbiyeden yoksun hareketler sergileyenleri uyarmasını şart koşarak tanımlamıştır. Vakfiye medresede görevli olan imamın beş vakit namazı medresede kıldırmasını, Regaip, Berat ve Kadir gibi kandil gecelerinde cemaate namaz kıldırmasını, müezzinin de farz namazlarının vakitlerini belirlemesini şart koştur. Ferraş ve kayyumun'un medresede her gün sabahtan başlayarak temizlik yapmalarını, süprüntüleri dışarı atmalarını, medresede bulunan görevli ve öğrencilere hizmet etmelerini, kapıcının da gece ve gündüz medresedeki görevini ifa etmesi şart koşularak bu kişilerin görevleri hakkında bilgiler verilmiştir. Hafızlardan iyi tecvit bilen beş hafız seçilip her gün cuma gününden başlayarak perşembeye kadar her gün sabah namazından sonra birer cüz kuran okuyup hafta da bir hatim edilip, perşembe günü bu beş hafızdan

en bilgili ve uygun olanının hatimden oluşan sevabı vakıf sahibinden başlayarak gelmiş geçmiş tüm aile fertlerine, Müslümanların ölü ve dirilerine dua etmesini diğer hafızlarında bu duaya âmin demeleri şart koşulmuştur.

Medresenin ayrıca şehir cemaatine vakf edildiği belirtilmiş satılamayacağı, başkasına bağışlanamayacağı, emanet bırakılamayacağı, başka bir kişi veya kuruma bağlanamayacağı, mülk edinilemeyeceği ve miras bırakılamayacağı belirtilmiştir. Metinde vakıf geleneğinin İbrahim peygamber ile başladığı ve bu geleneğin hikâyesi uzun bir şekilde anlatılarak vakıf sahibi Ali Bey'in bu medreseyi Allah'ın rızasını kazanmak için yaptırdığı yazılmıştır. Ali Bey, vakfa medreseye bitişik olan araziye ve burada bulunan bağları, Terme denilen mahalleyi, Dolapyeri denilen araziye, Ervani denilen Tanke Köyü arazisini, Fertek Köyü arazisini, Niğde'nin batısındaki harap olan araziye, Ahi bağıyla sınırları olan arazinin yarısını, Bezzazlar Çarşısının tamamını, çarşı ile Sungur Bey Cami arasında yer alan Han'ın gelirlerinin tamamını, Cemgi Murad denilen fırın gelirinin yarısını, Meydan Mahallesinde bulunan köyün yarısını, Ervani kariye arazisinin tamamını, karyede bulunan arazinin tamamını, karyede bulunan değirmenin geliri olan iki hissenin üçte birini, Niğde'de bulunan sekiz dükkânı, Niğde'nin güneyinde Fertek karyesinde bulunan birbirine bitişik arazilerin tamamını ve Emirbağı adındaki bağı vakf etmiştir. Ayrıca vakfiyede bu vakf edilen yerlerin satılamaz, bağışlanamaz ve kimseye miras bırakılmaz olduğu ayrıca belirtilmiştir.

Vakıf sahibinin şartlarına göre vakıf geliri öncelikle vakfın kalıcı olması için, sonrasında medresenin bekası için gereken ihtiyaçların karşılanması ve harcanması belirtilmiştir. Elde edilen gelirden zaruri ihtiyaçlar olan kandil, kilim, vesaire ihtiyaçlara harcandıktan sonra kalan paranın günlük aylık veya yıllık taksimat yapılarak yüz hisseye bölünmesi, bu yüz hissenin yirmi hissesi müderrise, on hissesi muide, on hissesi mütevelliyeye, üç hissesi imama, dört hissesi nakib, farraş ile kapıcıya, sekiz hissesi medresede bulunan beş hafıza ve kalan kırk beş hisse ise medresede eğitim gören on beş öğrenciye verilmesi şart koşulmuştur.

Vakfın mütevelliliğini yani gelir gider ve harcamaların yapılmasını Ali Bey hayattayken kendisi yapacak, kendisinden sonra ise evlatları arasında en akıllı olanı daha sonra soyundan kimse kalmaz ise Niğde’de dini hükümleri yürüten memurun müteveli olması istenmiştir. Ayrıca medrese ayakta oldukça gelirlerinin bu şartlarda kullanılmasını, yıkılması ya da harap olması durumunda vakıf gelirlerinin medresenin mamur edilmesi için harcanmasını ve böyle bir ortamda ne mütevellinin ne de diğer şahısların inşaat bitinceye kadar gelirden pay almamaları yazılmıştır. Eğer medrese yıkıldığında tekrar yapılması mümkün değilse vakıf gelirleri Niğde’deki fıkıh âlimlerine, bunlar da yoksa şehrin Müslüman fakir ve zayıflarına dağıtılması önerilmiştir. Kiraya verilen arazinin en iyi şartlarda kiraya verilmesi ve üç yıldan fazla aynı kişiye icar verilmemesi belirtilmiştir. Hiçbir zaman hiçbir şahıs ve yöneticinin vakıf şartlarını bozmayacağı, şartları esnetemeyeceği ve değiştiremeyeceği eğer böyle bir girişimde bulunursa da “*Allahın gazabının laneti üzerine olsun*” şeklinde caydırıcı beddualar edilmiştir.

Vakfiyenin Mehmet b. Musa adında bir şahsın yazdığı belirtilmiş ve anne babasına hayır duaları edilmiştir. Ayrıca şartların doğruluğunu göstermek için isimleri verilerek kırk bir şahıs şahit tutulmuştur. Vakfiye koşulları ve esasları kuvvetle bağlanarak vakfın uzun ömürlü olması sağlanmıştır. Her koşul göz önünde bulundurularak şartlar belirlenmiştir. Medresenin yıkılması ya da bir daha yapılamaması durumunda ve mütevellinin soyunun bitmesi durumunda uyulması gereken şartlar belirlenmiştir. Medresede Hanefi mezhebinden müderrisin yanı sıra Şafi mezhebinden müderrisin de olabileceği yazılmıştır. Bu durum şehrin hâkimi aynı zamanda vakfın kurucusu olan Ali Bey’in Memluklu devletine bağlı olarak hüküm sürmesi ve Mısır’da şafii mezhebinin yaygın olması ile açıklanabilir. Medresede fıkıh, usulü fıkıh ve bu alanlarda ihtisas yapan beşer kişiden toplam on beş öğrenciye üç grup halinde eğitim verilmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 45-62).

3. 5. Medresenin Yapım Tarihi

Taç kapıdaki inşa kitabesi ve vakfiyesine göre medrese 812 H./1409-1410 M. yıllarında Karamanoğlu Ali Bey tarafından inşa ettirilmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 45-62, Türkmen, 1989, s. 126).

3. 6. Yapının Banisi ve Baninin Hayatı

Medresenin banisi, kitabe ve vakfiyesinden öğrenilmektedir. Yapının banisi, Osmanlı beyi Murad Hüdavendigâr'ın kızı Nefise Sultan/Melek Hatun ile Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in evliliğinden olan küçük oğlu Ali Bey'dir. Ali Bey, Karamanoğlu hükümdarı Mehmet Bey'in kardeşi ve Niğde emiri, hâkimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey üzerine bir sefer düzenlemiş, 1398 yılında yapılan savaşta Karamanoğlu yenilmiş Konya'da ele geçirip idam edilmiştir. Daha sonra Larende üzerine yürüyen Yıldırım Bayezid burada bulunan kız kardeşi Nefise Sultan ve iki yeğeni şehzade Mehmet ve Ali beyleri de yanına alıp Bursa'ya dönmüştür (Halil Ethem, 1936, s. 18, Hoca Saadettin Efendi, 1999, s. 199). 1402 yılında Timur ile Yıldırım Bayezid arasında gerçekleşen Ankara Savaşı'na kadar burada kalmışlardır. Timur Ankara'nın Çubuk ilçesindeki savaşı kazanıp Anadolu şehirlerini yağmaya girişmiş ve Bursa'ya da gelmiştir. Burada bulunan Karamanoğlu ardıklarını serbest bırakıp beylik toprakları kendilerine iade edilmiştir. Büyük kardeş Şehzade Mehmet beyliğine başına geçmiş, küçük şehzade Ali Bey ise babası döneminde de melik/emir olarak bulunduğu Niğde'ye gönderilmiştir. Ali Bey abisi Karamanoğlu Mehmet Bey'e tabi olarak Niğde Meliki olarak yaşamış ve şehirde birçok imar ve iskân faaliyetinde bulunmuştur. Döneminde inşa edilen yapıların kitabelerinde ismi geçmektedir (Uzunçarşılı, 1942, s. 64). 1402 Ankara Savaşı yenilgisine kadar Osmanlı hâkimiyetinde bulunan Niğde, savaştan sonra tekrar canlanan Karamanoğulları Beyliğinin idaresi altına girmiştir. Karamanoğulları Beyliği döneminde şehir önemli bir merkez haline gelmiş ve imar faaliyetleri devam ederek parlak dönemini yaşamıştır. 1409 yılında abisi Mehmet Bey'e bağlı olarak hüküm süren Karamanoğlu Emir Ali Bey,

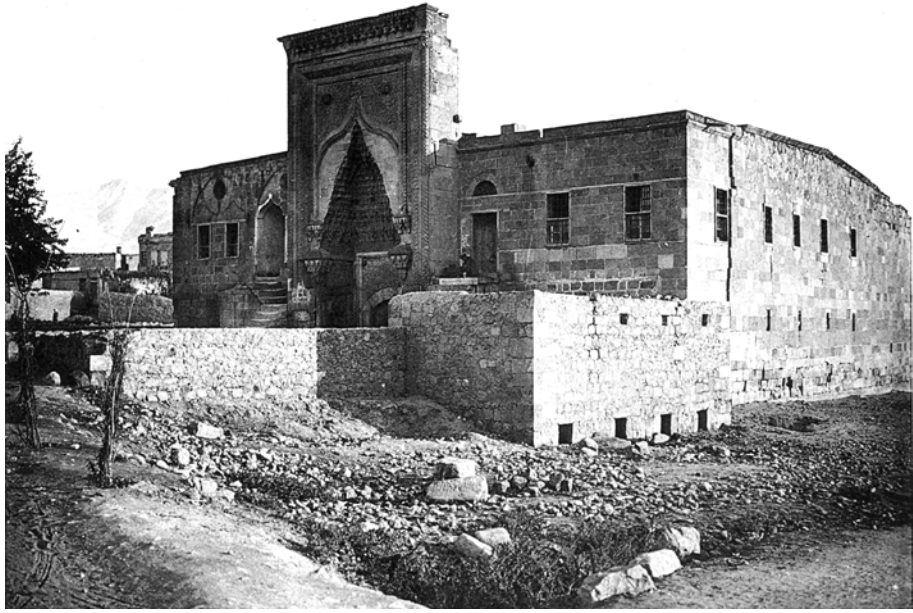
Niğde Ak Medreseyi inşa ettirtmiştir. Niğde Ak Medrese kitabesinde Ali Bey'in, medreseyi abisi Karamanoğlu hükümdarı Mehmet Bey'e tabi olarak Niğde Emiri olduğu süreçte 1409-1410 tarihinde inşa ettirdiği anlaşılmaktadır. Kitabede bani Ali Bey; "*Büyük Sultan Şahların Şahı milletlerin gözetleyici meliki, dünya ve dinin yücesi Alâe'd-din'in oğlu Sultan Mehmet ... idaresi günlerinde onun kardeşi Karaman oğlu Mahmut oğlu Halil oğlu Alâeddin'in oğlu din ve dünyanın büyüğü (Mehmet'in) kardeşi Ali, ...*" şeklinde tanıtılmıştır (Uzunçarşılı, 1942, s. 64, Aslanapa, 1990, s. 329, Şikarî, 2005, s. 215, Şaman Doğan, 2013, s. 130-131).

Mehmet Bey ile Osmanlıların mücadelesinden faydalanan Emir Ali Bey, 1413 yılında abisine karşı sultan unvanını kullanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu dönemde inşa edilen 1413 tarihli Şah Mescidinde Ali Bey, Sultan unvanıyla yazılmıştır. Ancak bu girişimleri sonrasında başlayan Mehmet Bey'in baskısına dayanamayan Ali Bey, 1417 yılında Kahire'ye giderek Memluklara sığınmıştır. Bir süre burada kalan Ali Bey, Memluklu sultanı El Melikü'l Müeeyyed'in oğlu İbrahim'in komutasındaki Memluklu ordusuyla Anadolu'ya gelerek Niğde'yi almış ve abisi Mehmet Bey'le Karamanoğlu tahtı için mücadeleye başlamıştır (Akdağ, 2018, s. 461). Mücadeleyi kaybeden Mehmet Bey esir olarak Kahire'ye götürülmüş ve orada hapsedilmiştir. Karamanoğlu tahtına Memluklu himayesindeki Ali Bey geçmiştir. 1419 tarihinde Memluklu Sultanı Müeeyyed'in oğlu İbrahim bir süre Niğde'de hüküm sürmüş olsa da burada kalıcı olamayıp Kahire'ye dönmüş ve şehir Karamanoğulları Beyliği hâkimiyetinde varlığını devam ettirmiştir. 1420 yılında Memluklu Sultanı El Melikül Müeeyyed'in ölümüyle yerine geçen Seyfeddin Tatar, Mehmet Bey'i serbest bırakmıştır. Mehmet Bey, Anadolu'ya dönerek kardeşine karşı yeniden mücadeleye girişmiş, Ali Bey abisine karşı mağlup olarak Niğde'ye çekilmiş ve ölümüne kadar Niğde emiri olarak kalmıştır (Uzunçarşılı, 1942, s. 64-69, Anonim Niğde, 1968, s. 419).

3. 7. Yapının Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu

Yapının Cumhuriyet dönemine kadar aslına uygun bir şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nden edindiğimiz bilgilere göre 1922 tarihinde medresede (60) öğrenci eğitim almaya devam etmiştir. 1924 yılında tekke,

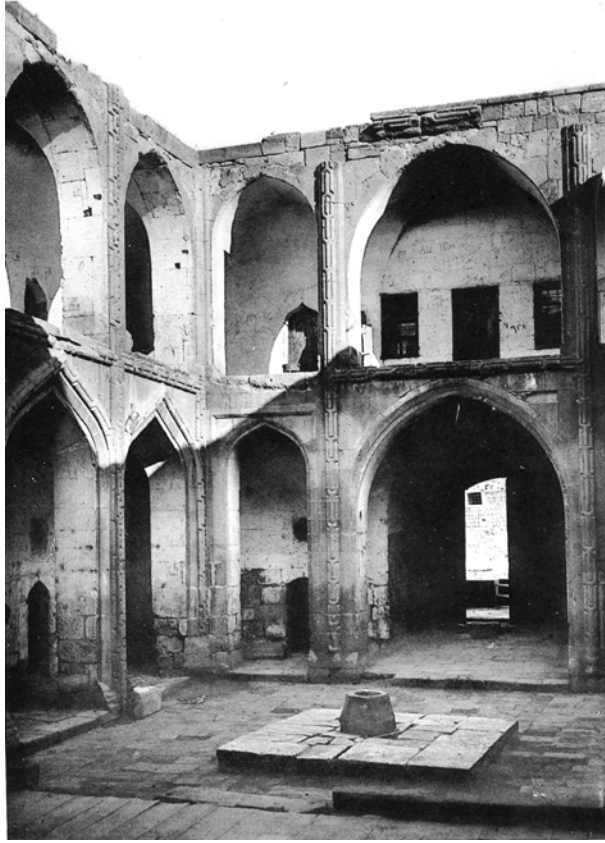
zaviye medreselerin kapatılmasıyla, medrese Cumhuriyetin ilk dönemlerinde ilkokul olarak hizmet vermiştir. 1936 tarihinden sonra çevredeki tarihi kalıntılar buraya getirilmeye ve burada biriktirilmeye başlanmıştır. 1939 ile 1950 yılları arasında, II. Dünya Savaşı'nın çıkma ve Türkiye Cumhuriyeti'nin de etkileneceği tehlikesine karşı İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen eserler buraya taşınarak müzenin deposu olarak kullanılmıştır. 1950-1957 yılları arasında Niğde Müzesi deposu, 1957-1977 yılları arasında da Niğde Müze Müdürlüğüne tahsis edilmiştir. Bir dönem Taş Eserler Müzesi olarak hizmet veren yapı, 1993 yılında on yıllığına kütüphane olarak kullanılması için Niğde Üniversitesine devredilmiştir. Medrese bir süre Niğde Üniversitesi Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma Uygulama merkezi de olmuştur. Bir dönem Niğde Belediyesi bünyesinde Kültür Evi adı altında farklı mekânları çeşitli vakıf ve dernekler tarafından kullanılan yapı, günümüzde boş olarak durmaktadır. Medrese 1963, 1976, 1983, 1986-1987 tarihlerinde çeşitli onarımlar geçirmiştir. Elimize ulaşan fotoğraflardan anlaşıldığı göre medresenin ön/kuzey cephesinin galerili bölümleri, bir dönem kapatılarak merdivenler yapılmış ancak daha sonra onarımlar sırasında günümüzdeki özgün haline dönüştürülmüştür. Yapıyla ilgili en eski görseller Albert Gabriel tarafından kayıt altına alınmış ve günümüze ulaşmıştır (Fotoğraf 3-7). Medreseyle ilgili alınan kararlar ve onarım fişleri Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden alınarak Ekler bölümünde sunulmuştur (Ek 2), (Gabriel, 1931, s. Planche, LII, LIII, Kuran, 1969b, s. 217, Aslanapa, 1990, s. 329, Özkarcı, 2001, s.110, Bilget Fataha, 2010, s. 182).

Fotoğraf 3. Medrese, kuzey cephe, ayrıntı, (Gabriel, 1931).

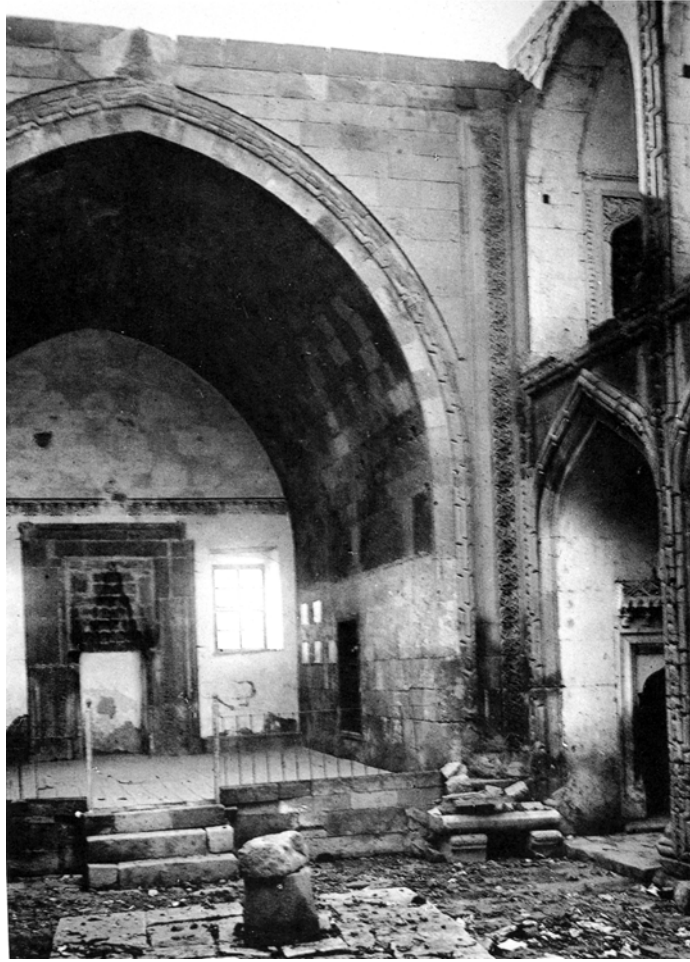
Fotoğraf 4. Niğde Ak Medrese, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).

Fotoğraf 5. Niğde Ak Medrese, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).

Fotoğraf 6. Niğde Ak Medrese, taç kapı, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).

Fotoğraf 7. Niğde Ak Medrese, eyvan, ayrıntı, (A. Gabriel, 1931).

3. 8. Plan

Medrese, 21,80 x 24,50 m. ölçülerinde kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlıdır (Çizim 2-5)⁵⁹.

Kuzey cephe ekseninde yer alan taç kapı, cepheden 1.60 m. dışa taşkın 12.10 m. yüksekliğinde, 6.18 m. genişliğindedir. Taç kapıdan kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı ve sivri tonoz örtülü giriş eyvanına, eyvandan da avluya girilir. Avlu, yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlı, üç yönden revaklarla çevrilidir. Ortasında kare planlı bir havuz vardır. Revaklar avlunun kuzey köşelerinde “L” diğerleri dikdörtgen payelere ve duvarlara atılan sivri kemerlerle oluşturulmuştur. Avlunun doğu ve batı kanadında

⁵⁹ Yapının planı, A. GABRIEL, (1931) ve M. ÖZKARCI (2001)'dan alınmıştır.

yaklaşık kareye yakın dikdörtgen planlı ve sivri tonoz örtülü dörderden sekiz öğrenci odası birer pencere ile dışa, birer kapı ile avluya açılmaktadır.

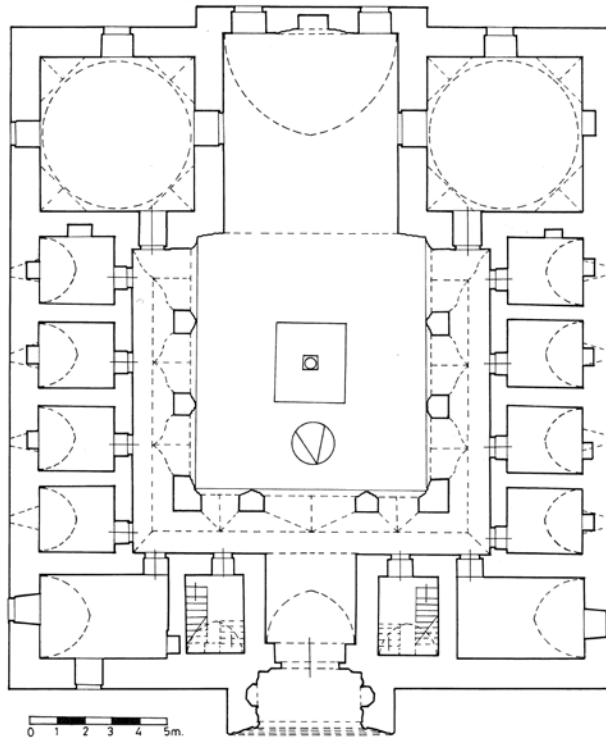
Doğu ve batı kanadın kışlık dersanelere bitişik öğrenci hücrelerinin güney duvarı ekseninde dikdörtgen birer niş bulunur. Hücrelerin doğu ve batı duvarlarında yaklaşık eksende dikdörtgen nişler açılmıştır. Avlunun güney kanadında zeminden yüksekte kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı ve sivri tonoz örtülü ana eyvan bulunur. Ana eyvanın güney duvarı ekseninde dikdörtgen nişli mihrap ile eksene simetrik birer (iki) pencere yer alır. Ayrıca eyvanın doğu ve batı duvarları ekseninde bitişikteki birimlere açılan birer pencere karşımıza çıkar. Eyvanın bitişikte doğu ve batısında avludan girilen kare planlı ve üzeri kubbe örtülü iki birim/kışlık dersane yer alır. Kışlık dersane mekânlarının güney, doğu ve batı duvarları ekseninde birer pencere görülür.

Avlunun kuzey kanadında eksende kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı üzeri sivri tonoz örtülü giriş eyvanı bulunur. Giriş eyvanı bitişikte aynı doğrultuda dikdörtgen planlı ve sivri tonoz örtülü üst kata çıkışı sağlayan merdiven sahanlığı ile kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerde (kuzeydoğu ve kuzeybatı köşe odaları) doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı sivri tonoz örtülü mekânlar vardır. Bu mekânlar güney duvardaki kapılarla avluya açılmaktadır. Kuzeydoğu köşe mekânının doğu ve kuzey duvarlarında dışa açılan birer pencere yer alır. Kuzeybatı köşe mekânının ise batı duvarı ekseninde bir pencere görülür.

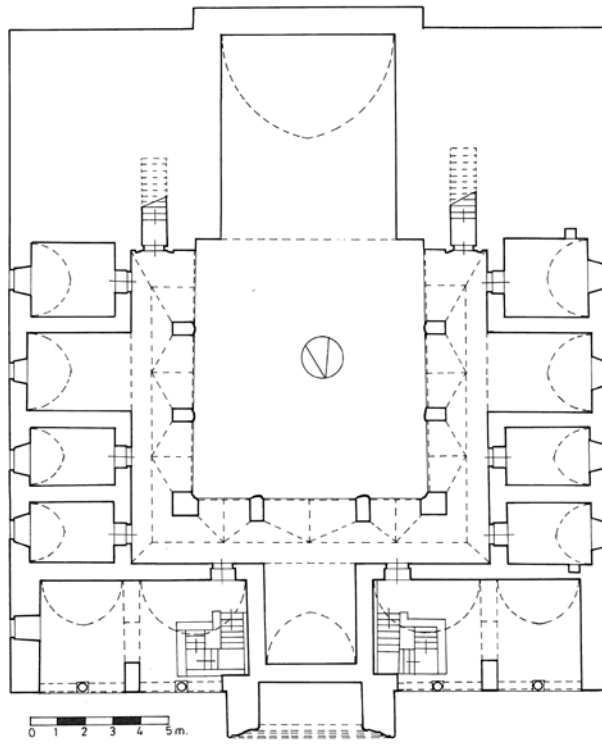
Üst kat planı alt kat planını tekrarlamaktadır. Dört eyvanlı plan şeması yansıtan üst katta avlunun doğu ve batısında dikdörtgen planlı sivri tonoz örtülü üçerden altı mekân bulunur. Bu mekânlara, doğu ve batı yönlerinde revaklara açılan kapılardan girilir. Mekânlar dışa birer pencere ile açılır.

Yapıda üst katın kuzey kanadı farklı tasarlanmıştır. Doğu-batı yönüne dikdörtgen planlı olan kuzeydoğu ve kuzeybatı köşe odaları, kuzeyde duvar payesi-sütun-paye-sütun-duvar payesi şeklinde dizilen desteklere oturan doğu-batı yönünde atılan sivri kemelerle biçimlenen revaklı bir düzenleme ile dışa açılmaktadır. Bu birimler kuzey-güney yönünde atılan sivri kemerlerle yaklaşık orta bölümde ikiye/iki bölüme ayrılmıştır. Üst

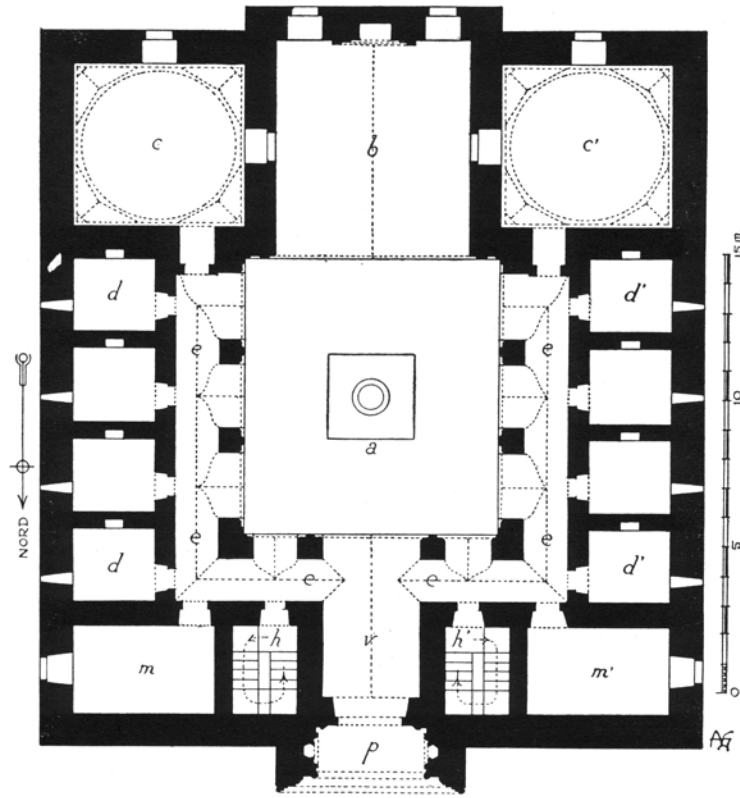
katta kuzeydoğu köşe mekânı doğu duvarı yaklaşık ekseninde bir pencere ile açılırken simetriğindeki kuzeybatı köşe odasındaki pencerenin sonradan kapatıldığı anlaşılmaktadır (Ülgen, 1942, s. 81-82, Gabriel, 1962, s. 45, Sözen, 1970, s. 199, Bilici, 1985, s. 116, Dülgerler, 2006, s. 115, Bilget Fataha, 2010, s. 182-183).

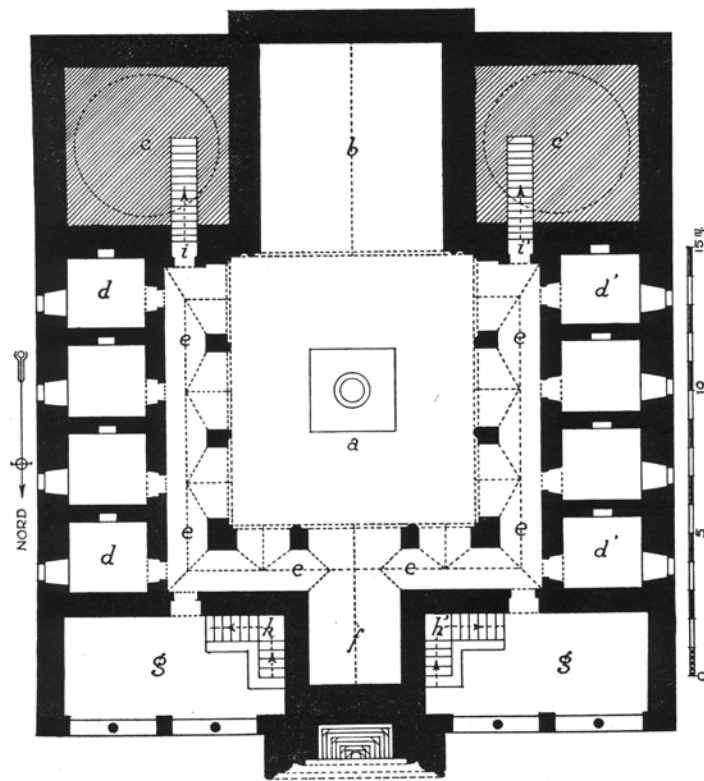
Çizim 2. Niğde Ak Medrese Alt Kat Planı (M. Özkarcı, 2001).

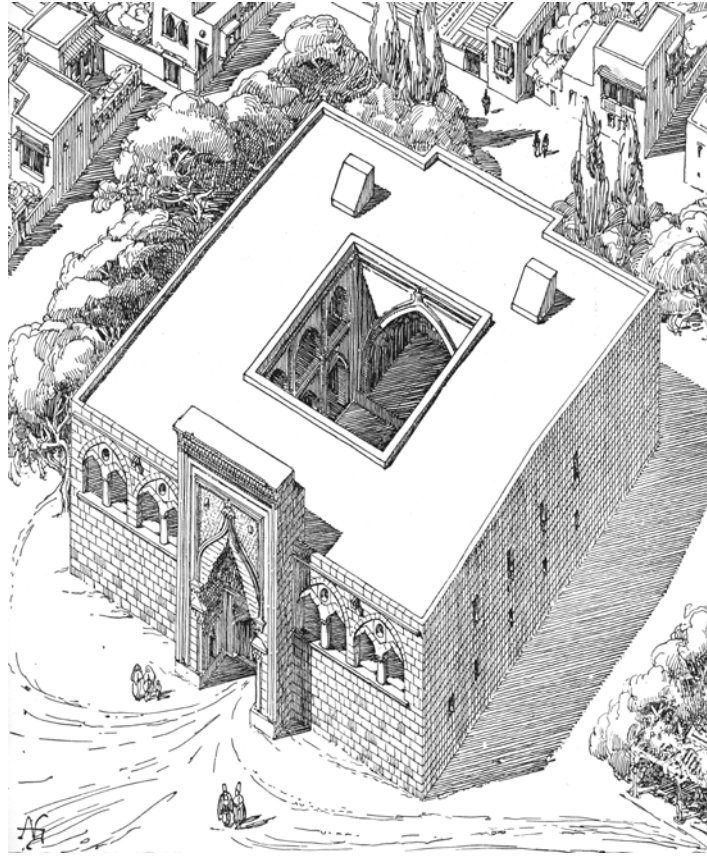
Çizim 3. Niğde Ak Medrese Üst Kat Planı (M. Özkarcı, 2001).

Çizim 4. Niğde Ak Medrese Alt Kat Planı (A. Gabriel, 1931).

Çizim 5. Niğde Ak Medrese Üst Kat Planı (A. Gabriel, 1931).

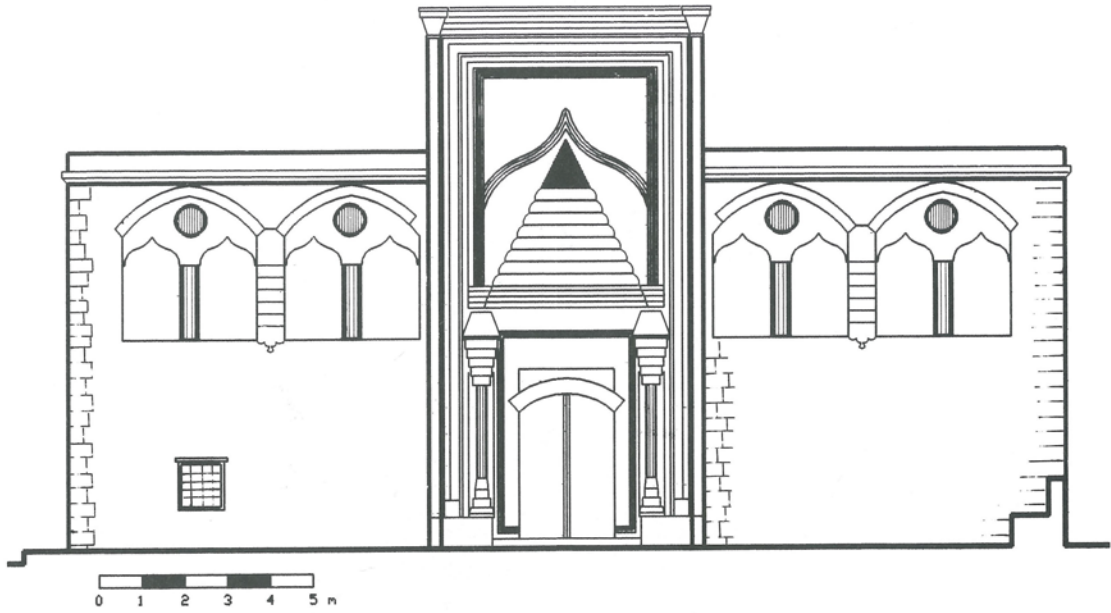
Çizim 6. Niğde Ak Medrese (A. Gabriel, 1931).

3. 9. Dış Tanıtım

Yapının cepheleri düzenleme açısından farklılıklar göstermektedir. Bu bölümde medresenin kuzey, doğu, güney ve batı cepheleri tanıtılacaktır.

Kuzey/ön cephesi yapının en hareketli bölümü ve bezemenin yoğunlaştığı cephedir. Medresenin çift katlı plan şeması ön/kuzey cephenin kurgusuna yansımıştır. İki katlı olarak düzenlenen cephede, eksende mukarnas kavsaralı taç kapı ile üst seviyede galerili bir düzenleme görülür (Fotoğraf 8). Cephenin eksenindeki taç kapı ve iki yanına yerleştirilen üst seviyedeki galeriler ön/giriş cephesini oluşturur. Taç kapı hem dışa taşkın hem de beden duvarlarından yüksek tutularak giriş vurgulanmıştır. Yirmi iki sıra mukarnas kavsaralı taç kapı, dar ve oldukça yüksek tutulması düşeylik etkisini arttırmaktadır (Fotoğraf 9). Taç kapının doğu ve batısında yapının kuzey cephesinde üst seviyede bulunan galeriler, duvar payesi- sütun-paye-sütun-duvar payesi dizilimi

gösteren desteklere oturan sivri kemerlerle dışa açılmaktadır (Çizim 6). İki sivri kemerle/ikiz pencerelerle biçimlenen galeriler, dıştan sivri kemerle kuşatılarak kemerlerin ortasına daire biçimli birer pencere yerleştirilmiştir (Fotoğraf 10). Taç kapının doğusunda alt seviyede kuzeydoğu köşe mekânına açılan zeminden 0,82 m. yükseklikte 0,84 x 1,06 m. ölçülerinde dikdörtgen bir pencere vardır. Kuzey cephe kademeli saçak silmesiyle sonlanmaktadır. Silmelerin altında yaklaşık köşelerde birer çörtten bulunur (Fotoğraf 10).

Çizim 7. Kuzey/ön cephe, (M. Özkarcı, 2001).

Fotoğraf 8. Medrese, kuzey cephe, galerili bölüm, ayrıntı.

Fotoğraf 9. Medrese, taç kapı.

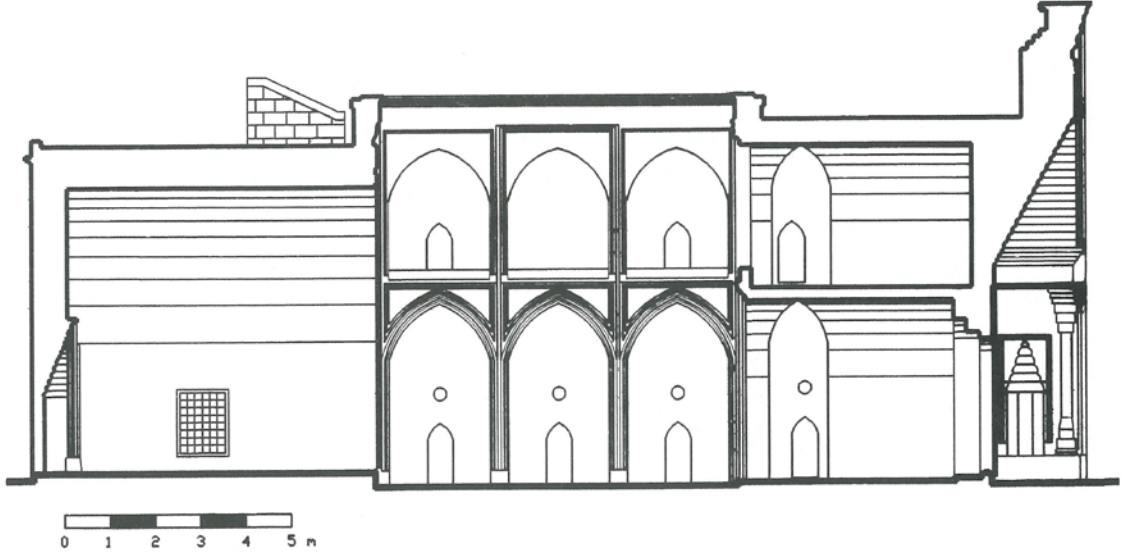
Fotoğraf 10. Medrese, kuzey cephe, ayrıntı.

Ak Medrese'nin doğu ve batı cepheleri daha sade düzenlenmiştir (Çizim 7-9). Doğu cephenin kuzeyinde üst seviyede galerili bölüme açılan dikdörtgen bir pencere vardır. Cephelerde asimetrik çift katlı pencere düzenlemesi görülür. Alt seviyede küçük, üst seviyede büyük boyutlu dikdörtgen onbir pencere karşımıza çıkar. Bu pencereler alt ve üst kattaki birimlere/öğrenci odalarına açılmaktadır. Alt seviyede kuzey yöndeki pencere büyük boyutludur (Fotoğraf 11).

Batı cephenin kuzeyi/kuzey batı köşeye yakın kısım tümüyle yenilenmiştir. Alt seviyedeki pencere mevcut olup, ancak üst seviyedeki pencere kapatılmıştır. Alt seviyedeki pencere zeminden 1.19 m. yükseklikte, 0.78 x 1.22 m. boyutlarındadır. Cepheler dışa taşkın kademeli saçak silmesiyle sonlanır. Saçak silmeler alttan içbükey üstten düz kademelidir. Doğu ve batı cephelerde saçak seviyesinde yaklaşık orta bölümde algılanan bir kırılma görülür. Ayrıca doğu ve batı cephelere mekânların dikdörtgen prizmal bacaları dışa yansımaktadır. Batı cephede yapının geçirdiği onarımlar kademeli olarak izlenmektedir. Batı cephenin güney köşesine yakın olan pencerenin onarımlar sırasında kapatıldığı anlaşılmaktadır (Fotoğraf 12).

Fotoğraf 11. Medrese doğu cephe.

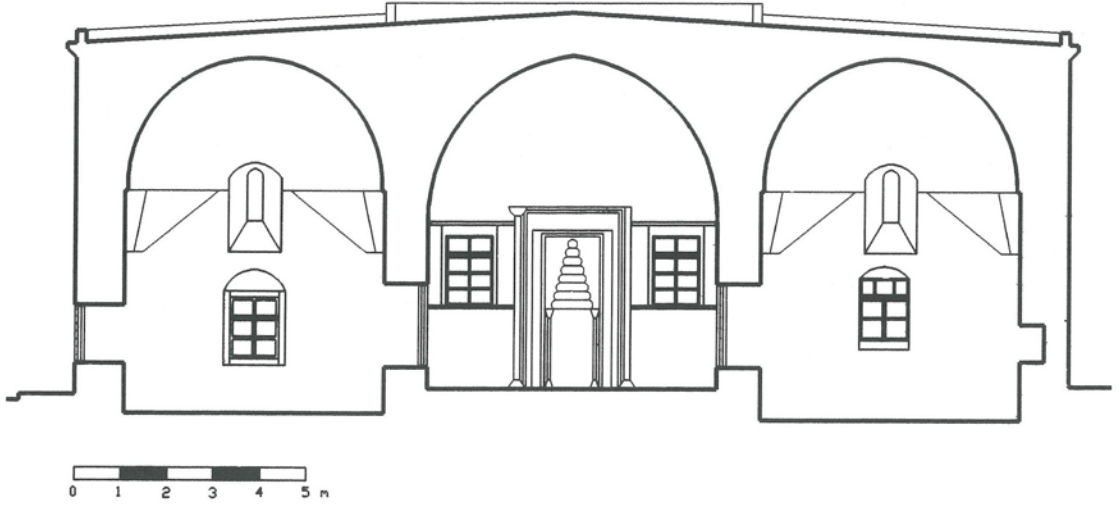

Çizim 8. Medrese, A-A kesiti (M. Özkarcı, 2001).

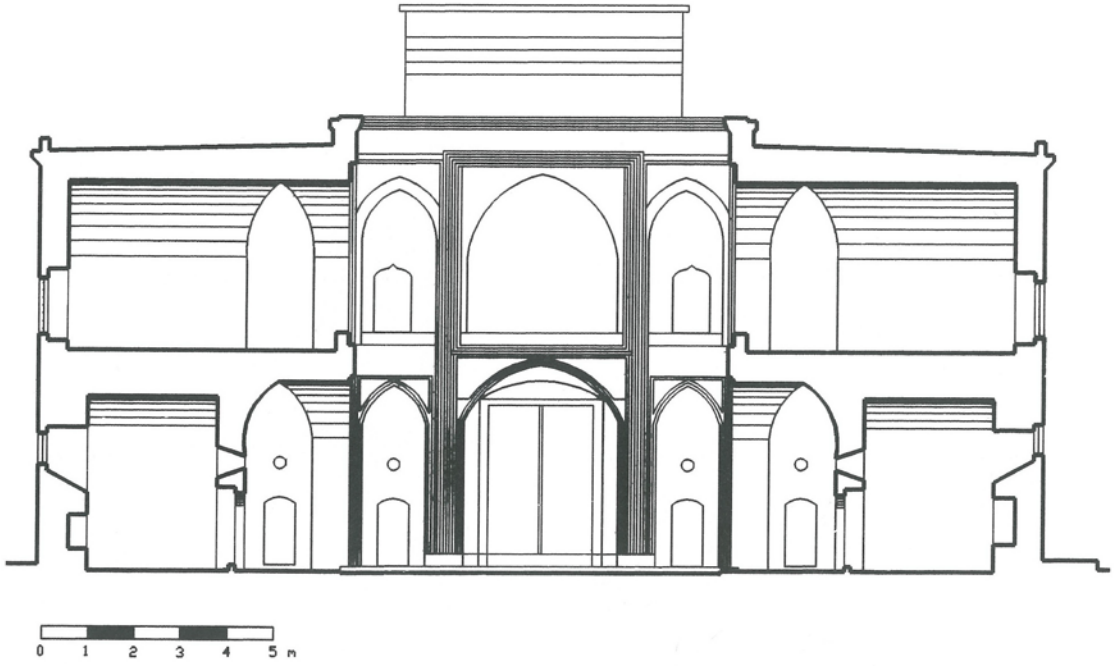

Fotoğraf 12. Medrese batı cephe.

Medresenin güney cephesinde yaklaşık eksen/orta bölüm dışı taşkın düzenlenmiştir. Bu bölüm içte ana eyvana karşılık gelmektedir. Güney cephe, çift katlı pencere düzenlemesi yansıtır (Çizim 8). Eksenin doğusunda ve batısında alt seviyede büyük boyutlu dikdörtgen, üst seviyede küçük boyutlu dikdörtgen pencereler yer alır. Dışa taşkın olan ana eyvanın güney cephesinde ise alt seviyede büyük boyutlu eksene simetrik birer pencere olmak üzere altı pencere görülür (Fotoğraf 13). Cephede eksenin doğusunda alt seviyedeki pencere, zeminden 0,70 m. yükseklikte, 0,94 x 1.42 m. boyutlarında, cephede eksenin batısında alt seviyedeki pencere, zeminden 0,93 m. yükseklikte, 0,97 x 1.26 m. boyutlarındadır. Alt pencereler özgününde içe pahlıdır ancak günümüzde tahrip olmuştur. Ortadaki pencereler eyvana, diğerleri güneydoğu ve güneybatıdaki dersane odalarına açılmaktadır. Güney cephe kademeli bölümdeki pencerelerin alt kısımlarına denk gelecek şekilde, içteki eyvan boyunca/genişliğinde yekpare ahşap bir hatıl yerleştirilmiştir (Fotoğraf 14). Güney cephenin ortasında ana eyvanın cephesini oluşturan bölümde doğu ve batı pencereler, simetrik olup zeminden 1.88 m. yükseklikte ve 0.96 X 1.60 m. boyutlarındadır.

Çizim 9. Medrese, B-B kesiti (M. Özkarcı, 2001).

Çizim 10. Medrese, C-C kesiti (M. Özkarcı, 2001).

Fotoğraf 13. Medrese güney cephe.

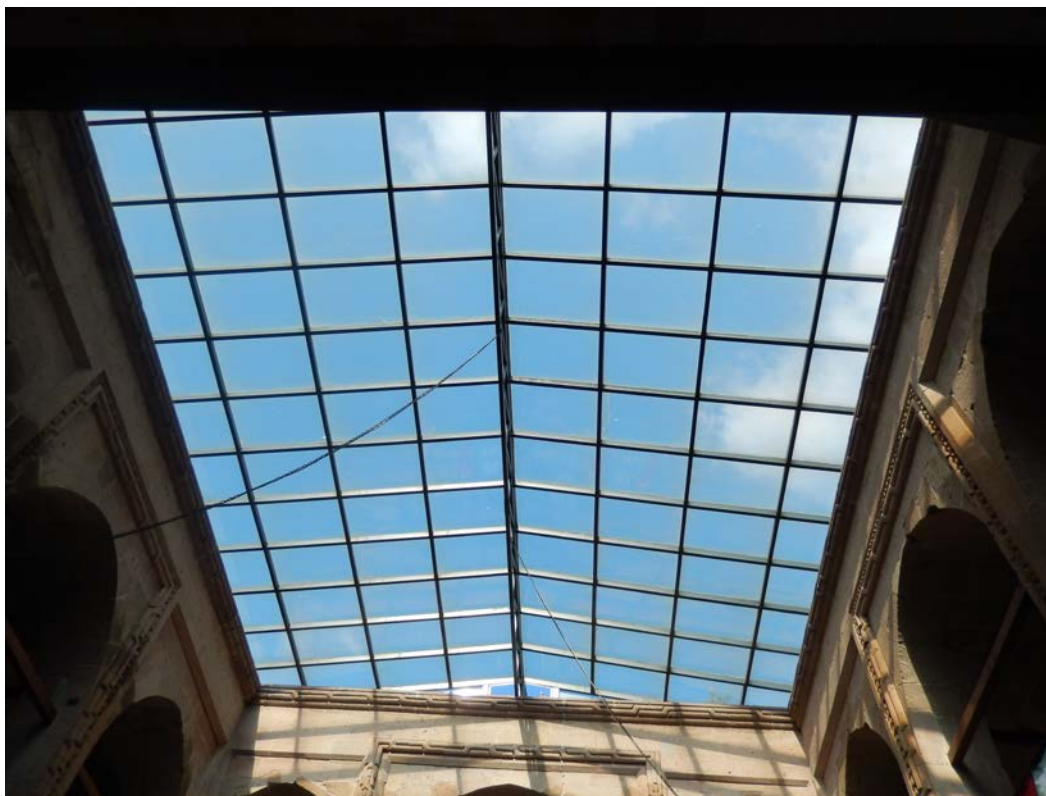
Fotoğraf 14. Medrese, güney cephe, ayrıntı.

3. 10. İç tanıtım

Medreseye kuzey cephe eksenindeki taç kapıdan basık kemerli bir kapıyla girilir. Basık kemerli kapı, giriş eyvanı ile avluya açılmaktadır. Doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı avlu, doğu, batı ve kuzeyden/üç yönden revaklarla kuşatılmıştır (Fotoğraf 15). Medrese avlusu revak desteklerinin oturduğu bölüm avlu zeminden 0.06 m. yüksekte, ana eyvan avlu zemininden 0.48 m. yüksekliktedir. Avlu üç yönden dikdörtgen payelere oturan sivri kemerli revaklarla çevrilidir. Medrese avlusu, günümüzde özgün olmayan cemakanla kapatılmıştır (Fotoğraf 16). Tonoz örtülü revaklar, kuzeyde L diğerleri dikdörtgen biçimli payelere atılan sivri kemerlerle biçimlenmiş ve avluya bakan yüzleri bezenmiştir. Revakların yüzeyindeki silmelerle biçimlenen bezemeler, dikdörtgen oluşturarak kat ayrımını, yapının iki katlı oluşunu vurgulamaktadır. Avlunun ortasında üstü kapatılmış kare planlı bir havuz bulunmaktadır (Fotoğraf 17).

Fotoğraf 15. Medrese, avlu, revaklar, ayrıntı.

Fotoğraf 16. Medrese, avlu tavanı.

Fotoğraf 17. Medrese, avlu, kapatılan havuz.

Avlu kuzey kanadında eksenindeki giriş eyvanı kademeli sivri kemerlerle avluya açılmaktadır. Giriş eyvanı bitişiğindeki mekânlar ile kuzeydoğu ve kuzeybatı köşe odalarının kapıları basık kemerlidir. Bu mekânların basık kemerli kapıları üzerinde üst seviyede sonradan açıldığı görülen daire pencereler vardır (Fotoğraf 18).

Medresenin doğu ve batı kanadındaki öğrenci odaları simetrik düzenlenmiştir. Öğrenci odaları doğu ve batıdaki sivri kemerli kapılarla revaklara-avluya açılmaktadır. Sivri kemerli kapıların üzerinde kuzey kanatta olduğu gibi sonradan açıldığı görülen, özgün olmayan pencereler yer alır (Fotoğraf 19). Odalardan dışa açılan üst seviyedeki dikdörtgen küçük pencerelerin altında dikdörtgen nişler bulunmaktadır (Fotoğraf 20).

Yapıda avlunun güney kanadı ekseninde zeminden 0.48 m. yükseklikte yer alan ana eyvan ile bitişiğinde avluya sivri kemerli kapılar ile açılan kışlık dersane odaları bulunmaktadır. Dıştan farklı genişlikteki bordürle kuşatılan ana eyvan üç kademeli sivri kemerle avluya açılmaktadır. Ana eyvanın güney duvarı ekseninde dikdörtgen nişli mihrap ile eksene simetrik alt seviyede birer dikdörtgen pencere yer alır. Eyvanın doğu ve batı duvarları yaklaşık ekseninde, bitişiğindeki kışlık dersanelere açılan alt seviyede büyük boyutlu dikdörtgen pencereler vardır. Ana eyvanın üzeri sivri tonoz örtülüdür (Fotoğraf 21).

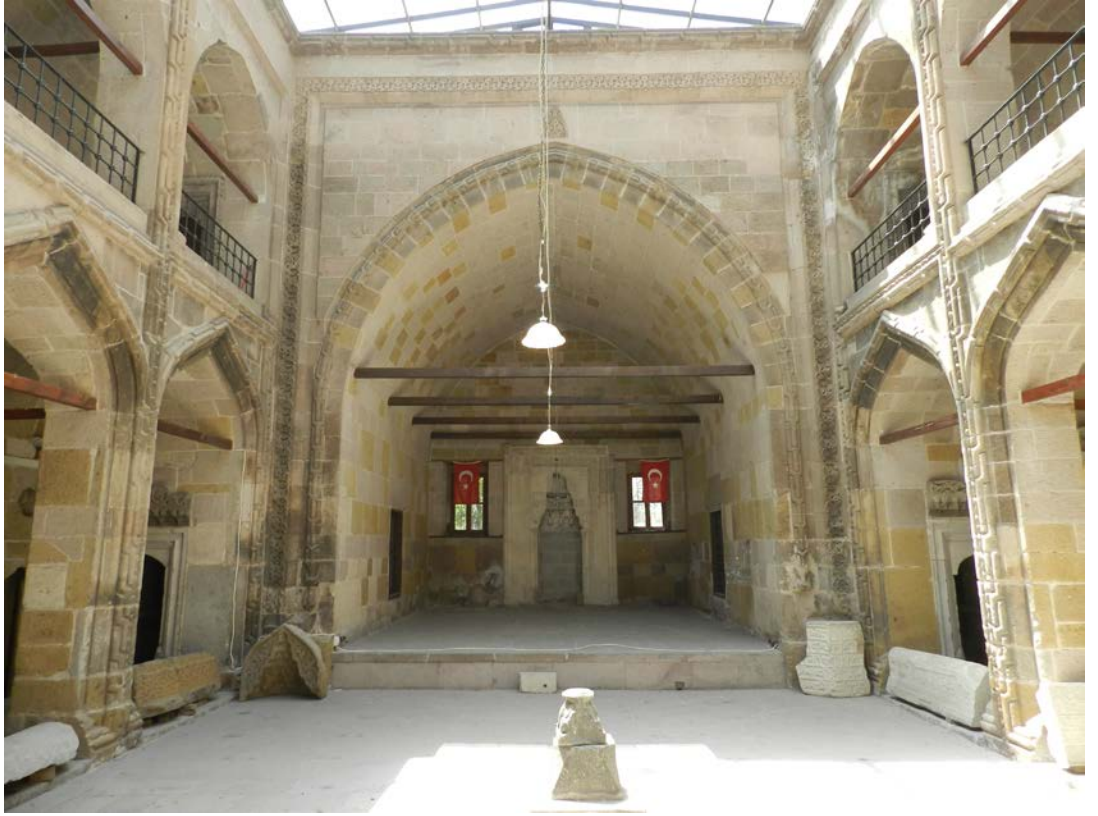
Fotoğraf 18. Medrese, kuzey kanat, ayrıntı.

Fotoğraf 19. Medrese, avlu, doğu kanat, öğrenci odası ayrıntı.

Fotoğraf 20. Medrese, öğrenci odası ayrıntı.

Fotoğraf 21. Medrese, avlu, güney kanat ayrıntı.

Ana eyvanın güney duvarı ortasındaki mihrap, 2.76 x 3.90 m. ölçülerinde dikdörtgen nişlidir. Mihrap, dikdörtgen nişli sekiz sıra mukarnas kavsaralıdır. Ana eyvan mihrabını dıştan beş sıra bordür kuşatmaktadır. Dış bordür sütunce olarak tasarlanmıştır.

Ana eyvanın bitişiğinde/doğu ve batısında yer alan kışlık dersane odaları simetrik tasarlanmıştır. İki kat boyunca yükselen kışlık dersane odaları dıştan üç bordürle kuşatılan sivri kemerli kapılarla revaklara ve avluya açılır.

Medresenin üst katına, giriş eyvanının bitişiğindeki/doğu ve batısında bulunan mekânların içinde yer alan merdivenlerle çıkılmaktadır (Fotoğraf 22). Medresenin üst katında mekânsal dizilimde bazı farklılıklar görülmektedir. Avluyu U biçiminde kuşatan mekânsal dizilim, üst katta da yinelenmekle birlikte eyvan ve öğrenci odalarının sayısında değişiklikler görülür. Üst katta yatay ekseninde doğu ve batıda sivri kemerle avluya açılan birer eyvan düzenlemesi ile farklılık gözlenir (Fotoğraf 23).

Giriş eyvanının bitişiğindeki kuzeydoğu ve kuzeybatıdaki köşe mekânları içten yaklaşık orta bölümlerindeki sivri kemerle bölüntülere uğratılmıştır. Kuzeydoğu ve kuzey batı köşe mekânlar duvar-sütun-duvar payesi- sütun ve duvarlara atılan sivri kemerlerin dizilimiyle oluşturulan galerili/revaklı bir düzenlemeyle dışa açılmaktadır (Fotoğraf 24).

Avlunun doğu ve batı kanadı eksenindeki yan eyvanlar avluya kademeli sivri kemerlerle açılmaktadır. Avlunun doğu ve batısındaki öğrenci odalarının (üçerden altı öğrenci odası) kapıları sivri kemerlidir. Kapıların üzerinde alt katta mevcut olan daire biçimli pencereler yoktur. Alt kattaki daire biçimli bu pencerelerin sonradan açıldığı bugün de görülebilmektedir.

Üst katta avlunun güney kanadında yer alan ana eyvan ve kışlık dersane odaları iki kat boyunca yükseldiği için, yalnızca güneydoğu ve güneybatı köşelerde çatıya çıkışı sağlayan sivri kemerli dıştan üç sıra bordürle kuşatılan kapılar yer alır (25-28).

Medresede avluyu kuşatana revakların destekleri/payeleri ve sivri kemerlerinin alt ve üst katta avluya bakan yüzeylerinin silmelerle biçimlenen motiflerle bezenmesiyle

dikdörtgen çerçeveler oluşturarak yapının alt ve üst kat ayrımı vurgulanmıştır (Fotoğraf 29).

Fotoğraf 22. Medrese, kuzey kanat, merdiven dehlizi, ayrıntı.

Fotoğraf 23. Medrese, doğu kanat, üst kat ayrıntı.

Fotoğraf 24. Medrese, kuzey cephe, galerili bölüm ayrıntı.

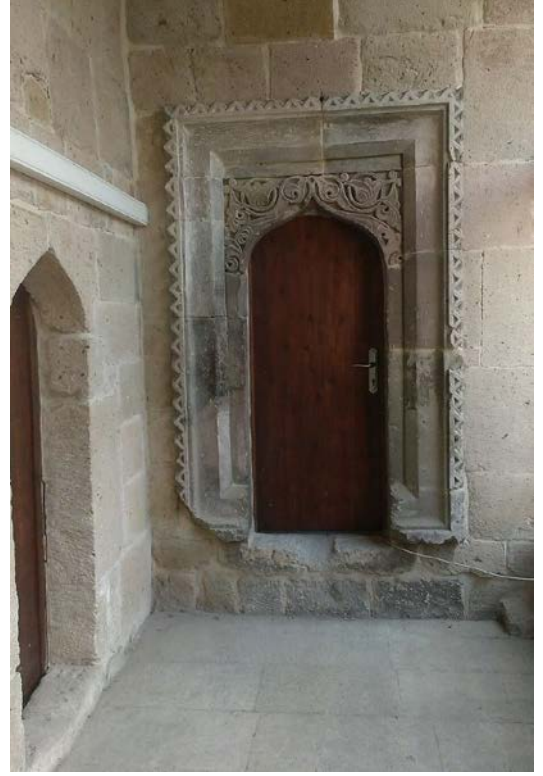
Fotoğraf 25. Medrese, avlu, güneydoğu dersane kapısı ayrıntı.

Fotoğraf 26. Medrese, avlu, güneybatı dersane kapısı ayrıntı.

Fotoğraf 27. Medrese, avlu üst kat çatıya çıkış kapısı ayrıntı,

Fotoğraf 28. Medrese, avlu, üst kat çatıya çıkış kapısı ayrıntı.

Fotoğraf 29. Medrese, avlu, revak, ayrıntı.

3. 11. Malzeme ve Teknik

Medresede dışta ve ite düzgün kesme taş, mermer, kaba yonu taş, ahşap, cam, demir (avlu korkulukları ve pencerelerde demir parmaklıklar) ve devşirme malzeme kullanılmıştır. Kesme taş, kaba yonu ve düzgün taş işçiliği görülür. Medresenin avlusunda ve n/kuzey cephe gibi daha çok göze çarpan yerlerinde düzgün kesme taş kullanılırken, devşirme ve kaba yonu taş güney cephede ve yan cephelerin güney kısımlarında kullanılmıştır. Restorasyon sırasında batı cephede kullanılan malzemenin rengine ve kullanılan kesme taşın boyutunda, farklılıklar görülür. Yapının güney cephesinde eyvan pencerelerinin alt kısmına yerleştirilmiş boydan boya yekpare ahşap bir hatıl bulunur (Fotoğraf 14). Eyvandan güneye açılan doğu pencereye lento görevi gören yüzeyi süslenmiş devşirme bir yekpare mermer blok yerleştirilmiştir. Aynı pencerenin alt kısmına oldukça büyük yekpare bir taş konmuştur (Fotoğraf 30). Ta kapının yüzeyden dışa taşan batı duvarının alt kısmında başka yapıdan getirildiği anlaşılan devşirme taş malzeme kullanılmıştır (Fotoğraf 31). Ahşap malzeme kapı ve pencere kanatlarında, duvarların kapı ve pencere açıklıklarını geçmede lento olarak kullanılmıştır. Mermer malzeme ta kapıda basık kemerli kapının çevresinde ve kuzey cephedeki galerilerin sütunlarında karşımıza çıkar.

Fotoğraf 30. Güney cephe, doğu pencereden ayrıntı.

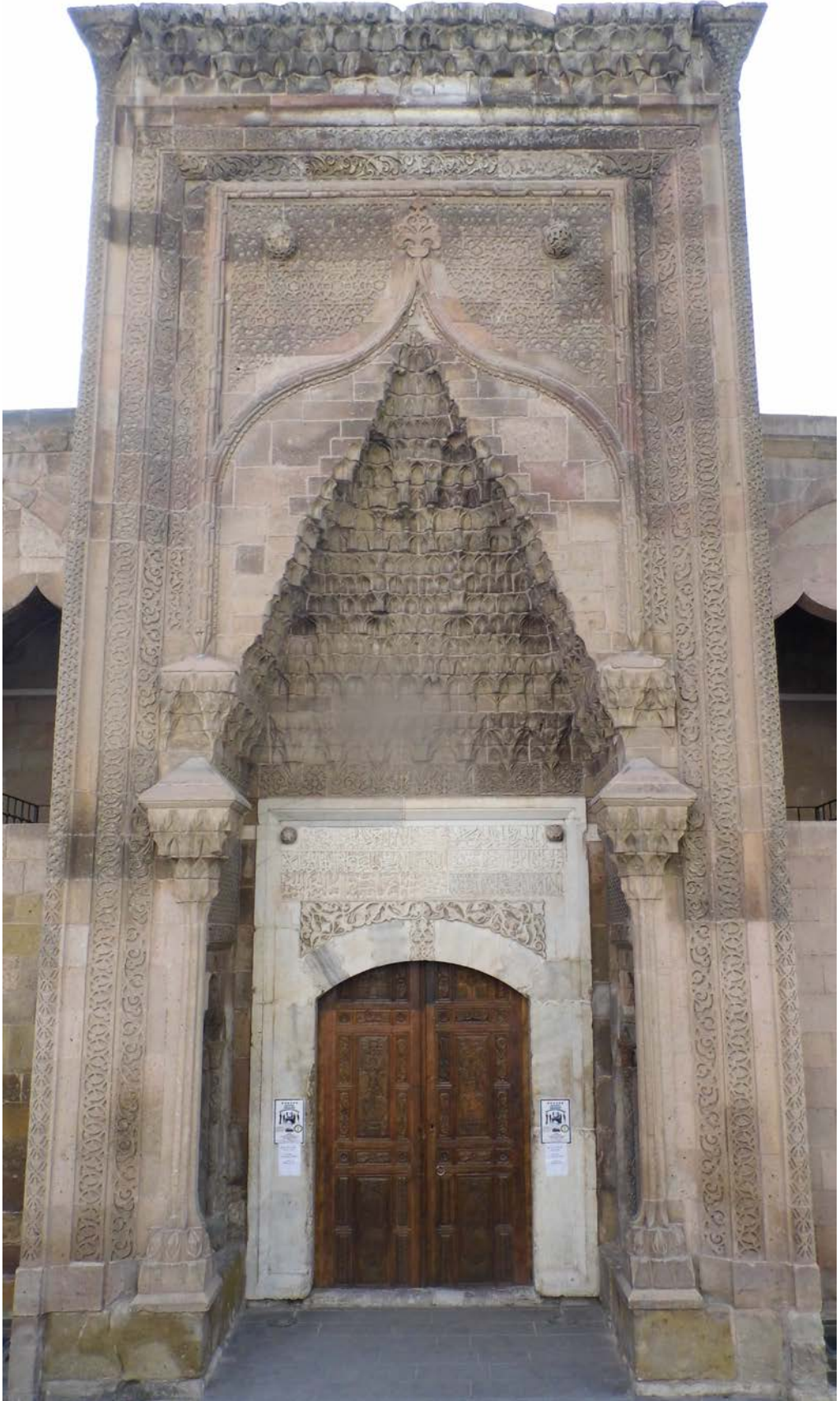
Fotoğraf 31. Kuzey cephe, taç kapıda kullanılan devşirme malzeme, ayrıntı.

3. 12. Süsleme

Bu bölümde Ak Medrese'deki süsleme programı, dıştan içe doğru mimari öğelerdeki dağılımına göre alt başlıklarla ele alınacaktır. Medresede süsleme, kuzey cephedeki taç kapıda, galerilerde, avludaki revakların payelerinde, revak sivri kemerlerinin yüzeylerinde, derslane odaları ile çatıya çıkış kapılarının çevresinde, ana eyvanın dış bordür ile kemer yüzeyinde ve ana eyvandaki mihrapta yer alır.

3. 12. 1. Taç Kapı

Medresenin kuzey cephe eksenindeki mukarnas kavsaralı taç kapı cepheden dışa taşkın ve yüksektir. Giriş basık kemerli ve yirmi iki sıra mukarnas kavsaralıdır. Mukarnaslı kavsara, konsollara oturan dışbükey silmelerle biçimlenen sivri kemer/kaş kemerle kuşatılmaktadır (Fotoğraf 32). Kavsara başlangıcı, kıvrık dal, rumi ve palmet motifleri ile süslü, rumi ve palmetler bağ motifleriyle biçimlenen çerçeveler içine alınmıştır. Taç kapı dıştan sütuncelerle sınırlandırılmıştır. Taç kapıyı farklı genişlikte beş bordür sırası dolaşır ve kapıyı kuşatan dış/birinci bordür sütuncedir. Dikdörtgen prizmal kaideli silindir gövdeli ve kesik koni başlıklı sütuncenin gövdesi, palmet motifleriyle/kompozisyonlarıyla süslenmiştir. İçbükey ikinci bordür 0,19 m. genişliğinde ve yüzeyi bezemesizdir. Alt kısmının onarım geçirdiği anlaşılmaktadır. Düz olan üçüncü bordür 0,24 m. genişliğinde iki şeritli sarmal rumilerle bezelidir. İçe pahlı olan dördüncü bordür 0,26 m. genişliğinde yüzeyi iki şeritli sarmal rumilerle süslüdür. Beşinci bordür 0,16 m. genişliğinde altta sütunce boyunca yüzeyi boş içe doğru kavisli iken, konsoldan sonra yüzeyi daha küçük iki şeritli sarmal rumi ve kıvrık dallarla süslenmiştir. Taç kapı, bordürlerin üzerindeki dışa kademeli dört sıra mukarnaslı tepelikle sonlanır (Fotoğraf 33-34).

Fotoğraf 32. Medrese, kuzey cephe, taç kapı genel görünüm.

Fotoğraf 33. Medrese, kuzey cephe, taç kapı genel görünüm.

Fotoğraf 34. Medrese, kuzey cephe, taç kapı genel görünüm.

Taç kapı nişini sınırlayan iki kademeli tek sıra mukarnaslı kübik kaideye oturan gövdesi dört dilimli sütunceler, dört sıra mukarnas başlıklı ve külahla sonlanmaktadır. Sütuncelerin üzerine yerleştirilen iki konsolun yüzeyi yirmi iki sıralık mukarnas kavsaranın alt kısmındaki dört sıra mukarnasla süslenmiş ve külahla sonlanmıştır.

Kavsarayı iki şeritli silmelerle biçimlenen zencirek motifli sivri/kaş kemer kuşatmaktadır (Fotoğraf 35). Sivri kuşatma kemeri kilit taşı, bağ motifli düz, ters ve düz üç kademeli palmet motifliyle sonlanır (Fotoğraf 36). Kuşatma kemerinden ayrılarak yukarı devam eden silme, dış bordür şeklinde sivri kemeri çevreler. Sivri kemer köşeliklerinin yüzeyi eşkenar dörtgenlerle ayrılmış ve yüzeyinde kesişen dairelerden oluşan bezemeler yer alır. Dairelerin birleştiği yerlerde altı kollu çizgiler oluşmuştur. Dairelerin ortalarına altı yapraklı çiçekler işlenmiştir. Köşeliklerde üst seviyede yüzeyinde ajur tekniğiyle palmet ve altı kollu yıldız gibi bitkisel ve geometrik motiflerin işlendiği kabarıklar vardır (Fotoğraf 37-38).

Taç kapı nişinin doğu ve batı yüzlerinde (yan cephelerinde) beş cepheli, altı sıra mukarnas kavsaralı sütuncelerle sınırlanan yan nişler bulunur (Fotoğraf 39-40). Zeminden 0.56 m. yükseklikte bulunan yan nişler dıştan bezemeli olan 0.15 m. genişliğinde düz, içte bezemesiz 0.09 m. genişliğinde içe pahlı olan iki bordürle kuşatılmıştır. Yan niş sütunceleri silindirik gövdeli olup, kuzeydekilerin yüzeyi tahrip olduğu için bezemesiz, güneydekilerin yüzeyi stilize edilmiş palmetlerle süslenmiştir. Sütunce başlıkları gövdeden bir bilezikle ayrılıp, yüzeyleri stilize edilmiş palmet ve rumilerle süslenmiştir. Yan niş dış bordürleri iki şeritli sarmal rumilerle bezenmiştir.

Fotoğraf 35. Taç kapı süslemelerinden ayrıntı.

Fotoğraf 36. Taç kapı, kuşatma kemeri, ayrıntı.

Fotoğraf 37. Taç kapının doğu köşesindeki kabardan ayrıntı.

Fotoğraf 38. Taç kapının batı köşesindeki kabardan ayrıntı.

Fotoğraf 39. Taç kapının doğu yan nişi.

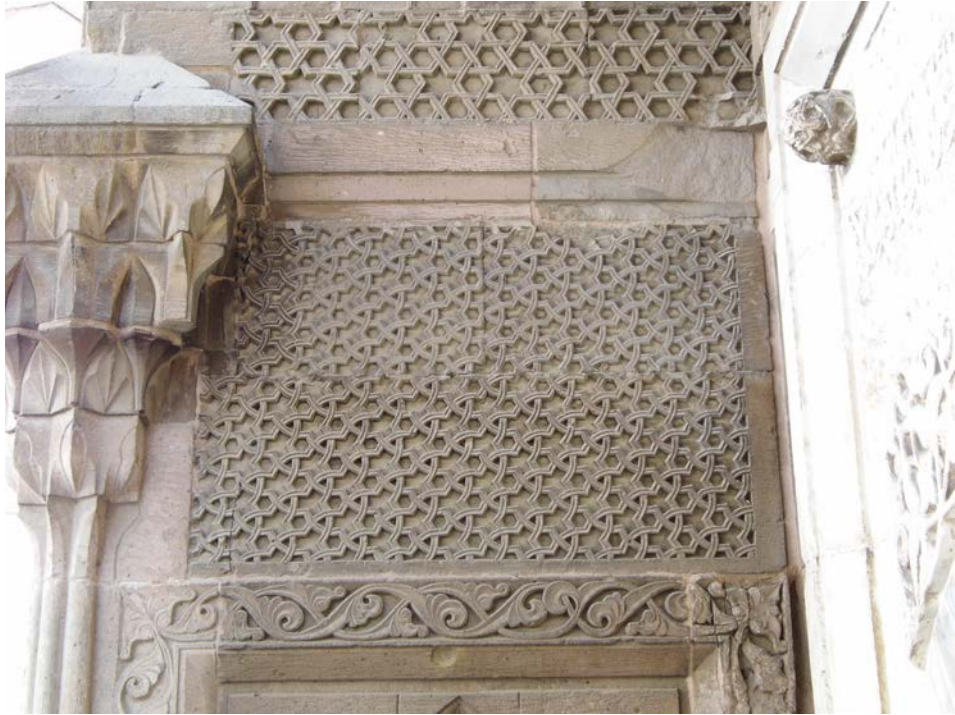

Fotoğraf 40. Taç kapının batı yan nişi.

Taç kapı yan nişlerin üzerinde yüzeyleri süslü biri kareye yakın dikdörtgen diğeri dikdörtgen ikişerden dört pano yer alır. Doğu yan niş pano ve batı yan niş panoların süslemeleri farklıdır.

Doğu yan nişin üstündeki alt panonun yüzeyi keşişen daire motifleriyle bezenmiştir (Fotoğraf 41). Doğu yan nişin üzerindeki daha dar olan yatay üst panonun yüzeyi keşişen altıgen motifleriyle süslenmiştir (Fotoğraf 42).

Batı yan nişin üzerindeki alt panonun yüzeyi kırık çizgilerin dikeyde ve yatayda keşişmesiyle geometrik bir kompozisyon ortaya çıkmıştır (Fotoğraf 43). Batı yan nişin üzerindeki daha dar olan yatay panonun yüzeyi kıvrık dallardan çıkan rumilerin çevrelediği palmet motifleri ile bezenmiştir (Fotoğraf 44).

Fotoğraf 41. Taç kapı, doğu yan niş, alt pano ayrıntı.

Fotoğraf 42. Taç kapı, doğu yan niş, üst pano ayrıntı.

Fotoğraf 43. Taç kapı batı yan nişinin üstündeki alt panodan detay.

Fotoğraf 44. Taç kapı batı yan nişinin üstündeki üst panodan ayrıntı.

Taç kapının dikdörtgen çerçeveli dıştan bezemesiz iki bordürle kuşatılan (dışta düz-içte içe pahlı) basık kemerli kapısı, kemer köşeliği, kemer kilit taşı ve üzerindeki kitabenin üst köşelerinde yer alan kabaralar bezenmiştir. Giriş kapısı ve bordürleri, taç kapı bordürleri ve kavsarasından farklı malzemeyle (mermer) yapıldığı için özellikle vurgulanmıştır (Fotoğraf 45).

Fotoğraf 45. Medrese, taç kapı, ayrıntı.

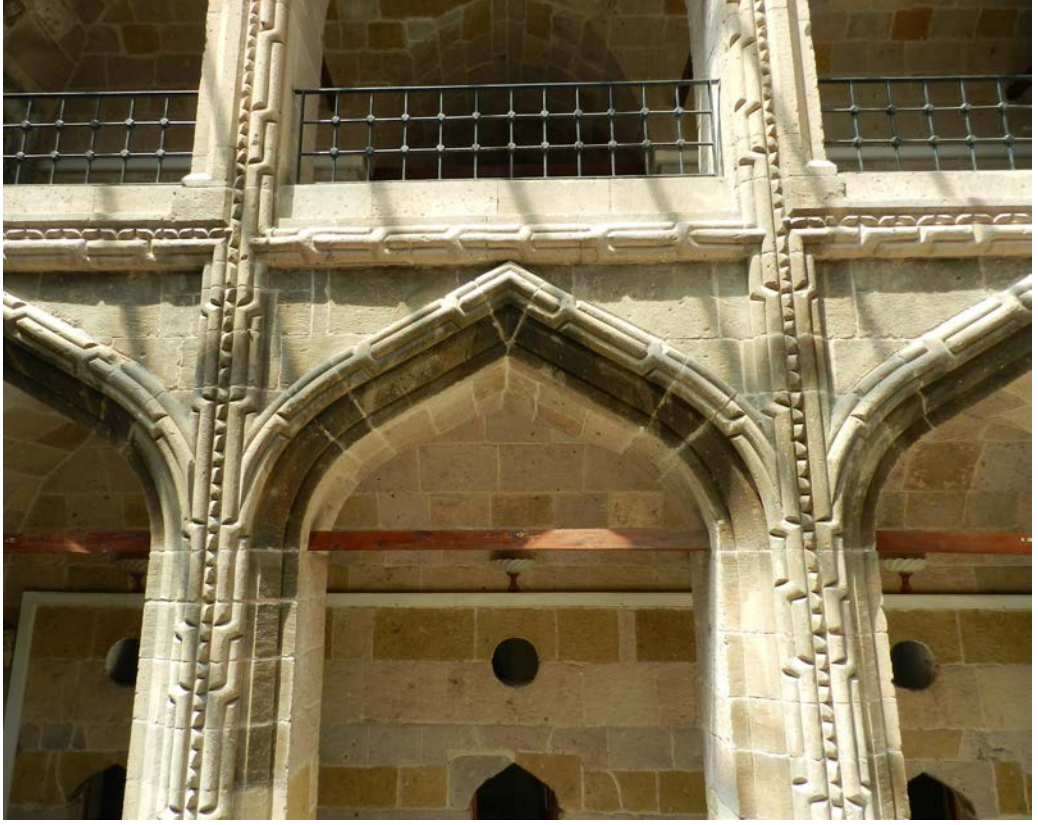
Fotoğraf 46. Taç kapı, basık kemer, kilit taşı, ayrıntı.

Taç kapı basık kemerinin köşeliği, kıvrık dal ve rumilerle bezenmiştir (Fotoğraf 45). Basık kemerin kilit taşı yüzeyi düşey olarak bağ motifli kıvrık dal, rumi ve palmet motifiyle süslenerek öne çıkarılmıştır (Fotoğraf 46). Kapının üzerinde yer alan kitabenin üst köşesindeki küre kesitli kabaralar rumi ve palmet motifleriyle bezenmiştir.

3. 12. 2. Avlu

Niğde Ak Medrese, dışta taç kapıda yoğunlaşan bezemeleri ve içte tüm birimlere yayılan süslemeleri ile dikkati çeker. Avluda alt ve üst katta payelerin avluya bakan yüzleri, sivri kemerlerin yüzeyi ve çerçeveleri silmelerle biçimlenen iki şeritli zencirek ya da Y motifiyle süslenmiştir. Alt ve üst kattaki payeler-sivri kemerleri kuşatan silmelerle biçimlenen bu bezemeler yapının kat ayrımını belirginleştirerek vurgulamasını sağlar (Fotoğraf 47).

Doğu ve batı kanattaki alt kat paye yüzeylerinde ortada daire kesitli dendan iki yanda iki şeritli zencirek kompozisyonları olarak kemer yüzeylerinde devam eder. Ortadaki dendanlar ve zencirek motifleri aynı zamanda ikinci kat revaklarının payelerinin avluya bakan yüzlerine kadar uzanır. Aynı zamanda zencirek motifleri ve ortasındaki dendanlar alt ve üst kat revak kemerlerinde dikdörtgen çerçeveler oluşturarak birimleri vurgular. Ayrıca avlunun kuzey ve batı kanadındaki bazı kemer yüzeylerinde silmelerle biçimlenen bezemeler bugün yoktur. Kanımızca yapının geçirdiği onarımların birinde bu bölümler boş bırakılmış olmalıdır (Fotoğraf 48).

Fotoğraf 47. Medrese, batı kanat, avlu, revak süslemesinden ayrıntı.

Fotoğraf 48. Medrese, kuzey kanat, avlu, revak süslemesinden ayrıntı.

Avlu duvarları yüzeyi silmelerle biçimlenen zencirek bezemeli kademeli saçak silmesiyle sonlanmaktadır. Üstteki silmenin yüzeyi düz, ortadaki silmenin yüzeyi iki şeritli zencirek motifiyle süslü, alttaki silmenin yüzeyi düz ve içe pahlı düzenlenmiştir (Fotoğraf 49).

Fotoğraf 49. Medrese, tavan hizasında avluyu dolaşan süslemeden ayrıntı.

Ana eyvanın doğusuna bitişik güneydoğu köşe odasının kapısı basık kemerlidir. Kapı dıştan düz-içbükey ve içe pahlı olan üç bezemesiz bordürle kuşatılmıştır. Bordürler yüksek bir kaide üzerinde yer alır. Kapının üzerinde üç sıra mukarnaslı yanlarda kıvrık dal ve rumi, ortada bağ motifi ile bağlanan palmet motifiyle sonlanan tepelik yer alır (Fotoğraf 50).

Ana eyvanın batısına bitişik güneybatı dersane odasının kapısı sivri kemerlidir. Kapı dıştan düz-içbükey ve içe pahlı üç bezemesiz bordürle kuşatılmıştır. Bordürler yüksek bir kaide üzerinde yer alır. Kapının üzerinde üç sıra mukarnaslı yanlara kıvrık dal ve rumilerle uzayan ortada ters dönmüş lotus ve palmet motifiyle sonlanan tepelik bulunmaktadır (Fotoğraf 51).

Fotoğraf 50. Ana eyvan bitişiği, güneydoğu derslane kapısı, ayrıntı

Fotoğraf 51. Ana eyvan bitişiği, güneybatı derslane kapısı, ayrıntı

Ak medrese'de üst katta bezeme güneydoğu ve güneybatı köşelerdeki çatıya çıkış kapısında yer alır. Bu kapılar üst kat revaklarına ve avluya açılmaktadır.

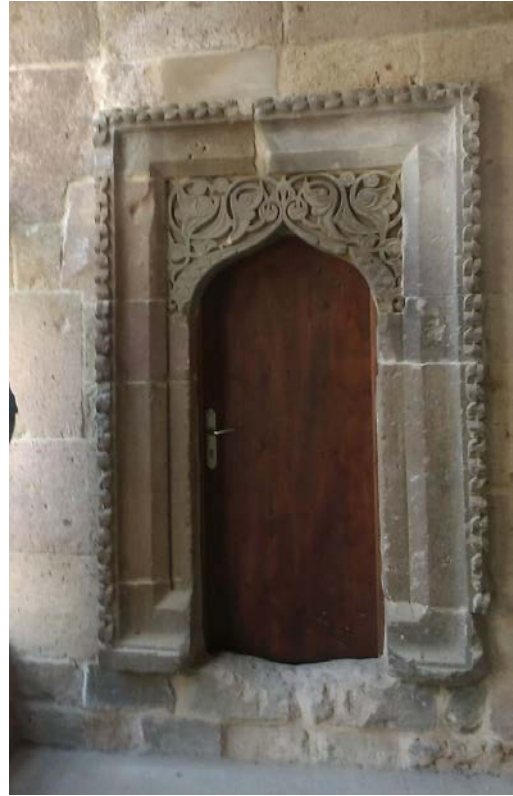
Güneydoğu ve güneybatı köşedeki kapılar dıştan bezemeli düz, ortada içbükey düz ve ite ie pahlı düz olan üç bordürle çevrilmiştir. Bordürler yüksek bir kaide üzerinde bulunur (Fotoğraf 52).

Güneydoğudaki kapının dış bordürü düşey kırık çizgilerle, güneybatıdaki kapının dış bordürü ise daire kesitli çift dendanlarla süslenmiştir. Sivri kemerli olan her iki kapının

da kemer köşeliklerinde dairesel dönüş oluşturan kıvrık dal ve rumi motiflerle bezenmiştir (Fotoğraf 53).

Fotoğraf 52. Üst kat güneydoğu çatıya çıkış kapısı ayrıntısı.

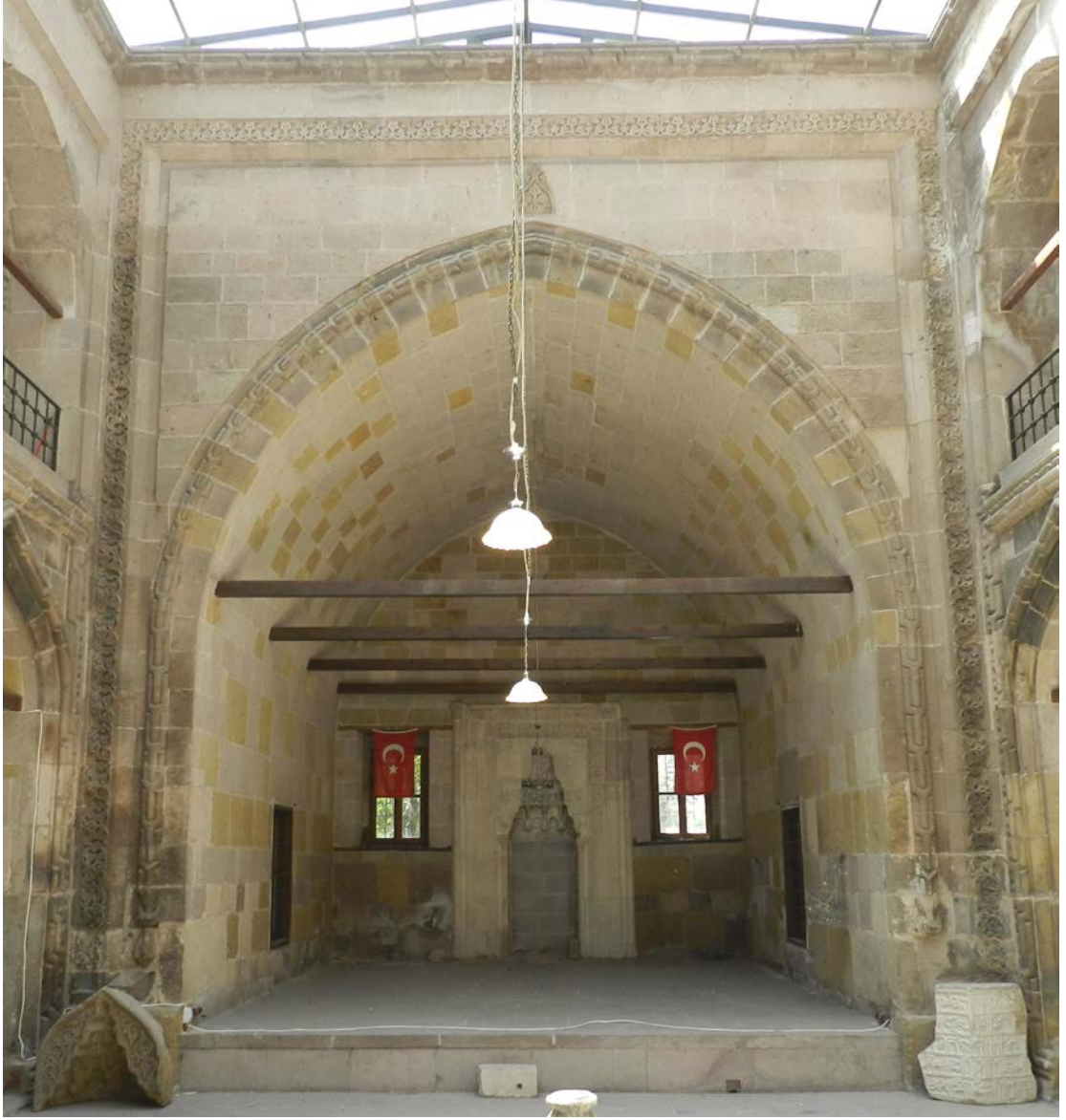
Fotoğraf 53. Üst kat güneybatı çatıya çıkış kapısı ayrıntısı.

3. 12. 3. Ana Eyvan

Avlunun güney kanadı ekseninde bulunan ana eyvan yapıya hâkim konumdadır. Sivri kemerle avluya açılan eyvan, dıştan düz bezemesiz, içe pahlı bezemesiz ve düz bezemesiz olan üç bordürle çevrilmiştir. Ana eyvanın kuşatan dıştan ilk bordür 0.14 m. genişliğinde, yüzeyi kıvrık dal ve rumilerin çerçeve oluşturduğu palmet motifleri ile süslenmiştir. İçe pahlı olan bezemesiz bordür 0.29 m. genişliğindedir. Düz bezemesiz derin bordür ise 0.10 m. genişliğindedir (Fotoğraf 54).

Ana eyvanın sivri kemeri üç kademelidir. Yalnızca kemerin orta bölümü üç şeritli Y motifleriyle bezenmiştir (Fotoğraf 55). Eyvan sivri kemerinin kilit taşı üzerinde saplara

uzatılarak kartuş/çerçeve oluşturan palmet motifinin ortasında rumi ve palmet motifleri yer alır. Palmet kompozisyonu bir arna gibi kemeri ve eyvanı vurgulamaktadır (Fotoğraf 56).

Fotoğraf 54. Ana eyvan, ayrıntı.

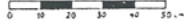
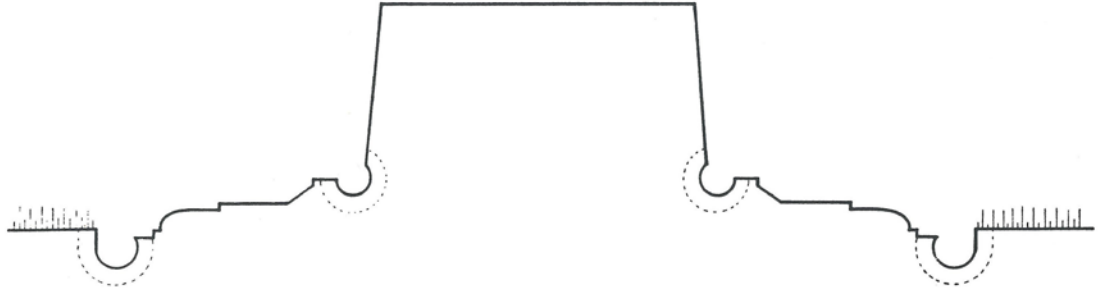
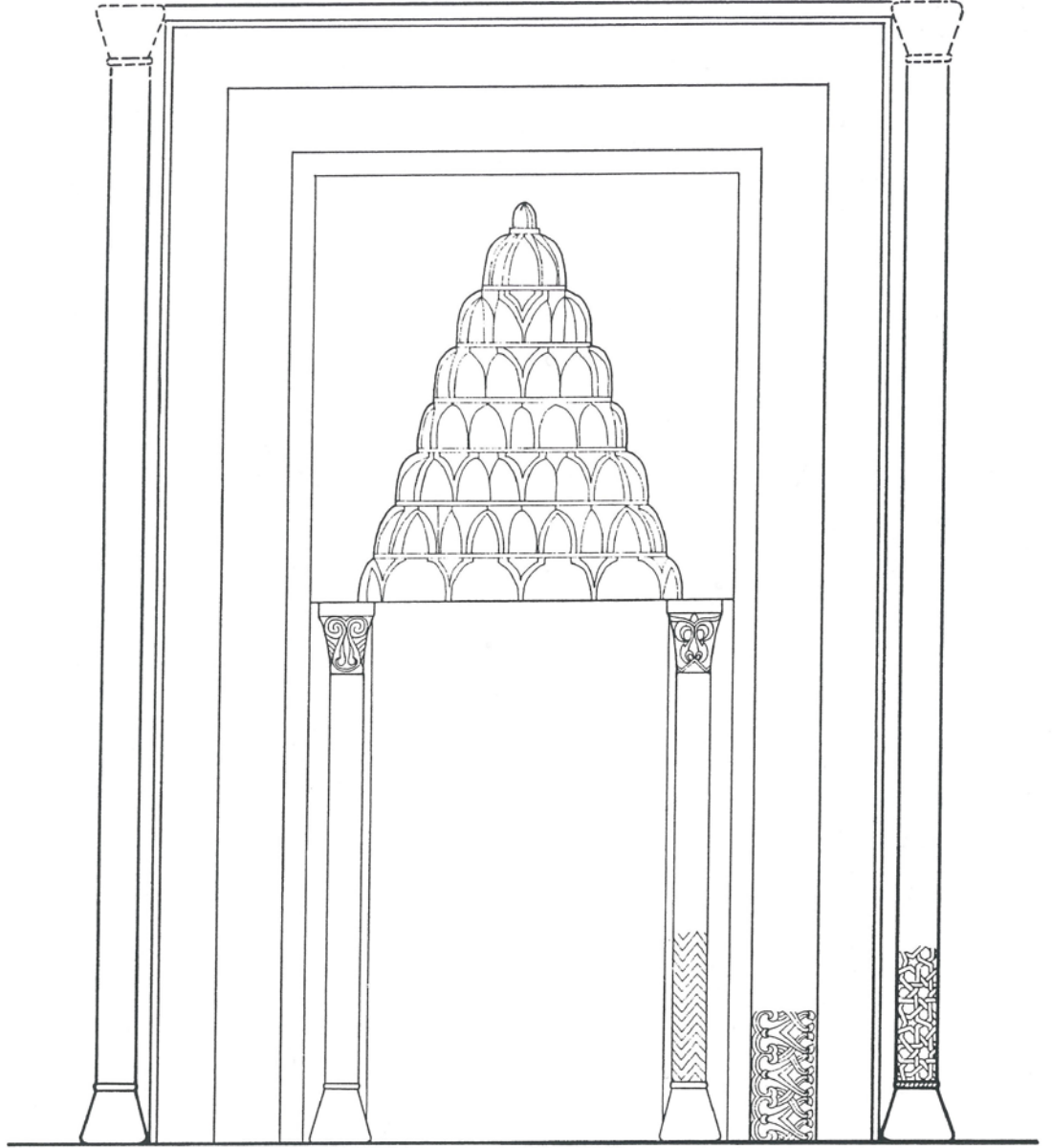
Fotoğraf 55. Ana eyvan, kemer yüzeyi, süsleme, ayrıntı.

Fotoğraf 56. Medrese, ana eyvan kemeri kilit taşı, ayrıntı.

Medresenin ana eyvanının güney duvarı eksenindeki mihrap 2.76 x 3.90 m. boyutlarında dikdörtgen nişli sekiz sıra mukarnas kavsaralıdır (Çizim 11, Fotoğraf 57-58). Mihrabın dış bordürünü sütunce oluşturmaktadır. Dıştan farklı genişlikte ve

bezemeli beş bordürle kuşatılmaktadır. Dıştan birinci bordür sütunce gövdesi sekiz kollu yıldız motifleriyle bezenmiştir. Sütunce kaide ve gövdesini bir dışbükey silme sınırlamaktadır. Dıştan ikinci içbükey bordürün yüzeyinde yazı bulunur. Ayet kitabesi yer alan bu bordürde Kur'an'dan sureler sülüs hat ile yazılmıştır. Bordürde Besmele, Bakara Suresinin 255 ile 256. ayetleri ve Âl-i İmran Sûresinin 18 ile 19. ayetleri yazılmıştır. Ayrıca yazıları yazan kâtibin ismi de belirtilmiştir. Ana eyvanda bulunan mihraptaki kitabede yazıtları yazan kişinin ketebe el-hac Ahmet adında bir usta olduğu anlaşılmaktadır. Ancak yapının mimarının kim olduğu bilinmemektedir. Üçüncü bordür bezemesizdir. Dördüncü bordürün yüzeyi kıvrık dal, lotus ve palmet motifleriyle süslenmiştir. Beşinci bordür bezemesiz ve içe pahlıdır (Sözen, 1970, s. 200, Özkarcı, 2001, s. 119-120, Dülgerler, 2006, s. 277), (Fotoğraf 59).

Çizim 11. Medrese, ana eyvan, mihrap, (M. Özkarcı, 2001).

Fotoğraf 57. Medrese, ana eyvan mihrabı, ayrıntı.

Kitabenin Okunuşu:

Bakara Suresinin iki yüz elli beşinci ve iki yüz elli altıncı ayetleri:

“Bismillahirrahmanirrahim. Allahü lâ ilahe illa hüve'l-hayyü'l-kayyum. La te'huzuhu sinetün vela nevm. Lehu mâ fi's-semâvati ve ma fi'l-arz. Menzellezi yeşfe'u indehu illa bi-iznih y'alemu mâ beyne eydihim ve ma malfehüm ve la yuhîdüne bi-şeyin min ilmihi illa bimâşâe vesia kürsiyyü's-semavati ve'l-arz ve lâ yeûduhu hıfzuhumâ ve hüve'l-

aliyyü'l-'azim. La ikraha fi'd-dini kat tebeyyene'r-rüşdü mine'l-gayyi." (Karaman, 2017, s. 41).

Âl-i İmrân Sûresinin on sekiz ve on dokuzuncu ayetleri: "Şehidallâhu lâ ilâhe, illâ hüve ve'l-melâiketü ve ülü'l-'ılmî kaimen bi'l-kıst. La ilâhe illâ hüve'l-'azîzü'l-hakim. İnned-dine'indallâhi'l-İslâm." (Karaman, 2017, s. 51).

Kitabenin Tecümesi:

Bağışlayan ve merhamet eden Allah'ın adıyla; O, hayydir, kayyumdur. Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaet edebilir? O, kullarını ve yapacaklarını bilir. (O'na hiçbir şey gizli kalmaz) O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilmezler. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O yücedir, büyüktür. Dinde zorlama yoktur. Artık doğrulukla eğrilik ayrılmıştır (Karaman, 2017, s. 41).

Allah adaleti ayakta tutarak (delilleriyle) şu hususu açıklamıştır ki kendisinden başka ilah yoktur. Melekler ve ilim sahipleri de (bunu ikrar etmişlerdir. Evet) mutlak güç ve hikmet sahibi Allahtan başka ilah yoktur. Allah nezdinde hak din İslâm'dır (Karaman, 2017, s. 51).

Fotoğraf 58. Ana eyvan, mihrap, ayrıntı.

Fotoğraf 59. Ana eyvan, mihrap, ayrıntı.

4. BÖLÜM

4. DEĞERLENDİRME

Bu bölümde öncelikle Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilen medreselerin vakfiyelerinden edinilen bilgiler ışığında yapıların işleyişi ve eğitim-öğretim anlayışı ile ilgili bilgiler sunulması amaçlanmıştır. İncelediğimiz Niğde Ak/Alı Bey Medresesi'nin vakfiyesinden yansıyan bilgiler çalışmamızın ilk bölümünde sunulmuştur. Bu çerçevede vakfiyelerden yola çıkarak karşılaştırmalı bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktayız. Ayrıca Karamanoğulları dönemi medrese mimarisinin kendi içinde değerlendirilmesi ve Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilen medreselerin Anadolu'daki diğer beylik örnekleriyle karşılaştırmalı değerlendirilmesi yapılacaktır.

4.1. Karamanoğulları Dönemi Medreseleri: Vakfiyelerden Yansıyan Bilgiler

Çalışmamızda Niğde Ak, Ermenek Tol, Aksaray Zinciriye, Karaman Hatuniye ve Karaman İbrahim Bey İmaretı (Külliyesi) vakfiyelerinden yansıyan bilgiler tartışılmıştır. Vakfiyelerden, medreselerin Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına kadar faal olarak eğitimin verildiğini öğrenmekteyiz. 1924 yılındaki tevhidi tedrisat/eğitimde birlik kanununun çıkmasıyla birlikte bütün medreselerin kapatıldığı ve müze gibi farklı amaçlar için kullanıldığı görülmektedir. Medreselerin buldukları yerlerde çevre kültürlerle eğitim-öğretim konusunda olduğu kadar mimari üslup açısından da etkileşim içerisinde oldukları görülür. Karamanoğulları Beyliği, Memlûklular ile yaklaşık iki yüz yıl siyasi ilişkiler içerisinde olmuş, bu mimariye ve kültür sanata da yansımıştır. Karamanoğulları medreselerinin çoğunda vakfiyelerde belirtilecek kadar diğer mezheplere karşı katı bir tutum sergilenmiş bu ilişkiler sonucunda sadece şafi mezhebine karşı bir hoşgörü söz konusu olmuştur. Bununla birlikte medresedeki hoca ve öğrenciler şafi mezhebinden olabileceği vakfiyelerde özel olarak belirtilmiştir. Karaman Hatuniye medresesi müderrisinin nitelikleri belirtilirken, “*hanefi mezhebinden şeri bilgisi yüksek, usul, hadis ve tefsir ilimlerini iyi bilen fazıl bir zat olacağını, eğer hanefi mezhebenden müderrisin bulunmaması durumunda müderrisin şafi olabileceği*

belirtilmiştir. Ancak hanefî bilginlerinde bulunması gereken vasıfların kendisinde de olması gerektiği” gibi şartlar aranmıştır (Konyalı, 1968, s. 108).

Anadolu'nun diğer eğitim yapılarında olduğu gibi Karamanoğulları medreselerinde de eğitim parasızdır ve öğrencilerin barınma, yeme-içme ve harçlık gibi giderleri medreseler aracılığı ile vakıflar tarafından karşılanmıştır (Yüksel, 2007, s. 37-50, Keleş, 2015, s. 12-24).

Medreselerin işleyişini belirleyen ve sistematüğını kuran, en olası ihtimalleri bile göz önünde bulundurularak yazılan ve kısmen günümüz vakıf üniversiteleri iç tüzüğüne benzeyen vakfiyelerin bazıları bugüne ulaşmıştır. Günümüze ulaşmasa da vakfiyelerin şartlarını dönemin diğer kayıtlarından öğrenmek mümkün olmaktadır. Örneğin vakfiyesi günümüze ulaşmayan Aksaray Zinciriye Medresesi'ndeki bir mezar taşında okunabildiği kadar vakıf gelirlerinin eşit şekilde bölüşülmesi yazmaktadır. Ayrıca vakıf şartları, Osmanlılar tarafından bölge ele geçirilince de aynen kabul edildiği için aynı koşullar evkaf tahrirlerine yazılmış böylece vakfiyeler kısmen de olsa günümüze gelmesi sağlanmıştır (Kutlu, 2012, s. 197-216).

Ermenek Tol Medrese vakfiyesi, günümüze ulaşamayan diğer bir örnektir. Ancak Ermenek Tol Medrese vakfiyesi Kanuni dönemindeki Tahrir Defteri kayıtlarından öğrenilmektedir. Buna göre vakfiye medresenin inşasında beş yıl sonra Safiyüddin oğlu Mevlana Gıyaseddin kaleme almıştır. Burada bazı şartlar sunulmuş, buna göre müderris kasaba yerine medresede kalacak ve buradan ayrılmayıp sadece öğrencilere ders vermekle ilgilenecektir. Ayrıca medrese görevlileri ve öğrencilerin alacakları ücretler belirtilmiştir (Çiftçioğlu, 2001, s. 76-78).

Karaman Hatuniye Medresesi'nde iki müd, beş fıkıh ilmine vakıf alim, bir nazır, medresede cemaatle beş vakit namaz kılacak bir imam, bir müezzin ve bir süpürücü-kapıcının olması belirtilmiştir. Kapıcı-süpürücü dershanelerin ve medresenin her tarafını süpürecek ve ders okunacak yerlere yaygılar serecek, kandilleri yakıp söndürecektir. Mütevellî her sene receb ayının regaib gecesinde, ramazan ayının kadir gecesinde

ramazan ve kurban bayramlarının ikinci gecesinde safran, tahin, şıra ve baldan yapılmış on mudluk/batmanlık helva yaptırarak yedirilecektir (Konyalı, 1968, s. 105-110).

Niğde Ak Medrese vakfiyesinde de *“ulumu şeriye tedrisile meşgul fukaha ve mütefeklihava ve ulumu diniyyenin muhtaç olduğu ulumu edebiyye tahsili müteveggil evli, bekâr, yatılı kalan ve yatılı olmayan gündüz gelip-giden öğrenciler ile Hanefî ve Şafîî mezhebinden müderris ve muidlere vakf edildiği”* yazılmıştır. Dini eğitim verilen medresede müderris, muid ve fukaha'nın tatil günlerinden ve özürlü günlerinden hariç her gün hazır bulunmaları gerektiği belirtilmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 58).

Niğde Ak Medrese vakfiyesinde medresede bulunan şahıslar için görev tanımlamaları yapılırken; Müderris'in fıkıh, usulü fıkıh vesaire şeriyye ve aliyye'yi öğretmesini, muid'in ise fukaha derslerini her gün müzakere edip gün sonunda tekrar etmesini, Nakib ise müderris muid gibi medresede bulunan kişilerin maaşlarını vererek burada bulunan şahısların görevlerini yapıp yapmadıklarını kontrol ederek, herkese derecesine göre davranmasını ayrıca ahlak dışı davranan ve terbiyeden yoksun hareketler sergileyenleri uyarmasını şart koşarak tanımlamıştır. Vakfiye medresede görevli olan imamın beş vakit namazı medresede kıldırmasını, Regaip, Berat ve Kadir gibi kandil gecelerinde cemaate namaz kıldırmasını, müezzin'in de farz namazlarının vakitlerini belirlemesini şart koşturmuştur. Ferraş ve kayyumun medresede her gün sabahtan başlayarak temizlik yapmalarını, süprüntüleri dışarı atmalarını, medresede bulunan görevli ve öğrencilere hizmet etmelerini, kapıcının da gece ve gündüz medresedeki görevini ifa etmesi şart koşularak bu kişilerin görevleri hakkında bilgiler verilmiştir. Hafızlardan iyi tecvit bilen beş hafız seçilip her gün cuma gününden başlayarak perşembeye kadar her gün sabah namazından sonra birer cüz Kur'an okuyup hafta da bir hatim edilip, perşembe günü bu beş hafızdan en bilgili ve uygun olanının hatimden oluşan sevabı vakıf sahibinden başlayarak gelmiş geçmiş tüm aile fertlerine, Müslümanların ölü ve dirilerine dua etmesini diğer hafızlarında bu duaya âmin demeleri şart koşulmuştur (Uzunçarşılı, 1942, s. 59).

Karaman İmaretı vakfiyesinde müteveli, imaretin şeyhi yani kethüdasının görev yapıp yapmadığını araştırıp bakacak eğer görevini yapmayan olursa birincide kendilerine nasihat edecek, eğer vazifelerini yapmamaya devam ederse onları korkutacak, hala devam ederlerse de yevmiyelerini kesip darulhuffazdan gönderip yerine başka birini alacaktır. Aynı uygulama ferraş için de takip edilecek, ferraş imaretin kapılarını, odalarını, süpürüp süprüntüyü dışarı atacak ve zamanında yaygıları yere serecek. Kapıcılar ise her gün kapıları açıp ve kapatacak imaretin eşyasını hırsızlardan koruyacak, eğer ferraş ve kapıcılar görevlerini aksatırlarsa ceza verilecektir. Müteveli vazifelerini düzgün yapan, işine devam eden, ceza almayan, azar işitmeyenlere karşı nazik, terbiyeli ve hayır gösteren biri olacak ve onları asla incitmeyecektir. Eğer imarete âlim ve şeyhlerden, ululardan biri gelirse müteveli onları güzel karşılayacak, imaretin en güzel yerinde konuklayacak, yemekler yaptırıp güzel simitlerden ikram edecektir. Bu şekilde ziyafet üç gün sürecek misafirin atlarına doyacak kadar arpa ve yulaf verilecektir (Konyalı, 1968, s. 105-110).

Vakfiyelerde medreselerin işleyişi kurallara bağlanmıştır. Medresede eğitim-öğretim müderris, muid, öğrenciler, imam, müteveli, nazır ve ferraş gibi görevlilerin niteliği belirtilerek ayrıntılı anlatılmıştır. Örneğin Aksaray Zinciriye Medresesi'nde "*Müderrise günlük yirmi beş, öğrenciye beş, müteveliye de tahsildarlık ücreti olarak iki akçe ücret ödendiği*" belirtilmiştir (Kutlu, 2012, s. 203).

Bütün vakfiyelerde medresenin vakıf gelirlerinin öncelikle medreselerin sürekliliği için tamir ve bakımına yönelik harcamalar yapılması konusunda bilgiler verilmiştir. Bu şekilde medresenin ayakta tutulması/yaşatılması hedeflenmiştir. Niğde Ak Medresede vakıf sahibinin şartlarına göre vakıf geliri öncelikle vakfın kalıcı olması için, sonrasında medresenin bekası için gereken ihtiyaçların karşılanmasına harcanması belirtilmiştir. Elde edilen gelirden günlük yaşam için zaruri ihtiyaçlar olan kandil, kilim, vesaire ihtiyaçlara harlandıktan sonra kalan paranın günlük aylık veya yıllık taksimat yapılarak yüz hisseye bölünmesi, bu yüz hissenin yirmi hissesi müderrise, on hissesi muide, on hissesi müteveliye, üç hissesi imama, dört hissesi nakib, ferraş ile kapıcıya, sekiz hissesi medresede bulunan beş hafıza ve kalan kırk beş hisse ise medresede eğitim gören on beş öğrenciye verilmesi şart koşulmuştur (Uzunçarşılı, 1942, s. 45-63).

Karaman İmaretı vakfiyesinde imam her yıl iki yüz yirmi beş dirhem gümüş akçe ilavesiyle dört yüz elli dirhem alacaktır. Müezzin de ezan ve kuran okuma vazifesinde dolayı iki yüz yirmi beş dirhem haricinde yüz elli halis gümüş akçe alacak yani senelik üç yüz yetmiş beş akçe almış olacaktır. Darulhuffaz da kalan diğer on kişinin her biri günde üç cüz kuran okuyacak böylece günlük Kur'an hatim edilecek ve sevabını da vâkıfa hediye edeceklerdir. Vakfın mütevellisi ise hizmeti karşılığında bütün hâsılâtın öşrünü alacaktır. Darulhuffazdaki on iki öğrenciden biri hayratın şeyhliğine tayin edilecek (kethudalığına) bu şeyhe her yıl yedi yüz elli dirhem temiz gümüş akçe verilecektir. Darulhuffazdaki on iki kişiden biri de tefsir ve hadis okumak için müderris tayin edilip, günlük üç cüz Kur'an okuduktan sonra diğerlerine ders verecek yıllık üç yüz yetmiş beş akçe alacaktır. İmarette yemekleri pişirecek aşçıya her sene on mud buğday ve üç yüz dirhem gümüş akçe verilecek, ferraşa yıllık yirmi bir mud buğday, dört yüz elli dirhem gümüş akçe verilecek, iki kapıcıya ve kilerciye senede yirmi mud buğday ve altı yüz dirhem halis gümüş akçe verilecektir. Mumları, çanak ve kandilleri yakan kandilciye senede iki yüz yirmi beş dirhem akçe ödenecektir. Mütevelli kibar biri olacak, imarette çalışan sıkıntısı olanlara maaşlarını önceden verebilecektir. Her gün en fazla yüz elli ekmek hazırlanıp pişirecek, ekmekler en iyi tür buğdaydan yapılacak, her günkü et ihtiyacı çarşı ve pazardan dört batman olarak alınacaktır (Uzunçarşılı, 1937, s. 56-102).

Karaman İmaretı vakfiyesinde vakfın gelirleri öncelikle imaretin tamir, eksiklerinin giderilmesinde hamamların, değirmenlerin vb akarların muhafaza bekasına ve menfaatinin devamına harcanacak, kalan kısmı vazifeli imama, müezzine, kuran okuyanlara ve imaretin hademelerine verilecektir. Medreselerin aynı zamanda sosyal bir yardım kurumu olarak çalıştıkları anlaşılmaktadır. Artan kısım ise ahaliye, fakirlere gelen ve gidenlerin yiyecekleri için harcanacaktır. Günlük en az yüz kişilik en fazla iki yüz kişilik yemek pişirilecektir. Yemek günde iki öğün verilecek gerekirse de bu sayı artabilecektir. Eğer artan para fazla olursa vakfa gelir getirecek başka mülklerin alınması için mütevelli tarafından muhafaza edilecektir (Uzunçarşılı, 1937, s. 98).

Zaman zaman medreselerde görevli mütevelliler ve müderrisler gelirlerden haksız kazanç elde edip zimmetlerine para geçirmiş ve bunlar mahkeme kayıtlarına yansımıştır. Aksaray Zinciriye medresesinde 1692-93 tarihli belgede müteveli Ahmet zimmetine para geçirmiş mahkeme kararıyla yerine başka bir müteveli atanmıştır. 1733'te iki akçe yevmiye ile müderrislik Ahmet Efendi'ye daha sonra Mustafa Mısri'ye verilmiştir. Mustafa Mısri öğrencilere ait 25 akçeyi zimmetine geçince eski müderris Ahmet Efendi kadıya şikâyet etmiştir. Yine yerine başka bir müderris atanmıştır (Kutlu, 2012, s. 204).

Yine bu dönemde medreselerde müderris olabilmek için başkent İstanbul'dan onay alınması gerektiği kayıtlardan öğrenilmektedir. 1733 tarihli bir belgede yirmi yıllık müderris olan Mevlana Ahmet 1716'da ölmüş, yerine oğlu Müftizade Mehmet geçmesi gerekirken, İstanbul'a onay alamaya giderken Mustafa Mısri ondan önce İstanbul'a giderek müderrislik görevini almıştır. Böylece müderris atamalarının başkent tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır (Kutlu, 2012, s. 204).

Medreselerle ilgili kayıtlar düzenli olarak tutulmuş, Aksaray Zinciriye Medresesi müderrislerinin tamamının isimleri 1924'e kadar kayıtlara geçmiştir. Ancak öğrenci sayısı, verilen eğitim ve eğitim kaç yıl olduğuyla ilgili herhangi bir kayıt yoktur. Müderrisler ders vermek dışında başka işlerle de ilgilenmişlerdir. Örneğin, imamlık, tabiplik ve kuyumculuk gibi işlerle de uğraşmışlardır. Alınan bir kararla Aksaray Zinciriye medresesindeki müderrisin tabiplik yapması yasaklanmış ve sadece ders vermesi tenkit edilmiştir. Medresede müderrise yıllık 1112 ile 1128 arası akçe maaş ödenmiştir (Kutlu, 2012, s. 197-216).

Niğde Ak Medrese'de devletin siyasi ve sosyal yapısı ile bağlantılı olarak öncelikle hanefi mezhebinden müderrisin yanı sıra şafi mezhebinden bir müderrisin de görev alabileceği yazılmıştır. Bu durum şehrin hâkimi aynı zamanda vakfin kurucusu olan Ali Bey'in, Memluklu devletine bağlı olarak hüküm sürmesi ve Mısır'da şafii mezhebinin yaygın olması ile açıklanabilir. Medresede fıkıh, usulü fıkıh ve bu alanlarda ihtisas yapan beşer kişiden toplam on beş öğrenciye üç grup halinde eğitim verilmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 45-78).

Karamanoğlu Beyleri banisi oldukları vakıfların vakfiyelerinde soy şecerelerini sayarak beylik hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamışlardır. Niğde Ak Medrese vakfiyesinde Ali Bey ve İbrahim Bey Karaman İmaretı vakfiyesinde soy şecerelerini saymışlardır (Uzunçarşılı, 1937, s. 57, Uzunçarşılı, 1942, s. 58).

Karamanoğlu vakfiyeleri tanzim edilirken de çok katı kurallar uygulanmıştır. Vakfiye yazılırken kararlar şahitler huzurunda alınarak bunlar vakfiyeye yazılmış, şehrin kadısı ve kazaskerine onaylatılmıştır. Niğde Ak Medrese’de vakıf şartlarının doğruluğunu göstermek için isimleri verilerek kırk bir şahıs şahit tutulmuştur (Uzunçarşılı, 1942, s. 61-62).

İncelemiş olduğumuz örneklerde Karamanoğlu vakfiyeleri genelde Arapça ve sülüs hat ile yazılmıştır. Vakfın mütevellisi ölünceye kadar vakfın kurucusunun olacağı, sonrasında evlatları içinde en akıllı ve bilgelisinin olması daha sonra da evlatlarının evlatları içinde en akıllı ve bilgelisinin olması vakfiyelerde şart koşulmuştur. Niğde Ak Medresede Vakfın mütevelliliğini yani gelir gider ve harcamaların yapılmasını Ali Bey hayattayken kendisi yapacak, kendisinden sonra ise evlatları arasında en akıllı olanı daha sonra soyundan kimse kalmaz ise Niğde’de dini hükümleri yürüten memurun müteveli olması istenmiştir. Ayrıca medrese ayakta oldukça gelirlerinin bu şartlarda kullanılmasını, yıkılması ya da harap olması durumunda vakıf gelirlerinin medresenin mamur edilmesi için harcanmasını ve böyle bir ortamda ne mütevellinin ne de diğer şahısların inşaat bitinceye kadar gelirden pay almamaları yazılmıştır. Eğer medrese yıkıldığında tekrar yapılması mümkün değilse vakıf gelirleri Niğde’deki fıkıh âlimlerine, bunlar da yoksa şehrin Müslüman fakir ve zayıflarına dağıtılması önerilmiştir. Kiraya verilen arazinin en iyi şartlarda kiraya verilmesi ve üç yıldan fazla aynı kişiye icar verilmemesi belirtilmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 45-78).

Ayrıca vakfiyelerde mülklerin yanında vakfa ait malzemelerde kayıt altına alınmıştır. Karaman İmaretı vakfiyesinde altısı büyük toplam otuz parça kilim, yaygı ve halı seccadeler, dört bakır büyük kazan, bakırdan yapılmış dört çömlek, bakırdan yapılmış

elli sahan, elli bakır çanak, dört yağ tavası, dört kevgir, beş yastık ve döşekten oluşan vakıf eşyası vardır (Uzunçarşılı, 1937, s. 99-100).

Karamanoğlu İbrahim Bey, Karaman İmaret vakfiyesinde hayatta olduğu sürece mütevellilik kendisindedir. Kendisinden sonra nesli yok oluncaya kadar evladının içinden en ziyade salih olanına ve ondan sonra evladının evladına verilmesini, eğer nesli yok olursa zamanın hükümdarı ve kadısının vakfa hâkim ve dindar bir mütevelliyeye verilmemesini şart koşturmuştur (Uzunçarşılı, 1937, s. 98).

Niğde Ak Medrese vakfiyesinde medresenin şehir cemaatine vakf edildiği belirtilmiş satılamayacağı, başkasına bağışlanamayacağı, emanet bırakılamayacağı, başka bir kişi veya kuruma bağlanamayacağı, mülk edinilemeyeceği ve miras bırakılamayacağı beyan edilmiştir (Uzunçarşılı, 1942, s. 61).

İbrahim Bey'in Karaman İmareti vakfiyesinde de cemaatle namaza kılmak için bir mescit, derece ve mertebe gözetmeksizin zengin ve fakirlere ve nereden geldiklerine bakılmıyarak bütün yolcu ve misafirlere mükemmel yemekler pişirmek için matbah, kuranı kerim okutulması ve hafız yetiştirilmesi için bir darulhuffaz inşa ettirilmiştir. Külliyyeye vakıf edilen mülkler sıralanmıştır. Vakfiyede ayrıca "*Sayılan hamamlar, akarlar, çitlikler tarlaların cümlesi, tevabi, levahik, rüsum ve razi sakinleri, ovaları, dağ, mera, ağaç ve nehirleri, taşları, sarp yerleri, cetvelleri, bilumum aletleri ana dâhil hariç, beraber ayrı her bir hakkı vakfetmiştir. Bunlar satılmaz, bağışlanmaz, rehin edilmez ve mirasa girmez*" şeklinde yazılmıştır (Uzunçarşılı, 1937, s. 97).

Vakfiyelerde vakfedilen araziler, bağlar, bahçeler, değirmenler, dükkânlar, hanlar, çarşılar, pazarlar, mahalleler, köyler, köprüler, hamamlar ve tarlalar tek tek sıralanarak karışıklığa meydan verilmeden nasıl işletilecekleri karara bağlanmıştır. Buna göre kiraya verilen bir yer en fazla üç yıllığına verilebilir, üç yıl dolmadan yeni bir sözleşme yapılamayacağı belirtilmiştir. Bu karar Karaman İbrahim Bey İmareti'nde, "*mütevellî, mezra veya akarlarda icara/kiraya verilen yerler topraktan ayrılma ihtimaline karşı üç yıldan fazla veremez*" şeklinde yazılmıştır (Uzunçarşılı, 1937, s. 101).

İbrahim Bey eğer imaret zamanla yok olursa elde edilen hâsılat ile yeniden yapılmasını vasiyet etmiştir. Olur, da tamamen yıkılır ve yapılmayacak duruma gelirse elde edilen gelirlerin vâkıfın soyundan olan akrabalarına verilmesini, eğer neslinden kimse yoksa akrabalarına, eğer onlardan da kimse olmazsa fakir ve kimsesizlere verilmesi vasiyet edilmiştir (Uzunçarşılı, 1937, s. 101).

Yapının Yeri	Yapının Adı	İnşa Tarihi	Öğretim Yılı	Müdrerris Sayısı	Öğrenci Sayısı
Aksaray	Zinciriye Medresesi	1337-1338	-	1	12
Ermenek	Tol Medrese	1339	-	1	-
Beyşehir	İsmail Aka Medresesi	1369-70	-	1	-
Alanya	Oba Köy Medresesi	14.yy. sonları	-	1	-
Karaman	Hatuniye Medresesi	1381-1382	-	1	-
Niğde	Ak Medrese	1409-10	3	1	15

Tablo 1. Vakfiyelere göre Karamanoğulları Medreseleri.

4.2. Karamanoğulları Dönemi Medrese Mimarisi

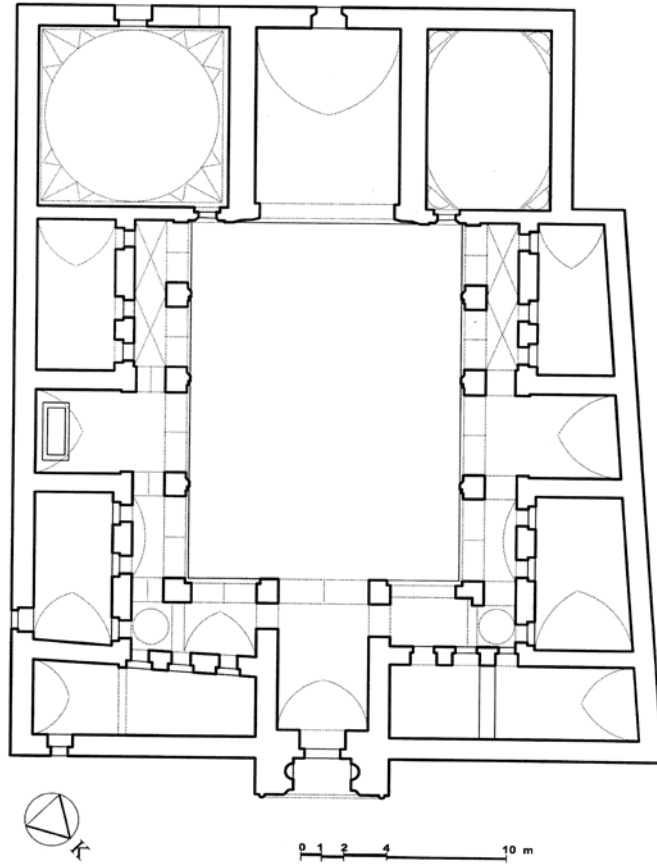
Karamanoğulları döneminde eğitim yapıları medreseler, en anıtsal örnekleri oluşturmaktadır. Bu medreselerin kitabeleri ve vakfiyeleri dönemin eğitim anlayışını ve medreselerin işleyişini bize göstermektedir. Bu bölümde önce örneğimiz Niğde Ak Medrese'nin vakfiyesinden elde edilen bilgiler dikkate alınarak, Karamanoğulları dönemi medreselerinin vakfiyelerinden yansıyan dönemin eğitim-öğretim sistemi, sonra yapıların plan ve mimari özellikleri ele alınacaktır. Ermenek Tol, Karaman Hatuniye, Aksaray Zinciriye ve Karaman İbrahim Bey medreselerinin vakfiyelerinden yola çıkarak verilen eğitim türü, öğrenci sayısı, müdrerris, muid ve diğer görevliler gibi veriler tartışılacaktır.

Karamanoğulları Beyliği dönemi imâr faaliyetleri içinde eğitim yapıları önemli bir yer tutar. Bu eğitim yapıları medrese, darülhuffaz ve darülkurra olarak çeşitlenmektedir. Anadolu beylikleri içinde en fazla eğitim kurumu Karamanoğulları beyliği döneminde inşa edilmiştir. Bu durum Karamanoğulları'nın eğitime verdiği önemi ve eğitimi önceliğinin bir göstergesi olması açısından önemlidir. Bu çerçevede Ermenek, Karaman, Aksaray Niğde, Alanya (Obaköy) gibi Karamanoğlu Beyliğinin yerleşim alanı olan şehirlerde çeşitli eğitim yapıları karşımıza çıkar (Şaman Doğan, Fataha, 2011, s. 98), (Tablo 1).

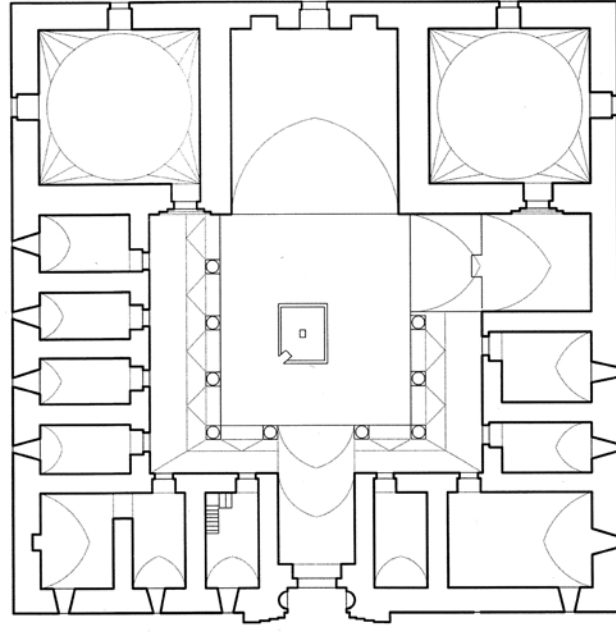
Konya, uzun süre Karamanoğulları Beyliğinin hâkimiyetinde kalmış olsa da şehirde Karamanoğlu döneminde medrese inşa edilmemiş olması dikkat çekicidir. Kentte bu dönemde birçok darülkurra ve darülhuffaz yaptırılmıştır. Bunun da sebebi Anadolu Selçuklularının başkenti olan şehirde bu dönemden kalma birçok medresenin olması ve yapıların kullanılıyor olması ile bağlantılıdır. Konya'da günümüze ulaşamasa da otuzdan fazla darulhuffaz'ın varlığı tespit edilmiş, bunların çoğunun Karamanoğlu Beyliği eserleri olduğu anlaşılmıştır. Konya Hasbey Darülhuffazı, Konya Nasuh Bey Darülhuffazı, Kadı Hacı Ali Efendi Darülkurrası (1429 öncesi) ve Hacı Adil Darülkurrası (1435 öncesi) günümüze ulaşabilmiş örnekler arasında gösterilebilir (Aslanapa, 1990, s. 332-333, Karpuz, 1999, s. 76-77, Konyalı, 2007, s. 621-630, Dülgerler, Karpuz, 2009, s. 1-33, Şaman Doğan, Fataha, 2011, s. 98, Küçükdağ, 2014, s. 2-65,75).

Niğde Ak Medrese (1409-1410) açık avlulu bir medresedir. Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilen medreselerin çoğu açık avlulu plan şeması yansıtmaktadır. Örnek olarak Aksaray Zincirli Medrese (1337-1338) (Çizim 12), Ermenek Tol Medrese (1339) (Çizim 13), Beyşehir İsmail Aka Medresesi (1369-1370) (Çizim 14), Alanya Oba Köy Medresesi (14. yy. sonları) (Çizim 15) ve Karaman Hatuniye Medresesi (1381-1382) (Çizim 16) gösterilir (Kuran, 1969b, s. 210, 220, Sözen, 1970, s. 4, Akalın, 1997, s. 503, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Dülgerler, 2006, s. 104-115, Kutlu, 2012, s. 199-200).

İncelediğimiz örnek Niğde Ak Medrese açık avlulu, avlusu üç yönden revaklı, iki katlı bir yapıdır. Karamanoğulları Beyliği döneminde inşa edilmiş iki katlı tek örnek Niğde Ak Medrese'dir. Açık avlulu ve iki eyvanlı diğer bir uygulama Karaman Hatuniye/Melek Hatun Medresesi'nde görülür. Ancak diğer Anadolu beylikleri döneminde inşa edilen bu tipin uygulamaları yaygındır (Kuran, 1969b, s. 221, Akalın, 1997, s. 503, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Dülgerler, 2006, s. 112-115).

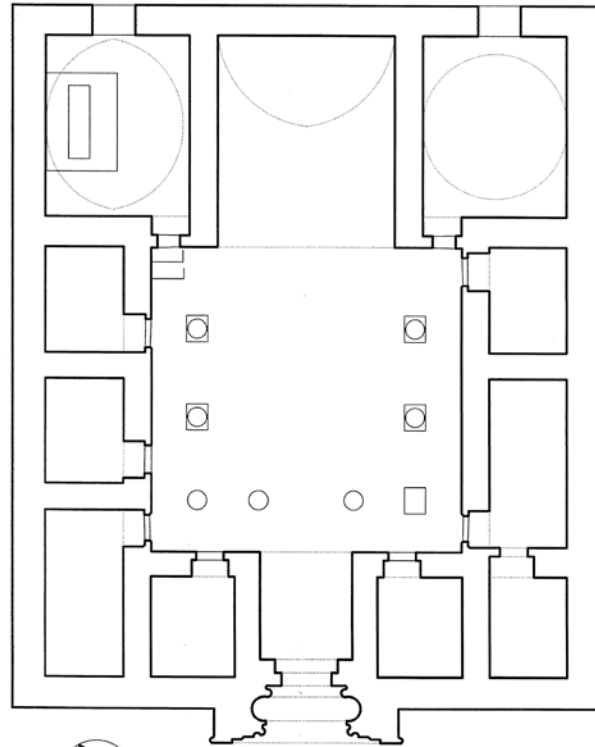

Çizim 12. Aksaray Zincirli Medresesi Planı, (A. Kuran, 1969).

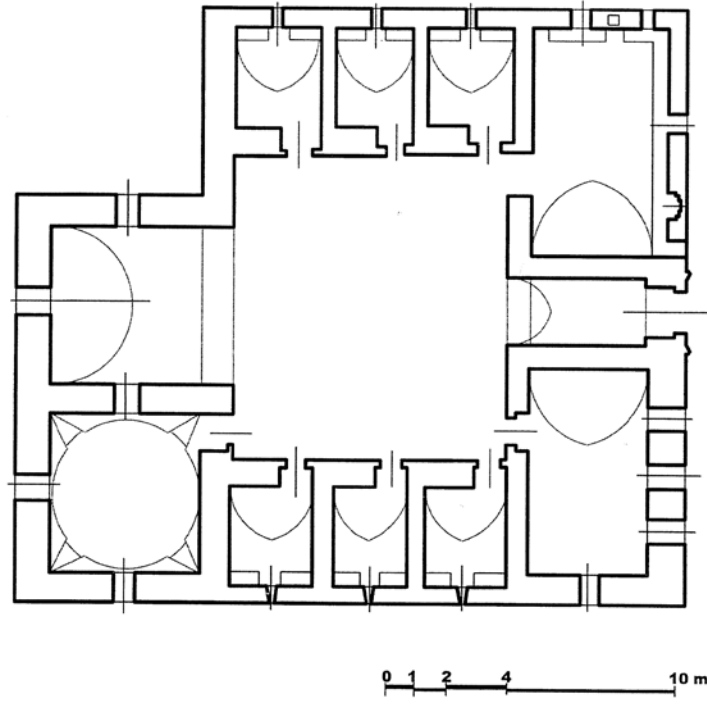
0 1 2 4 10 m

Çizim 13. Ermenek Tol Medrese Planı, (M. Sözen, 1970).

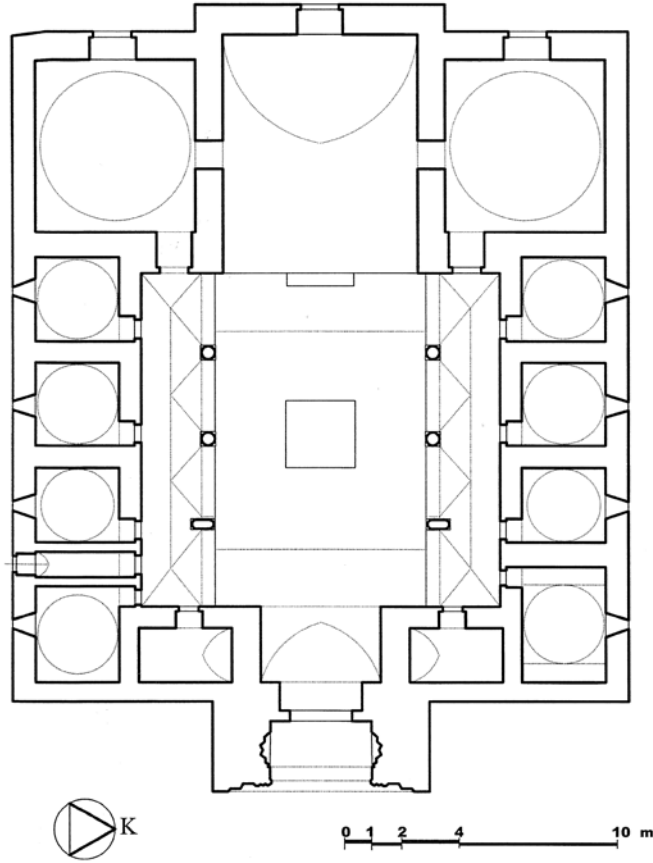

0 1 2 4 10 m

Çizim 14. Beyşehir İsmail Aka Medresesi Planı, (O. N. Dülgerler, 2006).

Çizim 15. Alanya Oba Köy Medresesi Planı, (M. Sözen, 1970).

Çizim 16. Karaman Hatuniye Medresesi Planı, (O. N. Dülgerler, 2006).

Niğde Ak Medrese'nin avlusu kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlıdır. Karamanoğulları medreselerinde örneğimizde olduğu gibi aynı kurguda dikdörtgen planlı avlulu örnekler çok yaygındır. Örnekler arasında Aksaray Zincirli, Ermenek Tol, Alanya Oba Köy ve Karaman Hatuniye medreseleri sayılabilir (Akalin, 1997, s. 503, Şaman Doğan, Fataha, 2011, s. 95-118, Kutlu, 2012, s. 199-200).

İncelediğimiz yapıda görülen avlu revaklarında dikdörtgen payelere atılan sivri kemerlerle biçimlenen revak düzenlemesi, Karamanoğlu Beyliğinin diğer yapısı Aksaray Zincirli medresede karşımıza çıkar. Niğde Ak Medrese avlusunun revaklı olması ve buradan öğrenci odalarına girilmesiyle Aksaray Zincirli, Ermenek Tol, Beyşehir İsmail Aka ve Karaman Hatuniye medreselerine benzerlik gösterir. Ancak Alanya Oba Köy Medresesi revaksız avlu düzenlemesiyle bu gruptan ayrılır (Kuran, 1969b, s. 210-211, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Özkarcı, 2001, s. 109-120, Dülgerler, 2006, s. 104-115, Öney, 2007, s. 17-20, Şaman Doğan, Fataha, 2011, 112-113, Kutlu, 2012, s. 199-201).

Ak Medrese'de olduğu gibi Ermenek Tol, Aksaray Zinciriye, Beyşehir İsmail Aka medreselerinin avluları da üç yönden revaklarla kuşatılmıştır (Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Niğde Ak Medrese giriş ve ana eyvan olmak üzere avlunun dikey ekseninde konumlanan iki eyvanlı düzenlemesi açısından bazı Karamanoğlu yapıları ile paralellik göstermektedir. Örnekler arasında Ermenek Tol, Karaman Hatuniye, Beyşehir İsmail Aka ve Alanya Oba Köy medreseleri sayılabilir (Kuran, 1969b, s. 210-211, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Özkarcı, 2001, s. 109-120, Dülgerler, 2006, s. 104-115, Öney, 2007, s. 17-20, Şaman Doğan, Fataha, 2011, 112-113, Kutlu, 2012, s. 199-201).

Niğde Ak Medrese'nin üst katı dört eyvanlı plan şeması yansıtır. Yapı dört eyvanlı düzenlemesi ile Aksaray Zinciriye Medresesi'ne benzerlik gösterir (Kuran, 1969b, s. 210, Ünal, 1982, s. 26, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Şaman Doğan, Fataha, 2011, s. 112, Kutlu, 2012, s. 199).

Niğde Ak Medrese’de ana eyvanın iki yanına bitişik kurgulanan kare planlı ve üzeri kubbe ile örtülü kışlık dersaneler birçok örnekte karşımıza çıkar. Bu bölümler diğer kapalı birimlere göre daha büyük kurgulanmıştır. Karamanoğulları medreselerinin bazılarında kışlık dersaneler türbe ya da kütüphane olarak işlev kazandırılmıştır (Kuran, 1969a, s. 134-139). Bu geleneğe uygun olarak inşa edilen Ermenek Tol ve Karaman Hatuniye (1381-1382) medreselerinde kışlık dersanelerden biri türbe olarak kullanılmıştır. Aksaray Zinciriye ve Beyşehir İsmail Aka medreseleri kütüphane olarak kullanıma örnek olarak gösterilebilir. Alanya Oba Köy Medresesi ise ana eyvanın tek yönüne yerleştirilen kare planlı mekân (kışlık dersane) düzenlemesiyle diğer örneklerden ayrılır (Kuran, 1969b, s. 211-212, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Niğde Ak Medrese’de avlunun doğu ve batısına/iki kanadına yerleştirilen dikdörtgen planlı ve sivri tonoz örtülü dörderden sekiz öğrenci odası bulunur. Avlunun iki kanadına sekiz öğrenci odası bulunması özelliği ile Karaman Hatuniye Medresesi ile benzerlik gösterir. Diğer yapılar, avlu çevresine dizilen farklı sayıdaki öğrenci odaları ile örneğimizden farklıdır (Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Niğde Ak Medrese’de giriş eyvanına bitişik iki yanında yer alan revaklardan girilen kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı ve tonoz örtülü üst kata çıkışı sağlayan merdiven sahninliği bulunur. Yapının kuzeyinde giriş eyvanı bitişğinde iki mekân düzenlemesi bazı örneklerde de karşımıza çıkar. Ermenek Tol ve Karaman Hatuniye medreseleri örnek olarak gösterilebilir (Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Niğde Ak Medrese avlusunun ortasında bugün kapatılmış olan kare planlı bir havuz vardır. Ermenek Tol ve Karaman Hatuniye medreselerinde de avlunun ortasında havuz yer alır (Kuran, 1969b, s. 210, 216, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Niğde Ak Medrese kuzey/ön cephe düzenlemesi ile benzersiz bir örnektir. Kuzey cephenin ekseninde/ortasında iki katlı, yapının beden duvarlarından dışa taşkın ve yüksek taç kapı ile eksenin doğu ve batısında üst seviyede sivri kemerle kuşatılan duvarlara ve sütunlara oturan ikiz sivri kemerlerin üzerindeki daire pencerelerle

biçimlenen galeri düzenlemesi farklı bir arayışı göstermektedir. Taç kapı ile bitişiğinde cephe boyunca yatay olarak devam eden galeriler, ikinci katın dışa yansımalarıdır. Kuzey cephedeki galerili düzenleme, Anadolu Türk mimarisinde yaygın bir uygulama değildir. Az sayıda yapıda benzer galerili düzenleme görülmektedir. Erken Osmanlı Beyliği döneminde alt katı zaviyeli cami üst katı medrese olan Bursa Murat Hüdavendigâr Camii, kuzey cephesinde de benzer bir galeri uygulaması vardır. Niğde Ak medrese ile Bursa Murat Hüdavendigâr Camii'nin banileri arasında yakın akrabalık ilişkileri bulunmaktadır. Bursa Murat Hüdavendigâr Cami Osmanlı hükümdarı Murat Hüdavendigâr, Niğde Ak Medrese Karamanoğulları hükümdarı Alâeddin Ali Bey'in oğlu Niğde Emiri Ali Bey tarafından inşa ettirilmiştir. Aynı zamanda Ali Bey, Murat Hüdavendigâr'ın kızı Melek Hatun'un oğludur. Bir başka deyişle Ali Bey Murat Hüdavendigâr'ın torunudur. Karamanoğulları - Osmanlı yapılarının akraba olan banileri arasındaki ilişkiler (dede-torun), inşa ettirdikleri yapıların mimarisini de etkilemiştir. Her iki yapıda da gördüğümüz galerili cephe düzenlemesi o kentlerdeki kültürler arası ilişkileri ve etkileşimi irdelemeyi gerektirmektedir (Gabriel, 1958, s. 51-60, Şaman Doğan, 2001, 211-214).

Niğde Ak Medrese kuzey cephesinde üst seviyede kuzeydoğu ve kuzeybatı köşe odalarına açılan duvar payesi-sütun-paye-sütun-duvar payesi şeklinde dizilen desteklere oturan doğu-batı yönünde atılan sivri kemelerle biçimlenen galerili düzenlemesi Karamanoğlu dönemi yapılarında ve medrese mimarisi içerisinde tek örnektir (Sözen, 1970, s. 194-201, Aslanapa, 1984, s. 204-205, Bilici, 1985, 116-125, Bilget Fataha, 2010, 181-193, Özkarcı, 2015, s. 274-303).

Niğde Ak Medrese'nin kuzey cephe eksenindeki taç kapısı dışa taşkın ve beden duvarlarından yüksek bir düzenlemeye sahiptir. Giriş basık kemerli ve yirmi iki sıra mukarnas kavsaralıdır. Taç kapıyı beş bordür sırası dolaşır ve bordürlerin üzerinde dört sıra mukarnas dizili tepelik yer alır. İnceldiğimiz örneğe cephe taç kapı oran ilişkisi açısından çok yüksek ve dar olması özelliği ile en çok Ermenek Tol Medrese taç kapısı benzerlik gösterir. Örneğimiz taç kapının mukarnas dizisi özelliği açısından Aksaray Zincirli, Ermenek Tol, Beyşehir İsmail Aka ve Karaman Hatuniye medreseleriyle

benzerlik yansıtır (Kuran, 1969b, s. 210-211, 217, Çiftçioğlu, 2001, s. 76, Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Niğde Ak Medrese, taç kapısının iki yanına yerleştirilen yan nişlerle Ermenek Tol, Beyşehir İsmail Aka ve Karaman Hatuniye medreselerine benzerdir (Kuran, 1969b, s. 211, Dülgerler, 2006, s. 104-115).

Niğde Ak Medrese'nin avlu çevresindeki öğrenci odaları ve kapalı bölümleri pencerelerle dışa açılmaktadır. Medresenin doğu ve batı kanadındaki öğrenci odalarına alt seviyede küçük dikdörtgen pencereler açılmıştır. Bu düzenleme Ermenek Tol, Alanya Oba Köy ve Karaman Hatuniye medreselerinde de karşımıza çıkar (Dülgerler, 2006, s. 104-115, Bilget Fataha, 2010, 181-193, Özkarcı, 2015, s. 274-303).

Niğde Ak Medresede ana eyvanın doğu ve batısına bitişik kışlık dersanelerden eyvana ve güney duvarından dışa pencereler açılmıştır. Karaman Hatuniye Medresesi'nde de benzer bir düzenleme görülmektedir. Niğde Ak Medrese ana eyvanından dışa açılan iki pencere vardır. Örneğimizde olduğu gibi Aksaray Zinciriy Medresesi ve Ermenek Tol Medrese ana eyvanlarına birer pencere açılmıştır. Alanya Oba Köy Medresesi ve Karaman Hatuniye Medresesi eyvanlarında da dışa ve bitiğindeki mekânlara üçer pencere açılmıştır. Beyşehir İsmail Aka Medresesi ana eyvanında ise pencere yoktur (Dülgerler, 2006, s. 104-115, Bilget Fataha, 2010, 181-193, Özkarcı, 2015, s. 274-303).

Niğde Ak Medrese ana eyvanı, güney duvarı ekseninde yüzeyden taşkın dikdörtgen nişli ve sekiz sıra mukarnas kavsaralıdır. Karamanoğlu medreseleri içinde ana eyvanın güney duvarı ekseninde mihrabı olan tek yapıdır. Mihrap dıştan bezemeli dört bordürle kuşatılmıştır (Bilici, 1985, 116-125, Dülgerler, 2006, s. 104-115, Bilget Fataha, 2010, 181-193, Özkarcı, 2015, s. 274-303).

Niğde ve çevresindeki yapılarda kesme taş kullanımı oldukça yaygındır. Ak Medrese'nin inşasında düzgün kesme taş, ana malzeme olarak kullanılmıştır. Örneğimizde olduğu gibi Karamanoğulları medreselerinde düzgün kesme taş kullanımı yaygındır. Aksaray Zincirli, Ermenek Tol ve Karaman Hatuniye medreselerinde düzgün

kesme taş kullanılmıştır. Ancak Alanya Oba Köy ve Beyşehir İsmail Aka medreselerinde sınırlı olarak düzgün kesme taş ile yoğun moloz taş kullanımı dikkati çeker (Kuran, 1969b, s. 216, Çiftçiöglü, 2001, s. 76, Dülgerler, 2006, s. 104-115, Kutlu, 2012, s. 199)

Niğde Ak Medrese’de süsleme, taç kapıda, kuzey cephede galerilerde, avluda revakların sivri kemer ve payelerinin yüzeyinde, ana eyvanın mihrabında ve avluya açılan mekânların kapılarında görülür. Ak Medrese, süslemenin avlu çevresindeki birimlere dağılımı başka bir deyişle geniş yüzeylere yayılımı açısından önemli bir örnektir. Aksaray Zincirli Medrese’de bezeme, taç kapıda, giriş ile ana eyvan ve revakların kemer yüzeyleri ve köşeliklerinde, odaların kapı ve pencere sövelerinde görülür. Niğde Ak Medrese’ye taç kapı kurgusu, cephe-taç kapı oran ilişkisi açısından en çok benzeyen örnek Ermenek Tol Medrese taç kapısıdır. Her iki örnekte de yüksek ve dar kurgulanan taç kapıların cephedeki düşeylik/yükseklik etkisi oldukça güçlüdür. Söz konusu örnek bu bağlamda Ak Medrese ile paralellik yansıtmaktadır. Taç kapıda görülen mukarnaslar, kırık çizgilerden oluşturulan alçak kabartmalı süslemeler ve kabaralarla benzerlikler görülür. Niğde Ak Medrese taç kapı kemer köşesinde bulunan iki kabara Ermenek Tol Medresede de görülürken, Ermenek Tol Medresede yan nişlerin üstüne dörder kabara yerleştirilmiştir. Ermenek Tol Medrese taç kapısında görülen zencirek motifleri, Ak Medresede eyvan ve revakların kemer yüzeylerinde karşımıza çıkar. Niğde Ak Medrese taç kapısına Ermenek Tol Medresenin taç kapısı, dar ve yüksek olması ile değil aynı zamanda yan nişler ve farklı dizilen kabaralar açısından da benzerlik gösterir. Ak Medrese taç kapısının yan yüzlerindeki yan nişler ile mukarnas başlıklı köşe sütunceleri, Ermenek Tol Medresede de görülür. Süsleme diğer Karamanoğlu Medreseleri’nde olduğu gibi taç kapıda yoğunlaşır ve süslemeyi silmeler, mukarnaslar ile yazı oluşturur. Ayrıca Niğde Ak Medrese’de olduğu gibi Karaman Hatuniye Medresesi’nde de taç kapı ve avlu çevresindeki eyvan, dersane ve türbe gibi mekânların geniş yüzeylerine yayılan bir süsleme programı vardır (Bilici, 1985, 116-125, Aslanapa, 1990, s. 328-330, Özkarcı, 2001, s. 109-120, Dülgerler, 2006, s. 104-115, Bilget Fataha, 2010, 181-193).

Karamanoğulları Beyliği dönemi medreselerinin bazılarında çini kullanımı dikkati çeker. Aksaray Zincirli Medrese’de yer yer çini kalıntıları görülür. Bunlar eyvanda ve taç kapıdaki mukarnasların arasında karşımıza çıkar. Ermenek Tol Medresede eyvanın bitişiğindeki kubbeli odada bulunan sandukada çini kullanılmıştır. Karaman Hatuniye Medresesi türbesinde ve ana eyvan duvarlarında bir bölümü algılanan firuze renkli çiniler yer alır. Ayrıca Karaman İbrahim Bey İmaretı (külliye darülhuffazı), ana eyvan mihrabı tümüyle çok renkli sır tekniğinde yapılmış çinilerle kaplıdır. Mihrap, günümüzde İstanbul Türk İslam Eserleri Müzesi’ndedir (Kuran, 1969b, s. 211, Akalın, 1997, s. 503, Dülgerler, 2006, s. 104-115, Kutlu, 2012, s. 200).

4.3. Karamanoğulları Medreseleri- Anadolu Beylikleri Dönemi Medreseleri

Bu bölümde, açık avlulu ve iki katlı plan şeması yansıtan Niğde Ak Medrese’nin Anadolu’daki ilk ve çağdaşı beylikler döneminde inşa edilen medrese örnekleriyle karşılaştırılması amaçlanmıştır.

İncelediğimiz Niğde Ak Medrese, açık avlulu, avlusu üç yönden revaklı, iki eyvanlı ve iki katlı bir plan şemasını yansıttığı için bu bölümde daha çok açık avlulu medreseler öncelenmiştir. Anadolu’da Selçuklu ve Beylikler döneminde açık avlulu medreseler oldukça yaygındır. Başkent Konya’da Anadolu Selçuklu döneminde inşa edilen Konya Sırçalı/Muslihiyye (1242) (Çizim 17), Anadolu Selçuklu Devletinin son döneminde Erzurum’da inşa edilen Hatuniye/Çifte Minareli Medrese (13. yy. sonu) (Çizim 18-19), Hamitoğulları Beyliği döneminde Eğirdir DüNDAR Bey Medresesi (1301-1302) (Çizim 20), ve Antalya Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi (1319) (Çizim 21-22), Menteşeoğulları Beyliği döneminde Beçin Ahmet Gazi Medresesi (1375-1376) (Çizim 23) ve Dulkadiroğulları Beyliği döneminde Kayseri Hatuniye Medresesi (1432) (Çizim 24) Anadolu’da farklı devlet ve beylikler tarafında inşa edilen medrese örnekleri olarak karşımıza çıkar (Aslanapa, 1990, s. 230, 242-245, 321, 354-355, 361-363, Kuban, 2002, s. 182-183, Konyalı, 2007, s. 577-583, Karpuz, 2009, C. 1, s. 344-348, Şaman Doğan, 2010, s. 127-162).

Anadolu Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde 1242 yılında inşa edilen Konya Sırçalı Medrese II. Alâeddin Keykubad'ın Lâlâsı Bedreddin Muhlis tarafından inşa ettirilmiştir. Yapı ve doğu-batı yönünde kurgulanmış, açık avlulu, iki eyvanlı ve iki katlı bir yapıdır. Sırçalı Medrese incelediğimiz Niğde Ak Medrese ile açık avlulu, iki katlı ve iki eyvanlı plan kurgusuyla benzerlik gösterir. Niğde Ak Medresede taç kapıdan girildikten sonra sivri tonuz örtülü bir eyvanla avluya girilir. Avluyu üç yönden sivri kemerli revaklar kuşatır ve revakların gerisinde öğrenci odaları bulunur. Sırçalı Medrese aynı plan kurgusunun görülmesiyle örneğimize benzer. Niğde Ak Medrese'de ana eyvanın iki yanında kare planlı kubbe örtülü diğer birimlere göre daha büyük planlanmış kışlık dersaneler bulunur. Konya Sırçalı Medrese'de de aynı uygulama gözlenir. Örneğimizde dikdörtgen payelere oturan sivri kemerli revaklar avluyu üç yönden çevreler. Sırçalı Medresede de dikdörtgen payelere oturan sivri kemerli revaklar avluyu üç yönden kuşatır. Konya Sırçalı Medresenin doğu cephesinde bulunan taç kapıyı, yüzeyi bitkisel ve geometrik motiflerle süslenmiş beş sıra bordür dolaşır. Konumuz Niğde Ak Medrese taç kapısı, yüzeyi bitkisel motiflerle süslü beş bordür sırası kuşatmıştır. Taç kapının iki yanına açılarak derinlik oluşturulan yan niş geleneği Ak Medrese'de devam etmiştir. Sırçalı Medrese taç kapısının iki yanında nişlerin bulunmasıyla Niğde Ak Medreseye benzer. Sırçalı Medresede eyvan ve revaklarda çini kullanımı görülürken Niğde Ak Medresede çini kullanımı yoktur (Aslanapa, 1990, s. 230, Kuban, 2002, s. 182-183, Konyalı, 2007, s. 577-583, Karpuz, 1999, s. 64-66, Karpuz, 2009, c. 1, s. 344-348, Şaman Doğan, 2010, s. 127-162).

Erzurum Hatuniye/Çifte Minareli Medrese (13. yy. sonu) açık avlulu ve iki katlı bir medresedir. İncelemiş olduğumuz Niğde Ak Medreseye bu yönleriyle benzer. Niğde Ak Medrese iki eyvanlı iken Erzurum Çifte Minareli Medrese dört eyvanlı planlamaya sahiptir. Ak Medrese'de taç kapıdan sivri tonoz örtülü eyvandan sonra dikdörtgen payelere oturan sivri kemerli revaklı avluya geçilir. Revaklar, avluyu üç yönden kuşatır ve buradan öğrenci odalarına geçilir. Bu düzenleme Erzurum Çifte Minareli Medrese'de de karşımıza çıkar. Niğde Ak Medrese avlusu, dikdörtgen planlanmış ve Erzurum Çifte Minareli Medrese avlusu da dikdörtgen düzenleye sahiptir. Niğde Ak Medrese ana eyvanın iki yanında kubbe örtülü kışlık dersaneler bulunurken Erzurum Çifte Minareli Medresedeki kışlık dersaneler günümüze ulaşmamıştır (Kuran, 1969,

s. 116-124, Aslanapa, 1990, s. 242-245, Yavaş, 1993, s. 311-312, Ünal, 2002, s. 194-201).

Hamitoğulları Beyliği döneminde Eğridir’de inşa edilen Dünder Bey Medresesi (1301-1302) açık avlulu ve iki eyvanlı planlanmıştır. Yapı bu kurgusuyla Niğde Ak Medreseye benzerlik yansıtır. Kuzeyde bulunan taç kapıdan sivri tonoz örtülü giriş eyvanına oradan da dikdörtgen planlı avluya ulaşılır. Avluyu üç yönden sivri kemerli revaklar kuşatır ve revaklardan öğrenci odalarına girilir. Dünder Bey Medresesi bu planlamasıyla yapıımızla benzerlik gösterir. Antalya Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi (1319) açık avlulu, iki katlı ve iki eyvanlı olarak planlanmıştır. Ana eyvanın iki yanına diğer birimlere göre daha büyük planlanan kare planlı kışlık dersaneler konumlandırılmıştır. Yapı plan ve kurgusuyla Niğde Ak Medrese’ye benzerlik gösterir (Sözen, 1970, s. 173-178, Aslanapa, 1990, s. 321, Akalın, 1994, s. 21-22, Kofoğlu, 1995, s. 145-146, Binler, Kılıcı, 1995, s.165-196, Öney, 2007, s. 17-18).

Erken Osmanlı Beyliği döneminde 1365-66 tarihinde inşa edilen Bursa Murat Hüdavendigâr Camii, alt katı ters T planlı, üst katı aynı kurguda medrese olarak inşa edilmiştir. Yapıda üst katın kuzey cephesi, incelediğimiz örneğimizde olduğu gibi üst seviyede payelere atılan sivri kemerlerle kuşatılan ve sivri kemerlerin ortasındaki sütuna oturan ikiz sivri kemerle dışa açılan revak/galeri bölümü oluşturulmuştur. Cephedeki aynı plan kurgusu, yaklaşık kırk yıl sonra Niğde Ak Medrese kuzey/ön cephe üst kat galerili bölümünde tekrar etmiştir. Anadolu Türk mimarisinde tekrarı olmayan galerili uygulamanın iki farklı şehirde farklı dönemlerde inşa edilmesi dikkat çekicidir. Örneklerde görülen ikiz kemer uygulaması, Orta Anadolu’da Karaman-Değle bölgesi Bizans eserlerinde de görülmektedir. Niğde Ak Medrese’deki galerili düzenleme (Fotoğraf 60) Bursa Murat Hüdavendigâr Camii galerili düzenlemesine (Fotoğraf 61) her ne kadar benzese de, Niğde’nin bulunduğu coğrafya itibarı ile Bizans eserlerine yakınlığından dolayı Bizans mimarisinden etkileşimi de söz konusu olabilir. Ayrıca örneklerde görülen sivri kemerle kuşatılan ikiz kemerli açıklık uygulaması Bursa Orhan Camii (1417) giriş revağında da (Fotoğraf 62) görülmektedir (Gabriel, 1958, s. 51-60, Özkarcı, 2001, s. 109-120, Şaman Doğan, 2001, s. 211-220, Özbek, 2002, s. 67-75).

Fotoğraf 60. Niğde Ak Medrese, kuzey cephe, revak, ayrıntı.

Fotoğraf 61. Bursa Murad Hüdavendigâr Camii, kuzey cephe, revak, ayrıntı
(Kuyucuoğlu, 2016).

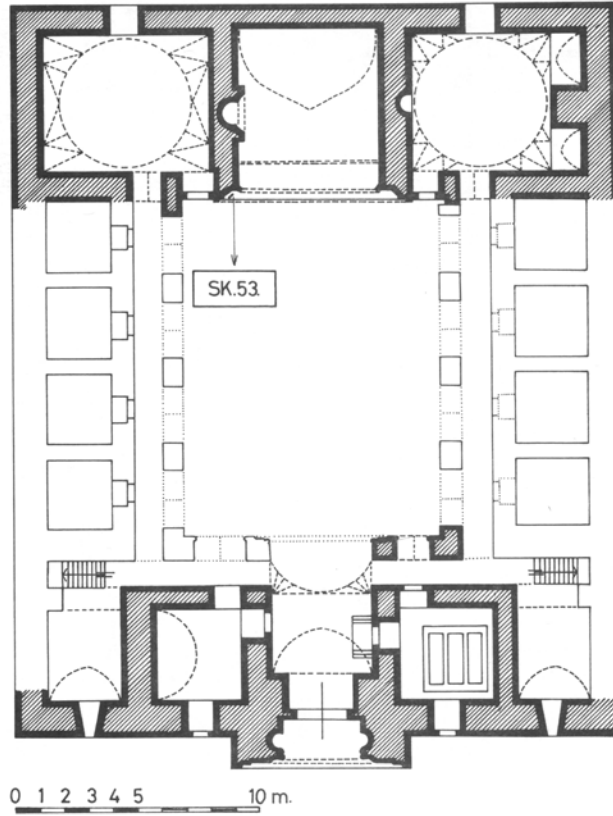
Fotoğraf 62. Bursa Orhan Camii, revak, ayrıntı.

(<http://alanbaskanligi.bursa.bel.tr/orhan-bey-camii/>)

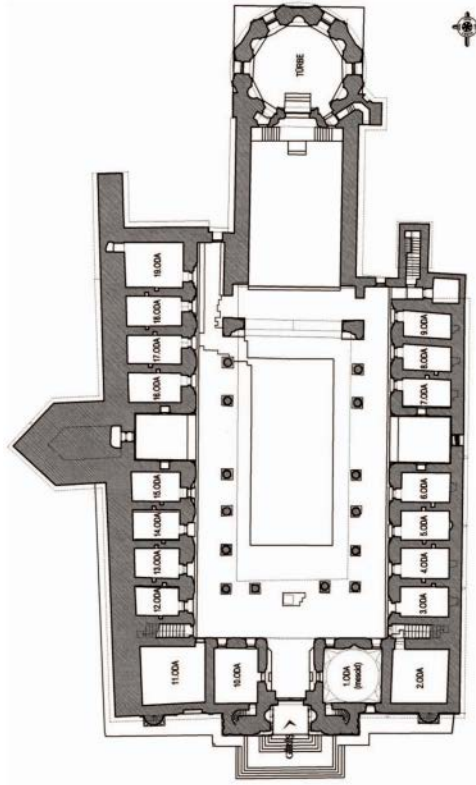
14. ve 15. yüzyıla Akdeniz ülkelerinde ticaretin geliştiği, antlaşmaların yapıldığı ülkeler arası ilişkilerin arttığı bilinmektedir. Venedik ile Anadolu Beylikleri arasında bazı ticaret anlaşmaları yapılmış ve birçok kez karşılıklı elçiler gidip gelmiştir. Ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilere bağlı olarak sosyal ve kültürel etkileşimler de kaçınılmaz olarak gelişmiştir. Bu dönemde, İtalya ve çevresinde Gotik etkinin mimaride yaygın olduğu bir dönemdir. İnşa edilen yapılarda, sivri kemerle kuşatılan ikiz kemerli açıklıklar, yüksek tutulan portaller, ters kavisli abartılı sivri kemerler, kaburgalı haç tonozlar ve daire kesitli pencereler mimaride görülen unsurlardır. İncelemiş olduğumuz örneğimiz Niğde Ak Medresede, kuzey/ön cephede görülen sivri kemerle kuşatılan ikiz kemerli açıklık/galeri/revak, üst kat eyvanların revak kısmında görülen haç tonozlar, dar ve cepheden oldukça yüksek tutulan taç kapı, orijinalliği bilinmeyen ancak günümüzde var olan alt kat öğrenci odaları kapılarının üstündeki yuvarlak pencereler ve taç kapıda kavsarayı kuşatan ters kavisli sivri/kaş kemer gibi unsurlar gotik etkinin bir yansıması olarak karşımıza çıkar (Turan, 1990, s. 272, 322-336, Şama Doğan, 2001, s. 212-213).

Menteşeoğulları Beyliği döneminde inşa edilen Beçin/Peçin Ahmet Gazi Medresesi (1375-1376), açık avlulu ve iki eyvanlıdır. Bu düzenlemesiyle Niğde Ak Medreseye benzer. Ancak planın asimetrik oluşu, ana eyvanın kubbeyle örtülmesi ve avlunun revaksız kurgusu ile incelediğimiz Niğde Ak Medrese'den farklılaşır (Eyice, 1989a, s. 69, Aslanapa, 1990, s. 354-355, Öney, 2007, s. 18).

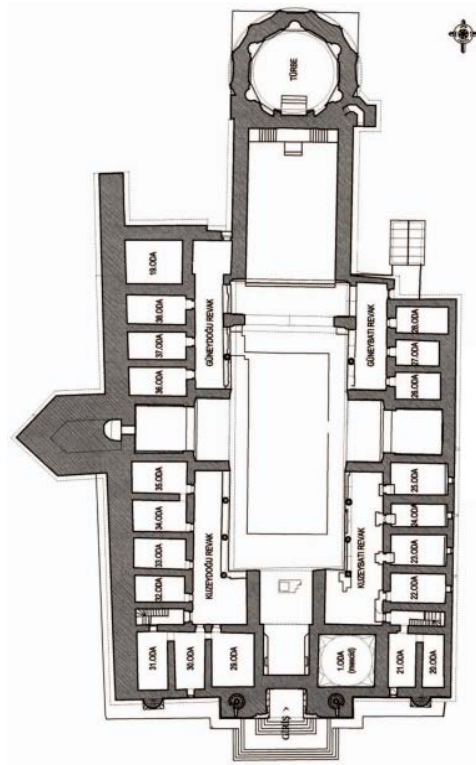
Dulkadiroğulları Beyliği döneminde Kayseri'de inşa edilen Hatuniye Medresesi (1432) açık avlulu ve iki eyvanlıdır. Revaklı avludan öğrenci odalarına girilir. Ana eyvanın iki yanında kare planlı kışlık dersaneler bulunur. Yapı plan kurgusuyla Niğde Ak Medrese ile benzerlik yansıtır (Aslanapa, 1990, s. 361).

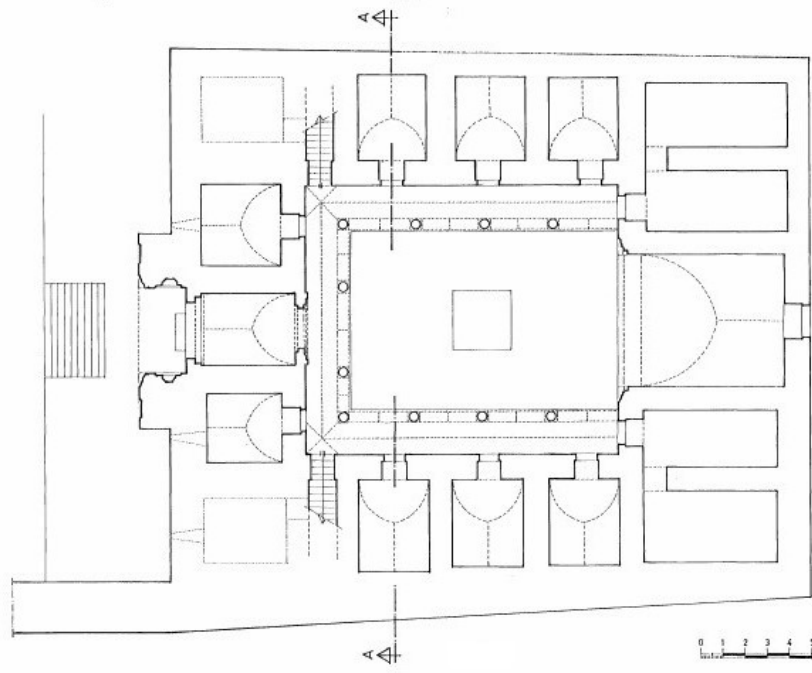
Çizim 17. Konya Sırçalı/Bedreddin Muslih Medresesi Planı (Z. Sönmez, 1995).

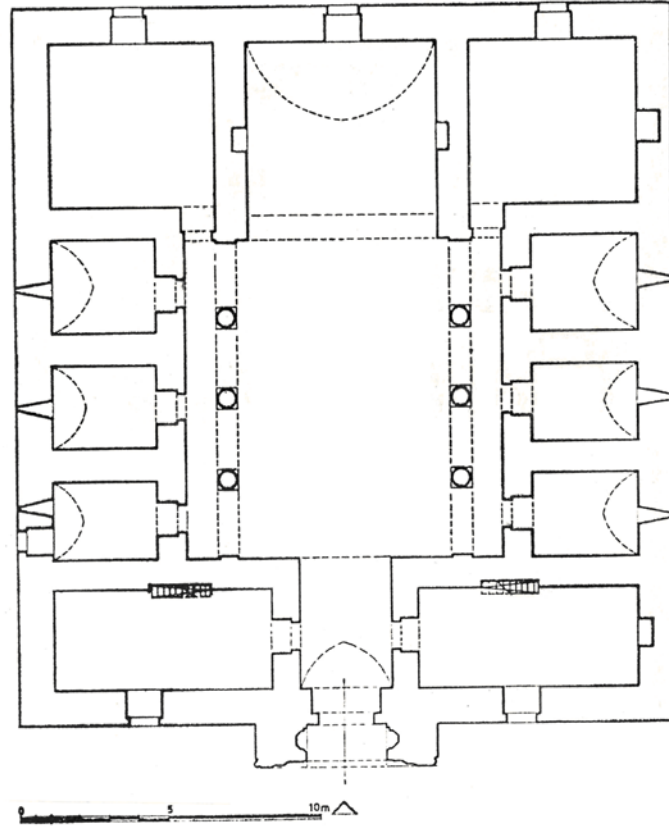
Çizim 18. Erzurum Çifte Minareli Medrese Zemin Kat Planı (M. Sezer, 2015).

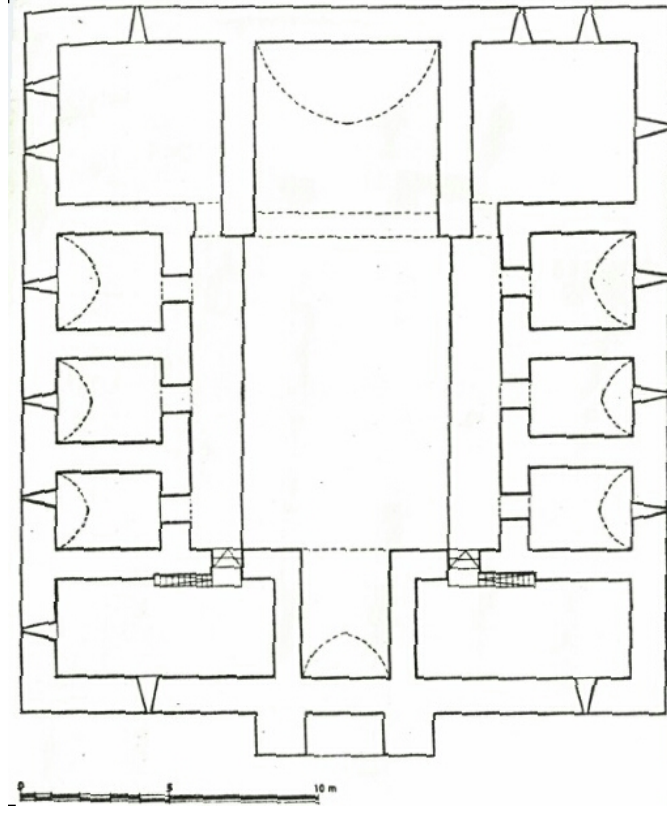
Çizim 19: Erzurum Çifte Minareli Medrese Üst Kat Planı (M. Sezer, 2015).

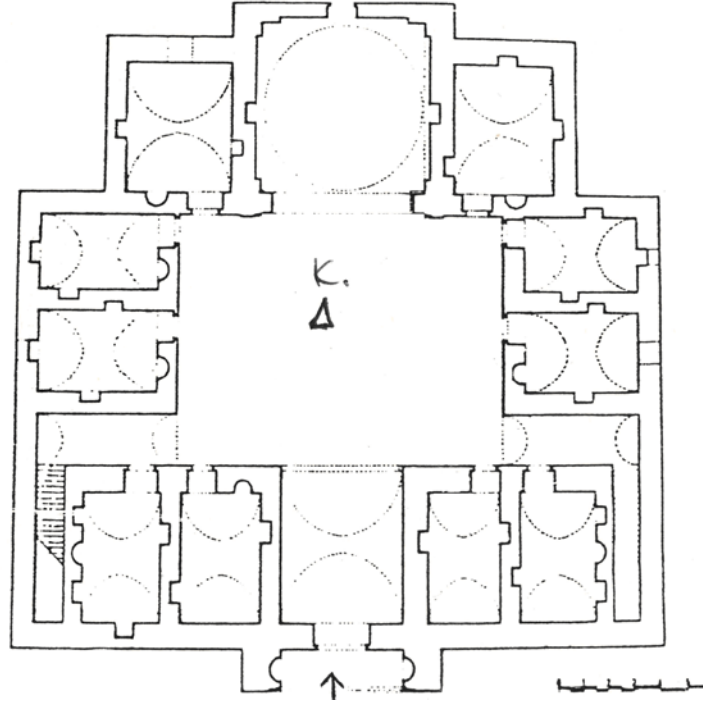
Çizim 20. Eğirdir Dündar Bey Medresesi Planı (VGM Arşivinden).

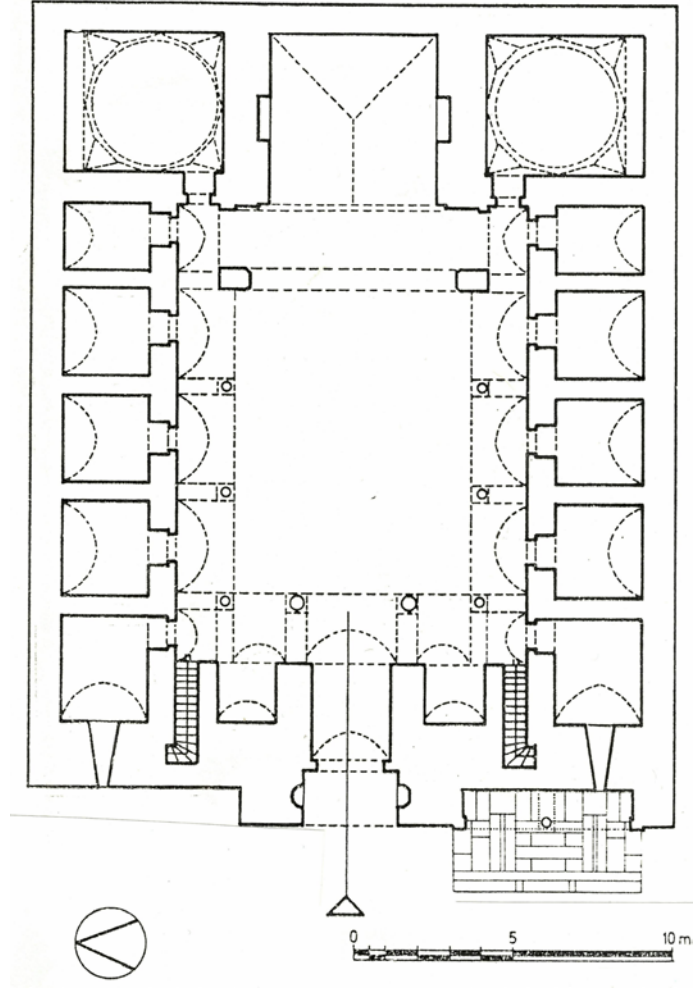
Çizim 21. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Zemin Kat Planı (M. Sözen, 1970).

Çizim 22. Korkuteli Emir Sinaneddin Medresesi Üst Kat Planı (M. Sözen, 1970).

Çizim 23. Beçin Ahmet Gazi Medresesi Planı (A. Arel, 1968).

Çizim 24. Kayseri Hatuniye Medresesi Planı (M. Sözen, 1970).

SONUÇ

Karamanoğulları Anadolu'ya geldikten sonra dönemin Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubad (1220-137) tarafından Kilikya Ermeni sınırına İçel (İsauria) ve Larende bölgesine sevk edilip iskân ettirilmişlerdi. Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın ölümüyle yönetici vasıflarından uzak sultanların iktidara gelmesiyle siyasi birlik sarsılmaya başlamış, merkeze karşı başlayan ilk ayaklanma Karamanoğullarının lideri Nure Sofi'nin de içinde yer aldığı Babai Ayaklanması, 1239 yılında Kırşehir'in Malya Ovası'nda zorlukla bastırılmıştır. Sonrasında Moğollarla yapılan 1243 yılındaki Köseadağ Savaşı yenilgisiyle devlet yıkılma sürecine girmiştir. Böylece Anadolu siyasi birliği bozulmuş ve Karamanoğullarıyla birlikte çok sayıda Anadolu beyliği kurulmuştur.

Karamanoğulları, beylik olma yolunda buldukları coğrafyanın dağlık ve ormanlık olmasının verdiği doğal savunma üstünlüğünü, Anadolu'nun denizlere açılan Akdeniz limanlarına giden kervan yollarını ve Sertavul ile Gülek Boğazı gibi Toros Dağlarının denize inen önemli bir geçitlere sahip olma ayrıcalığını yaşamışlardır. Ayrıca buldukları coğrafyadaki ticaret ağı ile birbirine bağlanan Orta Anadolu şehirlerine sahip olma avantajlarını oldukça iyi kullanmışlardır. Siyasi ve ekonomik açıdan giderek güçlenen Karamanlılar, Orta Anadolu'da siyasi bir güç olarak ortaya çıkmış ve Anadolu siyasi tarihinde çok sayıda olaya karışmıştır. Karamanoğlu Mehmet Bey, II. İzzeddin Keykavus'un oğlu ve Sultan II. Mesud'un kardeşi Gıyaseddin Siyavüş/Cimri'yi tahta çıkararak iki yıl sürecek olan siyasi süreçte Anadolu siyasi tarihindeki ilk büyük rolü oynamıştır. Selçuklu başkenti Konya ele geçirilmiş ve Cimri Anadolu Selçuklu tahtına oturtulmuştur. Karamanoğlu Mehmet Bey'de Cimri'nin veziri olmuştur. Karamanoğlu Mehmet Bey'in, beyliği dönemindeki en büyük başarısı kısa süreliğine de olsa Konya'yı ele geçirip yönetiminde etkin olması ve Türk dili fermanıdır. Divanda alınan bir kararla; -Bugünden sonra divanda, dergâhta, bargâhta mecliste ve meydan'da Türkçeden başka dil konuşulmaması! şartı koşulmuştur.

Selçuklu Sultanı II. Mesud'un 1308 tarihinde ölümünün ardından Anadolu Selçuklu devleti fiilen son bulmuş ardından Moğol Sultanı Ebu Said Bahadır'ın 1336 yılında

ölümüyle Moğollar da dağılmıştır. Böylece Anadolu'da Karamanoğulları'na karşı siyasi bir güç kalmamış ve Karamanoğulları Larende merkezli müstakil/bağımsız bir Beylik olarak ortaya çıkmışlardır. Karamanoğulları Anadolu Selçuklarıyla mücadele halinde olsalar da kurdukları siyasi ilişkilerle ve sıhriyet bağlarıyla kendilerini bu büyük gücün varisi görmüşlerdir. Karamanlılar, Anadolu Siyasi birliğini kurmak için Eratnahıllarla sonrasında Kadı Burhaneddin Devletiyle, Ermenilerle, Germiyanogullarıyla, Hamitogullarıyla ve Osmanlılarla mücadele etmişlerdir. Karamanoğulları 14-15. yüzyılda Anadolu'da yaşayan beylikler içinde en uzun süre varlığını sürdüren beylik olarak, yaklaşık iki yüz elli yıllık siyasi tarihi boyunca uzun soluklu varlık mücadelelerini Osmanlılarla yapmışlardır. Karamanoğulları Beyliği en güçlü ve parlak dönemini Alaeddin Ali Bey (1344-1398) dönemine rastlamaktadır.

Karamanoğlu Osmanlı Beyliği ilişkileri, genelde askeri ve siyasi rekabet üzerine kurulu olduğu kadar kız alış verişiyle akrabalıklar tesis edilmiş böylece zaman zaman kısa süreli de olsa barış ortamı sağlanmıştır. Osmanlılar rakipleriyle akrabalık kurarak onlarla olası rekabetlerini önlemiş hatta evlilik yoluyla bazı beyliklerin varlıklarına son vermişlerdir. Karamanlılar ile Osmanlılar arasında birçok evlilik yapılmıştır.

Osmanlı Beyliği ile Karamanoğulları Beyliği arasında ilk Sıhriyet/evlilik I. Murad Hüdavendigâr'ın kızı Melek Hatun ile Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey arasında olmuştur. Bu evlilikten doğan Mehmet Bey, babasından sonra Karamanoğlu tahtına geçmiştir. Gerçekleşen evlilik iki beylik arasında yaşanan mücadelelere engel olamamış ancak sulh yolunu açmıştır. 1387 yılında Murad Hüdavendigâr'ın Karamanoğulları üzerine çıktığı seferde kayınpederine karşı savaşı kaybeden Alâeddin Ali Bey, eşini babasına göndererek af dileğinde bulunmuş bunun üzerine I. Murad, damadının sulh teklifini kabul edip ülkesine dönmüştür. Barış sürecinde yapılan birçok anlaşma/ahitname günümüze ulaşmıştır. Devam eden süreçteki mücadelelerde Yıldırım Bayezid 1398 yılında Karamanoğulları üzerine sefere çıkmış, Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in hayatına son vermiştir. Konya'yı aldıktan sonra başkent Larende üzerine yürüyerek Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey'in eşi ve iki oğlunu da yanına alarak Bursa'ya dönmüştür. Karamanoğlu şehzadeleri 1402 yılında yaşanan Ankara Savaşı'na kadar dört yıl Bursa'da yaşamıştır.

Daha sonraki süreçte Karamanoğlu Mehmet Bey'in oğulları amcaları Niğde Emiri Ali Bey ile arasındaki mücadelede dayıları Osmanlı Sultanı II. Murad'a sığınmışlardır. II. Murad şehzade İbrahim'i amcasına karşı destekleyip Karamanoğlu tahtına çıkarmıştır. II. Murad Karamanoğlu tahtına oturttuğu İbrahim Bey ile de kız kardeşi İlaldı Sultanı evlendirmiştir. Ayrıca Sultan II. Murad, Karamanoğlu şehzadeleri Ali Bey, İshak Bey ve Alâeddin Bey ile kızlarını evlendirerek Rumeli'de sancak beyi yapmıştır. Bu evliliklerle Karamanoğlu tahtının diğer varisi ve Memlukluların desteklediği Niğde Meliki/Emiri Bengi Ali Bey, saf dışı bırakılarak Memluklulara karşı siyasi bir üstünlük sağlanmıştır. Karamanoğlu Beyliği ile Osmanlı Beyliği arasındaki diğer bir siyasi evlilik II. Bayezid ile Karamanoğlu hanedanından Nasuh Bey'in kızı Hüsnüşah Hatun arasında olmuştur. Bu evlilikten Şehzade Şehin Şah ile Sultanzade Hatun doğmuştur. Gerçekleşen evlilik ile ilgili dönemin kaynaklarından günümüze yeterince bilgi ulaşmamıştır. Bunun sebepleri arasında Hüsnü Şah Hatun'un babasının Karamanoğlu Beyliği'nin başına geçmemesi veya önemli bir görevde bulunmaması ve şehzade Şehin Şah'ın Osmanlı tahtına geçmeden genç yaşta vefat etmesidir. Şehzade Şehin Şah'ın 1481 ile 1511 yılları arasında Karamanoğulları'nın yerleşim bölgesi Karaman Eyaletine vali olarak atanıp görev yapması bu akrabalıktan dolayı olmalıdır.

1402 yılındaki Ankara Savaşından sonra Bursa'da bulunan ve Timur tarafından serbest bırakılan Karamanoğlu şehzadelerine beylikleri iade edilmiş, beyliğin başına büyük kardeş Mehmet Bey geçmiş ve küçük kardeş Ali Bey abisine bağlı olarak Niğde'de melik/emir olarak varlığını sürdürmüştür. Ali Bey, burada çeşitli imâr faaliyetinde bulunmuş ve 1409 yılında Niğde Ak Medreseyi inşa ettirmiştir. Niğde Ak Medrese, Karamanoğlu Beyliği döneminde inşa edilen son anıtsal yapılardan biridir. Beyliğin çok sayıda medrese yaptırdığı düşünüldüğünde en anıtsal örneğin karmaşık bir süreçte (siyasi, sosyal ve kültürel) Niğde'de inşa edilmesi şaşırtıcıdır.

Niğde Ak Medrese açık avlulu, avlusu üç yönden revaklı, iki eyvanlı, iki katlı planıyla 14-15 yüzyıl beylikler dönemi yapıları içinde önemli bir örnektir. Özellikle Karamanoğulları- Osmanlı siyasi mücadelelerin ivme kazandığı süreçte anıtsal bir medresenin inşa edilmesi bir anlamda farklı bir manifesto niteliği taşımaktadır. Ayrıca Niğde'de anıtsal bir medresenin varlığı, Karamanoğulları Beyliği'nin geniş bir

coğrafyaya yayıldığını ve o bölgeden seslerini duyurduklarının bir göstergesidir. Ak Medrese yeri, konumu, kitabesi, vakfiyesi, planı, mimari özellikleri ve bezemeleriyle dikkati çekmektedir. Özellikle medresenin kuzey/ön cephesindeki taç kapısı ve simetriğindeki galerili düzenleme, yeni arayışları ortaya koymaktadır. Yapıdaki galerili düzenleme benzersiz bir uygulamadır.

Medresenin kitabe ve vakfiyesi mevcuttur. Medresenin taç kapısında bulunan üç satırlık kitabe, yapının tarihi ve banisi hakkında bilgi vermesi açısından dönemin önemli bir tarihi belgesi olma niteliğini taşır. Karamanoğlu Ali Bey'in vakfiyesi, 26 Mayıs 1415 tarihinde medresenin yapımından yaklaşık beş yıl sonra düzenlenmiş ve günümüzde orijinal vesika olarak Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Vakfiye, 1942 yılında İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından yayınlanmıştır. Vakfiyedeki vakıf şartlarının doğru olduğuna kırk bir şahıs şahit tutulmuş ve bu şartlar dönemin kadıaskerine tescil ettirilmiştir. Vakfiye'de Niğde şehir dokusundan ve mahallelerinden bahsedilmiş, Niğde "*Maşukiye demekle maruf ve Pehlivan Yatağı diye meşhur olan kasaba*" diye yazılmıştır. Vakfiyede Medrese'de okuma şartları, medresenin çalışma günleri, medrese çalışanlarının görevleri ve ücretleri, okutulacak derslerin müfredatı, medreseye vakfedilen vakıfların içeriği ve gelirleri, vakfın sürdürülme esas ve şartları, medresenin yıkılması durumunda vakfiyenin koşulları gibi birçok konunun yazılması ve şartlara bağlanması medrese eğitiminin ne kadar sistematikleştirildiğini ve oturtulduğunu göstermesi açısından önemlidir. Vakfiye yazıldığı dönem hakkında birinci el kaynak/belge olmanın yanı sıra dönemin vakıf ve vakfiyeleri hakkında bilgi vermesi açısından da önemlidir.

Niğde ve çevresindeki inşa edilen mimari eserlerde Kapadokya bölgesindeki eserlerde olduğu gibi düzgün kesme taş kullanımı oldukça yaygındır. Niğde Ak Medrese düzgün kesme taş kullanılarak inşa edilmiş bir yapıdır. Karamanoğlu Beyliği mimarisinde uygulanan taş süslemede, süsleme programını geometrik ve bitkisel motifler oluşturur. Niğde Ak Medrese'de geometrik ve bitkisel motifli taş süslemeler karşımıza çıkar.

Karamanoğulları Beyliği, Anadolu beylikleri arasında en fazla eğitim yapısı inşa eden beyliktir. Bu durum onların eğitimi önceliğinin bir göstergesidir. Bunun diğer bir göstergesi de inşa edilen medreselerin baniliğini genellikle bey ve ailesi üstlenmiştir. Karamanoğulları Beyliği, Anadolu Selçuklu Devleti başkenti Konya’da uzun süre hüküm sürmelerine rağmen bölgede hiç medrese inşa etmemişlerdir. Bunun sebebi varolan medreseler’in kullanılması ve yeni medrese inşasına gerek duyulmamış olmasıdır. Karamanoğulları, Konya’da medrese yerine kırsal alanda gereksinim duyulan darülhuffaz ve darülkurra gibi daha küçük ve işlevsel eğitim yapıları inşa etmişlerdir. Medreselerin, daha çok beyliğin sınırları içinde bulunan Ermenek, Karaman, Aksaray, Alanya ve Niğde gibi Selçuklu medreselerinin bulunmadığı şehirlerde inşa edildiği görülür. Osmanlı kaynaklarında, Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde gibi şehirlerde birçok din ve bilim adamının yetiştiği yazılarak Karamanoğlu Beyliğindeki bilim ve kültür ortamına medrese eğitiminin etkisi gösterilmiştir.

Niğde Ak Medrese plan özellikleri açısından Selçuklu ve Beylikler dönemi medreseleri ile örtüşmektedir. Medresenin kuzey/ön cephesi taç kapı ve simetriğindeki cephe boyuca devam eden ikinci katın dışa yansımaları olan galeri düzenlemesi, Beylikler dönemi yapılarında görülen yeniliklerin, değişimlerin ve arayışların bir örneğidir. 14-15. yüzyıllarda Anadolu’da etkin olan Beyliklerin en güçlüsü ve uzun ömürlüsü kuşkusuz ki birbirleri ile rekabet halinde olan Karamanoğulları-Osmanlı beylikleridir. Her iki beylik siyasi olarak çoğunlukla çatışmacı bir politika yürütse de evlilik yoluyla (kız alışverişi) kurulan akrabalık ilişkileri zaman zaman barışçıl bir ortam yaratmıştır. Bu çerçevede yürüttükleri imâr faaliyetlerinde de Niğde Ak Medrese - Bursa Murad Hüdavendigâr Camii/Medresesi örneklerinde olduğu gibi etkileşimler, kesişmeler görülmektedir.

Niğde’de halen var olan ve sağlam olarak günümüze ulaşan Ak Medrese kendisinden önce inşa ettirilen Alâeddin Camii, Sungur Bey Camii ve Hüdavent Hatun Türbesi’nden sonra inşa edilen anıtsal bir yapıdır. Osmanlıların en güçlü dönemlerinde imparatorluk sınırları içinde kalan şehirde bu boyutlarda abidevi bir yapı inşa edilmemiştir. Osmanlılar döneminde kente mescit, bedesten, saat kulesi ve konut gibi daha küçük ölçekli ve iddiasız yapılar yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmed Eflaki (1989). *Ariflerin Menkıbeleri, I-II*, (T. Yazıcı Çev.), İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akalın, Ş. (1994). Dündar Bey Medresesi, *İslam Ansiklopedisi*. 10, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 21-22.
- Akalın, Ş. (1997). Hatuniye Medresesi, *İslam Ansiklopedisi*, 16, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 503.
- Akdağ, M. (2018). *Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi*, Yapı Kredi Yayınları.
- Aköz, A. (1989). XVI. Yüzyıl Sonunda Karaman, *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 9, s. 331-345.
- Aköz, A. (2005). Karamanoğlu II. İbrahim Beyin Osmanlı Sultanı II. Murad'a Vermiş Olduğu Ahidnâme, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 18, s. 159-178.
- Aköz, A. (2006). *Kanuni Devrine Ait 939-941/1532-1535 Tarihli Larende (Karaman) Şer'iyeye Sicili (Özet-Dizin-Tıpkıbasım)*, Konya: Tablet Yayınevi.
- Aköz, A. (2012a). *319 Numaralı Karaman Şer'iyeye Sicili 1905-1906 (R.1320-1322)*, Konya: Palet Yayınları.
- Aköz, A. (2012b). *323 Numaralı Karaman Şer'iyeye Sicili 1897-1901 (R.1312-1317)*, Konya: Palet Yayınları.
- Aköz, A. (2014). Mehmet Bey II (Nasirüddin), *Konya Ansiklopedisi*, 6, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 279-280.

- Aköz, A. (2015). Tırgutoğulları, *Konya Ansiklopedisi*, 8, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 350-353.
- Aksüt, K. (1956). Hüdavent Hatun Türbesi, *Resimli Tarih Mecmuası*, 7, s. 620-622.
- Akşit, A. (1996). Selçuklular Devrinde Kent İskânı ve Mahalleler, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/1, s. 67-88.
- Akşit, A. (2004). Niğde'nin Selçuklular Devrindeki Nüfusuna Dair, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 36, s. 1-5.
- Akşit, A. (2009a). Selçuklu Devri Niğde'sinde Sosyal Tabakalar, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 25, s. 39-51.
- Akşit, A. (2009b). Niğde Şehriyle İlgili Tarihi Kaynaklar: Ak Medrese Vakfiyesi, *Türklük Bilim Araştırmaları Dergisi*, 26/2, s. 21- 28.
- Altın, A. (2004). *Karaman Tarihi, Karaman ve Karamanlı'dan Özdeyişler*, Konya: Altınarı Ofset Yayınları.
- Arel, M. (1962). Mut'taki Karamanoğlu Devri Eserleri, *Vakıflar Dergisi*, 5, s. 241-250.
- Armutlu, H. M. (2001). *Karamanoğulları Tarihi*, Karaman: Karaman Valiliği Yayınları.
- Arseven, C. E. (1959). *Türk Sanatı Tarihi, I*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Aslanapa, O. (1977). XIV. yüzyılda Mimari, (O. Aslanapa Haz.), *Yüzyıllar Boyunca Türk Sanatı (14. yüzyıl)*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 36.
- Aslanapa, O. (1984). *Türk Sanatı I-II*, İstanbul: Kervan Yayınları.

- Aslanapa, O. (1990). *Türk Sanatı. Başlangıcından Beylikler Devrinin Sonuna Kadar I-II*, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Aslanapa, O. (1991). *Anadolu'da İlk Türk Mimarisi Başlangıç ve Gelişmesi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Aslanapa, O. (2011). *Türk Sanatı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Âşık Paşazâde. (2013). *Osmanlı Tarihi 1285-1502*, (N. Öztürk Çev.), İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Atlay, N. (1976). *Mut Tarihi*, Mersin: Mut Belediyesi Kültür Yayınları.
- Atsız, N. (1966). *Türk Tarihinde Meseleler*, Ankara: Afşin Yayınları.
- Aziz bin Erdeşir-i Esterâbâdî, (2014). *Bezm u Rezm Eğlence ve Savaş*, (M. Öztürk, Çev.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bakırer, Ö. (1976). *Onüçüncü ve Ondördüncü Yüzyıllarda Anadolu Mihrapları*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bardakçı, H. (1976). *Bütün Yönleriyle Ermenek*, Konya: Çaba Matbası.
- Başkan, S. (1990). Başlangıcından 14. Yüzyıl Sonuna Kadar Anadolu Mezar Taşları ve Karamanoğulları Devri Konya Mezar Taşları Üzerine Bir İnceleme, *Türk Dünyası Araştırma Dergisi*, 67, s. 2013-215.
- Başkan, S. (1996). *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başkan, Y. (1999). *Karamanoğulları Beyliği (Alaeddin Ali Bey Dönemi 1357-1398)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Başkan, Y. (2012a). Karamanoğullarının Kökeni Meselesi, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı 27/1, s. 23-35.
- Başkan, Y. (2012b). Karamanoğlu Mehmed Bey ve Türkçe Meselesi, *Türk Dünyası Araştırma Dergisi*, Sayı 199, s. 55-64.
- Başkan, Y. (2013a). Karamanoğlu Mehmed Bey'in Mezarı Meselesi, (A. Koçal ve Z. Berktaş Ed.), *Osmanlı'nın İzinde Prof. Dr. Mehmet İşpirli Armağanı, I*, İstanbul: Timaş Yayınevi, s. 249-254.
- Başkan, Y. (2013b). Fatih Sultan Mehmed Döneminde Karaman Bölgesinden İstanbul'a Nakledilen Nüfus, *Tarih Dergisi*, 55/1, s. 107-134.
- Başkan, Y. (2014). Karamanoğlu Osmanlı Münasebetlerine Ait İki Hukuki Vesika, *I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildiriler, 21-22 Aralık 2012 İstanbul*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 137-149.
- Batur, E. (1994). *Asya'dan Anadolu'ya İnen Rüzgâr, Beylikler Dönemi Sikkeleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bayburtluoğlu, Z. (1988). *Anadolu Selçuklu Dönemi Sanatçıları I, Ağaç İşi Ustaları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Beaufort, F. (2002). *Karamanya*, (A. Nevzi-D. Türker, Çev.), Antalya: AKMED Yayınları.
- Bildirici, M. (1994). *Tarihi Su Yapıları Konya, Karaman, Niğde ve Aksaray*, Ankara: Bayındırlık Bakanlığı Yayınları.
- Bilget, E. (2002). *Karaman Karabaş Veli Külliyesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Bilici, Z. K. (1985a). *Karamanoğlu Beyliği'nin Mimari Tezyinatı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Bilici, Z. K. (1985b). Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi'nde Dekorasyon Programı (Bitkisel Motifler Üzerine Bir Deneme), *Vakıflar Dergisi*, XIX, s. 271-277.
- Bilici, Z. K. (1985c). Osman Hamdi Bey'in Tablolarında Karamanoğlu Anıtlarına Ait Tarihi Malzeme, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, I/1, s. 117-140.
- Bilici, Z. K. (1986). Karamanoğlu Beyliğine Ait Bir Kitabenin Tarihi Önemi, *Türk Dili ve Yunus Emre Dergisi*, V, s. 19-30.
- Bilici, Z. K. (1988). Karaman'daki İmaret Çeşmesi İle İlgili Bazı Gözlemler, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XXXII/1-2, s. 105-125.
- Bilici, Z. K. (1994). Karaman'da İbrahim Bey İmaretine Bitişik Türbe ve Tarihlendirilmesi Problemi, *X. Türk Tarih Kongresi Bildiriler*, 22-26 Eylül 1986 Ankara, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, V, s. 2337-2347.
- Bingöl, İ. (2002). *Türkiye'de Yaşayan Toplumlar, Devletler ve Beylikler*, Ankara: Yenişehir Kitapevi.
- Binler, H., Kılıcı, A. (1995). Sinaneddin Medresesi, *Vakıflar Dergisi*, 25, s. 165-196.
- Boran, A. (2004). Anamur Kalesi, Kale Kitabesi ve Kale Cami, *Vakıflar Dergisi*, 28, s. 211-224.
- Boran, A. (2012). Hacı Ali Efendi Darülhuffazı/Muallimesi, *Konya Ansiklopedisi*, 4, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 74-75.

- Boran, A. (2015). Turgutoğlu Türbesi (Kuşlu Kümbet), *Konya Ansiklopedisi*, 8, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 349-350.
- Bostan, İ. (2006). Narda, *İslam Ansiklopedisi*, 32, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 385-387.
- Boyacıoğlu, R. (1999). Karamanoğulları'nın Kökenleri, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, III, s. 51-56.
- Boyacıoğlu, R. (2001). *Karamanoğulları Tarihi*, Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.
- Bozkuş, M. A. (2008). *Türkiye Selçukluları Döneminde Karamanlılar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Büktel, Y. (2017). Arta-Narda Osmanlı Hatıraları, *XX. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, 02-05 Kasım 2016 Sakarya, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Matbaası, II, s. 1004-1023.
- Cahen, C. (2000). *Osmanlılar'dan Önce Anadolu*, (E. Üyepazarıcı, Çev.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Çal, H. (2000). *Niğde Şehri'ndeki Ahşap Tavanlı Camiler*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Çalışkan, H. (2002). *Karamanoğlu Mehmet Bey ve Balkasun Köyü*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Cantay, G. (2000). Karamanoğulları Mimari Bütünlüğünde Alınan, Aktarılan Etkiler, *Uluslararası Sanatta Etkileşim Sempozyumu Bildirileri*, 25-27 Kasım 1998, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 76-85.

- Cantay, G. (2002). Anadolu Türk Beylikleri Sanatı, *Türkler Ansiklopedisi*, 8, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 15-29.
- Crane, H. (2002). Anadolu Beylikler Döneminde Mimari ve Himaye, *Türkler Ansiklopedisi*, 8, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 30-37.
- Çiftçioğlu, İ. (2001a). *Vakfiyelere ve Tahrir Defterlerine Göre Karamanlı Eğitim-Öğretim Müesseseleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Çiftçioğlu, İ. (2001b). Ermenek'te Emir Musa Bey Medresesi ve Vakfiyesi, *İlmi Araştırmalar Dergisi*, 12, s. 73-82.
- Çiftçioğlu, İ. (2001c). Ürgüp'ün Taşkınpaşa (Damsa) Köyü'nde Karamanlı Devri Eserleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/2, s. 17-22.
- Çulpan, C. (2002). *Türk Taş Köprüleri: Ortaçağ'dan Osmanlı Devri Sonuna Kadar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Darkot, B. (1950). Niğde. *İslam Ansiklopedisi*, 9, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 253-256.
- Deniz, B. (1979). Aksaray'da Bilinmeyen Bir Yapı: Turasan (Tur-Hasan) Dede Zaviyeli Camii, *Yeni Adam Dergisi*, 932, s. 24-26.
- Denktaş, M. (2000). *Karaman Çeşmeleri*, Kayseri: Kıvılcım Yayınları.
- Diez E. - Aslanapa O. ve Koman M. (1950). *Karaman Devri Sanatı*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Dilay, S. (2012). Kültürel ve Tarihi Açından Karaman'daki Hatuniye Medresesinin Yeri, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14/23, s. 1-4.
- Durukan, A. (1989). Karaman'daki Hatuniye (Melek Hatun) Medresesi, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, 1/4, s. 51-53.
- Durukan, A. (2000). İbrahim Bey İmareti ve Kümbeti, *İslam Ansiklopedisi*, 21, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 287-290.
- Durukan, A. (2014). Beylikler Dönemi Kültür Ortamından Bir Kesit, *Turkish Studies*, 9/10, s. 391-502.
- Dülgerler, O. N. (1995). *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Dülgerler, O. N. (2006). *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Dülgerler, O. N., Karpuz, H. (2009). Konya ve Çevresindeki Selçuklu ve Karamanoğlu Medreseleri, (M. Demirci, Haz.). *Selçuklu'dan Osmanlı'ya Bilim, Düşünce ve Sanat, Prof. Dr. Mikail Bayram'a Armağan*, Konya: Kömen Yayınları, s. 1-33.
- Ebû Abdullah Muhammed İbn Battûta Tancî (2018). *İbn Battûta Seyahatnamesi*, (A. S. Aykut Çev.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Edhem, H. (1936). *Niğde Klavuzu*, İstanbul: Devlet Basımevi.
- Eravcı, H. M. (2013a). Karamanoğlu Maddesi, *Konya Ansiklopedisi*, 5, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 78-84.

- Eravcı, H. M. (2013b). Karamanoğlu Döneminde Konya, *Konya Ansiklopedisi*, 5, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 250-254.
- Eravcı, H. M. (2014). Nasuh Bey, *Konya Ansiklopedisi*, 7, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 66.
- Eravşar, O. (2001). Beylikler Devri Konya Yapıları, *Gez Dünyayı Gör Konya'yi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 159-175.
- Erdemir, Y. (2012). Fakih Dede Türbesi, *Konya Ansiklopedisi*, 3, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 292-293.
- Erdemir, Y. (2014). Nasuh Bey Darülhuffazı, *Konya Ansiklopedisi*, 7, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 67-68.
- Erdoğan, M. (1993). Karaman Vilayeti Kanunnameleri, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Dergisi*, 4, s. 467-517.
- Erdoğan, M. (1994). Karaman Vilayeti Zaviyeleri, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 19, s. 89-158.
- Erdoğan, M. (2000). Murad Çelebi Defterine Göre 1483 Yılından Önce Karaman Vilayetinde Vakıf Kuran Hayırsever Müslümanlar (Vakıflar), *Uluslararası 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi Bildirileri, 7-9 Nisan 1999 Konya*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, s. 169-183.
- Erdoğan, M. (2003a). Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar I, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 18/1, s. 119-160.
- Erdoğan, M. (2003b). Murad Çelebi Defteri 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar II, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 18/3, s. 99-140.

- Erdoğru, M. (2004a). Murad Çelebi Defteri 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar III, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 19/1, s. 119-154.
- Erdoğru, M. (2004b). Murad Çelebi Defteri 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar IV, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 19/2, s. 141-176.
- Erođlu, B. - Yıldız, E. (2006). Kùltür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, s. 315-340.
- Ertaylan, İ. H. (1951). *Sultan Cem*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Eser, E. (2000). *11-14. Yüzyıllar Anadolu-Suriye Sanat İlişkileri (Cephe Mimarisinde Suriye Etkileri)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Eyice, S. (1971). Karadağ (Binbirkilise) ve Karaman Çevresinde Arkeolojik İncelemeler/Recherches Archeologiques a Karadağ (Binbir Kilise) et dans la region de Karaman, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakùltesi Dergisi*, 18, s. 1-15.
- Eyice, S. (1989a). Ahmed Gazi Medresesi ve Türbesi, *İslam Ansiklopedisi*. 2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 69.
- Eyice, S. (1989b). Akmedrese, *İslam Ansiklopedisi*, 2, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 282.
- Bilget Fataha, E. (2010). *Karamanoğulları Beyliği Yapılarında Mimari Süsleme*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gabriel, A. (1931). *Monuments Turcs D'Anatolie, I, Kayseri-Niğde*. Paris: Du Ministere Turc De L'Instruction Publique.

- Gabriel, A. (1942). Bursa'da Murad I. Cami ve Osmanlı Mimarisinin Menşei Meselesi, *Vakıflar Dergisi*, 2, s. 37-53.
- Gabriel, A. (1958). *Une Capitale Turque Brousse Bursa, I*, Paris: E. De Boccard.
- Gabriel, A. (1962). *Niğde Türk Anıtları*, (A. A. Tütenk, Çev.). Ankara: Bengi Matbası.
- Gabriel, A. (2010). *Bir Türk Başkenti Bursa, I-II*, İstanbul: Seçil Ofset Yayınevi.
- Galanti, A. (1951). *Niğde Bor Tarihi*, İstanbul: Tan Matbası.
- Göde, K. (1990). *Sultan Alâeddin Eratna*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Göde, K. (1999). Ankara Savaşına Kadar Osmanlı - Karamanlı Münasebetleri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/1, s. 63-86.
- Göde, K. (2000). *Eratnalılar 1327-1381*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Gök, B. (2008). Musa Bey Medresesi ve XVI. Yüzyıldaki Vakıf Bilançoları, *Hikmet Yurdu Dergisi*, 2, s. 99-110.
- Gök, B. (2012). İbrahim Bey Devri (1423-1464) Karaman - Osmanlı Münasebetleri, *Hikmet Yurdu Dergisi*, 5/10, s. 107-121.
- Gökbilgin, M. T. (1968). XVI. Asırda Karaman Eyaleti ve Larende (Karaman) Vakıf ve Müesseseleri, *Vakıflar Dergisi*, 7, s. 29-38.
- Görür, M. (1991). *Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Şehri*, Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Görür, M. (1999). *Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Görür, M. (2002a). Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme Programı, *Türkler Ansiklopedisi*, 8, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 46-54.
- Görür, M. (2002b). Beylikler Dönemi Mimarisinde Figürlü Süsleme, *Türkler Ansiklopedisi*, 8, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 55-61.
- Görür, M. (2002c). Beylikler Dönemi Yapılarında Taş Süslemede Görülen Geçme Geometrik Kompozisyonlar, *Ortaçağ'da Anadolu. Prof. Dr. Aynur Durukan'a Aramağan*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 269-290.
- Güç, Ş. (2016). *Karamanoğlu Atası Nure Sofi*, İstanbul: Berikan Yayınları
- Gülcan, A. (1949). *Karamanoğlu I. Mehmet Beğ'in İhtilali ve Nedenleri*, Karaman: Şafak Basımevi.
- Gülcan, A. (1983). *Karamanoğlu 2. İbrahim Bey ve İmareti Tarihçesi*, Karaman: Doğu Matbası,
- Gülcan, A. (1995). *Karamanoğulları'nın Kökenleri ve Selçuk - Osmanoğlu Karşısındaki Kişilikleri*, Eskişehir: Uğur Ofset Yayınları.
- Güler, İ. (1993). *Karaman Ahval-i İctimaiyye, Coğrafiye ve Tarihiyyesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Gümüşçü, O. (2001). *16. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Gündüz Küskü, S. (2014). *Osmanlı Beyliği Mimarisinde Anadolu Selçuklu Geleneği*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Halil Ethem, (1936). *Niğde Klavuzu*, İstanbul: Devlet Basım Evi.
- Hoca Sadeddin Efendi. (1999). *Tacü't-Tevârih, I-V*, (İ. Parmaksızoğlu, Çev.), Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hüseyinklioğlu, A. (2012). Karaman Beylerbeyliği'ndeki Konar - Göçerlerin İdari Yapısı (1500-1522), *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 200, s. 37-54.
- İbn Bibi. (2014). *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye Fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye Selçukname, I-II*, (M. Öztürk, Çev.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İzmirlier, Y. (1999). Karamanoğullarının Memluklu Sultanı Nasır Nasreddin Muhammed Adına Darpettikleri Paralar, *Türk Nümismatik Derneği Bülteni*, 35, s. 5-22.
- Kafesoğlu, İ. (1992). *Selçuklu Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kahraman, S. A. (2009), *Karaman Vilayeti Vakıfları*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Kalfazade, S. (2012). Vâcidiye Medresesi, *İslam Ansiklopedisi*. 42, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 409-410.
- Kanat, C. (1991). *Makrîzî'nin Kitâb es-Sulûk'unda Osmanlılar, Karamanoğulları ve Batı Anadolu Beylikleri ile İlgili Kayıtlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Karaman, H., Çağrııcı, M., Dönmez, İ. K. ve Gümüş, S. (2017). *Kur'an Yolu Meâli*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

- Karagöz, A. (2001). *Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karamanlı Nişancı Mehmet Paşa, (1947). *Osmanlı Sultanları Tarihi (Osmanlı Tarihleri I)*, (İ. Hakkı Çev.), İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Karpuz, H. (1999). *Dünden Bugüne Konya Kültür Birikimi ve Selçuk Üniversitesi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Karpuz, H. (2009). *Türk Kültür Varlıkları Envanteri 42, I-II-III*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kaymaz, N. (2009). *Anadolu Selçuklu Sultanlarından II. Gıyâsü'd-dîn Keyhüsrev ve Devri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Keleş, H. (2015). XVI-XIX Yüzyıl Karaman Vakıflarının Hizmet Alanları, *Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2/3, s. 12-24.
- Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, (2000). *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, (M. Öztürk Çev.), Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kızıltan, A. (1958). *Anadolu Beyliklerinde Cami ve Mescitler (14. Yüzyıl Sonuna Kadar)*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Koca, S. (2002). Anadolu Türk Beylikleri, *Türkler Ansiklopedisi*, 6, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 703-755.
- Koca, S. (2013). *Anadolu Türk Beylikleri Tarihi*, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Kofoğlu, S. (1995). Emir Sinaneddin Medresesi, *İslam Ansiklopedisi*. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 145-146.

- Kofoğlu, S. (2006). *Hamidoğulları Beyliği*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Konya Vilayeti Salnamesi (2007). 1869 Konya Yıllığı, 1-2-3, (M. Eminoğlu, Çev.), Konya: Konya Büyük Şehir Yayınları.
- Konyalı, İ. H. (1967). *Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri*, İstanbul: Baha Matbaası.
- Konyalı, İ. H. (1968). Bir Hücet İki Vakfiye: Konya'da Atabekiye Medresesi Hüceti, Karamanoğlu Alâeddin Bey'in Vakfiyesi, Melek Hatun'un Karaman'daki Hatuniye Medresesi'nin ve Türbesinin Vakfiyesi, *Vakıflar Dergisi*, 12, s. 97-104.
- Konyalı, İ. H. (1973). Aksaray Ulu Cami, *Vakıflar Dergisi*, 10, s. 273-288.
- Konyalı, İ. H. (1974). *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğe Aksaray Tarihi, I-II*, İstanbul: Fatih Yayınevi.
- Konyalı, İ. H. (2007). *Konya Tarihi*, Konya: Konya Büyük Şehir Belediyesi Kùltür Yayınları.
- Kopraman, K. Y. (1999). Ikdu'l-Cumân'da Karaman-Oğulları'na Dâir Kayıtlar, *Prof. Dr. İsmail Aka Aramağanı Kitabı*, İzmir: Beta Basım Yayın, s. 43-54.
- Köprülü, F. (1988). *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kuban, D. (2002), *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kuban, D. (2009), *Batiya Göçün Sanatsal Evreleri*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kùltür Yayınları.

- Kucur. S. S. (2009). Karamanoğlu - Osmanlı Nüfuz Mücadelesinin Taşradaki Yansımasına Bir Örnek: Yalvaç'ın Sücüllü Köyünde Devşirme Taş Üzerindeki 813 (1410-1) Tarihli Mescid Kitabesi, *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 34, s. 145-158.
- Kunter, H. B. (1942). Kitabelerimiz, *Vakıflar Dergisi*, 2, s. 431-456.
- Kuran, A. (1969 a). *Anadolu Medreseleri I*, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Kuran, A. (1969 b). Karamanlı Medreseleri, *Vakıflar Dergisi*, 8, s. 209-223.
- Kurt, M. (2003). *Tarih Boyunca Mut*, Ankara: Murat Kitabevi.
- Kutlu, İ. (2012). Aksaray Zinciriye Medresesi, *Dini Araştırmalar Dergisi*, 15/41, s. 197-216.
- Küçükdağ, Y. (2012). Demirkapı Darülhuffazı, *Konya Ansiklopedisi*, 3, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 41.
- Matrakçı Nasuhü's-Silahi (1976). *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn-i Sultân Süleymân Han*, (H. G. Yurdaydın Haz.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Mango, C. (2006). *Bizans Mimarisi*, Ankara: Rekmay LTD. ŞTİ.
- Merçil, E. (1992). Anadolu Beylikleri, *Türk Dünyası El Kitabı*, 1, s. 297-322.
- Mertek, K. (1984). Karamanoğulları Devrine Ait Taş Köprüler, *Türk Dili ve Yunus Emre Dergisi*, 3, s. 44-52.
- Mevlânâ Mehmed Neşrî. (2014). *Kitab-ı Cihannüma (Osmanlı Tarihi 1288-1485)*, (N. Öztürk Çev.), Ankara: Bilge Kültür Sanat Evi.

- Mevlânâ Rûhî (1992). Rûhî Tarîhi, (Y. Yücel ve H. E. Cengiz, Çev.), *Belgeler*, 14/18, s. 359-472.
- Müneccimbaşı Ahmed bin Lütfullah, (1995). *Camiü'd Düvel (Osmanlı Tarihi 1299-1481)*, (A. Ağrakçı, Çev.), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Niğde (1968). *Hayat Tarih Mecmuası*, II, s. 417-421.
- Oflaz, M. (2007). Niğde. *İslam Ansiklopedisi*. 33, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 92-95.
- Oral, M. Z. (1954). Karamanoğulları Tarihine Ait Vesikalar: Yatağan Mürsel Vakfiyesi, *Belleten Dergisi*, 29/71, s. 337-345.
- Oral, M. Z. (1956). Turgut Oğulları, Eserleri-Vakfiyeleri, *Vakıflar Dergisi*, 3, s. 31-64.
- Oral, M. Z. (1958). Fatih Sultan Mehmed'in Gevale Kalesi İle Karaman İllerinin Fethi ve Hamidi'nin Terc-i Bendi, *Vakıflar Dergisi*, 4, s. 81-89.
- Oral, M. Z. (1959). Karaman'da Hoca Mahmud Mescidi, Darülhuffazı, Vakfiyesi ve Kitabeleri, *Belleten Dergisi*, 23/90, s. 213-227.
- Oral, M. Z. (1962a). Anadolu'da Sanat Değeri Olan Ahşap Minberler, Kitabeleri ve Tarihçeleri, *Vakıflar Dergisi*, 5, s. 23-77.
- Oral, M. Z. (1962b). Aksaray'ın Tarihi Önemi ve Vakıfları, *Vakıflar Dergisi*, 5, s. 223-240.
- Ölçer, C. (1982). *Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları*, İstanbul: Yenilik Basımevi.

- Öney, G. (1989). *Beylikler Devri Sanatı, XIV-XV Yüzyıl (1300-1453)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Önge, Y. (1966). Ermenek'te Karamanoğlu Emir Musa Medresesi (Tol Medrese), *Önasya Dergisi*, 5/51, s. 7-9.
- Önge, Y. (1968a). Konya-Ermenek Balkusan (Balbelen) Köyünde Karaman Bey'in Zaviyesi, *Önasya Dergisi*, 1/34, s. 8-9.
- Önge, Y. (1968b). Anamur Mamuriye Kalesi, *Önasya Dergisi*, 3/36, s. 18-20.
- Önge, Y. (1969). Karaman Kalesi, *Önasya Dergisi*, 4/46, s. 11.
- Önge, Y. (1974). Karamanoğlu Alaeddin Bey Kümbetinin Restorasyonu, *Röleve ve Restorasyon Dergisi*, 1/1, s. 21-46.
- Önge, Y. (1983). Niğde - Aksaray'da Şeyh Turhasan veya Hasan Dede Zaviyesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2, s. 145-162.
- Önge, Y. (1986). Mevlana Türbesinin Çini Tezyinatı, *I. Milli Mevlana Kongresi (Tebliğler) Bildiriler, 3-5 Mayıs 1985 Konya*, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi, s. 401-408.
- Önge, Y. (1995). Silifke Alaeddin Cami ve Tarihlendirilmesi Üzerine, *Vakıflar Dergisi*, 25, s. 197-210.
- Özbek, Y. (2002). *Osmanlı Beyliği Mimarisinde Taş Süsleme*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özkarıcı, M. (1997). Niğde-Bor'daki Karamanoğulları Beyliği Mimari Eserleri, *6. Milli Selçuklu Kültür ve Medeniyeti Semineri Bildirileri, 16-17 Mayıs 1996 Konya*, Konya: Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi Yayınları, s. 171-225.

- Özkarcı, M. (2001). *Niğde'de Türk Mimarisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özkarcı, M. (2014). *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Niğde 51*, 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özönder, H. (1985). Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti ve Vakfiyesi, *II. Vakıf Haftası (Konuşmalar ve Tebliğler) Bildirileri*, 3-9 Aralık 1984 Ankara, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, s. 127-142.
- Özönder, H. (1986). Mevlana Külliyesi'nin Mimari Teşekkülü, *I. Milli Mevlana Kongresi (Tebliğler) Bildiriler*, 3-5 Mayıs 1985 Konya, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi, s. 395-400.
- Özönder, H. (1988). Mevlana Türbe ve Külliyesinin Tamir ve İlaveler Kronolojisi, *Selçuklu Araştırmalar Merkezi Selçuk Dergisi*, 2, s. 13-75.
- Öztuna, Y. (1990). *Devletler ve Hanedanlar Türkiye (1074-1990)*, II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, N. (2000). *Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Öztürk, H. - Perk, H. (2013). *Karaman Oğulları Beyliği Sikkeleri, I-II (H. 741-805, 1341-1402)*, İstanbul: Haluk Perk Müzesi Yayınları.
- Parlaz, S. (2007). *Osmanlı Devleti'nde Siyasi Evlilikler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Perk, H. - Öztürk, H. (2003). Karamanoğlu Erhan Bey'in Sikkeleri Aladin-Orhan Yazılı Para Hakkında, *Türk Numismatik Derneği Bülteni*, 39/40, s. 78-85.

- Perk, H. - Öztürk, H. (2007). Beylikler Dönemi Sikkelerinde Görülen “Baha” Damgası ve Karamanoğlu Musa Bey, *Anadolu Sikke Monografileri Dergisi*, 1. s. 79-100.
- Perk, H. - Öztürk, H. (2010). Karamanoğlu Ali bin Alaeddin’in Larende ve Konya’da Darpettirdiği Neşredilmemiş Paralar, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 99, s. 40-43.
- Perk, H. - Öztürk, H. (2011). İmaret Mahallesi Karaman Definesi, *Anadolu Sikke Monografileri Dergisi*, 2, s. 111-162.
- Polat, Ö. (2011). *Karamanoğulları Devrinde Aksaray Şehri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Sağlam, F. (1945). Şimdiye Kadar Görülmiyen Cimri Sikkesi, *Belleten Dergisi*, 9/35, s. 299-303.
- Samur, T. (2010). Akşehir İplikçi Cami, *Konya Ansiklopedisi*, I, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 131-132.
- Sapançalı, H. H. (1993). *Karaman Ahval-i İctimaiyye Coğrafiye ve Tarihiyyesi (1338 R./1341 H. Birici Kitap)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sapançalı, H. H. (2010). *Karamanoğulları Hayat ve Vakayi Tarihiyyeleri*, Konya: Kömen Yayınları.
- Sarısır, S. (2006). Şehir Tarihi Çalışmaları Kapsamında Niğde Bibliyografyası Denemesi, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 20, s. 185-205.
- Sarre, F. (1998). *Küçük Asya Seyahati 1895 Yazı, Selçuklu Sanatı ve Ülkenin Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, (D. Çolakoğlu, Çev.), İstanbul: Pera Turizm Yayınları.
- Sevim, A. (1961). Cimri Olayı Hakkında Birkaç Not, *Belleten Dergisi*, 25/97, s. 63-74.

- Sevim, A. - Yücel, Y, (1990). Karamanoğulları Beyliği, *Türkiye Tarihi Dergisi*, 1, s. 240.
- Sözen, M. (1965). Oba Pazarı Çevresi ve Oba Medresesi, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 1, s. 143-154.
- Sözen, M. (1968). Anadolu'da Eyvan Tipi Türbeler, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Anadolu Sanatı Araştırmaları Dergisi*, 1, s. 167-210.
- Sözen, M. (1970). *Anadolu Medreseleri: Selçuklular ve Beylikler Devri, I*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Sözen, M. (1972). *Anadolu Medreseleri Selçuklular ve Beylikler Devri, II*, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Sümer, F. (1969). Anadolu'da Moğollar, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 1, s. 1-147.
- Sümer, F. (1989). Alaeddin Bey Karamanoğulları Devletinin Tanınmış Beylerinden (1361-1398), *İslam Ansiklopedisi*, II, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 321-323.
- Sümer, F. (1996a). Karamanoğulları, *İslam Ansiklopedisi*, 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 454-460,
- Sümer, F. (1996b). Karaman-Oğulları, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 100, s. 67-81.
- Spuler, B. (2011). *İran Moğolları (Siyaset, İdare, ve Kültür İlhanlılar Devri, 1220-1235)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Şaman Doğan, N. (2000a). Alanya Obaköy Medresesi Portal Süslemeleri: İkonografik Bir Çalışma, *Dördüncü Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri, 4-7 Kasım 1997 Ankara*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, (s. 223-229),
- Şaman Doğan, N. (2000b). Karaman'daki Yapıların Taş Süslemesinde Etkileşim, *Uluslararası Sanatta Etkileşim Sempozyumu Bildirileri, 25-27 Kasım 1998 Ankara*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, s. 230-235.
- Şaman Doğan, N. (2001). Bursa Murad Hüdavendigâr Cami ve Niğde Ak Medresenin Düşündürdükleri, (M. Denктаş ve Y. Özbek Ed.). *Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu Armağanı Sanat Yazıları*, Kayseri: Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları, s. 211-220.
- Şaman Doğan, N. (2004a). Alanya ve Çevresindeki Karamanoğulları Dönemi Yapılarından Örnekler, *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Alanya: Alanya Belediyesi Yayınları, s. 399-402.
- Şaman Doğan, N. (2004b). Mersin/İçel İli, Bozyazı İlçesi, Akcami Köyü: Bir Külliye, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21/2, s. 117-132.
- Şaman Doğan, N. (2006). Kültürel Etkileşim Üzerine: Karamanoğulları - Memluklu Sanatı, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 23/1, s. 131-149.
- Şaman Doğan, N. (2007). Sanat Tarihi Araştırmalarında Anadolu Beylikleri Dönemi, *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, 25-26 Mayıs 2006*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, s.77-86.
- Şaman Doğan, N. (2009). Karamanoğulları Dönemine Ait Bir Yapı: Konya Fakih Dede Türbesi, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 11, s. 91-108.

- Şaman Doğan, N. (2010). Konya Sırçalı/Muslihiye Medresesi Taçkapı Bezemeleri, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 12, s. 127-162.
- Şaman Doğan, N. - Bilget Fataha, E. (2011). Karamanoğulları Medreselerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Ermenek Tol, Karaman Hatuniye/Melek Hatun ve Niğde Ak Medreseleri, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14, s. 95–118.
- Şaman Doğan, N. (2012). Anadolu Selçuklu Yapılarından Örnekler, (R. Turan Ed.). *Selçuklu Tarihi El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları, s. 701-762.
- Şaman Doğan, N. (2013). Niğde'deki Türk Dönemi (13-15 Yüzyıl) Yapılarında Taç Kapı-Mihrap Tasarımı ve Bezeme İlişkisi, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30/1, s. 115–139.
- Şikârî. (1946). *Karamanoğulları Tarihi*, Konya: Yeni Kitap Basımevi.
- Şikârî. (2005). *Karamannâme: Zamanın Kahramanı Karamanîler'in Tarihi*, (N. Sakaoğlu, Çev.) İstanbul: Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi Yayını.
- Şimşir, Z. (2015). Şeyh Şücaeddin Türbesi, *Konya Ansiklopedisi*, 8, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Basımevi, s. 243-244.
- Tanıncı, Z. (1991). Konya Mevlana Müzesi'nde 677 ve 665 Yıllık Kur'anlar: Karamanlı Beyliği'nde Kitap Sanatı, *Kültür ve Sanat Dergisi*, 3/12, s. 42-44.
- Tanman, M. B. (2001). Karamanoğulları Mimari, *İslam Ansiklopedisi*, 24, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 460-462.
- Tapur, T. (2009). *Karaman Şehir Coğrafyası*, Konya: Çizgi Kitapevi.

- Tekindağ, M. C. Ş. (1947). *Karaman Beyliği, XIII- XIX. Asır Cenûbi Anadolu Tarihine Ait Bir Tetkik*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1949). Alâüddin Keykûbad ve Halefleri Zamanında Selçuklu - Küçük Ermenistan Hudutları, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1, s. 43-76.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1954). Karamanlı'ların Gorigos Seferi (1367), *Tarih Dergisi*, 6/9, s. 161-174.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1963). Son Osmanlı Karamanlı Münasebetleri Hakkında Araştırmalar, *Tarih Dergisi*, 13/17-18, s. 43-76.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1964). Şemsüddin Mehmed Bey Devrinde Karamanlılar, *Tarih Dergisi*, 14/19, s. 81-98.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1977). Karamanoğulları. *İslam Ansiklopedisi*, VI, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 316-330.
- Tekindağ, M. C. Ş. (1979). Konya ve Karaman Kütüphanelerinde Mevcut Karamanoğulları ile İlgili Yazmalar Üzerinde Çalışmalar, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi Ord. Prof. Dr. İ. Hakkı Uzunçarşılı'ya Hâtıra Sayısı*, 32, s. 117-136.
- Temizsoy, İ. - Uysal, V. (1987). *Karaman*, Konya: Kuzucular Ofset.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya Coğrafyası, Tarih ve Arkeolojisi, III*, (A. Suat, Çev.), Ankara: Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayınları.
- Tezcan, B. (1958). Aksaray ve Çevresinde Derlenen Eserler, *Belleten*, 22/88, s. 517-525.

- Topal, N. (2006). Karamanoğulları Döneminde Aksaray'da İskân ve Mahalleler, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 20, s. 207-213.
- Topal, N. (2017). 15. Yüzyılda Niğde Şehrinde İskân ve Mahalleler, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15/1, s. 691-712.
- Totaysalgı, R. G. (1944a). Mut Kazası ve Baba Hocant, *Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisi*, 64/65, s. 17-18.
- Totaysalgı, R. G. (1944b). *Karaman (Larende)*, Konya: Yenikapı Basımevi.
- Tözen, İ. (1993). Aladin-Orhan Yazılı Para Hakkında, *Türk Nümismatik Derneği Bülteni*, 8, s. 9-13.
- Turan, O. (1954). *İstanbul'un Fethinden Önce Yazılmış Tarihi Takvimler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Turan, O. (1965). *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Turan, Ş. (1990). *Türkiye-İtalya İlişkileri I Selçuklular'dan Bizans'ın Sona Erişine*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Turan, O. (2013). *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş. Yayınları.
- Turan, R. (2002), Anadolu Selçukluları ve Anadolu Beyliklerinde Teşkilat, *Türkler Ansiklopedisi*, 7, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 151-169.
- Turgal, H. F. (1937). Camiüddüvele Göre Karamanlılar, *Konya Dergisi*, 13, s. 790-808.

- Türkmen, K. (1989). *Karamanoğulları Devri Kitabeleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Türkmen, K. (1994). Karamanoğullarına Ait Lakablar (Elkab), *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, s. 409-413.
- Türkmen, K. (2005). *Karamanoğulları Kitabeleri*, Karaman: Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Tütenk, A. A. (1972). Niğde'de Sungur Bey Camii Doğu Duvarında Farsça Pir Ahmed Kasım Hanlarla ve Sungur Bey'le İlgili İki Kitabe, *VII. Türk Tarih Kongresi 25-29 Eylül 1870, Kongreye Sunulan Bildiriler I*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 402-404.
- Uluçay, M. Ç. (1940). *Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar*, İstanbul: Resimliay Matbası.
- Uluçay, M. Ç. (2012a). *Padişahların Kadınları ve Kızları*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Uluçay, M. Ç. (2012b). *Haremde Mektuplar*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Uyar, M. (2012). Moğol İstilas Döneminde Selçuklular, (R. Turan Ed.). *Selçuklu Tarihi El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları, s. 701-762.
- Uysal, A. - Lodalı, N. ve Demirci, M. (1992). *Dünü ve Bugünüyle Karaman: Kültür, Tarih, Coğrafya, İlçe, Kasaba ve Köyler*, Konya: Karaman Yunus Emre Kültür Derneği Yayınları.
- Uysal, M. V. (1983). Karamanoğulları Sanatında Hayvan Figürleri, *Karaman Müzesi Yıllığı*, I, s. 11-20.

- Uzar, N. S. (2007). Nevşehir Ürgüp İlçesinin Damsa Köyü Taşkın Paşa Medresesi, *Vakıflar Dergisi*, 30, s. 251-270.
- Uzluk, F. N. (1958). *Fatih Devrinde Karaman Eyaleti Vakıfları Fihristi*, Ankara: Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1927). *Kitabeler - Özege 11043 - Tokat, Niksar, Zile, Turhal, Pazar, Amasya Vilayet, Kaza ve Nahiye Merkezlerindeki Kitabeleri*, İstanbul: Milli Matbaa.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1937). Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Beyin Karaman İmaretı Vakfiyesi, *Belleten*, 1/1, s. 56-164.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1938). Ondört ve Onbeşinci Asırlarda Anadolu Beyliklerinde Toprak ve Halk İdaresi, *Belleten Dergisi*, s. 99-106.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1942). Niğde’de Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi, *Vakıflar Dergisi*, 2, s. 45-80.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1957). Osmanlı Tarihının İlk Devirlerine Ait Bazı Yanlışlıkların Tarihi (Murad Hüdavendigar Kızı ve Karamçavuşlu Alaeddin Bey’in Zevcesinin Adı Nedir?), *Belleten*, 21, s. 173-188.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ülgen, S. (1942). Niğde’de Ak Medrese, *Vakıflar Dergisi*, 2, s. 81-89.
- Ünal, H. R. (1982). *Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Taç Kapılar*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Ünal, H. R. (2002). Erzurum Hatuniye Medresesi, (D. Kuban Haz.), *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 194-201.
- Ünal, T. (1986). *Karamanoğulları Tarihi*, Konya: Arı Basımevi.
- Ünal, T. (2001). *Karamanoğulları Tarihi Türklüğün ve Türkçe'nin Sesi*, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Üner, M. E. (2005). Osmanlı-Akkoyunlu Hakimiyet Mücadelesinde Karamanoğulları'nın Rolü, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 158, s. 175-188.
- Witteck, P. (1947). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu*, (F. Arık, Çev.), İstanbul: Şirketi Mürettibiye Basımevi.
- Witteck, P. (1963). Osmanlı İmparatorluğunda Türk Aşiretlerinin Rolü, *Tarih Dergisi*, 13/17-18, s. 257-268.
- Witteck, P. (1986). *Menteşe Beyliği, 13-15'inci Asırda Garbi Küçük Asya Tarihine Tetkik*, (O. Ş. Gökyay, Çev.), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yavaş, D. (1993). Erzurum Çifte Minareli Medrese, *İslam Ansiklopedisi*. 8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 311-312.
- Yavuz, N. (2003). *Anadolu Beylikler Dönemi Siyasi Tarih ve Kültür*, Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.
- Yazıcızade Ali (2017). *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Oğuzname-Selçuklu Tarihi)*, (A. Bakır Haz.), Çamlıca Basım Yayın.
- Yetkin, S. K. (1955). Beylikler Devri Mimarisinin Klasik Osmanlı Sanatını Hazırlayışı, *Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4, s. 39-43.

Yetkin, S. K. (1965). *İslam Mimarisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Yücel, Y. (1991). *Anadolu Türk Beylikleri Hakkında Araştırmalar II*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yüksel, H. (2007). Anadolu Beyliklerinde Vakıflar, *Vakıflar Dergisi*, 30, s. 37-50.

EKLER

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

Niğde'de Karamanoğlu Ali Bey vakfiyesi

Prof. I. H. UZUNÇARŞILI

Türklerin ilmi ve içtimai müesseselere ait yapmış oldukları eserler o kadar çoktur ki bunların isimlerini yazmak bile büyük bir cild tutar. Bugün de Orta Asya, Hint, İran, Azerbaycan, Irak, Suriye, Mısır, Hicaz, Anadolu, Avrupa ve Afrikadaki Türk eserlerinin mevcutları Türklerin bu hususlara verdikleri ehemmiyeti göstermek itibarile mühim bir yekûna halig olmaktadır.

Türkler Anadoluyu İslâmlaştırdıktan sonra burada yaptıkları eserler o kadar çoktur ki bugün harap olmaktan kurtulmuş olanları bile hayret ve takdirle görülmektedir; fakat bu mühim eserlerin kıymet ve ehemmiyetleri ve kendi devirlerindeki teşkilât ve faaliyetleri hakkında maalesef çoğumuzun bilgisi yoktur; Avrupalı âlimler san'at ve mimari kıymetleri cihetinde bu eserleri tetkik ediyorlar ve buna dair kıymetli kitaplar yazıyorlarsa da bittabi teşkilâtları hakkında bir müteale yürütüyorlar. Halbuki bu cihet, Türk ilmi ve içtimai tarihi cihetinden pek lüzumlu ve pek ehemmiyetlidir. Benim, *Türk Tarih Kurumu* tarafından neşredilmekte olan *Belleten*'in birinci sayısında neşretmiş olduğum Karamanoğlu İbrahim Bey vakfiyesi, Türk ve ecnebi âlim ve müdekkiklerinin nazarı dikkatini celbetmiş olduğundan Türklerin bu husustaki eserlerinin vesikalarla tamamlanmasının pek lüzumlu olduğu kanaati artık bariz surette kendini göstermiştir; nitekim çok nefis ve çok kıymetli vesikalar neşreden *Vakıflar Dergisi*'nin birinci sayısıyla beraber İstanbul Fatihî Sultan Mehmed II. vakfiyesi'nin türkçe tercümesi de neşredilmiş ve derginin içinde de ayrıca

bu vakfiyenin muhtelif kısımlarına ait vesikalar gösterilmiştir.

Derginin bu ikinci numarasında Karamanoğlu Ali Bey'in Niğde'de yaptırdığı *Ak Medrese Vakfiyesi*'nin aslının fotoğrafisini ve metni ile hülâsa olarak tercümesini neşrediyorum. Hülâsadan maksadım vakfiyede zikredilen ve haşviyat kabilinden olan cümle ve ibareler olup yoksa vakfiyenin esasından hiç birşey feda edilmemiştir.

Bu vakfiyenin aslı *Topkapı Sarayı Kütüphanesi*'nde olup Niğdede *Akmedrese*'ye aittir.

Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi, 818 Hicret senesi Rebiulevvel ayının ortasında [26 Mayıs 1415] tertip ve Niğde hâkimi Mehmed b. Musâ tarafından hükümlenerek tasdik edilmiş ve 819 Cemaziyelâhur sonunda da o tarihlerde Karamanoğulları yanında Kadıaskerlik eden ve Molla Fenari diye meşhur olan Şem'eddin Mehmed b. Hamza b. Mehmed tarafından tescil yani bütün vakıf şartlarını haiz olduğu tasdik ve kabul olunmuştur [1].

Bu yazımda evvelâ vakfiyenin metni arabca dizildikten sonra tercümesine geçilecek ve sonunda da Ali Bey'in tarihi şahsiyeti gösterilecektir. İptida vakfiyenin aslının kenarında ve baş tarafında bulunan ve vakfiyeyi bütün vakıf şartlarını haiz olduğundan dolayı tescil eden Molla Fenari Mehmed'in derkenarı yazılmıştır. Bundan sonra asıl vakfiyenin yukarı kısmında Niğde Ka-

[1] Molla Fenari, 823 senesinde hac etmek üzere Osmanlıların yanından Suriyeye geldiğine göre [Sulak, Fatah Kıp. No. 4349] Karamanoğlu Mehmed b. Hamza b. Mehmed'in cezaletten sonra Osmanlıların yanına gitmiş olduğu anlaşılıyor.

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. İ. H. UZUNÇARŞILI

dusunun hükmü geliyor; Sekiz satır olan bu hükümden sonra asıl vakfiyeye geçiliyor; vakfiyenin uzunluğu dokuz metre seksen beş ve arası yirmi beş santim olup yazısı arab nesihidir ve kâğıtlar birbirlerine eklenip yani yapıştırılmak suretile bu uzunluk hasıl olmuştur. Vakfiyede her kâğıdın ekleniş yerinde bazan الوصل صحیح حرره المسجل اعلاء ve bazan دا; الوصل صحیح حرره المسجل اعلاء ibareleriyle kâğıtların bitişik yerlerinin hiyeli olmadığı tesvil edenin yazısı ve isimle teyit edilmiştir. Vakfiyenin baştaki sekiz satırlık hüküm ve tasdik kısmı ile sonundaki şahitlerin isimleri hariç olarak metni 251 satırdır.

Bu vakfiyenin münderecatından başka bir kıymeti de 1415 senesinde yazılmış olan asıl nüsha olmasıdır. Yazısı ve kâğıdı itibarıyla de tetkike lâyıktır; bu asıl nüsha vakfiyeyi yazan yani vakfiyenin kâtibi, Sivaslı Kerimoğlu Şeyh Mehmed adında biridir.

Ak Medrese Vakfiyesinin Metni

Vakfiyenin baş tarafının sağ kenarında Molla Fenari'nin kendi el yazısıyla tesvil kaydını:

تبت جميع مازر في طي هذا الكتاب بتفاصيله و دقايقه بوجود شئ منها بشهادة الثقات على كل ذلك ومنها باعتراف الواقف مدظله مراراً عندي بكل ذلك ومنها باعتراف الحاكم المنون حال تعلقه فان كل ذلك ثابت عنده فبقية وافقته وأنا محمد بن حمزه بن محمد عنى الله عنه وذلك في أواخر جمادى الآخرة لسنة تسعم عشر وثمانماية هجرية والحمد لله وحده.

Vakfiyenin başında bu vakfiyeyi tertip eden Niğde hâkiminin sekiz satırlık mukaddimesi:

- ١ - بسم الله الرحمن الرحيم
- ٢ - الحمد لله وهو حسبنا وكفى وولام على عباده الذين اسطقى [فقد]
- ٣ - تبت مضمونه عندي وصح مكنونه لدى
- ٤ - باقرار الراتب المذكور فيه ادام الله دولته بما نسب اليه من
- ٥ - وقفية البقعة و الاملاك المذكورة فيه على

- ٦ - الجهات المصينة والى الخ المهمة حسب المشروح والنمط المسطور في هذا الزبور و حكمت بصحته وترومه مسؤولاً حكماً صحیحاً شرعياً
- ٧ - حرره المنقر الى الله الذى محمد بن موسى الحاكم بمدينة نكيد في تاريخه
- ٨ - حامداً لله تعالى و معلياً ومسلماً على نبيه محمد وآله

Bu mukaddimeden sonra hâkim vakfiye metnine geçiyor:

- ١ - الحمد لله منزل سورة الرحمان في اثناء آي القرآن وخصها من بين السور القرآنية بعظم الشان
- ٢ - لما في اولها ذكر تليم البيان وفي اواخرها متلو هل جراء الاحسان الا الاحسان
- ٣ - و احكم بمحكياتها اصول الشريعة الفراء بالحسبة والبرهان وابتلى بتشابهاه لتلوب الراسخين (دوغر وى لامسز تلوب الرا سخين اولاجق) بكيح الشان
- ٤ - و اورد من مشكلات السنة سراجاً وهاجا يتبسون بانوارها اذا انشقت السماء فكانت وردة كالهجان
- ٥ - ورفيع بخطابه فروع الحنيفة السمحة السهلة البيضاء من بين الملل والاديان
- ٦ - لو كان موسى حياً لادرسه الاتباع النبي العربي الهاشمى من بنى عدنان
- ٧ - حتى انمحت كنهه الباقية راسخة الاساس شامخة البيان كشجرة طيبة اصلها ثابت وفرعها في السماء تؤتى اكلها كل حين باذن ربها اللتان
- ٨ - ورام من اولى الزوة بما جعلهم مستخلفين فيهمدة من الزمان قرصاً ليجازى بما اتفقوا يوم الحساب بلا حساب ولا حسابان
- ٩ - احمده حمد - تنفرق عمره في اداء بعض مما مده القاصر عن اداء حقها كل لسان
- ١٠ - واشكره شكر ضيق في نسه تلامرة

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

- وباطنة العاجز عن إعاد حقه كل جان و
جنان
- ١١ - واشهدان لاله الاالله وحده لاشريك له
ولا وزير ولا مشير ولا احتياج الى من
يعين او اعان
- ١٢ - واشهدان محمداً عبده ونيه الذي يجدونه
مكتوباً عندهم في التوراة و الانجيل
و الزبور والفرقان
- ١٣ - ورسوله الباهر ممجزة على وجه الميان
المقر برسالته بالتحقيق ذوى الاسلام و
بالتضمين ارباب الكفران
- ١٤ - ثم صلوات الله التامات وتحياته الغنيات و
تسليماته المباركات على من ارسله لساظم الحجة
مواتاً وظهيرا بالحجة والبرهان
- ١٥ - وجعله الواضح المحجة سلطاناً نصيراً تارة
بالفصاحة والياز و طر وأ بالسيف واللسان
- ١٦ - محمد المبعوث هدى للامام مبشراً ونذيراً
وداعياً الى الله باذنه وسراجاً منيراً الى نيل
الجنان
- ١٧ - وعلى جميع آباءه واخوانه من التبيين كادم
ونوح وادريس وعيسى وموسى بن عمران
- ١٨ - ثم على من التزم بمقتضى اشارته الدلالة
على طريق العرفان واعتصم فيها بما تواتر
من نصوصه الظاهر اليان
- ١٩ - واغتم في شريف ساحتها كرامة الاستصحاب
والاستحسان من المهاجرين والانصار والمؤمنين
آبؤهم باحسان
- ٢٠ - وخصوصاً من بينهم على الامام أبى بكر
الصديق الرفيق الشفيق صاحب رسول الله
بنص القران
- ٢١ - وعلى الامام الفاروق بالحق الناطق بالصدق
ظهير المؤمنين عمر بن الخطاب قائل اهل
انكفروا والصبيان
- ٢٢ - وعلى الامام الحبيب ذى التورين الزكى مرتل
- القران تبتل اهل الظلم والمدوان عثمان
بن عفان
- ٢٣ - وعلى الامام المرتضى الوفى على بن أبى
طالب الولى لبث الله [ابى كله سيليك]
قامع اهل الزينغ والطنيان
- ٢٤ - وعلى الامامين الاكريمين فلذنى كبد الزهراء
ابنتول ودد حتى شجرة الرسالة وسيف الله
المسلول قتل اهل الظلم والمدوان
- ٢٥ - اذا ما قيل جدتها لرسول فقد تم الكلام فما
اقول الحسن والحسين سيدى شباب اهل
الجنان
- ٢٦ - وعلى اهل بيته الطيبين وازواجه الطاهرات
صلوة دائمة مستخلصة من بين سائر
الاديان
- ٢٧ - وعلى جميع الائمة المهديين المشيدىن قوائم
التريفة والمجهدىن مبانى الطريقة من النا
بين ومن بعدهم من اولى العلم والعرفان
- ٢٨ - وخصوصاً من بينهم على الامام سراج الامة
الفرالمجلىن محى السنة غوث المسلمين
ماحى البدعة غيث المؤمنين قارع عصى شبه
جهنم بن سفيان
- ٢٩ - ميين احكام التريفة الفراء باقواله الطاهرة
ممين اعلام الطريقة الزهراء بافعاله الطاهرة
باوفق اليان
- ٣٠ - وهو الامام الاعظم الاقدم والهام الاكرام
الاعلم القائم بالحق أبو حنيفة بن ثابت النعمان
- ٣١ - وعلى الامام المعظم ناظم احكام الاسلام
محمد قواعد الشرع على احسن النظام ومبين
معاقد الصراط المستقيم باظهر البيان
- ٣٢ - مرتب الاقاويل قديماً وجديداً مهذب
افانين المعلوم اجمالاً وتفصيلاً بتقرير اللسان
وتحرير البيان
- ٣٣ - وهو الامام القرشى البدر الهاشنى الماجد
المطلى محمد بن ادريس الشافى بواه الله
تمالى اعلى غرف الجنان

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. I. H. UZUNÇARŞILI

- ٣٤ - وعلى الامام المكرم والهام المظلم امام ائمة الحديث صدر الاسلام وبدر الامام مالك بن انس كساه الله حلل الرضوان
- ٣٥ - وعلى الامام الظاهر النقي الطاهر النقي المويد التولي احمد بن حنبل افاض الله تعالى عليه انائب النفران
- ٣٦ - وعلى جميع ائمة الدين هم نجوم الهدى و رجوم المدى كابي يوسف ومحمد بن الحسن من بني شيان
- ٣٧ - وبعد فان الامير الكبير المجاهد المرابط الماضد (ايكي كلمة - بليك) اؤيد من السماء المظفر على الاعداء
- ٣٨ - المصور المحسن النصف الظهير الخبير الكهف المنيت علام الدنيا والدولة والدين
- ٣٩ - عضد الاسلام والمسلمين نصير الملة الطاهرة بالصر والتكبير مدين الفزاه والمجاهدين
- ٤٠ - قائد جيوش الموحدين ميد البناة قاهر الطغاة مير النواة
- ٤١ - محي سنن المدل والانصاف ماحي اراجور والاعتساف كاشف
- ٤٢ - النعمة عن الامة ناشر جراح الرقة على الكفاة والمامة منبع وفور الخيرات
- ٤٣ - متبع وفود الحسنات النبيه الذي ارتقى من اقتنبه الى مراقق الاقبال
- ٤٤ - الوجه الذي اختص من اقتدى به بخصم الاحسان والافضل
- ٤٥ - ناشر مطويات الاحسان لابناء الزمان آثار خير جملة اعلانه
- ٤٦ - فبذا يطابق اسمه مناه علام الدولة والدين عليك ابن الامير
- ٤٧ - المرحوم السعيد الشهيد علام الدولة والدين علام الدين بك بن
- ٤٨ - الامير المرحوم خليل بك بن الامير الدارج الى رحمة الله تعالى
- ٤٩ - محمود بك بن الامير لماضى قرمان لازالت حدقة دوق
- ٥٠ - بانوار الخير ناصرة و حدقة رفعته بانواع البر ناضرة وادامه دوقه
- ٥١ - والطفاه ورحم اباه و أسلافه للانظر بصيرة الختان واعتبر اعتبار اليقظان
- ٥٢ - الى ان الدنيا الدنية الخوانة المتفرقا اكثر الانسان دار بوار لادار قرار وموطن
- ٥٣ - غرور بلا سرور ومحل شرور دون سرور عبقري فرعون ونمرود و متر (و) لة عاد و نمود
- ٥٤ - قلة الارواح غب الاستيناس سلاية الالباب بدواعي الوسواس
- ٥٥ - وهي عجوزة شوهاء بموهة رقاء من بها مات ومن غناقات جم ميه اسهاطم مصائبها
- ٥٦ - مكاره غراره خداعة رواعه جيفة دسمة قحة ذميه قد ذمها الله تعالى
- ٥٧ - في كتابه وقبحها الرسول عليه الصلاة والسلام غير صرة في خطابه وان الاخرة هي دار قرار
- ٥٨ - ماله من زوال ولا لها انتقال ليس لامدها غاية ولا له دها نجاه قائما ابد و دوامها (bir kelime silik)
- ٥٩ - نبيهما مقيم وثوابها عظيم ومع ذلك كله كانت الدنيا مصدر الاضداد
- ٦٠ - لا يخجلون فرح بمد ترح وحلاوة عقبب مرارة اذ خلقت مع ما فيها من المرام قطرة يعبر منها
- ٦١ - الى الاخرة ومنجرة تبحر في سوقها ذخيرة الساهرة ومن تخبم ذلها و دره
- ٦٢ - آفتها انها مبعث الانبياء والمرسلين الاخير ومنشاء الاولياء والصالحين الابرار
- ٦٣ - ومسند سنن الحكماء والصدقين اولى الابصار و مدراس العالما المجتهدين و مدراس الفقهاء

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

- ٦٤ - المعتبرين ومسكن المشايخ اصحاب المجاهدة
والعرفان ومسالك ارباب السلوك
- ٦٥ - من اهل المشاهدة والاحسان و كفى بها
كون الكعبة المشرفة المعظمة والمدينة النبوية
المباركة الطيبة
- ٦٦ - الطيبة المكرمة والقدس المقدسة المفخمة
مخلوقة فيها تعظيماً وتجيلاً
- ٦٧ - وتيقن ان كل حي فيها سيموت وكل شيء
فيها سيفوت وان لكل عزبها ذل
- ٦٨ - ولكل كثرة فلا ولكل رفع خفضا ولكل
وضع رفعا ولكل رضيع
- ٦٩ - فطاما ولكل بدم ختاماً ولكل اجل كتابا
ولكل عمل حساباً وان الانسان
- ٧٠ - وان طال عمره و آل الى الكرامة أمره
فلا بد وان يحشر الى الآخرة و يحضر
في الساهرة
- ٧١ - وحيداً ايس معه شيء سوى عمله وقد حال
الموت دون اجله لا ينفع مال
- ٧٢ - ولا بنون اذا دارت عليه رخاللون وتبه
انها من رعية الآخرة اهلها
- ٧٣ - يحصدون ما يزرعون ويرون مثقال ذرة
من خير و ذرة جزاء بما كانوا يعملون
- ٧٤ - وان الاقبال على الله خير وسيلة والتقرب
اليه احسن ذريمة فوالسعيد من
- ٧٥ - يصالح اعماله ويمدل افعاله ويميل الى
النعم المقيم ويرجو فضل ربه العظيم
- ٧٦ - ويختار من المقتنيات ابقاها ومن المدخرات
استاها اذ هو كشجرة طيبة
- ٧٧ - اصلها ثابت و فرعها في السماء تؤتي
اكلها كل حين باذن ربها وتغطف جناها
- ٧٨ - كل حاضر والبادى ويرشف نداها جل
مرتوى والصاى ويأكل منها كل صالح
تقى
- ٧٩ - ويشرب منها كل مؤمن تقى نحو عائدها
ويزكو فائدها لا ينقطع نداها
- ٨٠ - ولا يتصدع عصاها يتصل اوليا باخراها
و اخراها باوليا
- ٨١ - كما قال عزتاه وجل سلطانه ان المصدقين
والمصدقات وافروضوا لله
- ٨٢ - قرصاً حسناً يضاعف لهم ولهم اجر كريم
وقال النبي عليه فضل الصلوات
- ٨٣ - واكل النجيات ما طلعت شمس ولا غربت
الا يجنبها ملكان يناديان بما بسمان
- ٨٤ - اهل الارض الاتقلين اهل الناس هلموا
الى ربكم فان ما قل وايق خير مما اكثر
- ٨٥ - والهوى وما كان ينادين اللهم عجل لفتق
خلفي ولمسك تلقا وقال
- ٨٦ - وقال عليه السلام اذا مات ابن آدم انقطع
عمله الا من ثلاثة صدقة جارية وعلم
- ٨٧ - يتفجع به وولد صالح يدعو له و قال ايضاً
عليه السلام ليس لك من دنياك الا ما كت
- ٨٨ - فاقبضت اوليست قابليت او تصدقت فاقبضت
فلما تحقق هذا
- ٨٩ - بين يديه وهر وظهر وفقه الله تعالى بلطيف
آياته وشريف بناته
- ٩٠ - الى اعلاء الدين المحمدي و ارساء النور
الاحمدي و تمهيد قواعد الايمان وتوكيد
- ٩١ - معاقدا الايقن حتى اتق الحق في الناموس
وجرت افلام الشرع في الطروس
- ٩٢ - واتفق الكلم في خير الدوس حين كاد يندرس
اخباره وينتدس آثاره
- ٩٣ - و يتمطل عشاره ومخلق دثاره وتحمده
ناره حتى صارت اعمنه اغنى العلماء
- ٩٤ - واهية الاقدام وآضت كسبته الكرام من
منكسرة الاقلام والى اكرام العلماء الذين هم
- ٩٥ - بالقسط قتمون وعلى اقامة دين الله دائمون
هم سنده بيت الله العتيق وحفظته
- ٩٦ - الواردين من كل فج عميق على اقصى الطرق
ينوا الحلال من الحرام وعينوا الترابيع
والاحكام

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. I. H. UZUNÇARŞILI

- ٩٧ - حافظين ذمّة الله راغبين سامعين امرأه
واعين واعزاز حلقا القرآن
٩٨ - الذين هم اهل الله وخاصته حافظين كلام الله
بالقلوب التي في الصدور
٩٩ - يتلون كتاب الله باللسنة التي لا تبور ونبه
وتيقظ ورغب في الباقيات الصالحات
١٠٠ - التي هي من اخائر الذخائر رغبته اولى الابصار
والبصائر سيما التصديق بسبب لا يتقطع
١٠١ - مدى الاعوام والدهور وطريق لا يمنع
على كرو والايام والشهور وهو الوقف
الصحيح الشرعي
١٠٢ - الذي هو خير مما جعل وبرموجل ونعمة
رغيدة ومخة عديدة وصدقة جارية وحسنة
سارية
١٠٣ - وذكر حسن وشكر علن وبذل دائم وفضل
قائم وانعام عام واکرام تام وعطاء غير محدود
١٠٤ - وشأن غير محدود كامل اجره شامل نشره
باق ذكره وافى ستره خصوصاً على
العلماء الذين
١٠٥ - يبينون احكام الاموال ويميزون الحلال
من الحرام ويلتصون الشرايع الى الخواص
والعوام ويدعون الحلالين
١٠٦ - الى دار الاموال وعلى حملة القرآن الذين
يذكرون بهم بالمشى والابكار ويتلون
كتاب الله اثناء الليل
١٠٧ - والطراف النهار فهو ادام الله توفيقه وجعل
سواء السيل طريقه والنهاية الازلية رفيقه
١٠٨ - رأى ان احياء بقاع الحيز الدائرة وارساء
ماهد البر القارية مما تحدى به رسول الله
صلى الله عليه والقابره آله وسلم
١٠٩ - حيث قال من احب سقى عند فساد امتي
فله اجر ماؤه شهيد وقال ايضاً عليه السلام
١١٠ - من احب ارضاً ميتةً فهي له وان من
احياها احياء السنة السنينة وابداع التهمة
الهينة
- ١١١ - وان من نبى مسجداً من مساجد الله تعالى
فهو كمن نبى بيت الله الحرام وارسى معالم
الاسلام
١١٢ - وعمر نفسه بيتاً في دار السلام عند جوار
الملك القدوس السلام وان من نبى مدرسةً
لتدرس
١١٣ - فيها العلوم الدينية ويذكر فيها المسائل الشرعية
فهو كمن جاهد في سبيل الله حق جهاده واطان
١١٤ - على طاعة الله خير عباده وهو محشر مع
محشر الاولياء ويحضر مع زمرة الشهداء
فاولئك مع
١١٥ - الذين انعم الله عليهم من التبيين والصدقين
والشهداء والصالحين وحسن اولئك
رفيقا ذلك
١١٦ - الفضل من الله وكفى بالله عليماً فيبني محالين
مائه والطيب مثله مدرسة مباركة ميمونه
١١٧ - اشاد بنائها واحكم اركانها امة لاجياء
مراسم الدين وعدة لاحكام معالم اليقين
١١٨ - خالصاً غلماً لوجاه الله العالمين ونيلاً لتوايه
الجسيم وهرباً من عذابه الاليم يوم لا ينفع مال
١١٩ - ولا ينون الا من اتى الله قلب سليم انشاءها
بهمة هالة ملكية وهداية قدسية ملكية
١٢٠ - وسدر منشرج بالساح وقلب منفتح
مرتاح بالمدينة المرفقة بالمشوقه
١٢١ - المشهورة بدار الهلوانيه تكيده حماه الله
تعالى عن جميع المكابد والمكيديه
١٢٢ - الواقعة بالجانب القربي منها بموضع يعرف
بدر ب ينوطاش المنبه شهرتها عن
١٢٣ - التعريف بذكر الحدود ثم وقفها على انقضاء
والمتفقها المتنبئين بالعلوم الشرعية
١٢٤ - وعلى الطابة المحصلين ما يحتاج اليه العلوم الدينية
من العلوم الادبيه من المجردين
١٢٥ - والتاهلين البائسين فيها اولتردين والمدرس
والمعيد من اصحاب الامامين
١٢٦ - الاعظمين فلنكى المعالي شمس الهداية

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

- المالدين استتبت بهما الرئاسة واستقامت السياسة
 ١٢٧ - ابي حنيفة نعمان بن ثابت الذي فرعه في السماء
 واصله ثابت ومحمد بن ادريس الشافعي
 ١٢٨ - اعلى الله كلمها ورفع في الجنة منزلها وجعلها
 مسكناً للفقها والمتفهمة
 ١٢٩ - المشتغلين بالعلوم الشرعية وما يحتاج اليه
 المعلوم الدينيه من العلوم الاياه وشرط
 ١٣٠ - ان يحضر المدرس المعين والمعيد والفقهاء
 كل يوم للدرس سوى ايام البطالة والاعذار
 الشرعية والعرفيه
 ١٣١ - ويذكر المدرس المدرس من الفقه واصوله
 وغيره من العلوم الشرعية والاليه ويذكر
 المعيد دروس الفقهاء
 ١٣٢ - كل يوم ويميدها في اخر النهار وشرط ان
 يسمى ان التقيب في جامكية المدرس والمعيد
 وغيرها
 ١٣٣ - بحصولها وفي اجلاس الفقهاء مراتبهم
 ومنهم من ترك الادب وشرط ان يواظب
 الامام على
 ١٣٤ - اقامة الصلوات الخمس المفروضة في المد-
 رسة المذكورة وعلى كل تطوع جرت العادة
 الاسلاميه باقامته بالجماعة
 ١٣٥ - كصلوات الرغائب وليله النصف من شعبان
 والتراويح و ليلة القدر و شرط ان يكون
 المؤذن طالماً
 ١٣٦ - باوقات الصلوات المفروضة وشرط ان يكون
 الفرائض مواظباً على اقامة الخدمة في المدرسة
 المذكورة بكرة كل [يوم]
 ١٣٧ - ويكنسها ويأقي القمامة ويخدم الفقهاء على
 المتاد و شرط ان يكون البواب ملازماً
 للمدرسة المذكورة
 ١٣٨ - ليلاً ونهاراً على المتاد و ان التزم شخص
 ان يقيم وظيفة المؤذن والتقيب والفرنس
 والبواب
 ١٣٩ - لا يمنع المتولى ان كان فيه مصلحة وشرط
- الواقف المذكور ان يرتب تلاوة القرآن
 الجيد في المدرسة المذكورة
 ١٤٠ - من الاختيار للحفاظ واثقياتهم وذوى الاقان
 والتجويد منهم الجامعين لكتاب العزيز
 حفظاً خمسة اقفار ليحضروا بكرة
 ١٤١ - كل يوم ما خلا يوم الجمعة بعد صلوة الفجر
 بالمدرسة المذكورة ويقرأ كل واحد منهم
 جزءاً من القرآن من تجزية
 ١٤٢ - ثلاثين جزءاً حتى يتم ختم جميع القرآن
 في كل اسبوع يوم الخميس ويدعوا افضلهم
 للواقف ادام الله تعالى
 ١٤٣ - دولته وبلغه من خيرات الدنيا والاخرة
 قصده ولاسلافه وذرايه ولسائر المسلمين
 ١٤٤ - احياءهم وامواتهم بما يرجي من كرم الله و
 فضله اجابته ويؤمن الاخرون على دعائه
 ١٤٥ - وقف الواقف المذكور ادام الله ظله وبل
 بالفقران وابله وطله المدرسة المعينة
 المشار اليها على
 ١٤٦ - الجماعة المذكورين اعلامه وقفاً صحيحاً شرعياً
 وحبسها حبساً مخلداً مؤبداً ابد الزمان
 ١٤٧ - لا يباع ولا يوهب ولا يرهن ولا يبدل ولا
 يملك ولا يورث الى ان يرث الله الارض
 ١٤٨ - ومن عليها وهو خير الوارثين ثم اقدم
 الواقف المذكور اعلى الله قدره على حبس
 الاملاك السكرام لوجه الله الملك الغلام
 ١٤٩ - اقتفاءً بحليل الرحمن على نبينا وعليه الصلاة
 والسلام حين سمع رجلاً يذكر اسم الله
 ١٥٠ - تعالى بصوت رخييم فؤاده فاستماده
 الحليل فابى الا باجر يعطيه وبر يوليه
 ١٥١ - فوهبه له ثلث ما يملك فقالها احسن من
 الاولى فقال اعداها ولك شطر مالى
 فاعادها فقال
 ١٥٢ - اعداها ولك جميع مالى فاعادها ثم تبسم الرجل
 فقال اعلم انى ملك بمشئ الله اليك ليحتربك
 ١٥٣ - واتيكت محلة الحلة قد جعلك الله خذلاً

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. I. H. UZUNÇARŞILI

- 166 - وتقوم قرية اودى وتقوم قرية فرناك
ومنها جملة النصف من الارض الكائنة
بالمدينة
- 167 - المذكورة الواقعة بالجانب الغربى منها
المحدود كلها بالطريق من الطرفين
بالارض الخزية وبكرم اخى ابنك
- 168 - ومنها جملة سوق البرازين الكائنة بالمدينة
المذكورة المحدود بالسوق والمحلة و
بالكنيسة
- 169 - وبالخزية التسوية الى مولانا مرسل ابن
الحاج مصطفى [2] وبالخان الآتى ذكره
ومنها جملة الخان
- 170 - اتصلة بالسوق المذكوره المحدودة بالسوق
وبمسجد الجامع للامير سيف الدين سنقر بك
ومنها جملة النصف من الخيزة الكائنة
بالمدينة المذكورة بمحلة درب نور المعروفة
بمخيزة جنكى مراد
- 171 - ومنها جملة الخامين المتلاصقين الكائنين
بالمدينة المذكورة لواقعتين بالجانب الشرقى
منها بدرج
- 172 - ميدانها المستقيمين عن التحديد لشهر
تتها باسم الواقف المذكور و منها
جملة للمصره
- 173 - الكائنة بالمدينة المذكورة المحدود
بملك اورخان وملك وردة اج ائى و
بملك محمد وبالطريق ومنها جملة النصف
من القرية
- 174 - المدعوة لمندرى الواقعة بالجانب الشرقى
من المدينة المذكورة المستقنية عن التحديد
لشهرتها فى مكانها
- ولاحاجة لى فى مالك فخذها قال الخليل
164 - انى منحها لذكر بنى ووهبها له فلا قبلها
ابداً قل الملك فاجعلها وقفا على
- 165 - الفقراء والمساكين فى ذلك اليوم
شرع الواقف و سن وسوغ و من
فوقف وحبس وسبل وابد
- 166 - طوعاً و رغبة لا اكرها و رغبة حالة
بواز تبرعاته الشرعية و اناذ تصرفاته
المرعية الجارية النافذة شرعاً
- 167 - عن قابر صادق ولسان له موافق لا
تقحام العقبة و تحرى استخلاص الرقة
تحتسب لله الكرم وطياً
- 168 - رحمة ربه الرحيم على مصالح المدرسة
المباركة المذكورة اعلاه من المدرس
والميد و غيرهما
- 169 - على ما سياتى ذكره مشروحاً مذكر الواقف
المذكور ادام الله توفيقه وجعل سواه السبل
طريقه
- 170 - والعناية الازلية رقيقه اناله و ملكه و
بيده و تحت تصرفه الى حين صدور
هذا الواقف منه
- 171 - من الاملاك المتعددة والقرى المتبينة
والاراضى المحددة والحرايت المستنفة
فنها
- 172 - جملة الكرم مع الاراضى المتصلة بالكائن
بالمدينة المذكورة المتصل بالمدرسة
المذكورة
- 173 - المحدود بملك وردة على بك ابن عمراش
و بالطريق وبموضع يعرف بقرمه و
بمحلة المدينة المذكورة
- 174 - وبالمدرسة المذكورة وبالطريق من الطرفين
وبارض معروفة بارض دولاب ومنها
- 175 - جملة القرية المدعوة ارواى المحدودة
قوم اراضى المدينة المذكورة و تقوم
اراضى قرية طنكة

[2] Ulemadan olan (M. Orsel b. Elhanç Mustafa) nin Konyada Hacı Hasan camii'nin mihrabi duvarında 812 tarihli bir cami kitabesi vardır. Neşri tarihî bu eskin Karaman oğlu Mehmet beyin kesaekari olduğunu ve Mehmet beyi Osmanlı hükümdarı Çelebi Mehmet ile barıştırmak istediği halde Karaman oğlu'nun bunu kabul etmediğini yazar. (Tarihî Osmanî Enclümeni mecmuası, numara 12, s. 746).

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

- رقبة المدرسة المذكورة عامرة وإلى ما لا بد فيها
- ١٧٦ - ومنها حجة الارض الكائنة بقرية اروانى المحدودة بالطريق وبالنهر الكبير بين الجسرين وبخوم قرية فرناك
- ١٧٧ - ومنها حجة الثلثين من الطاحونة الكائنة بالقرية المذكورة آفا المحدودة بالجبل وبلاك ورثة الت يرمقلو
- ١٧٨ - وبملك الحاج طرسون وبملك قرياش ومنها حجة الحوائت الثمانية المتصلة بمض يمض الكائنة بالمدينة المذكورة
- ١٧٩ - بقرب الحمايين المذكورين اعلاء المحدودة بالطريق وبملك الحاج موسى بن الحاج خاصك [3] وبملك عمر البنا
- ١٨٠ - وبملك قرية عارف بن الحاج عبدالله و منها حجة الاراضى المتصلة بمضها بمضى
- ١٨١ - الكائنة بقرية فرناك الواقعة بالجانب القبلى منها المعروفة بكرم الامير المستغنية بمن التحديد
- ١٨٢ - والتعريف لشهرتها فى مكانها بحجة حقوق المقارات وحدودها طرائقها و مرافقها
- ١٨٣ - ورسومها ومصالحها وتوابعها ولواحقها اراضيا ومساكنها وكل حد وحق هولها
- ١٨٤ - داخلاً وخارجاً متصلاً ومنفصلاً على تنهى الجهات باجمها سوى المسلات
- ١٨٥ - والوقوف واملاك الغير وفقاً ابدياً صحيحاً شرعياً وحسباً صريحاً تكثياً بتأبئلاً
- ١٨٦ - لايباع ولا يوهب ولا يورث الى ان يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين
- ١٨٧ - وشرط الواقف المذكور قبل الله منه ان ما تحصل من دخل الاوقف المذكورة وديها
- ١٨٨ - يصرف اولاً الى ما فيه بقاء رقة العتارات عامرة وحصول منفعتها متكثرة
- ١٨٩ - وما فضل منه يصرف الى ما فيه بقاء
- ١٩٠ - من مصالحها من السراج والبساط وغيرها ثم ما فضل منه من الدخل والريع
- ١٩١ - والدرهم والدينار الخاصة من الاوقف المذكورة سواء كان يومياً او شهرياً او سنوياً
- ١٩٢ - بمعدل كلة مائة سهم فيعطى للمدرس عشرون سهماً وهى الخمس من المبلغ المذكور
- ١٩٣ - ويعطى للمعيد عشرة اسهم وهى العشر من المبلغ المذكور وللمتولى عشرة اسهم وهى العشر ايضاً
- ١٩٤ - من المبلغ المذكور والامام ثلاثة اسهم وللمؤذن والقيب والفراش والبواب اربعة اسهم من المبلغ المذكور
- ١٩٥ - ولحفاظ الخمسة ثمانية اسهم من المبلغ المذكور وللفقهاء لتفقهة المشتغلين فيها
- ١٩٦ - بالعلوم الخمسة عشر مابقى من المبلغ المذكور وهو خمسة واربعين سهماً فيعطى لكل واحد من الفقهاء الخمسة المستدلين لمباحثين فيها اربعة اسهم ولكل واحد
- ١٩٨ - من الفقهاء الخمسة المتوسطين ثلاثة اسهم ولكل واحد من الفقهاء الخمسة المتبدلين
- ١٩٩ - وشرط الواقف رفع الله منزلته التولية لنفسه الكريمة والنظر والتحصيل والصرف فى الواقف المذكور مادام
- ٢٠٠ - فى قيد الحياة ثم بعده لارشد اولاده ثم لارشد اولاد اولاده متتابعوا فاذالم يبق واحد منهم
- ٢٠١ - فلحاكم من حكام المسلمين بالمدينة المذكورة مندب لتنفيذ الاحكام الشرعية وشرط الواقف
- ٢٠٢ - المذكور ان يجزى صرف حاصل جميع

[3] Konyada darilhuffazi olan Mehmet b Elhac Hasbeg'in kardeşi olma!

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. I. H. UZUNÇARŞILI

- الاقواقف المذكورة على المستحقين المذكورين اعلاء
- ٢٠٣ - على النهج المسطور والتمط المذبور والشرط المذكور مادامت رقة المدرسة
- ٢٠٤ - المباركة المذكورة عامرة فان اهدمت يمد عمارتها تانياً وثالثاً
- ٢٠٥ - وهلم جرا فليس للمتولى وقتن ولا لغيره من ارباب المقدرات المذكورة
- ٢٠٦ - ان يتنا ولوا شيئاً من محصولاتها حتى يمد ما خرب الى حاله الاولى من العمارة و يرجع
- ٢٠٧ - على اسلوبه السابق من حسن حاله ثم يجرى تلك المقدرات ويضى تلك
- ٢٠٨ - المقدرات على المستحقين المذكورين اعلاء على النهج المزبور والتمط المسطور
- ٢٠٩ - والشرط المذكور لا يتبدل هذا الحكم ولا يتغير هذا الشرط فان تعذر
- ٢١٠ - اعاتها او تعسر لما يق من عوايق الزمان او طرادت من حوادث الحدثان
- ٢١١ - يصرف جميع ريع الاواقف المذكورة الى فقهاء مدينة تكيدة المذكورة حماه الله تعالى عن الميكده
- ٢١٢ - فان لم يبق واحد منهم المايزباله فالى الفقراء والمساكين المسلمين بالمدينة المذكورة
- ٢١٣ - من امة محمد عليه افضل الصلاة والسلام وشرط الواقف المذكور بانه الله
- ٢١٤ - آماله ان يستغل الاواقف المذكورة بافضل وجوه الاستغلال في كل
- ٢١٥ - حين واوان من ايام الدهر ووقت من اوقات المصراستغلال مواجزة ومزارعة ومساقاة
- ٢١٦ - ولا يواجر ما قبل الاجارة اصلاً ولا يساق ما قبل المساقاة من لاواقف المذكورة
- ٢١٧ - اكثر من ثلاث سنين ولا يعقد عليها عقد ثان قبل تمام المدة المذكورة من القدااول
- ٢١٨ - وشرط ان لا يوجرمدة طويبة البتة اكثر من ثلث سنين فصارت بتوفيق الله الكريم
- ٢١٩ - ومنه الجسم ولطفه الميم وفقاً صحيحاً شرعياً ومسلماً صريحاً مرعياً ابداً
- ٢٢٠ - دائماً سرمداً جائزاً بتاً بتلا مدى ايام الدهر وازمان العصر لا يباع ولا يرهن ولا يملك
- ٢٢١ - ولا يتلف ولا يبدل بوجه من الوجوه وسبب من الاسباب ولا يورث الى ان يرث الله الارض
- ٢٢٢ - ومن عليها وهو خير الوارثين بل يجرى على اوصاله المؤبد وشرطه المؤكد
- ٢٢٣ - ايام حيوة الواقف المذكور لادامها الله واطالها وكذا بعد انتقاله الى جواربه ابداً سرمداً لا ياتي عليه زمان الا شئده ولا يتجدد عليه او ان
- ٢٢٤ - الا أكده لا يتغير شروطه المذكورة ولا يبدل قوانينه المسفودة بل هو دائم
- ٢٢٦ - يدوام الابد قائم بقيام السرمد حبس الاصل مسبل الفرج ولا يجل لاحد
- ٢٢٧ - يؤمن بالله واليوم الاخر وملائكة وكتبه ورسوله من سلطان او وزير
- ٢٢٨ - او أمير او مأمور او حاكم او محكوم او قاض او متلب ان يسى في ابطال الوقت
- ٢٢٩ - السابق ذكره او يأذن في تغيير شروطه وتبديل حقوقه او يمنع رسومه
- ٢٣٠ - او يصرفه الى غير مستحقه فمن سى في تغيير شئ من الاواقف المذكورة او اطان
- ٢٣١ - عليه بمباشرة او تسبب او اسك عن الدفع وهو قادر عليه فقد احتمل
- ٢٣٢ - بيتاناً واثماً مينا وخسر خسراً مينا

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. I. H. UZUNÇARŞILI

5 - وشهد به أيضاً على الوجه المذكور	5	1 - شهيد بصحة مضمونه	1
6 - سيد اسمعيل بن سيد حسن بن سيد اسمعيل	6	2 - وثبوت مكنونه	2
7 - وحضر بن اسحاق الفقيه	7	3 - شيخ محمد بن كريم	3
8 - والحاج محمد بن خواجة الخافظ	8	4 - السيواسي الكاتب اصل المذكور	4
9 - واهي جلي بن اخي حسام	9	1 - شهد على حكم الحاكم المسجل اعلاه مضمون مافي هذا الكتاب	1
10 - وحاجي محمد بن الحاج احمد بن الحاج محمد سوباشي	10	2 - الشيخ جلال الدين بن محمد الطيب	2
11 - ومحمد بن سعد الدين بن اصليك	11	3 - وشهد به أيضاً	3
12 - وشيخ حضر بن يوسف	12	4 - ملك محمد بن اخي بخشايش	4
13 - ومحمد بن شيخ علي بن هما	13		

شهد بانه محمد بن خليله	شهد بانه مؤمن بن محمد بكار	شهد بانه محمد بن قبا	شهد بانه احمد بن قبا
شهد على حكم الحاكم صحة الوظيفة ولزومها بمحمد بن اصليك الفقيه	شهد بانه شيخ پاشا بن پير علي بن شينرو	شهد بانه حاج محمود بن عبد الجليل بن عمر	شهد بانه الحاج منصور بن الحاج محمود
		شهد بانه احمد فقيه بن محمود ومحمد بن بخشايش بن سايان	

Ak Medrese Vakfiyesinin Türkçe Tercümesi

Vakfiye harfi harfine tercüme edilmiştir; buna da sehpe metinde lüzumundan fazla ve sırf metni kabartmak ve süslemek için konmuş cümle ve ibarelerin - metne hâle gelmemek üzere - terkedilmiş olmasıdır.

Bismillâhırrahmanırrahim

Bizim her bir umurumuza yeten Tanrıya hamdolsun; selâmı da beğendiği kulları üzere tevcih etsin. Bu vakfiyenin mazmunu indimde sabit ve muhteviyatı vakfiyede mezkûr olan vâkıfın ikrarile nezdimde sahih olmuştur. Allahüteâlâ vâkıfın devletini daim etsin.

Bu vakfiyede zikredilmiş olan yerlerin ve emlâkin muayyen cihetlere ve masalihî mühimmeye, şerhedilmiş olduğu veçhile ve yazılmış tarz ile kendisine nisbet edilen herşeyi itiraf eylemiştir; ben de anın sıhhat ve lüzumuna mes'ulen hükmü sahihi şer'i ile hükmettim.

Bu tescilli, Niğde şehrinde hâkim bulunan ve gani Tanrıya muhtaç olan Mehmed b. Musâ Allaha hamd ve Nebiyyi Hazreti

Muhammede ve ehli beyte salat ve selâm ederek vakfiye tarihinde yazmıştır.

Molla Fenari tarafından vakfiyenin tasdiki [4] :

Bu kitabın içinde yazılmış olan mukarreratın tafsilâu ve dehaytuki müteaddit vecihlerle sabit olmuştur. Ezcümle mevsum adamların bunların cümlesine şehadeti, vâkıfın - ki gölgesi daim olsun - nezdinde bunların cümlesine mirâsen itirafı, ve unvanı zikredilmiş olan hâkimin, 'hâkimliği üzerinde olduğu halde bunların cümlesine itirafı üzerine ben de kabul ettim ve anı infaz eyledim. Ben ki Mehmed b. Hamza b. Mehmed'im - Allah anı affetsin - Tanrıya hamdolsun bu tescil hicretin 819 senesi Cemadiyelâhiresinin evahirinde vaki olmuştur.

Bundan sonra asıl vakfiyeye geçiliyor:

Kur'an âyetlerinden surei Rahmanı inzal buyuran Allaha hamdolsun. Kur'ani Kerim içinde surei Rahman'ın bilhassa şâns âzimidir;

[4] Şemsaddin Molla Fenari yüksek vukuf ve malûmatını samaniyan ilim merkezi olan Misir ve Kuriyede de tevdiğ ettirmiş bir şahsiyet olup Osmanlı memleketlerindeki fikir hareketlerinin başında gelir. Karaman oğ'u Mehmed Bey adına Fatıha teşviri yazmıştır. Vefatı Burasdadır.

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

o surenin evvelerinde ifadei beyanı talim ve âharlarında iyiliğin cezası iyilikten başka bir şey midir? Hükmü Celili vardır, Kur'anın muhkematile Şeriatı Carranın usulünü hüccet ve bürhan ile tahkim buyurmuştur ve müteşabihâtile de kütübü rasihiyi dizginlerini çekilmek ile imtihana çekmiştir.

Semavat yarılıp kızıl gün gibi olduğu vakitte iktibası nur etmek için sünneti seniye mişkâundan gayet parlak bir kandil ikad buyurmuştur.

Hıtabı izzetile batıl yollardan doğruluğu teveccüh etmiş olanlara, kolay ve müsaadekâr ve parlak olan Dini Mübinin füsunununu, sair dinler üzerine âli eyledi; eğer Musâ hayatta olsa idi Nebîi Kerime ittibadan başka çare olmazdı.

Anın için aslı yerde sabit ve dalları budakları semada olup Rabbi Mennanın iznile meyvasını veren bir ulu mübarek ağaç gibi o hitap bütün şumulile gayet yüksek oldu. Servet sahiplerinden ve bir müddet için o servetten temettü eyliyenlerden farzı talep buyurmuştur ki infak ve tasadduk ettüklerine mukabil hesap gününde umduklarından hariş hadsiz hesapsız mükâfat eyliye.

O Allaha, hamd ve şükürünü eda için ömrünü istiğrak ettiren kişinin hamdile hamd ve zâhir ve bâtin nimellerine gark olan ve anın hakkını edadan âciz bulunan kimsenin şükürle şükür ve Tanrıdan başka Tanrı olmadığına ve anın şeriki, vezir ve müşiri bulunmadığına şehadet ederim.

Hazreti Muhammed'in anın kulu olup Tevrat, İncil, Zebur ve Furkanda yazılı buldukları Peygamber olduğuna şehadet ederim ki mucizati âyan ve beyan Allahın resulü bulunduğunu İslâm salikleri bittahkik ve erbabı küfran ise zımnen muterif olmuşlardır.

Bundan sonra Allahüteâlânın tam salâvatı ve pâk ve mübarek Tahıyyat ve Teslimatı [Salâvat ve Selâm] parlak hüccetle irsal buyurduğu zat üzerine olsun ki anı hüccet ve bürhan ile müeyyet göndermiştir ve anı bazan şasahati beyan ve bazan seyfi sinan ile müeyyet, mansur, sultan'eylemiştir.

Tanrının hâdimi, mübeşşir ve nezir ve insanlara Cennet yolunun parlak ışıksını olarak bâ's buyurduğu Peygamberine salâvat ve selâm olsun ve Âdem, İdris, Nuh, İsâ, Musâ gibi babaları ve ihvanı olan cemii enbiyaya da salâvat ve selâm olsun.

anlardan sonra işaretini delâletile tariki irfana hidayeti deruhte edenlere ve beyanı aşikâr olan mütevater naslara istinat edenlere de olsun ve anın [yani Hazreti Peygamberin şerifi sohbetini ganimet bilen Muhacirin ve Ansara ve anlara hoş ittibu edenlere olsun.

Bahusus onların arasında nassı Kur'an ile Resulüllahın arkadaşı ve refik ve şefiki olan İmamı Ebu Bekir Siddika ve hakkı bâttıdan furkeden ve doğru söyleyen mü'minlerin zahiri küfür ve isyankârların katili İmam Ömer b. Elhattab'a ve haya ve pak iki nur sahibi, Kur'an tilâvetile meşgul ehli zulüm ve udvan'ın maktülü İmam Osman b. Afjun'a ve herkesin hoşnut olduğu vefakâr Allahın Arslanı sapık ve azgunları kökünden söken İmam Ali'ye ve Hazreti Zehrâyi Betülün ciğerköşeleri, Risalet ağacının iki büyük şubesi, Allahın meslûl kılıcı zulüm ve udvan sahiplerinin maktülü iki kerimi İmam üzerine de olsun; bunların cedleri Resul Aleyhisselâmdır denilince söz tamam olur, daha ne diyeyim, ehli Cennetin gençlerinin uluları Hasan ile Hüseyin.

Ve Hazreti Peygamberin ehli beyti ve ezvacı tahiratı üzerine daim salâvat olsun ve Şeriat direklerini tahkim eden ve tarikat binalarını temhid eyliyen Tâbiin ve onlardan sonra gelen ilim ve irfan sahibi cemii Eimmeye de salât, ve selâm olsun.

Hususa anlar arasından ümmetin sıraç [kandilci, ışık veren] Sünneti Seniyyenin muhyisi, Müslümanların yardımcı, bid'ati mahvedici ve Cühem b. Safran'ın hücum ettiği şüpheler âsasını kıran ve Şeriatı Carranın akvali zahiresile ve parlak tarikatın ilimlerini tahir e'fatile en muvafık tarzda beyan eden İmamı Âzam ve Akdem ve Hümam ve Ekrem ve A'lem hak ile kaim (Ebu Hanife Numan b. Sabit) e ve imamu muazzam ve ahkâmı islâmın nâzımı, kavuidi şer'in ahse-ni nizam ile mümehhid ve mübeyyini ve eski kavillerin mürettibi, envai ulûmun icmalen ve tafsilen tariki lisan ile mühezzibi İmanu Kureysi Bedri Haşimi Muhammed b. İdris Şafî'ye.

Ve imamu mükerrerem ve muazzam Eimmei hadisîn imamu Bedrülenam (Malik b. Ens) e ve imamu zahiri taki ve tahiri naki veliyyemüeyyet Ahmed b. Hanbel Hazretlerine ve hidayet yıldızları olan imamu Ebu Yusuf ve Muhammed gibi sair hilcümle imamlara da ol-

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. İ. H. UZUNÇARŞILI

sun.

Bu vezâîfi diniyye bittikten sonra malûn ola ki Emiri Kebir, mücahit, mürabıt [İslâm hududunu bektiyen] muahid [İslâma kuvvet olan] cehti semadan müeyyed, düşmanlarını muzaffer, mansur, muhsin, munsif, zahir mücîr [mültecileri muhafaza eden] penah ve yardımcı Alâüddünyü vadedetü veddini İslâm ve müsliminin bâzusu nilleti tahirenin nasru tenkin ile yardımcı gazî ve mücahitlerin müini muvahhitler ordusunun kumandanı bâgileri 'dağutıcı tâgileri kahr ve bâğî ve azgınları ifna eyleyici adlı insaf yollarını ihyu, cevr ve zulüm eserlerini mahvedici ümmetin üzerinden gam bulutlarını giderici ve herkes üzerine ziyadesile esirgeme kanotlarını gerici, bir çok hayırların menbası ve bir çok hasanatın muakkibi uyanık Emir ki ana tâbi olanlar ikbalin yüksek derecelerine çıkarlar, ve o vecahatli zata uyanlar ihsan hisselelerini atırlar, gizli ihsanları ebnayı zamana dağutan odur. Bütün hayırlı eserler anın ihsanının en yüceleridir; bundan dolayı ismi müsemmasına mutabık olur; o zat Emir Alâüddevetü veddin Ali Bey, b. Emiri merhum Saidi şehit Alâüddin Bey b. Emir Halit Bey b. Emir Mahmud Bey b. Emir Karaman'dır.

Anın devletinin göz çanağı daima hayır nurlarına baksın ve anın rifat ve ululuk bahçesi hep iyiliklerle yeşillensin ve Allahüteâlâ anın devletini ve lâtuflarını daim ve âba ve ecdadına rahmet etsin.

İşte bu Emir kararız dünyayı ve karar yeri olan ve zevvali olmayan ve bir çok vasıfları hai: bulunan âhirete kalb gözüle baktı dünya zıd şeylerin masdarı olup gamdan sonra ferahlık, acıdan sonra tatlılık gibi birbirine aykırı şeylerin mahalli olmakla beraber âhirete geçilecek bir köprü olduğundan bir cihetten de tâzime şayandır; çünkü enbiyanın bâ'solunduğu bir yerdir; Evliyai salihinin men'zeidir, hükema ve sadıkların ve ulemai müctehidinin medreseleridir. Ashabı mücahede olan meşayihin meskenleridir, Kâbe, Medine, Kudüs buradadır... ilh,

İşte Emiri müşarünileyh dünyada bulunan her bir dirinin öleceğine ve herşey fevt olacağına, her izzet zillate inkılâp edeceğine ve dünyanın ancak âhiret turlası olup ehli dünya hurada etkiklerini orada biçeceklerine ve hayır ve şerden velou zerre miktarı olsa da

amellerinin cezasını göreceklerine ve Allaha teveccühün en hayırlı bir vesile olacağına ve amellerini islâh edenlerin said insanlar olduklarına yakın hasıl etti; buna binaen Allahüteâlânın [sadaka veren erkek ve kadınlar ve Allahüteâlâyâ karşı hasende bulunanlarını cürü mesubası [kat kat olacaktır] vadi kerimine ve Hazreti Peygamberin:

Güneş doğmaz ve batmaz, illâ yanında iki melek vardır; bunların seslerini insü cinden maada arz seknesi işitirler, bunlar «Ey insanlar Rabbinize geliniz az olup da baki olan çok olup da meşğul eden şeylerden daha hayırlıdır» diye nida ederler. Diğer iki melek de daima: «Yarabbi senin yoluna infak edenlere ıvazın arkasını kesme ve imsak edenlerin mallarını da âcilen telef eyle» diye çağırırlar.

Yine Hazreti Peygamber buyurmuşlardır ki:

Ademoğlu öldüğü vakitte onun âmali hayriyesi üç şeyden maada jüllerden kesilir. 1 — devam eden sadaka [yani çeşme, imaret, hastane ve saire gibi şeyler], 2 — Menfaat veren ilim, 3 — Kendisine dua edecek hayırlı evlât.

Yine Hazreti Peygamber buyurmuşlardır ki:

Sunu dünyandan yiyip ifna ettiğin, giyip eskittiğin ve tasadduk edip ipka ettiğin şeyden başka birşey yoktur. İşte bunu anlıyan Emir, Dini Muhammedinin yücelmesine, iman esaslarının kökleşmesine sâ'yetti ve halis emvalinden ve en temiz menalinden bir medrese mübareke binu etti. Bu medreseyi (Ma'zuküye) demekle maruf ve (Pehlivan yatağı) diye meşhur olan (Niğide) kasabasında inşa eyledi; Allah Niğideyi bütün hiyelerden muhafaza buyursun.

İşte bu beldenin garb tarafında kâin Yuğutaş mahallesinde hududunu zikre hacet kalmıyacak derecede meşhur olan mahalde medresesini tesis etti, bu medreseyi ulümü şer'îye tedrisile meşğul fukaha ve mütefekkihava ve ulümü dîniyyenin nuhtaç olduğu ulümü edebiye tahsilile müteveggil evli, bekâr, leylî ve neharî talebe ile Hanefî ve Şafî mezhebinde olan müderris ve müid. ve vakfetti.

Burayı ulümü şer'îyye ve âliye ile müştağil fukaha ve mütefekkihaya sükna olmağa tahsis edip müderris ve müidin ve sair fukahanın tatil günlerinden ve şer'î ve vâzîr-

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

lâ zamanlardan başka hergün hazır bulunmalarını ve müderrisin fıkhı ve usulü fıkhı ve sair umuru şer'îye ve âliyyeyi takrir etmesini, müidin ise fukaha derslerini hergün müzakere ile gün sonunda tekrar eylemesini, Nakib'in müderris, müid ve sairlerinin cümekkiye yani maaşlarını temin ve fukaha ile talebeyi lâıyk oldukları meritebe ve yerlere iclâs ile anları ahlâk ve terbiyeye münafi olacak hareketlerden menetmesini şart eyledi.

İmam olacak zatın beş vakit farz namazları medresede kıldırmasını ve âdeti İslâmîye üzere salât-ı Regaib, Berat gecesi [Şabanın yarısı gecesi] teravih ve Kadîr gecesi gibi namazları da cemaatle ikame ve ifa eylemesini ve müezzinin de farz namaz vakitlerinin hü'lûlünü bilmesini şart koydu.

Ferrâş ve kayyım'ın mezkûr medresede hergün sabahın itibaren hizmete devam ile medreseyi temizleyip süprüntüyü dışarı atmasını ve mutat vehile fukaha ve talebeye hizmette bulunmalarını ve kapının da gece ve gündüz âdet vehile medreseye devam ile vazifesini ifayı şart etti.

Eğer bir şahıs müezzin, nakib ve ferrâş ve bevrab vazifelerini ifa etmeği üzerine alırsa ve bu hususta bir maslahat melhuz olur ise mütevellî anı menetmiyecektir.

Mezkûr vakıf, mevcut hâfızların iyi tecvîd bilen mütteklerinden beş hâfız seçilip hergün cumad-ı maada sabah namazından sonra medresesinde birer cüz Kur'anı Kerim okumalarını ve bir haftada tamam olacak Kur'anın perşembe gününde hatmedilmesini ve bu beş hâfızın içinden en faziletsini vakıf sahibine ve seleflerine ve zürriyetlerine ve müslümanların diri ve ölülerine dua ederek diğerlerinin de (âmin) demelerini şart etti.

Allah vakıfın zillını daim ve gufran yağmurile gönlünü şad etsin; medresesini yukarıda zikredilen cemaate vakıf sahihi şer'i ile vakıf ve muhalled ve müebbed olarak hapis ve hasreyledi. Satılmaz, başkasına bağışlanmaz, terhin edilmez, başka birşeye tebdil olunmaz, mülk yapılmaz, miras olmaz.

Bundan sonra Allah kadrini yükseltsin vakıf Allah rızası için ve Hazreti İbrahim'e itibaren emlakini de hapis ve vakıf eyledi. Hazreti İbrahim Halilullah, birisinin hazin bir sesle Allahı zikrettiğini işitip kalbi hoyecan ve cezbe ile doldu. Bunun tekrarını ondan istedi ise de bir ücret vermeyince tekrarlamı-

yacağı cevabını aldı; Hazreti İbrahim mülkünün üçte birini ona verdi; o zat da evvelkinden daha müessir olarak zikretti; gâşyolan İbrahim Peygamber bir daha zikret de bütün malim senin olsun demiş. O zat gülmüş ve demiş ki seni tecrübe için ben Allah tarafından gelmiş bir meleğim ve ben sana (Halil)lik hil'at ile geldim, Allah, seni halil yani dost itihaz etmiştir; bunu bil, benim mala ihtiyacım yoktur, malını geri al deyince Hazreti İbrahim ben o emvali Rabbimin zikri uğrunu ihzar ve hibe etmiştim, kal'iyeyi geri almam diye mukabele eyledi. Melek de öyle ise bu emvalini fukaha ve mesakine vakıf eyle dedi. İşte o günden itibaren vakıf meşru ve mesnun kılınmıştır ve caiz olmuştur. Binaenaleyh vâkıf Allah yoluna gönül rızası ile, bilecek, Allahın rızasına ve rahmetini dileyip âhiret akubelerini iktiham edip nefisini kurtarmak için medresenin müderris, müid ve sair zikri âti mesalihine sarfedilmek üzere vakıf edilmiştir.

Allah vakıf sahibinin muvaffakiyetini daim buyursun, ona doğru yolu yol etsin, ezeli inayetini ona arkadaş yapsın. Bu emlak anın malı ve mülküdür, bu vakıf muamelesi sudur edinceye kadar anın tahtı tasarrufundadır; müteaddit emlakî ve muayyen kariyeleri ve hudutları belli araziye ve dükkânlarını bu uğurda vakıf etmiştir.

Bu cümleden olarak Niğde kasabasında mezkûr medreseye bitişik ve vâkıfa ait arazi ile beraber bilûmum bağları vakıf etmiştir; bu arazi ve bağlar bir taraftan yol ve bir taraftan (Ali bey b. Memrâş) veresesine ait yerlerle [5] mahduttur ve yine Terme diye maruf mevzi ve zehrin mahallesi ve bir taraftı da medrese ve iki taraftan yol ile tahdit edilmiş mevzî vakıf eylemiştir.

Ve bir de Dolapyeri diye maruf olan arazi ve ezcümle Ervanî [Aravan] diye yad edilen ve kasaba hududile mahdut olan ve bir Tanke köyü arazisi ve Ödemi ve Fertak (Fertaraftan da Tanke köyü arazisi ve Ödemi ve Fertak (Fertek) köyleri hudutlar ile tahdit edilmiş araziye vakıf etmiştir [6].

[5] Bu köylerin mevkileri ve yeni isimleri hakkında Niğde'den teminlen malûmat henüz gelmemiştir. Ödemi'nin ismini Köylerimizin isimli eserde bulamadım. ۵۰۰ belki Denki köyüdür. Fertek ise malûmdur. Hepsi de Niğde'nin merkez nahiyesine aittir.

[6] Memrâş isimli biri hakkında Aksaray tezkiresinde malûmat vardır c.2 s.216 ve 221 [Emiri].

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. I. H. UZUNÇARŞILI

Keza Niğde kasabasının garbında iki taraftan yol ve harap arazi ve bir de Ahi bağ ile mahdut arazinin yarısının tamamını vakfylemiştir.

Bir de Niğde kasabasında bir taraftan çarşı ve mahalle ve bir taraftan da kilise ve aşağıda zikredilecek han ve Mevlâna Mürsel b. Hacı Mustafaya mensup virane ile tahdit olunmuş Bezzazlar çarşısının cümlesini vakfetmiştir.

Keza mezkûr çarşıya [Bezzazlar çarşısına] muttasıl ve bir taraftan çarşı ve diğer taraftan Emir Seyfedin Sungur Bey camii ile mahdut hanın cümlesini.

Bir de yine kasabada Derbinur mahallesinde [Derb mahalle demektir] Cengi Murad fırını demekle maruf fırının yarısının tamamını.

Keza kasabanın meydan mahallesinde vâkıfın ismine izafetle zöhretine binaen hudut ile tahdiden müstağni birbirine bitişik iki hamamın cümlesini.

Yine o cümleden olarak Niğde kasabasında Orhan mülkü ve اجاشی veresininin mülklerle ve Mehmedin mülkü ve bir taraftan da yol ile mahdut yağhanenin hepsini.

Bir de Niğdenin şarkında vaki olup mekânının zöhretine binaen tahdiden müstağni diye yadedilen köyün yarısının cümlesini.

Kezalik bir taraftan yol ve iki köprü arasındaki büyük nehir ve Fertek köyünün hududile mahdut olan Ervanî [Aravan] kariyerarazinin cümlesini ve yine mezkûr karyede sinde kâin arazinin cümlesini ve yine mezkûr karyede vaki olup bir taraftan dağ ve Altuparmak veresininin ve Hacı Dursun ve Karabaş mülklerle mahdut olan değirmenin iki sülüsünün tamamını.

Ve yine kasabada kâin bazı bazı muttasıl sekiz dükkânın cümlesini ki bunlar yukarıda mezkûr iki hamam kurbinde bulunup bir taraftan yol ve bir taraftan Hacı Musa b. Hacı Hâs Bey mülkile ve bir de Bena yani mîmar Ömer ve Arij b. Hacı Abdullâh mülklerle mahduttur.

Ve bir de beldei mezkûrenin kible cihetindeki Fertek karyesinde birbirine bitişik arazinin cümlesini ve yine Emirbağ diye maruf olduğundan dolayı tahdit ve tariften müstağni olan bağı vakfetti.

Mezkûr akarların cümle hukukları ve

hudutlarile, yollarile, müstemilâtile, rûsâm ve masalihile, tevabi ve levahikile arazi ve meskenlerle ve anlar için sabit olan dahilî ve haricî bitişik ve ayrı her bir hudut ve hukukun cümlesile vakfetti; ancak bunlar meydanında evvelce mevkuş veya başkasına taalluku olan arazi varsa anlar müstesna.

İşte bunları vakf ile hükmü sahihi şer'î ve sarîh ve hükmü ka'î ile vakıf ve haps cyledi; satılmaz, bağışlanmaz, kimseye miras kalmaz. Allah hayratını kabul etsin.

Vâkıfı mezkûr şöyle şart etti ki Evkâfın iradından hasıl olan menâfi evvelâ akarâtının rakabe ve asıllarının bakasını temin edecek ve menfaatinin teksirine hizmet edecek cihetlerine sarfoluna. Bundan sonra geri kalan irat medresenin rakabesinin olarak bakasını temin eden cihetlere ve anın masalihinden kandil, kilim ve saire gibi zaruri olan yerlere, bundan da geri kalan mebalîğ ve hasılatın - bu hasılat gerek günlük veya aylık ve yahut senelik olsun - hepsi yüz sehîm itibar olunup bundan yirmi sehîm (müderriş) e verilir ki bu, meblâğı mezburun humsü olur ve müdde de on sehîm verilir ki meblâğı mezburun öşrü olur, keza mütevellîye on sehîm verilir ki bu da öşürdür; imama üç sehîm, müezzîn, nakib, ferraş ve bevaba dört sehîm, beş adet hâfıza sekiz sehîm, medresede on beş iim tahsilile meşgul olan fukahâ ve mütefekkihiye [talebeye] meblâğı mezburdan ne kalırsa verile ki bu da kırk beş sehîm eder. Bunlardan, istidlâl ve mübahaseyi temin eden beş fakihin her birine dörder sehîm ve mutavasıt olan fukahayı hamsenin her birerlerine üçer sehîm ve müptedâ olan fukahayı hamsenin her birerine ise ikişer sehîm verile.

Allah menzîlini âli etsin; vâkıfı müşâ-rülileyh mütevellîliği ve nazırlığı ve vakfın gelirinin tahsil ve sarfını kendileri hayatta bulundukça kendisine hasretti, sonra evlâdının en akıllısına, badehu evlâdının evlâdının en akıllısına ve bunlar tenasül ettikçe bunlara ait ola; eğer bunlardan kimse kalmazsa Niğdede ahkâmı şer'iyenin tenfizine memur hâkim mütevellî ola.

Yine vâkıfı mezkûr medresenin rakabesi mamur bulundukça vakfın bütün hasılatını yukarıda yazıldığı üzere müstahaklarına sarfolunmasını şart etti; eğer münhedim olacak olursa saniyen ve salisen ve helümecerra

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

mamuriyeti iade olunacaktır; o vakit ne mütevellî ne de sair erbabı istihkak eski mamuriyeti iade edilinceye kadar mahsulden birşey almayacaklardır.

Bu hüküm ve bu şart tebdil ve tağyir edilmiz. Şayet hâdisatı dehir dolayısıyla eski haline iadesi müteazzir veya müteassir olursa evkaftı mezkûrenin cemii hasilatı Niğde şehri fukahasına sarfedile. Neuzu Billah anlar da kalmıyacak olursa mezkûr belde müslümanlarının fukara ve zaafasına sarfoluna.

Allah onu emellerine nail etsin. Yine vâkıfı mezkûr, evkaftının istiğlâl vecihlerinin her zamanına göre en efdâl tarzile istiğlâl olunmasını, meselâ kiraya verileceklerin kiraya vâkıfı muzaraa [7] ve مساکات Musakat [8] olunacaklar o tarz ile istiğlâl olunalar devu şart kıldı.

İşte bu şartlara riayet olunmakla Allahın tevfiğ ve lütfile vakfı sahihi şer'i ve tesbili sarıhi mer'û ebedî ve daimî sermedi ve kal'î ile medel,eyyamı vel'ezman vakfiyeti sabit oldu; satılmaz, rehin olunmaz, mülk olmaz, telef edilmez, hiç bir veçhile tebdil kılınmaz ve hayrülvarisin olan Allah yeryüzüne ve üzerindekiilere varis oluncaya kadar hiç başka kimseye miras kalamaz, belki aslı mücbbedi ve şartı müekkedî üzere vâkıfın hayatı müddetinde ve keza civarı ilâhiye intikalinden sonra ebediyyen icra olunur, hangi zaman gelirse gelsin tahkim olunur; zamanın teceddüdüle mezkûr şartlar tağyir olunmaz ve kavanini mesfuresi tebdil olunmayıp devamı ebedle daim, kıyamı sermedle kain aslı ve şer'î fisebilillaâh olarak cereyan eder.

Allaha, âhiret gününe, meleklerine ve kitaplarına ve Peygamberine iman eden Sultan, Emîr, Vezir, Memur, Hâkim, Mahkûm, Kadı veya müteğallip hiç bir kimseye zikri geçen vakfın iptaline sâ'y etmesi veya şartu mezkûrenin tağyir ve hukukunun tebdilüne veya müstahak olmyanlara sarf ve tevcihine izin vermisi hatâl olmaz. Her kim mezkûr evkaftın herhangi bir kısmının tağyirine çalışır veya bilmubaşire veya sebebiyet vererek muavenet-

[7] مزارعة : Muzaraa ekicilik suretile muamele etmek. Bu tabir fıkıh istihlaklarında olup bir taraftan arazi ve diğer taraftan sâ'y ve ziraat olmak ve hasilat irada taksim olunmak üzere akdedilen şirket.

[8] Bu da fıkıh istihlaklarında olup, Bir taraftan arazi ve diğer taraftan terbiye etmek ve hasil olan meyve arada taksim kılınmak üzere akdedilen şirket.

te bulunursa veya müstahakların haklarının verilmesine mani olursa âşikâre günaha girsin ve husranı mübîn ile kâsîr olsun, Allahın gadabı ve lâneti anın üzerine olsun; kendine hiç bir yardımcı bulamasın, Meleklerin ve Peygamberlerin ve bütün nâsun lâneti üzerine olsun. Allahüteâlâ anın farz, nafile namaz, oruç, sadaka ve hacından hiç birini kabul etmesin, Allah ana gadab etsin, kendini ve evini yerin dibine soksun.

İşte bunları işittikten sonra kim bunları tebdil ederse günahı ve vebalı anın üzerine olsun. Allahüteâlâ işitici ve bilicidir.

Vâkıfı mezkûrun Cenâbıhakkın rahmetinden nasibini bol etsin, kasdı niyet ettiği şeylere nail etsin. Allahüteâlâ iyilik edenlerin ecrini zayi etmez.

Bu vakfın sıhhat ve lüzumuna ve nüfuzuna ve vakfa irası hasar edecek şartlardan ve iptal edecek kayıtlardan, hâle verecek istisnalardan beri olarak tahakkukuna, şer'i mutahhar yollarında cereyanına ve hakkı mukarrer kanununa muvafık vukuuna ve bütün şartlarının lüzumu gayri münfak olmasına ve kayıtlarının tamamile mutaber bulunmasına ve her birinin kavaidi diniyeye mutabakatine ve hiç birinin kavanini Şer'i Şerife muhalif bulunmadığına kuzatı müslümandan ve hükâmundan hükmü ve emri ve kazası nafiz, tenfiz ve imzası caiz ve memur bulunduğu vilâyet mahallinde nakz ve ibrama muktedir olan hâkim hükmeyledi.

İşbu hükmü nafizine ve kazayı mazisine resmi şehadetleri bu vesikanın sonunda tesbit edilecek mecliste hazır bulunan ulemai etkiya ve uduli ümena ve sikatı ezkiya ve zuhhad ve sulehayı da işhad eyledi.

Bunu, bu vakfiyenin balâsında ismi tesvil olunan Mehmed b. Musâ yazdı; Allah ana ve babasına ve cemii Müslimin ve Müslimata ve mü'minin ve mü'minata mağfîret etsin. 813 senesi aylarından Rebiylevvel evasıtında Allahüteâlâyâ hamd ve Nebisi Hazreti Muhammed ve âlinin cümlesine salât ve selâm ederek bunu yazdı. Satırlar Meliki gafur olan Allahın avnile tamam oldu.

Allah kadrini daim etsin. Vâkıfın vakfiyesindeki veçhi meşruh üzere yukarıda vakfiyeyi tevki' ve tahtim eden hâkimir. hükmüne aşağıdaki zatlar şehadet ederler:

Mehmed b. Hızır Sofı, Fakih Hacı Ahmed

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi.

PROF. İ. H. UZUNÇARŞILI

b. Hasan, Hamza b. İshak, Seyyid Mehmed b. İbrahim, Hatib Mehmed b. Emin, Hatib Bahüddin, Ömer b. Ali, Hatib Bedreddin b. Said, İmam Meveddedin b. Ahmed, Hacı Hafız Mehmed b. Ahmed, Mehmed b. Ömer b. Ali, Bahşayış b. İsmail, Hatib Çelebi b. Emir Hafız, Ahi Erendil b. Ahi Ali, Hacı İsmail b. Mehmed, Süleyman b. Kasım, Ahi Abdullah b. Ahi Muslihiddin, Ebu Bekir b. Yeni Bey, Fakih Ali b. Yakub.

Yukarıda tevki' eytiyen hâkimini mezkûr vakfiye hükmüne beni şahit kıldı:

Üveys b. Hacı Alâeddin

Bu vakfiyenin mazmununun sıhhatine ve meknununun [gizli şeylerin] sübutuna Mevlâna Şemseddin b. Ebu Bekir ve Sivasslı ve kâtib Şeyh b. Kerim şehadet ederler.

Yukarıda müseccil olan hâkimin ve bu kitabın mazmununa (Şeyh Celâeddin b. Mehmedütabib) şehadet eder, keza:

Melek Mehmed b. Ahi Bahşayış, Seyid İsmail b. Seyid Hasan b. Seyid İsmail, Hızır b. İshak, Elhac Mehmed b. Hoca Hafız, Ahi Çelebi b. Ahi Hüsam, Sübaşı Hacı Mehmed b. Hacı Ahmed b. Hacı Mehmed, Mehmed b. Sadeddin b. Asıl Bey, Şeyh Hızır b. Yusuf, Mehmed b. Şeyh Ali b. Hüma, Pir Hacı b. Hacı Gündoğmuş, Yusuf b. Fakih, Ahmed b. Fakih, Mü'min b. Mehmed Beğlü, Mehmed b. Halife, Elhac Mansur b. Elhac Mahmud, Hacı Mahmud b. Abdülcelil b. Ömer, Şeyh Paşa b. Pir Ali b. Şeyhu, Pir Mehmed Fakih b. Asfiya, Ahmed Fakih b. Mes'ud, Mehmed b. Yahşi Fakih b. Süleyman şehadet ederler.

Vakfiyenin şahidleri arasında Şeyh Celâeddin b. Mehmedütabib, Sübaşı Hacı Mehmed isimleriyle Ahilerden ve Fakihlerden bir hayli şahsiyet vardır.

Metni ve tercümesi yazılan vakfiye münderecatına göre Karamanoğullarından Niğde hükümdarı Alâeddin Ali Bey b. Alâüddin Bey b. Halil Bey b. Mahmud Bey b. Karaman Niğdede bir medrese yaptırmış ve buraya vakfiyede isimleri yazılı arazi ile Niğdede kendisine ait Ali Bey Hamamı denilen Çifte Hamam, Han ve sair emlakini vakfeylemiştir. Vakfiye dikkatle o-

kunacak olursa hâkimin vakfiyeyi ne kadar kuvvetli esaslara istinat ettirdiği görülür. Zaten bütün İslâmî vakfiyelerdeki esaslar bunun gibi kuvvetlidir.

Yine vakfiyedeki kayda nazaran medresenin mütevellisi ve nazırı, sağ olduğu müddetçe Ali Bey'in kendisidir. Vefatından sonra evlâdı içinde erşedi evlâdı yani çocuklarının en akıllısı vakfa müteveli olacak ve şayet vakıf sahibinin nesli kesilecek olursa tevliyet Niğdede hâkim olanlara verilecektir. Medresenin mütevelliden başka imam, müezzin, nakib, ferraş veya kayyim, kapıcı gibi hizmet sahipleri ve bir de müderris (Profesör) müid (Doçent) ve talebeleri vardı.

Bunlardan imam beş vakit namazlardan başka Salâtı Regaib [Valideleri Âminenin Hazreti Peygambere hamile kaldıkları Receb ayının ilk perşembe günü akşamla yatsı arasında teberrüken kılınan on iki rek'at nafile namaz] Şaban ayının yarı gecesi [Berat gecesi] Teravih ve Kadir gecesi [Ramazanın yirmi altıncı günü akşamı] namazlarını da kıldıracaktı.

Müezzin namaz vakitlerini ilân edecek ve ferraş veya kayyim da hergün medreseyi süpürüp temizleyecek ve aynı zamanda müderris ve talebenin hizmetlerine bakacak, kapıcı da akşam, sabah malûm vazifesini görecekti.

Vazife sahipleri arasında bulunan nakib, medresede hizmetile tanzif edilmiş olanların maaşlarını verdikten maada bunların vazifelerini de ifa edip etmediklerini kontrol etmek ve herkesin derecesine göre muamele cylemek ve muhilli edeb şeylerden anları menetmekle mükellefti. Vakfiyede, hergün sabah namazından sonra medresede birer cüz Kur'anı Kerim okuyup haftada bir perşembe günleri hatim indirmek ve sevabını vâkıfa ve eslâfına ve zürriyetlerine ve Müslümanların diri ve ölülerine hediye etmek üzere pek muktedir hafızlar tayin edilmişti. Medresedeki müderris ve müidlerin Hanefi veya Şafii mezhebinde olmaları şarttı. Karamanoğlu Ali Bey o tarihte Memlüklerin himayesi altında bulunduğu ve Mısırda Şafii mezhebi diğer üç mezhebe takaddüm ile birinci dercede olduğundan ihtimal bir cemile olarak müderrisin Hanefiden başka Şafii de olabileceğini vakfiyesinde zikretmiştir.

EK 1: Karamanoğlu Ali Bey Vakfıyesi.

KARAMANOĞLU ALI BEY VAKFIYESİ

Müderriis, muid, fakih ve mütefekkihe ile diğer vazife sahiplerini medreseye hergün . tabii meşru mazeretle tatil günleri müstesna . devamları şarttır. Müderriis hergün fıkıh, usulü fıkıh yani İslâm hukuku ve ulûmu edebiyeye dair ders okutacaktı; bunlardan başka sarf, nahiv gibi ulûmu âliye [ھآآ] tahsili de vardı. Müderriisin hergün tedris eylediği dersi muid akşam üzeri talebeye tekrar-lyacaktı.

Medresede bir müderriis ve bir muid-den başka fıkıh ve usulü fıkıh tahsilile ve bu ilimlerde ihtisas yapmakla meşgul üç sınıf mevcuttu; bunlardan her birinin müdavimi beşer kişi idi; bunlardan başka bu sınıflara namzet sarf ve nahiv ve ulûmu edebiyeye ile meşgul olan talebeler de vardı. Fıkıh ve usulü fıkıh okuyan üç sınıf maaşlı idiler. Bunlardan son sınıf olan beş kişiye fukahâ deniyor ki bunlar artık ihtisas yapmış istidlâl ve mübahaseyi idareye muktedir müderriisliğe namzet hukuk âlimlerinden idiler. Beş kişilik ikinci sınıf orta dereceli ve son sınıfa geçmeğe namzet fakihlerden olup mütefekkiha denilen beş kişilik birinci sınıf talebesi yani fakih namzetleri ise usulen tahsilini gördükten sonra hukukçuluğa intisap etmiş zümre idi. Bunların yani on beş fakih ve mütefekkihanın maaşları vardı; bunların evli ve bekâr olmalarında be's yoktu. Mütefekkihadan yani birinci sınıf hukuk talebesinden birisi bir yukarı sınıfa geçerse maaşsız olarak devam eden sarf, nahiv ve ulûmu edebiyeye ile meşgul talebeden münasıpleri buraya kaydolunmak suretile maaşa geçebilirlerdi.

Fakih ve mütefekkihaların medresede şer'i ilimlerden on beş ilim okuyacakları beyan ediliyorsa da bunların hangi ilimler olduğu zikredilmemektedir.

Medresenin bütün varidatı bir kaç kısma tahsis edilmiştir. Evvelâ vakfın devam ve bekâsını temin edecek ve menfaatini arttıracak cihetlere sarfedilecek, bundan sonra kalan paranın bir kısmı vakfın tamir ve termimi, kandil, halı, kilim ve saire gibi zarurî ihtiyaçlarına karşılık olacak, geriye kalan para yüz sehmi yani yüz hisseye ayrılıp müderriis, muid, müteveli, fakih ve mütefekkiha, imam, nakip, müezzin ve sair müstahdimlerin maaşlarına sarfedilecekti. Herhangi bir sebeple şayet medrese harap olacak olursa bütün vari-

dat tefrik edilmeksizin buranın imarı için sarfolunup, bu işin hitamına kadar hiç bir tarafa para sarfedilmeyecekti.

Maaş karşılığı olarak ayrılan yüz sehmi-den senevi yirmi sehmi müderriis, on sehmi muid'e diğer on sehmi müteveliye üç sehmi imama, dört sehmi müezzin, nakip, fer-raş ve kapıcıya müsterek olarak sekiz sehmi hergün Kur'anı Kerim okuyan beş hafıza verilecekti. Bundan başka yüz sehmi-den geri kalan kırk beş sehmi dörder sehmi istidlâl ve mübahaseyi temin eden en yüksek dereceli beş fakiha ve üçer dirhemi orta dereceli beş fakiha ve keza adam başına ikişer sehmi olmak üzere mütebaki on sehmi beş mütefakkıhaya verilecekti.

Vakfiyede kayıtlardan birisi de zamanın inkilâbı ile medresenin ihya ve idaresi kabil olmazsa medreseye tahsis edilmiş olan varidatın Niğde kasabasındaki fakihlere verilmesinin ve anlar da kalınyacak olurlarsa varidatın Niğdenin yoksul ve fakirlerine tahsisinin şart konmasıdır [9].

Vakfiyedeki bir kayda göre vakfedilen emlak ve arazinin gerek مزارعه = Müzarea ve gerek مساکات = Musakat suretile [10] üç seneden fazla icar edilmemesi lâzımdı.

Vakfiyede Niğdeye Ma'sukiye ve Pehliran Yatağı denildiği mukayettir.

[9] Akmedrese'nin bütün vakıfları Niğde merkez kasabasında olduğundan hepsinin mevcut olması lâzımdır. Vakfıye sahibinin sarti alibi gelirden bir kısmının bu özel medresenin tamirine sarfite mütebakiinin Niğde takir ve vaksullarına hasrı icap eder. Bu suretile hem vakif şartlarına riayet edilmiş ve hem vakif sahibi Ali bey'in ruhu sad olmuş olur.

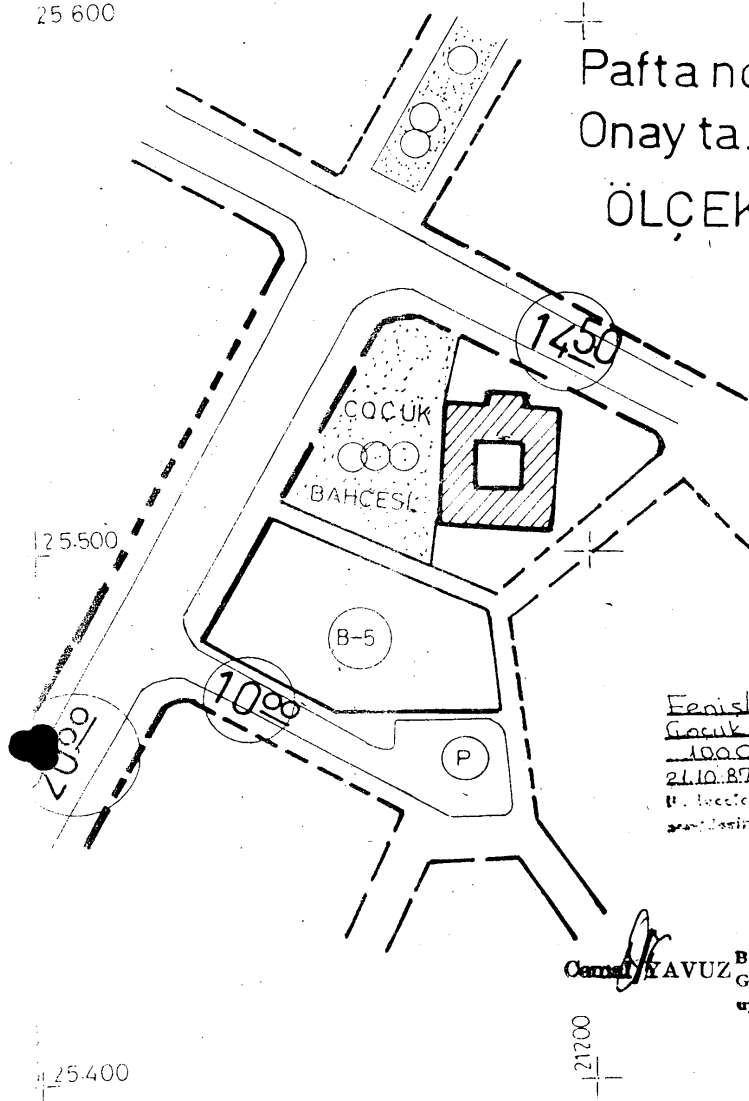
[10] Müzarea ve mesakat hakkında yukarıda vakfiyenin tercemesi hamisinde izahat verilmiştir.

[11] Medresenin tarih ve tezuatı hakkında kıymetli âlim prof. Albert Gabriel'in *Monuments Turcs d'Anatolie* isimli eserinin birinci kısmı olan Kayseri - Niğdesinde izahat vardır.

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

İLİ NİĞDE
Belediye : Merkez

Pafta no: 19.L.II
Onay ta. : 1.4.1981
ÖLÇEK 1/1000

Fenîşleri tarafından düzenlenen
Çocuk Bahçesi 19.L.II paftadan ilave
1000 ölçekli 19.L.II planı
21.10.87 gün ve 6 sayılı B. M. K.
Kararınca 3194 sayılı Kanunun 8 b
maddesinde belirtilen şekilde onaylanmıştır.

Belediye Meclisinin 21.10.1987
Gün ve 6 Sayılı Kararına
uygunluğu Tasdik Olunur
FERİTON ZEREN
BELEDİYE BAŞKANI

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 15-15.4.1988
Karar Tarihi ve No : 153-15.4.1988

Toplantı Yeri KONYA

Niğde İli, Merkez, Saruhan Mahallesi, 36 pafta, 285 ada, 1 parseldeki eve ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 27 Şubat 1986 gün ve ABİYAP/ABİŞB/51.00/1-11(86) sayılı ve T.K.V.T.V.A.B.K Büro Müdürlüğü'nün 26.3.1986 gün ve T.K.V.T.V.A.B.K/384 sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Niğde İli, Merkez, Saruhan Mahallesi, 36 pafta, 285 ada, 2 parselde Vakıflar Genel Müdürlüğü adına kayıtlı bulunan Ak Medrese yanındaki 36 pafta, 285 ada, 1 parseldeki evin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce kamulaştırılmasının uygun olduğuna karar verildi.

(Müsbet)

ASLIĞIBİDİR

Prof. Dr. Yılmaz ÖNGE
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu Başkanı

B A Ş K A N
ÖNGE(Yılmaz)

BAŞKAN YARDIMCISI
KARPUZ(Haşım)

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Ergün(Saadet)	Karpuz(Haşım)	Önge(Yılmaz)	Türel(Alı)	Yenişehirlioğlu (Filiz) (Bulunmadı)

Üye	Üye	Üye
Yavuz(Cemal)	Akmaydalı(Hüdavendigâr)	
Niğde Belediye Elemanı	Konya Vakıflar Bölge Müd.V.	

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
KAYSERİ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU
K A R A R

Ala Medrese
Eski eser dosyası no
51.01.01/3

Toplantı No ve Tarihi :148-31.7.1993

Karar No ve Tarihi :1529-31.7.1993

Toplantı Yeri

ANKARA:

Niğde İli,Merkez,genel tespit çalışmalarına ilişkin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün 23.7.1993 gün ve 2979 sayılı yazısı okundu,ekleri incelendi. Yapılan görüşmeler sonunda;

Niğde İli merkezinde yer alan taşınmazların 2863 ve 3386 sayılı yasalar kapsamına girmesi nedeniyle,ek(1) listede gösterilen 40 adet anıtsal mimarlık örneğinin tescilinin devamına,ek (2) listede yer alan 8 adet anıtsal anıtsal mimarlık örneğinin tesciline,ek (3) listede yer alan 10 adet sivil mimarlık örneğinin tescilinin devamına;ek (4) listede yer alan 50 adet sivil mimarlık örneğinin tesciline;

Ayrıca Sungurbey Mahallesinde bulunan ve tapununun 32 pafta,354 ada,2 parselinde kayıtlı konutun,Belediyesince rölöve projesinin yaptırılarak dosyasına konulmak üzere kurul Müdürlüğüne gönderilmesinden sonra yıkılabileceğine karar verildi.

Osman ERAVŞAR
Sanat Tarihçi

Aslı Gibidir.

Hayrettin ÖZESKİ
Arkeolog

BAŞKAN
Doç. Dr. Raci BADEMLİ
(BULUNMADI)

BAŞKAN YARDIMCISI
Prof. Dr. Mutbul KAYILI
(İMZA)

Üye
Yard.Doç.Dr.Sacit PEKAK
(İMZA)

Üye
Dr.Mustafa AKPOLAT
(İMZA)

Üye
İnci BAYBURLUOĞLU
(İMZA)

Üye
Belediye Başk.
Ahmet Oğuz ÖZMEN
(BULUNMADI)

Üye

Üye

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

KÜLTÜR BAKANLIĞI
KAYSERİ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARINI
KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 154-6.11.1993

Toplantı Yeri

Karar No. ve Tarihi : 1622-6.11.1993

KAYSERİ

Niğde ili, Merkez, kentsel Sit Alanında yer alan ve kurulumuzun aldığı 31.7.1993 gün ve 1529 sayılı kararı ile tescil edilen, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının tescil listesinde sehven yapılan hataların düzeltilmesi istemine ilişkin, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün 21.10.1993 gün ve 4567 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi. yapılan görüşme sonunda;

Niğde ili, Merkez, Kentsel sit Alanında yer alan ve kurulumuzun aldığı 31.7.1993 gün ve 1529 sayılı kararı ile tescil edilen korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının tescil listelerinde, sonradan yapılan tevhid ve ifraz işlemleri ile yanlış tespit sonucunda hataların olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, Niğde merkezde tescil edilen yapıların kararımız eki listelerde belirtildiği şekliyle düzeltilmesi gerektiğine karar verildi.

X
Orman Bakanlığı
Genel Müdürlüğü

BAŞKAN
Doç. Dr. Raci BADEMLİ
(İMZA)

BAŞKAN YARDIMCISI
Doç. Dr. Mutbul KAYILI
(BULUNMADI)

Üye
Yard. Doç. Dr. Sacit PEKAK
(İMZA)

Üye
Dr. Mustafa AKPOLAT
(İMZA)

Üye
İnci BAYBURTLUOĞLU
(İMZA)

Üye
A.Öğuz ÖZMEN
Belediye Başkanı
(BULUNMADI)

Üye

Üye

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

51.01-13

T. C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
TAŞINMAZ KÜLTÜR ve TABİAT VARLIKLARI
KONYA BÖLGE KURULU

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 17 - 10.10.1986
Karar No. ve Tarihi : 112- 10.10.1986

Toplantı Yeri :

KONYA

Mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğüne ait, Niğde İl Merkezindeki Ak Medresenin onarımına ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğünün 30.9.1986 gün ve ABİYAP/ABİŞB/51-00/1-11.186) Sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılmak istenilen üst örtü onarımının (7 cm. kalınlıkta demirli mozaik veya ahşap çatı) köklü onarımlar kapsamına girmesi nedeniyle, bu konunun 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasasının 18.maddesi uyarınca Yüksek Kurul tarafından Medrese ile ilgili grup kararı alındıktan sonra görülebileceğine, ancak sözü edilen diğer onarımların ise Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun 6.1.1984 gün ve 66 Sayılı ilke kararı doğrultusunda adi onarımlar kapsamına girmesi nedeni ile Medresenin orijinal durumuna uygun olarak onarımına başlanabileceğine karar verildi.

Erol (Erdoğan)

B A Ş K A N

BAŞKAN YARDIMCISI

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Alkan (Ahmet)	Önge (Yılmaz)	Tugal (Erol)	Yazgan (Murat E.)	Zoroğlu (Levent)
	Bulunmadı	Bulunmadı		

Üye	Üye	Üye	Üye
Konya Müze Müdürü Erol (Erdoğan)	Konya Rölöve ve Anıtlar Müdürü V. Gez (Lütfi)	Bayındırlık ve İskan Müdürü Aslangörür (Mustafa)	Vakıflar Bölge Müdürü Unal (Gürbüz)

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

51.00 / 1-11

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 9-26.2.1988

Toplantı Yeri : KONYA

Karar Tarihi ve No : 92-26.2.1988

Niğde İl Merkezindeki Ak Medrese'nin onarımına ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 30.9.1986 gün ve ARİYAP/ARİŞB/51.00/1-11 (86) sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Niğde İl Merkezindeki Ak Medrese'nin T.K.T.V. Yüksek Kurulu'nun 6.1.1984 gün ve 61 sayılı kararı gereğince I-A grubuna dahil edilmesine, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne onarilmek istenilen üst örtü konusunda karar verilebilmesi için toprak örtü altında kesme taş deneyi yapılarak olup olmadığının araştırılmasına, bulunduğu takdirde buna göre çatının ihyasına, bulunmadığı takdirde teklif edildiği üzere desirli mosaic olarak yapılabileceğine, ancak bunlar için hazırlanacak projelerin onaylanmak üzere Kuruluma gönderilmesine karar verildi. (Müsbet)

ASLI GIBİDİR

BAŞKAN

ÖNGE(Yılmaz)

BAŞKAN YARDIMCISI

KARPUZ(Haşim)

Prof. Dr. ÖNGE
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu Başkanı

Üye

Üye

Üye

Üye

Üye

rgün(Saadet)

Karpuz(Haşim)

Önge(Yılmaz)

Türel(Ali)

Yenişehirlioğlu

(Filiz)

(Bulunmadı)

Üye

Üye

Üye

Yavuz (Cemal) Akmaydalı (Hüdvendigâr)

Niğde Belediye- Konya Vakıflar Bölge Müdür V.

Si Elemanı

(Bulunmadı)

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

Eski Eser Dosyasına
51.01.1/5

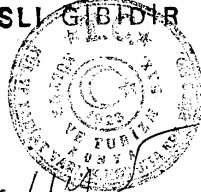
K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 27-30.9.1988
Karar Tarihi ve No : 277-30.9.1988

Toplantı Yeri : KONYA

Niğde İl Merkezindeki Ak Medrese'nin üst örtü onarımına ilişkin Kurulumuzun 8.7.1988 gün ve 251 sayılı kararı ile istenilen, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 11.8.1988 günlü yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda; Niğde İl Merkezindeki Ak Medrese'nin üst örtü onarımının, Kurulumuzun 26.6.1988 gün ve 92 sayılı kararı esas alınarak yapıldığı anlaşılmış olup; Ancak eski eserlerle ilgili onarımlar hususunda bundan böyle mevcut kanun ve yönetmelikler dikkate alınarak daha hassas davranılmasının gerekliliğinin hatırlatılmasına karar verildi. (Müsbet)

ASLI GİBİDİR

B A Ş K A N
ÖNGE (Yılmaz)

Prof. Dr. H. Yılmaz ÖNGE
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu Başkanı

BAŞKAN YARDIMCISI
KARPUZ (Haşim)

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Ergün (Saadet)	Karpuz (Haşim)	Önge (Yılmaz)	Türel (Ali) (Bulunmadı)	Yenişehirlioğlu (Filiz)
Üye	Üye	Üye		
Yavuz (Cemal) Niğde Belediyesi Elemmanı.	Özaydın (Taha) Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü			

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

T.C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Nevşehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu
K A R A R

Tescil Dosyası

51.01/3

Toplantı Tarihi ve No :27-28/09/1997-63
Karar Tarihi ve No : 28/09/1997-740

Toplantı Yeri
NEVŞEHİR

Niğde İli, Merkez İlçesi, 34 pafta, 285 ada, 2 parselde bulunan Ak Medreseye ilişkin Niğde Üniversitesi Rektörlüğünün 17.7.1997 gün ve 253-2867 sayılı yazısı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün 31.7.1997 gün ve 3407 sayılı, 13.8.1997 gün ve 3637 sayılı yazıları okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Niğde İli, Merkez İlçesinde, 34 pafta, 285 ada, 2 parselde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 15.7.1978 gün ve A-1207 sayılı kararı ile tescilli Ak Medresede Kurulumuzda izin alınmadan işlem değişikliği amacıyla onarımına gidildiğinden, izinsiz uygulama yapan ve yaptıranlar hakkında suç duyurusunda bulunulmasına, yapılan uygulamaların tarihi yapıya zarar verdiği anlaşıldığından yapının orjinal durumuna dönüştürülerek Kurulumuza bilgi verilmesine,

Eski eseri onarım için Kurulumuza sunulan projenin onarım ve tadilat için gerekli restorasyon ilkelerine uygun olmadığına karar verildi.

BAŞKAN
Prof.Dr.Önder BİLGİ

İMZA

BAŞKAN YARDIMCISI
Yrd.Doç.Dr.Sacit PEKAK

İMZA

ÜYE
Yrd.Doç.Dr.Niha ÇETİNTÜRK

İMZA

ÜYE
Doç.Dr.Aydan BALAMİR

İMZA

ÜYE
Dr.Ahmet UZEL
(Bulunmadı)

ÜYE
Murat YAĞMUROĞLU
Belediye Temsilcisi

İMZA

ÜYE
Nejat UÇAK
Vakıflar Temsilcisi

İMZA

ÜYE

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 21-24.6.1988
Karar Tarihi ve No : 21-24.6.1988

Toplantı Yeri : KONYA

Niğde İli, Saruhan Mahallesi, 36 pafta, 285 ada, 1 parselde Ak Medrese yanında bulunan Taşınmaza ilişkin Niğde Belediye Başkanlığı Fen İşleri Müdürlüğü'nün 27.4.1988 gün, 358 sayılı yazısı ve Saadet KABAKSIZ'ın 6.4.1988 günlü dilekçesi okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Niğde İli, Saruhan Mahallesi, 36 pafta, 285 ada, 1 parselde bulunan taşınmaz ile ilgili; Niğde'nin 1.4.1981 onay tarihli imar planında değişiklik yapan Belediye Meclisininin 21.10.1987 gün ve 6 sayılı kararıyla Kurulumuza önerilen değişikliğin uygun olmadığına; ekte sunulan 1.4.1981 onay tarihli imar planı kopyasında kırmızı kalemle taranan alanın, Ak Medrese'nin koruma alanı olarak tesbitinin uygun bulunduğu karar verildi. (Menfi)

ASLI GIBİDİR

B A Ş K A N
ÖNGE(Yılmaz)

Dr. İsmail KARAMUT
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu Büro Müdürü

BAŞKAN YARDIMCISI
KARPUZ(Haşim)

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Ergün(Saadet)	Karpuz(Haşim)	Önge(Yılmaz)	Türel(Ali)	Yenişehirlioğlu (Filiz) (Bulunmadı)

Üye	Üye	Üye
Öztürk (İbrahim)	Alkaydalı(Hüdevendigâr)	
Niğde Belediye- si Elemanı.	Konya Vakıflar Bölge Müdürü V.	

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
KONYA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULU

K A R A R

Toplantı Tarihi ve No : 23-8.7.1988
Karar Tarihi ve No : 251-8.7.1988

Toplantı Yeri KONYA

Niğde İli Merkezindeki Ak Medrese'nin üst örtü onarımına ilişkin Niğde Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 8.4.1988 gün ve KTM(51)-69.690/518 sayılı yazısı okundu, ekleri incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Niğde İli Merkezindeki Ak Medrese'nin üst örtüsünün Kurulumuz onayı olmaksızın Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğünce yapılmış olduğu anlaşıldığından bu konuda Vakıflar Genel Müdürlüğünden bilgi istenmesine karar verildi.

(Menfi)

ASLI GİBİDİR

B A Ş K A N
ÖNGE(Yılmaz)

Prof. Dr. Yılmaz ÖNGE
Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını
Koruma Kurulu Başkanı

BAŞKAN YARDIMCISI
KARPUZ(Haşim)

Üye	Üye	Üye	Üye	Üye
Ergün(Saadet)	Karpuz(Haşim)	Önge(Yılmaz)	Türel(Ali)	Yenişehirlioğlu
			(Bulunmadı)	(Filiz)

Üye	Üye	Üye
Zeren(Feridun)	Akmaydalı(Hüdavendigar)	
Niğde Belediye Başkanı.	Konya Vakıflar Bölge Müd.V.	
(Bulunmadı)		

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

NİĞDE AK MEDRESE

Malik: Saadet Kabalak Ali Kaya Rahşeli Kaçınca
PLAN ÖRNEĞİ

İli	KADASTRO VEYA TAPULAMA						Yüzölçümü		
	Görmeyen yerlerde				Görünen yerlerde		Ha.	M.2	Ds.?
İlçesi	Kütük sayfa No.	Pafta No.	Ada No.	Parşel No.	Mevki	Gömlek sıra No.			
Niğde	61	36	285	1	Hükümet Cad.		-	1267	85

Malik: Saadet Kabalak Ali Kaya Rahşeli Kaçınca
PLAN ÖRNEĞİ

İli : Niğde
İlçesi : Merkez
Köyü veya
mahallesi : Surluhun

KADASTRO VEYA TAPULAMA

Görmeyen yerlerde

Görünen yerlerde

Mevki

Gömlek sıra No.

Ha. M.2 Ds.?

61 36 285 1 Hükümet Cad. - 1267 85

AK Medrese Sokakı

HÜKÜMET CADDESİ

20

2

500

Plânından kopya edilmiştir.
F.K: 27

8.11.1986
Tapu Fen Memuru
Mehmet Sıralı

8.11.1986
Tapu Fen Amiri
Kemaletdin

Amber Stok No: 28 KL.146 T.K.G.M. Matbaası

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

ABİDELER ŞUBESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

R A P O R

25.000.000.00 ₺.keşif bedelle ihalesi yapılmış bulunan Niğde Merkez Akmedrese 1986-1987 Yılı Onarım işinde,işin ağırlığını teşkil eden,beden duvarları oda içlerinde,sıva,badana ve elektrik tesisatı gibi işlerin yapılabilmesi için öncelikle dam örtüsünün yapılarak yapının rutubetten kurtarılmasının zaruri olduğu malumunuzdur.Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Konya Bölge Kurulunun 10.10.1986 gün ve 112 sayılı kararında 7 cm.kalınlıkta demirli mozayik veya ahşap çatının köklü onarımlar kapsamına girmesi nedeniyle bu konuda 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma yasasının 18 nci maddesi uyarınca Yüksek Kurul tarafından Medrese ile ilgili grupkararı alındıktan sonra ve görüşülebileceğine" karar verilmektedir.

Bu durum karşısında üst örtü yapılmadan yapı bünyesinde yapılacak tüm onarımlar tahrip olacaktır.İşin aciliyeti nedeni ile ilgili kararın biran önce sonuçlanması gerekmektedir.

Bilgilerinize arz ederiz. 24.10.1986

Taygat FAYMAZ
Restoratör

F.Murçay ERCAN
İnş.Mühendisi

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

T. C.
VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ABİDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ
Vakıf Eski Eser Fişi

DOSYA NO. : 51.01/3 İL : NİĞDE
KİTABE NO. : İLÇE :
KÜTÜPHANE ve ARŞİV FİŞ NO. : BUCAK

Eserin Adı : Akmedrese
(Türü Ad. ve Şöhretleri)
Bulunduğu Yer : Eskisaray Mahallesi
(Mahalle, KÖy, Sokak, Kapı No.)
Yapıldığı Tarih / Devri : 1409 (Kitabesine göre)
Bânisi : Alaeddin oğlu Ali
Vakıfı :
Mimari ve Ustası :
Kitabeşi :
(Varsa ayrıca fiş düzenlenecektir) Giriş Portali üzerine arapça olarak yazılmış mermer bir kitabe bulunmaktadır.
Mahalli Teşkilâtındaki Vakfiyesi : Defter No. Sayfa No.

Mimari Özellikleri : Açık avlulu iki katlı ve dikdörtgen planlıdır. Yapı uzunlamasına giriş eyvanı ile anaeyvan doğrultusunda oluşan eksen boyunca simetriktir. İnşaa malzemesi kesme taştır.
Zemin kat: Giriş eyvanı önünde başlayarak (ana eyvan haricinde) avluyu üç yönden çeviren revak sırası bulunur. Bu revak sırası giriş ekseninin iki tarafında dörderden sekiz taş ayak üzerine oturur. Avlunun giriş cephesi köşesinde bulunan ayaklar "L" kesitli diğerleri ise kare kesitlidirler. Ayaklar birbirine sivri kemerler ile bağlanmışlardır.
Giriş eyvanının iki yanındaki küçük odalarda üst kata çıkışı sağlayan merdivenler bulunur. Bu odaların yanında beşik tonozla örtülü birer bölüm Avlunun doğu ve batı cephelerinde dörder hücre bulunur. Hücrelerin avluya açılan basık kemerli kapıları ve birer mazgal delikli pencereleri mevcuttur.
Giriş eyvanının karşısında ana eyvan vardır. Zemini avlu zemininden daha yüksektir. Üst örtüsü beşik tonoz olup güneyinde mihrap bulunur. Anaeyvanın doğu ve batısındaki köşe odaları kare planlı olup kubbe ile örtülmüştür. Kubbe-

Onarıldığı Yıllar ve Onaranlar :
Bugünkü Durumu : 1976 dan beri kapalıdır. Müze tarafından taş eserler depo edilmektedir. Kuzey doğu cephesinde büyük çatlaklar mevcuttur. Üst örtü harap durumdadır.
Tapu ve Kadastro Kaydı :
(Mümkün Olanların Çapları da Konacaktır) 38 pafta 598 ada 3 parsel.
Çevresi İle İlgili Bilgiler :
(İstisna Konusu Varmıdır!) Belediye tarafından çevresi istimlak edilerek park yapılmıştı
Fotograf Sayısı : Sekiz adet
Plan, Kesit, Cephe Sayısı :

Sonuç : Korunması gerekli eski eserdir. Onarım gereklidir.

TESCİLİ YAPAN
9 / 8 / 1983Emine MÜDERRİSOĞLU
Sanat Tarihçi*Emine*İNCELEYEN
/ / 19ONANDI
/ / 19

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

Vilayeti : NiğdeKazası : Merkez

Nahiyesi :

Vakıf Eski Eser Fişi(Bu fiş tescile gidecek mimarlar tarafından
doldurulacaktır.)Dosya No. : 5113

Kitabe No. :

Kütüphane ve
Arşiv F. No. :

Eserin adı : (Türkî isim ve göhratlesi)	<u>Ak Medrese</u>	
Bulunduğu yer : (Mahalle, semt, sokak, köy, kapı No.)	<u>Sarıhan Mahallesiinde</u>	
Yapıldığı tarih ve devri :	<u>812 Hicri- 1409 Miladi</u>	
Bânisi :	<u>Karaman oğlu Mehmed bin Alaâddin</u>	
Vakfı :	
Mimarî ve ustası :	
Kitabesi : (Varsa usulüne göre yazılacaktır)	<u>Tak kapı üstünde inşa kitabesi var (kitabe fişi ilişik)</u>	
Mahalli teşkilâtteki vakfiyesi :	Defer No.	Sahife No.
Eserin mimarî vasıfları :	<u>İnşa edildiği devirde , portalinin mermer pervazının pırıldayan beyazlığı ile, daha eski binalara zıdlık teşkil ettiği bir zamanda esere Ak medrese ismi verilmiştir. Hemen hemen zedelenmemiş olan bu anıt iki katlı noksansız medrese örneğidir. Medresenin planı bir belirlik ve dengeşimin modelidir. Zemin katına stalaktitli büyük bir taç kapıdan girilince bir üstü açık dikdörtgen bir avluya girilir. Tam kapının karşısındaki büyük eyvan, avlunun zemininden 70 cm. daha yüksek ve karşı cephede iki pencere ortasında duvara oyulmuş kare çerçeve içinde stalaktitli bir mihrap vardır. Eyvanın üstü beşik tonozla örtülüdür. Bu ana eyvanın iki yanında üstü kubbe ile örtülü kapalı dersaneler bunların yanında da bütün avluyu çepe çevre çeviren iki yan yüzlerde önü revaklı dörder hücre odası</u>	
Eserin onarıldığı tarihler :	
Onartanlar :	
Onaranlar :	
Eserin bugünkü durumu :	<u>Kuzey yüzünde portalin iki yanlarına yerleştirilen yakın zamana ait küçük odalar, vaktiyle cepheye daha çok zarfet veren iki örtülü balkon ortadan kaldırmıştır. Dış merdivenlerde bu değişim esnasında inşa edilmiştir. Bu gün müze olarak kullanılmaktadır.</u>	
Tapu ve kadastro kaydı : (Mümkün olanların çapları da konacaktır.)	
Çevresi hakkında bilgiler : (Etrafında istimlak konusu var mıdır ?)	
Bu eser için hazırlanan	
A - Fotoğraf adedi	
B - Plân, kesit, cephe adedi.	

Netice: Korunması gerekli bir anıttır.

Tescili yapan

10/ V/ 1963

Güler Özkannak

Gözden geçiren

/ / 196

Onar

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

31.01.01/3

Eski Eser Dosyasında

T.C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü

ABİDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI	
ABİDE ŞUBESİ	☒
YAPI ŞUBESİ	☐
ONARIM ŞUBESİ	☐
TARİH: 1993	Sayı: 2008
ANKARA	

SAYI : B.02.1.VGM.0.13.00.01.211.38 (5100)/93-550
KONU : Tahsis.

5 NİSAN

5 NİSAN 1993

ABİDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ
BAŞKANLIĞINA

- İLGİ: a) Vakıflar KAYSERİ Bölge Müdürlüğü'nün 3.2.1993 gün ve B.02.1.VGM.1.15.00.01 (5100)217 sayılı yazısı.
b) Vakıflar Genel Müdürlüğü Özel Komisyon Başkanlığının 19.3.1993 tarih ve 1993/3 sayılı kararı.

NİĞDE-Merkez, Aşağı Kayabaşı Mahallesi'nde bulunan, tapunun 38 parça, 598 ada, 3 parseli'de kayıtlı Ak Madresinin, her türlü bakı, onarım ve restorasyonunun yapılması kaydıyla, kütüphane olarak kullanılmak üzere, protokol şartları doğrultusunda, 10 yıl süreli ve bedelsiz NİĞDE Üniversitesi Rektörlüğü'ne tahsis ilgil (b) karar ile onaylanmıştır.

Buna ilişkin Özel Komisyon Başkanlığının 19.3.1993 tarih ve 1993/3 sayılı kararının bir sureti ekte gönderilmiştir.

Ekte gönderilen devir-teslim protokolünün usulüne uygun bir şekilde doldurulup taraflara imza ve tasdikini müteakip, bir nüshasının Genel Müdürlüğe gönderilmesini, bir nüshasının tahsis yapılan idaraya verilmesini, üçüncü nüshasının da Bölge Müdürlüğünde muhafaza edilmesini arz ve rica ederim.

GENEL MÜDÜR EMRİNDE

Muhsin ÖZTÜRK
Muhsin ÖZTÜRK
Hayır İşleri ve Sos.Hiz.
Dairesi Başkanı

EKLER: 1. Özel Komisyon Kar. (1 Adet)
2. Protokol (3 Adet) *Konmadı*

DAĞITIM :
Görsel :
NİĞDE Üni.Rek.
Vak.Böl.Müd./KAYSERİ

Bilgi :
Em.Dai.Bşk.
Abide ve Yapı
İşl.Dai.Bşk.

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

Eski Eser Dos
51.01.-/3SAYI 211-38(5100)2862
KONU Ak MedreseT.C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü

ABİDE VE YAPILAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI
ABİDE ŞUBESİ
YAPILAR ŞUBESİ
ONARIM ŞUBESİ
22 EKİM 1990
Sayı: 9369

ANKARA

21 EKİM 1990

22 EKİM 1990
ABİDE VE YAPILAR DAİRESİ
BAŞKANLIĞINA

İLGİ: a. KAYSERİ Vakıflar Bölge Müdürlüğünde 25.9.1990 gün ve 710(5100)2616 sayılı yazısı.

b. Vakıflar Genel Müdürlüğü Özel Komisyon Başkanlığına 18.10.1990 gün ve 1990/3 sayılı kararı.

NİĞDE-Merkez Ağaç Kayabaşı Mahallesi'nde bulunan ve tapusunun 38 parça, 598 ada, 3 parselini teşkil eden Ak Medresenin kütüphane olarak kullanılmak üzere Selçuk Üniversitesi Rektörlüğüne tahsisatı İlgili (b) kararlar onaylanmıştır.

Buna ilişkin Özel Komisyon Başkanlığına 18.10.1990 gün ve 1990/3 sayılı kararı ilglikte gönderilmiştir.

Ekte gönderilen protokolle mülhassa uygun bir şekilde doldurularak taraflarca imza ve tasdikini müteakip bir nüshasına tahsis yapılan idareye verilmesini, diğer nüshasının Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, üçüncü nüshasının da Bölge Müdürlüğünde muhafaza edilmesini rica ederim.

GENEL MÜDÜR EMRİYLE

Ek: 1. Özel Komisyon Kar. (1 Ad.)
2. Protokol (3 Ad.)Ali ZENGİN
Genel Müdür Yrd.

DAĞITIM :

Genel Müdürlük :

Bölge Müdürlük :

KAYSERİ Vak. Böl. Müd. :

Bilgi :

Abide ve Yapılar B. Bşk. :

Bölge Müdürlük :

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

Eski Eser Dosyasına.
51.01-13

T. C.
BAŞBAKANLIK
Vakıflar Genel Müdürlüğü

SAYI : 211-38(5100)-90-1766
KONU : Niğde Ak Medrese

ABIDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞI
ABIDE ŞUBESİ
YAPI ŞUBESİ
ONARIM ŞUBESİ

11 HAZİRAN 1990 Sayı: 4107

ABIDE VE YAPI İŞLERİ DAİRESİ BAŞKANLIĞINA

ANKARA

11. HAZİRAN 1990

İlgi: Selçuk Üniversitesi Rektörlüğünün 4.6.1990 gün ve 07-420/0646-03687 sayılı yazısı.

NİĞDE İli, Aşağı Kayabaşı Mahallesiinde bulunan 38 pafta 598 ada, 3 parsel sayılı-Ak Medrese- Kütüphane olarak kullanılmak üzere Selçuk Üniversitesi Rektörlüğüne tahsisi ilgi yazıyla istenmektedir.

Söz konusu yerin bakım, onarım ve restorasyonunun yapılması kaydıyla kütüphane olarak kullanılmak üzere anılan Üniversite Rektörlüğüne tahsisi Vakıflar Genel Müdürlüğünce prensip olarak uygun mütalaa edilmektedir.

KAYSERİ Vakıflar Bölge Müdürlüğünce mezkur yerin yerleşim planını gösterir detaylı bir krokisi Genel Müdürlüğe gönderilecektir.

Ayrıca bahse konu yerin tahsis işlemlerine bağlanabilmesi için, eski eser özelliği gözönünde bulundurularak yerleşim projesinin (rafların durumu, evsafi ve nasıl konulacağına gösterir şekilde) Selçuk Üniversitesi Rektörlüğünce hazırlattırılarak tasdik edilmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir.

Ekte gönderilen protokolün KAYSERİ Vakıflar Bölge Müdürlüğü ile Selçuk Üniversitesi Rektörlüğünce imza edilerek Genel Müdürlüğe gönderilmesinden sonra tahsis işlemlerine bağlanacaktır.

Bilgilerini rica ederim.

GENEL MÜDÜR EMRİYLE

Ek: protokol

MAĞİTİN :

Gereği :

KONYA Selçuk Ün. Rektörl.

KAYSERİ Vak. El. Md.

Bilgi :

Abide ve Yap. İşl.

Dai. Bşk.

Enlak Dai. Bşk.

Neçdet DİKEN

Genel Müdür Yrd.

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

Karar Tarihi : 19/3/1993
Karar Sayısı : 1993/3

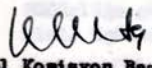
ÖZEL KOMİSYON KARARI

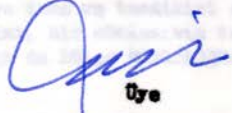
İLGİ: Vakıflar Genel Müdürlüğünde 26.2.1993 gün ve B.02.1.VGM.0.13.00.01.211.
(5100)/93-505 sayılı yazısı.

NIÖDE-Merkez, Aşağı Kayabaşı Mahallesiinde bulunan, tapunun 38 parça, 598 ada, 3 parselinde kayıtlı Ak Medresenin, her türlü bakım, onarım ve restorasyonunun yapılması kaydıyla, kütüphane olarak kullanılmak üzere NIÖDE Üniversitesi Rektörlüğüne tahsisi istenmiştir.

Adı geçen yer 7044 sayılı kanunla idaremise intikal etmiştir.

Anılan yerin, kütüphane olarak kullanılmak üzere, protokol şartları doğrultusunda, 10 yıl süreli ve bedelsiz NIÖDE Üniversitesi Rektörlüğüne tahsisi 7044 sayılı kanunun 3. ve bu kanunun uygulama şeklini gösterir tüzüğün 6. maddesi uyarınca 19/3/1993 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Özel Komisyon Başkanı
Ruşen BALTA
Genel Müdür Yrd.

Üye
Hüseyin SALEBÇİ
1.Hukuk Müşaviri

Üye
Muhsin ÖZTÜRK
Hayır İşl.ve Sos.His.
Dairesi Başkanı

Üye
Tahsin ADA
Abide ve Yapı İşl.
Dairesi Başkanı

Üye
Ahmet ÇELİK
Emlak Dairesi Başkanı

EK 2: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden.

Vilâyeti Niğde
Kazası Merkez
Nahiyesi

Vakıf Eski Eser Kitabe Fişi

İstampaj No.

Dosya No.
Tescil Fişi No.
Kütüphane ve
arşiv fişi No.

(Bu fiş tescile gidecek epigraf tarafından doldurulacak)

Kitabenin bulunduğu eser :	Ak Medrese
» mevzu olduğu mahal :	Medresenin Tek kapısı üstünde
» yazıldığı sathın cinsi :	Mermer
» yazı cinsi :	
» satır adedi :	Üç satır,
» eb'adı :	
» fotoğrafı :	

Kitabenin Kopyası

Kitabenin Türkçesi:

I- Allahın adı ile, öğünmek Allaha yakışır. Selâvet ve selam Allahın resulu Muhammed üzerinedir. Bu mübarek medresenin inşasını emretti.

II- Büyük Sultanın hükümdarlığı zamanında milletlerin kaderini ~~elinde~~ elinde tutan, hükümdarların büyük hükümdarı Alaâddin oğlu Mehmed'in - Allah imparatorluğunu ebedileştirsın.

III- Din ve dünyanın yükseği olan kardeşi, Karamanoğlu Mehmet oğlu Ali 812 Hicri yılında. Öğünmek bir olan Allaha yakışır.

Kitabeyi okuyan epigrafın adı ve imzası

/ / 196

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 20/09/2019

Tez Başlığı : Karamanoğulları-Osmanlı Siyasi ve Kültürel İlişkileri: Niğde Ak Medrese.

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 286 sayfalık kısmına ilişkin, 20/09/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

20.09.2019

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Fatih KUYUCUOĞLU
Öğrenci No: N12223400
Anabilim Dalı: Sanat Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı
Programı: Sanat Tarihi

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
HISTORY OF ART DEPARTMENT

Date:20/09/2019

Thesis Title : Karamanids-Ottoman Political and Cultural Relations: Niğde Ak Madrasa.

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 20/09/2019 for the total of 286 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 5 %.

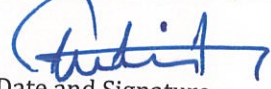
Filtering options applied:

- Approval and Declaration sections excluded
- Bibliography/Works Cited excluded
- Quotes excluded
- Quotes included
- Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

20.09.2019

Date and Signature

Name Surname: Fatih KUYUCUOĞLU

Student No: N12223400

Department: History Of Art Department

Program: History Of Art

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 20/09/2019

Tez Başlığı: Karamanoğulları-Osmanlı Siyasi ve Kültürel İlişkileri: Niğde Ak Medrese.

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

20.09.2019

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Fatih KUYUCUOĞLU

Öğrenci No: N12223400

Anabilim Dalı: Sanat Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı

Programı: Sanat Tarihi

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS

HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
HISTORY OF ART DEPARTMENT

Date: 20/09/2019

Thesis Title: Karamanids-Ottoman Political and Cultural Relations: Niğde Ak Madrasa.

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

20.09.2019

Date and Signature

Name Surname: Fatih KUYUCUOĞLU

Student No: N12223400

Department: History Of Art Department

Program: History Of Art

Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Prof. Dr. Nermin ŞAMAN DOĞAN

(Title, Name Surname, Signature)